

Κεμπ. Βελος.

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντι

Περίοδος Β', τεύχος 360, Παρασκευή 20 Νοεμβρίου 1987

Δρχ. 100

Η φοιτητική έκρηξη του 1987

- ΔΗΜΟΣΚΟΠΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ: ΓΕΝΝΗΜΑΤΑΣ-ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ-ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ-ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ... ΤΙ;
- ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΣΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ
- ΤΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΗ ΒΕΝΕΤΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΠΟΛΕΜΙΟΙ ΤΟΥ
- Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΔΙΧΑΖΕΙ ΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

ΝΕΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΤΟ «ΣΚΑΝΔΑΛΟ ΛΟΥΒΑΡΗ»:
ΤΙ ΕΓΙΝΑΝ ΟΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ Α2 ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΥΠ;

ΜΙΧΑΗΛ ΓΚΟΡΜΠΑΤΣΟΦ

ΠΕΡΕΣΤΡΟΪΚΑ

Σκέψεις για τη χώρα μας και τον κόσμο

*Χαρακτηρίσθηκε σαν το μεγαλύτερο εκδοτικό γεγονός
των τελευταίων χρόνων.*

**ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΜΑΣ ΣΤΙΣ 30 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ
ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ» Α.Α. ΛΙΒΑΝΗ**

Περίοδος Β'
• Χρόνος 14ος
• Τεύχος 360
Παρασκευή 20 Νοεμβρίου 1987
δρχ. 100

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Β. ΖΗΣΗΣ

Λούβαρη συνέχεια 11

ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΕΚΡΗΣΗ

Γ. ΦΛΩΡΟΣ

Έχει ο καιρός γυρίσματα... 17

ΛΙΛΙΑΝ ΑΡΓΥΡΑΚΗ

Από το Σεπτέμβρη στο Νοέμβρη 18

Δ. ΦΥΣΣΑΣ

Καταλήψεις '79 - Καταλήψεις '87 20

Γ. ΜΑΪΣΤΡΟΣ

Αλλαγή ή μεταρρύθμιση στα ΑΕΙ; 22

Κ. ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ

Κοινωνιολογία του Αθλητισμού και εκ-
κλογές «επί κοντώ» 24

ΡΕΠΟΡΤΕΡ

Η δημοτικότητα των πολιτικών 26

Β. ΓΙΑΧΝΗΣ

Λαϊκιστές εναντίον τεχνοκρατών 28

Κ. ΔΕΔΕΣ

1987 = 1988. Και η ζωή συνεχίζεται... 29

Χ.Γ.Π.

Οδοιπορικό στην Αλβανία 30

Π. ΙΩΑΚΕΙΜΙΔΗΣ

Τρεις «δυναμικές προκλήσεις» για την 38

Π. ΣΤΑΓΚΟΣ

«Βασανιστικά» ερωτήματα για τον στρα-
τηγό Δροσογιάννη 40

ΕΛΕΝΗ ΚΑΡΑΝΤΖΟΛΑ

Το Ινστιτούτο Βενετίας 44

ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΣΑΒΒΟΠΟΥΛΟΥ

Τραγουδώντας στη βροχή 47

ΑΝΤΩΝΗΣ ΖΩΗΣ

Το «σύνδρομο Βεργίνας» και άλλα 48

ΑΛ. ΞΥΔΗΣ

Νέοι - Μεσαίοι - Αρχαίοι (II) 50

Γ. ΒΕΛΤΣΟΣ

«Ποτέ δεν είναι πιο ενεργός απ' όσο ό-
ταν δεν κάνει τίποτα...» 52

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

ΑΝΤΗΝΩΡ

Η επέλαση των εξωγήινων 4

ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ 6

ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ 8

Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ 10

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

ΔΙΑΛΟΓΟΣ 16

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: Φωτογραφία:

Ν. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΝΑ Ή ΠΟΛΛΑ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΑ;

ΤΟ ΟΤΙ ευτυχώς, δεν υπήρξαν νεκροί, όπως το 1980 και το 1985, δεν κάνει λιγότερο θλιβερό το φετινό εορτασμό της επετείου του Πολυτεχνείου. Και δεν αναφερόμαστε στα όσα «κατά παράδοσιν» σχεδόν συμβαίνουν στο τέλος της πορείας, όταν οι δυνάμεις των αναρχικών και των ΜΑΤ αρχίζουν τον κλεφτοπόλεμο ανταλλάσσοντας μολότωφ και δακρυγόνα — με θύματα συνήθως τους λιγότερο έμπειρους και τους άσχετους προς τα γινόμενα διαδηλωτές. Τα θλιβερότερα και πλέον επικίνδυνα για τα σημερινά πολιτικά ήθη είναι όλα συνέβησαν μέσα στον ίδιο τον περίβολο του κατ' ευφημισμόν «ιερού χώρου», του Πολυτεχνείου.

Ο Κ. ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ προπηλακίστηκε και νεραντζοβολήθηκε· ο κ. Σαρτζετάκης μόλις και γλύτωσε το μπουγέλωμα με μαύρη μπογιά· μπρατσωμένοι περιφρουρητές της ΠΑΣΚΕ ανέλαβαν να επιβάλουν τη δική τους τάξη στη Σχολή Καλών Τεχνών· ακαθόριστο μείγμα φοιτητών ποικίλων αποχρώσεων και ΜΕΑΤζήδων άνοιξε μάχη με εκσφενδονισμό στεφανιών εναντίον αλλήλων· η ΕΦΕΕ «απηγόρευσε» στους κυρίους Τρίτη και Δροσογιάννη να καταθέσουν στεφάνι, με την ίδια λογική που η Ιερά Σύνοδος απηγόρευσε στο Δ.Σ. του ΟΔΕΠ να κοινωνεί. Γενικώς όλες οι πλευρές έκαναν ό,τι μπορούσαν για να μετατρέψουν τη γιορτή σε αντιπαράθεση φιλάθλων συνοικιακών ποδοσφαιρικών ομάδων.

ΔΕΝ ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ βέβαια για ανοησία ή έλλειψη ήθους, ούτε παραγνωρίζουμε ότι το κλίμα των ημερών ήταν βαρύ λόγω των συγκρούσεων φοιτητών - αστυνομίας που είχαν προηγηθεί. Την αιτία όμως αυτού του εκπεσμού πρέπει να την αναζητήσουμε στο ότι το «Πολυτεχνείο» σημαίνει πια εντελώς διαφορετικά και ασύμβατα πράγματα για τις διάφορες πολιτικές μερίδες. Το χειρότερο, καθείς διεκδικεί για τον αυτό του το ρόλο του αυθεντικού ερμηνευτή και συνεχιστή των αγώνων του 1973 και δεν ανέχεται πλέον οποιονδήποτε άλλον να διεκδικεί τα ίδια. Αυτή η αίσθηση της μοναδικότητας σε συνδυασμό με τις επιταγές της πολιτικής συγκυρίας δίνει αφορμή σε καταστάσεις που εξευτελίζουν κάθε έννοια ενότητας και αγωνιστικής ανάτασης που υποτίθεται ότι εκφράζει το Πολυτεχνείο.

ΚΑΝΕΙΣ ΒΕΒΑΙΑ δεν έχει το δικαίωμα να επιβάλει την «ενότητα», τη μονοσήμαντη ανάγνωση της εξέγερσης του Πολυτεχνείου — και ευτυχώς ούτε και τη δύναμη. Στο κάτω - κάτω αυτή η ενότητα δεν υπήρξε ποτέ, οι διαφωνίες και οι συγκρούσεις μεταξύ των «συνεορταζόντων» ποτέ δεν έλειψαν. Ποτέ όμως δεν είχαν συμβεί τέτοια και τόσα καραγκιοζιλίκια, ίσως γιατί η μνήμη των νεκρών ήταν πιο νωπή παλιότερα.

ΜΗΠΩΣ πρέπει να το πάρουμε απόφαση πως είναι καιρός να γιορτάζουν χωριστά οι διάφορες πολιτικές οικογένειες το Πολυτεχνείο, όπως συμβαίνει και με την Πρωτομαγιά; Στο κάτω - κάτω κι αυτή επέτειος εξέγερσης είναι, θύματα υπήρξαν και σ' αυτήν. Η «ενότητα» δεν μπορεί να είναι ο κοινός χώρος της περήφνης Πύλης, της αυλής του Πολυτεχνείου. Ή υπάρχει και εκφράζεται μέσα στην πολιτική πράξη, ή δεν υπάρχει και τότε καμιά Κάαμπα δεν μπορεί να τη δημιουργήσει.

ΜΗΠΩΣ πρέπει να παραδεχθούμε πια πως το Πολυτεχνείο πέθανε, πως δεν ζει ένα αλλά πολλά Πολυτεχνεία και εν ειρήνη να πορευθεί ο καθένας με το δικό του; Αν δεν μπορεί να ζήσει ένα, ας ζήσουν τουλάχιστον πολλά διαφορετικά Πολυτεχνεία.

αντί

Η επέλαση των εξωγήινων

ΠΟΛΛΑ —και συνταρακτικά— τα γεγονότα του δεκαπενθήμερου αυτού: Σκάνδαλα, λιτανείες, σύνοδος της ΚΕ του ΠΑΣΟΚ, βάσεις, εκλογές, παιδεία, με κορωνίδα την επέλαση των «εξωγήινων» κατά των σπουδαστών και φοιτητών! «Τα τέρατα υπάρχουν —λένε οι θρησκόληπτοι— για ν' αποκαλύπτουν τη δύναμη του Πλάστη»... Τα ΜΑΤ του Δροσογιάννη (και ο ίδιος ο Α. Δροσογιάννης) τι ήθελαν ν' «αποκαλύψουν», την περασμένη Παρασκευή, όταν μάτωναν τον κόσμο της οδού Σταδίου;

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ, πάντως, ξεκίνησε με την παραίτηση του προέδρου και διευθυνόντος συμβούλου της ΙΤΣΟ, Γ. Λούβαρη και τη διαβεβαίωση του υπουργού Εμπορίου Π. Ρουμελιώτη ότι ο παραιτηθείς είχε έφεση στη ...διαφάνεια! Πολλοί ήσαν αυτοί που, στην παραίτηση Λούβαρη, είδαν την πλήρη δικαίωση του «ΑΝΤΙ». Και ως προς το τελευταίο, το «ΑΝΤΙ» αποσαφήνισε, από το προηγούμενο τεύχος, τη θέση του: Η ενασχόληση με σκάνδαλα δεν είναι το είδος της «δημοσιογραφικής επιτυχίας» που επιδιώκουμε —έγραψε. Αλλά όταν τα σκάνδαλα εμπλέκονται με τις πολιτικές πρακτικές των ανθρώπων της εξουσίας και σηματοδοτούν —μαζί με τον αμοραλισμό, τα ψευδεπιγράφα, την περιφρόνηση του πολίτη, κ.ά.— το πολιτικό κλίμα που ζούμε, κανείς δεν έχει δικαίωμα να σιωπά. Ιδιαίτερα όταν αποδείχθηκε ότι ο Γ. Λούβαρης ήταν ένας μόνον από τους πολλούς που λυμαίνονται τις προμήθειες των ενόπλων δυνάμεων...

ΚΑΙ Ο ΜΕΝ Γ. Λούβαρης υπέβαλε την παραίτησή του, όχι διότι δεν είχε άλλη διέξοδο, αλλά διότι τα «σχόλια του τύπου» —έτσι είπε— ήθελαν να «πληξουν τον πρωθυπουργό της χώρας»... Και την «πάσα» από τον Λούβαρη πήραν αμέσως ο υπουργός Εμπορίου Π. Ρουμελιώτης, ο αναπληρωτής υπουργός Βιομηχανίας Γ. Πέτσος και άνδρες επιφανείς, όπως οι αδελφοί Κουρή! Η λογική τους ήταν άτεγκτη: Όσοι αποκαλύπτουν σκάνδαλα ή υποκλοπές (τηλεφωνικών συνδιαλέξεων) ή χαρακτηρίζουν τον ισχύοντα εκλογικό νόμο ως «καλπονοθευτικό» ή θυμούνται τα «ομοιόμορφα» ψηφοδέλτια του κ. Σαρτζετάκη, παίζουν, απλώς, το παιχνίδι της Δεξιάς. Συνεπώς, αν είναι πραγματικά «προοδευτικοί» άνθρωποι (όπως λ.χ. ο αναπληρωτής υπουργός Γ. Πέτσος, που επικαλείται τον όρο αυτό...) θα πρέπει ν' ανακρούσουν πρύμναν: Να παραδεχθούν, επί παραδείγματι, ότι ο Θ. Τόμπρας είναι, τω όντι, ένας πιστός «υπηρέτης του δημοσίου συμφέροντος», ότι ο σημερινός εκλογικός νόμος είναι, πράγματι, «σύστημα απλής αναλογικής», ότι η συμφωνία Παπανδρέου-Σεραφείμ πράγματι δεν κατέργησε το νόμο που ψήφισε η Βουλή (!), ότι, πράγματι, στα έξι χρόνια εξουσίας του ΠΑΣΟΚ δεν υπήρξαν ούτε κρούσματα διαφθοράς, ούτε σκάνδαλα, ούτε ημίφως, ούτε τυχοδιωκτισμοί, αλλά μόνο διαφάνεια, «τάξις και ασφάλεια»! Διαφορετικά —μας συμβουλευούν οι επιφανείς— όχι μόνο «υπονομεύετε την κυβέρνηση και προσωπικά τον πρωθυπουργό», αλλά και ανοίγετε τον δρόμο στη Δεξιά, η οποία, αν έλθει, θα σας δέσει και πάλι, για να σας στείλει, με κάποιο πλοίο «άγονης γραμμής» στα ξερονήσια του Αιγαίου, κλπ., κλπ. Τελικό συμπέρασμα: Να εμπιστευέσθε το ΠΑΣΟΚ, να εμπιστευέσθε τον Ανδρέα Παπανδρέου και —προπαντός αυτό— να παραμένετε μουγγοί, ό,τι και να βλέπετε γύρω σας.

Η νίκη της εικονολατρίας

. ΜΕΣΑ ΣΤΟ δεκαπενθήμερο, έμελλε ν' αναβιώσει και ο ελληνο-χριστιανικός μεσαίωνας, με τον θρίαμβο της εικονολατρίας και την απόδοση τιμών αρχηγού κράτους στην εικόνα «*Αξίων εστί*». Οι θρησκευόμενοι ξέρουν, βέβαια το «*Αξίων εστί*» από τα

Εγκώμια (Στάσις Δευτέρα) που ψάλλονται τη Μ. Παρασκευή, μετά το «*Η ζωή εν τάφω*»: *Αξίων εστί μεγαλύνειν σε τον Ζωοδότην, τον συντρίψαντα το κράτος του εχθρού*... Και οι αισθαντικοί το «*Αξίων εστί*» του Ελύτη, όταν αναζητούν τον «*μύστη των φύλλων της ελιάς, τον ηλιοπότη και ακριδοκτόνο*»... Ναι, αξιόν εστί να αγωνίζεσαι για το αύριο της πατρίδας σου, για να γίνουν τα όνειρα «*τσέρκουλα στις γειτονιές των παιδιών*» και να φανούν —μέσα από τα νέφη— τα «*λιβάδια τα πάντερπνα*»... Αλλά αυτό που έγινε στο κέντρο της πρωτεύουσας μέσα και έξω από τη μητρόπολη, με αφορμή τη μεταφορά μιας εικόνας από το Άγιο Όρος, μας θύμισε μερικές ανατριχιαστικές ώρες της «*Ελλάδος των Ελλήνων Χριστιανών*». Βέβαια, τη φορά αυτή, δεν ακούσθηκε η στριγγιά φωνή του Γ. Παπαδόπουλου. Ούτε δόθηκε υπόσχεση για κάποιο νέο «*Τάμα*»... Όμως η σοσιαλιστική μας κυβέρνηση έκανε το παν για να μας πάει πίσω στον έβδομο και όγδοο αιώνα: Οι εικονομάχοι —αυτό ήταν το μήνυμα— συνετρίβησαν... Και όσοι αμφισβητούν τη θαυματουργή δύναμη μιας εικόνας, είναι ένοχοι εις την *γέενναν του πυρός*... Συνεπώς, ελάτε και προσκυνήσετε, στη Μητρόπολη των Αθηνών, τη θαυματουργή εικόνα, για να σας δώσει υγεία, ευεξία, παιδεία, χρήματα, δουλειά, υπομονή, καρτερία. Υπάρχει λόγος, συνεπώς, να μεμψιμοιρείτε, διαρκώς, για τη σημερινή κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, που σέβεται τα θεία;

ΜΕΣΑ σ' αυτό το κλίμα, κι ενώ «*αναρίθμητες στρατιές*» πιστών συνωθούνταν μέσα και έξω από τη Μητρόπολη για να προσκυνήσουν την Παναγία —που έγινε, ξαφνικά, «*αρχηγός κράτους*»— πραγματοποιήθηκε η επίσκεψη του οικουμενικού πατριάρχη κ. Δημητρίου. Ας το πούμε καθαρά: Ο πατριάρχης έδειξε να χαιρέται περισσότερο —συγκριτικά με κάποιους άλλους κοσμικούς προκαθημένους...— την επαφή του με τους απλούς ανθρώπους, παρά τις μπάντες, τις παράτες, τους ερυθρούς τάπητες και όλα τα άλλα που του επιφύλαξε η επίσημη επαφή. Αλλά και οι λόγοι του ήταν σεμνοί και «μεμετρημένοι»: Εκεί, στην έδρα του οικουμενικού πατριαρχείου —είπε— φυλάσσουμε πνευματικές Θερμοπύλες, «*ποτέ από το χρέος μη κινούντες*»... Και σε άλλο σημείο της ομιλίας του: Φυλάσσουμε αξίες που άντεξαν στον χρόνο, χωρίς να «*μυωπιάζουμε*» προς της εκάστοτε πραγματικότητας».

ΩΣΤΟΣΟ, αν υπάρχουν κάποιοι που κατ' εξοχήν «*μυωπιάζουν*» προ της εκάστοτε πραγματικότητας, αυτοί δεν είναι άλλοι από τους «*σημερινον κρατούντες*», οι οποίοι όχι μόνο αποφεύγουν —όπως θα έλεγε ο Δημήτριος— τον «*αυτοέλεγχον*», αλλά και διέπονται υπό «*πολιτικού επαρχιωτισμού και στενοκαρδίας*»... Είναι οι ίδιοι αυτοί, που, πίσω από τα προβλήματα και τις κινητοποιήσεις του φοιτητικού κόσμου, επιμένουν να βλέπουν «*μικροκομματικές σκοπιμότητες*», «*αδιαλλαξία*» και τη «*λογική της σύγκρουσης*»... Κατά συνέπεια: Εφόσον την περασμένη Παρασκευή οι φοιτητές και οι σπουδαστές επίζητούσαν τη... «*συνκρουση*», δικαίως ο «*νοικοκύρης στρατηγός*» Α. Δροσογιάννης διέταξε τους εξωγήινους των ΜΑΤ να χτυπήσουν στο ψαχνό, μια και ο «*σοσιαλισμός*» —ο σοσιαλισμός του ΠΑΣΟΚ— έχει χρέος να προστατεύει την «*κοινωνία των πολιτών*» (που έλεγε ο Γκράμσκι...) και τη βυζαντινή τάξη πραγμάτων, την οποία κανείς, ωστόσο, δεν διανοήθηκε να χαλάσει! Όσο για την κομματική ηγεσία του ΠΑΣΟΚ —που ισχυρίζεται ότι ο πολιτικός της λόγος δεν ταυτίζεται πάντοτε, και κατ' ανάγκη, με τον κυβερνητικό— έσπευσε απλώς να καλύψει τον ασίκη στρατηγό, ο οποίος ήταν έτοιμος —όπως δήλωσε ο ίδιος— να χρησιμοποιήσει ακόμα και πυροβόλα όπλα κατά των ατακτούντων φοιτη-

τών! (Τη δήλωσή του αυτή, ο στρατηγός προσπάθησε να την ανασκευάσει το μεσημέρι της Δευτέρας —από την Παρασκευή—, αλλά ήταν ήδη πολύ αργά για να γίνει πιστευτός).

Η «ανεπίκαιρη» απλή αναλογική...

Η ΣΥΝΟΔΟΣ της Κεντρικής Επιτροπής του ΠΑΣΟΚ (7 και 8 Νοεμβρίου) πραγματοποιήθηκε 24 μόλις ώρες μετά την παραίτηση Λούβαρη... Αυτό, όμως, δεν ήταν λόγος για να ασχοληθεί η Κεντρική Επιτροπή με τέτοια «ευτελή» θέματα, που «δηλητηριάζουν την ατμόσφαιρα» και «πλήττουν το κύρος του πρωθυπουργού». Άλλωστε, κάθε αποκάλυψη σκανδάλου εντάσσεται στα γενικότερα σχέδια «αποσταθεροποίησης» και χρειάζεται, συνεπώς, υπέρμετρη προσοχή!

ΚΑΙΑ ΤΑ άλλα, ο πρωθυπουργός Α. Παπανδρέου φρόντισε, με τις δύο ομιλίες του, να «διαμνηύσει» —προς πάντα ενδιαφερόμενο— ότι οι «εκλογές θα γίνουν τον Ιούνιο του 1989» και ότι η ανακίνηση θέματος εκλογικού νόμου (διάβαζε θέματος απλής αναλογικής), είναι «ανεπίκαιρη». Πλην, η απλή αναλογική θα μπορούσε να παύσει να είναι «ανεπίκαιρη», εφόσον τα κόμματα της Αριστεράς θα δέχονταν την πρόταση του ΠΑΣΟΚ για διάλογο εφ' όλης της ύλης —περί «πλουραλιστικής και πολυκομματικής δημοκρατίας», περί «δημοκρατικής αλλαγής στο κράτος», περί «ενότητας και προοπτικής του μαζικού κινήματος», περί «ελληνικού δημοκρατικού δρόμου προς το σοσιαλισμό», περί «ορατών και ενιάμεσων στόχων», περί... περί... Όταν όλα τα παραπάνω αυτά συζητηθούν —και συμφωνηθούν— τότε, ενδεχομένως, θα μπορούσε να συζητηθεί και το θέμα της απλής αναλογικής που δεν είναι «ούτε το πρώτο, ούτε το μοναδικό, ούτε, πολύ περισσότερο, το κυρίαρχο»!

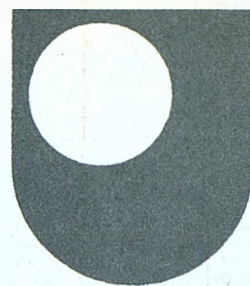
(Η «διαδικασία» αυτή δεν φαίνεται, ωστόσο, να ενθουσίασε όλα τα παρόντα μέλη της Κεντρικής Επιτροπής, πολλά από τα οποία τάχθηκαν αναφανδόν υπέρ της απλής αναλογικής. Όσο για τον αρχηγό της Νέας Δημοκρατίας κ. Κ. Μητσotάκη, που συνέδεε την απλή αναλογική με την προϋπόθεση διεξαγωγής των εκλογών «*εδώ και τώρα*», φρόντισε —μια εβδομάδα μετά τη σύνοδο της Κεντρικής Επιτροπής του ΠΑΣΟΚ— να διευκρινίσει ότι αποδέχεται την απλή αναλογική, ακόμα και αν οι εκλογές διεξαχθούν τον Ιούνιο του 1989).

ΣΤΗ ΣΥΝΟΔΟ εκδηλή ήταν η προσπάθεια του πρωθυπουργού να φιλοτεχνήσει το πρόσωπο του νέου «αναγεννημένου» (;) ΠΑΣΟΚ, με αριστερά χαρακτηριστικά: *Εμείς* —είπε— *είμαστε η κατ' εξοχήν Αριστερά... Εμείς, με τη διακήρυξη της 3 του Σεπτεμβρίου, προηγήθηκα και αυτής ακόμα της «γκλασνόστ» του Μιχαήλ Γκορπατσόφ. Εμείς...*

ΥΣΤΕΡΑ από όλα αυτά, πώς να μην κυκλοφορήσει η «Εξόρμηση» (της Κυριακής), με την επισημάνση πως η 24η σύνοδος της ΚΕ του ΠΑΣΟΚ υπήρξε μια νέα αφετηρία, χάρις στην «*ιδεολογική και πολιτική συνεισφορά του Ανδρέα Παπανδρέου στην άγνωση των σύγχρονων εξελίξεων*». Η ίδια «Εξόρμηση» βεβαιώνει πως «*είτε το θέλουμε, είτε όχι, μέτρο δημοκρατίας είναι το ΠΑΣΟΚ και τα όργανά του*», αφού επιτρέπεται, τώρα, στα μέλη της Κεντρικής Επιτροπής να έχουν άποψη που «*να μην είναι πάντα αρεστή και συγκαταβατική*»...

ΕΝΑ ΑΚΟΜΑ θέμα του δεκαπενθήμερου, ήταν ο τερματισμός του πρώτου κύκλου των ελληνοαμερικανικών συνομιλιών για τις βάσεις. Και ο μεν πρωθυπουργός, μιλώντας στην Κεντρική Επιτροπή, διαβεβαίωσε πως τίποτε δεν έχει (ακόμα) προαποφασισθεί, πως τα πάντα παίζονται και πως όλα θα εξαρτηθούν από το αν οι καλοί ή κακοί Αμερικανοί θα προσφέρουν ανταλλάγματα ικανά να εξυπηρετήσουν τα «*ύψιστα εθνικά συμφέροντα*». Το μόνο που δεν είπε ο πρωθυπουργός είναι σε τι βαθμό η όποια «*εμπλοκή*» (αύριο ή μεθαύριο) των συνομιλιών θα σχετίζεται (ή δεν θα σχετίζεται) με εκτιμήσεις προεκλογικού χαρακτήρα. Ιδού η απορία...

ΑΝΤΩΝΩΡ

Η μεγαλύτερη εκπαιδευτική επανάσταση του αιώνα μας

THE OPEN UNIVERSITY ΤΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Τι είναι το Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Το Ανοικτό Πανεπιστήμιο της Αγγλίας (The Open University) έχει αναγνωριστεί διεθνώς ως η μεγαλύτερη εκπαιδευτική επανάσταση του αιώνα μας. Πρόκειται για ένα πρωτοποριακό πείραμα στο χώρο της Ανώτατης Παιδείας που εφαρμόζεται με απόλυτη επιτυχία για περισσότερα από δεκαπέντε χρόνια και που έδωσε υλική υπόσταση στο δημοκρατικό ιδεώδες μιας παιδείας προσιτής σε όλους. Το Ανοικτό Πανεπιστήμιο είναι ένα Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα, ισότιμο σε κύρος με τα άλλα αγγλικά πανεπιστήμια, που παρέχει στους εργαζόμενους τη δυνατότητα να ακολουθήσουν πανεπιστημιακές σπουδές με αλληλογραφία και με παράλληλη παρακολούθηση ειδικών εκπαιδευτικών εκπομπών στο ραδιόφωνο και στην τηλεόραση. Σήμερα έχει 70.000 φοιτητές κάθε ηλικίας, απ' όλες τις περιοχές της χώρας, που μπορούν να αποκτήσουν πτυχία όλων των βαθμίδων της ανώτατης εκπαίδευσης και σε όλους τους επιστημονικούς κλάδους.

Με την ελληνική έκδοση των έργων του Α.Π. δεν φιλοδοξούμε να πλησιάσουμε το αγγλικό θαύμα —ένα εγχείρημα που μόνο η πολιτεία μπορεί να αποτολμήσει— αλλά θα προσπαθήσουμε με μια υπεύθυνη και προσεκτική επιλογή βιβλίων να πετύχουμε τους πιο κάτω στόχους:

- να εμπλουτίσουμε την ισχνή Βιβλιογραφία πανεπιστημιακών βοηθημάτων και, γενικότερα, συστηματικών έργων και βιβλίων υποδομής,
- να προσφέρουμε στους σπουδαστές, φοιτητές και επιστήμονες τα πιο χρήσιμα και απαραίτητα βοηθήματα,
- να δώσουμε στο ευρύ κοινό βιβλία εκλαϊκευμένης επιστημονικής γνώσης, αναγκαίας στο σύγχρονο άνθρωπο.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

☐ Η κακοποίηση του παιδιού	☐ Γλώσσα και λογοτεχνία
☐ Μάθηση και εκπαίδευση 1	☐ Εξέλιξη των μαθηματικών εννοιών
☐ Μάθηση και εκπαίδευση 2	☐ Εισαγωγή στην ανάλυση
☐ Παιδιά με προβλήματα στη μάθηση	☐ Εφαρμοσμένη ανάλυση
☐ Ειδική εκπαίδευση	☐ Ενέργεια. Φως: Κύματα ή σωματίδια
☐ Κίνητρα για μάθηση	☐ Κβαντική θεωρία. Κβαντική θεωρία του ατόμου
☐ Νοημοσύνη και δημιουργικότητα	☐ Φυσική επιλογή. Γενετική και ποικιλότητα
☐ Η πόλη του μέλλοντος	☐ Ιστορία της Γης
☐ Κοινωνικές ομάδες και άτομα	☐ Σεισμικά κύματα και το εσωτερικό της Γης. Η Γη ως μαγνήτης
☐ Κοινωνική ιστορία της αρχαίας Αθήνας	☐ Μέτρηση του ηλιακού συστήματος
☐ Άνθρωπος και περιβάλλον 1	☐ Εισαγωγή στην ιστορία
☐ Άνθρωπος και περιβάλλον 2	
☐ Φρόνιμ και ψυχράνάλυση	
☐ Εισαγωγή στη μουσική	

ΕΚΔΟΤΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ
Π. ΚΟΥΤΣΟΥΜΠΟΣ Α.Ε.
ΧΑΡ. ΤΡΙΚΟΥΠΗ 17-19 ΤΗΛ. 3633.738 ΑΘΗΝΑ

ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΤΕΤΑΡΤΗ, 4.11.87

Πλήθη φοιτητών, μαθητών, σπουδαστών στους δρόμους με πολλά και ποικίλα αιτήματα. Τη συναινέσει των ιδιοκτητών καταλαμβάνονται ξενοδοχεία, τη συναινέσει της Συγκλήτου η Πανεπιστημιακή Λέσχη, χωρίς τη συναινέσει ΚΝΕ - Νεολαίας ΠΑΣΟΚ καταλαμβάνονται σχολές. Ελλείψει Σορβόνης, καταλαμβάνεται το ενταύθα ιδιωτικό παράρτημά της.

Λόγω της απεργίας των γραμματέων των δικαστηρίων αναβλήθηκε η δίκη του «Καλαμιού» για τη δημοσίευση υποκλοπειών συνδιαλέξεων και συζητήσεων μεγαλοπαραγόντων της ΝΔ. Μόνο οι χαφιέδες δεν απεργούν σ' αυτό τον τόπο.

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, ο πρωθυπουργός, το μισό υπουργικό συμβούλιο, η μισή Ιερά Σύνοδος, τα κανόνια του Λυκαβηττού και χιλιάδες πιστών υποδεχθηκαν την εικόνα «Αξιον Εστί» με τιμές αρχηγού κράτους. Εγώ απελάμβανα τη μεγάλη μας Γιούβε που κέρδισε με 3-2 τους υπανάπτυκτους Έλληνες αλλά δυστυχώς δεν προκρίθηκε.

Μέχρι το 1967 θα επεκταθεί ο έλεγχος του «Πόθεν έσχες». Ο Βενιζέλος κι ο Τρικούπης τη γλίτωσαν.

Ανακοινώθηκαν τα ονόματα

Ελλείψει Σορβόνης και κόκκινης σημαίας, κόκκινο πανώ στο υπουργείο Παιδείας

3.131 μελών των Συμβουλίων Ανασυγκρότησης του ΠΑΣΟΚ σε 20 νομούς. Το Κίνημα δεν φοβάται τίποτα: Ξεκινά με 155,5 σίγουρες ψήφους κατά νομό.

Βιαστείτε να χτίσετε: Από 1.1.1988 οι οικοδομές επιβαρύνονται με ΦΠΑ 18%.

Όσοι με πιστέψατε και αγοράσατε, όπως συμβούλευα, μετοχές, την περασμένη εβδομάδα, χάσατε, γιατί έπεσαν άλλο 10%. Βρωμοκαπιταλιστές, πέσατε στην παγίδα του Ημεροδότη.

ΠΕΜΠΤΗ, 5.11.87

Διαδήλωση της ΕΦΕΕ κατά του κ. Τρίτση και χωρίς τη συμμετοχή του. Ο τελευταίος προσπαθεί να ερεθίσει ακόμη περισσότερο το δυναμισμό τους καταγγέλλοντας πως για όλα φταίνε οι πανεπιστημιακές αρχές.

Διαδήλωση και των αναρχικών προς υποστήριξη των συλληφθέντων για την «υπόθεση Πρέκα». Ευτυχώς, αναίμακτη.

Οι δουλειές του Γούκου στην Ελβετία δεν πήγαν καλά και επιστρέφει στα πάτρια εδάφη.

Παραιτήθηκε ο υπουργός Αμύνης των ΗΠΑ κ. Γουάινμπεργκερ, γνωστό γεράκι, και στη θέση του αναλαμβάνει ο κ. Καρλούτσι.

Όλη η χρυσή νεολαία της Δεξιάς (Καραμανλής, Παπακωνσταντίνου, Κανελλόπουλος, Τρυπάνης, Παλλάντιος, Ζολώτας, Χάρης, Αθανασιάδης, κ.ά.) παρακολούθησε γοητευμένη την πρεμιέρα του τελευταίου θεατροπυγμάχου του κ. Αβέρωφ.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 6.11.87

Ακόμη και οι τακτικοί μας αναγνώστες εντυπωσιάστηκαν από τις σημερινές αποκαλύψεις του Ημεροδότη. Ο Γ. Λούβαρης αναγκάστηκε να παραιτηθεί από την ΙΤΣΟ, ο υποπτεράρχος Π. Κοντοδιός απελύθη, το ανταγωνιστικό μας περιοδικό ΑΝΤΙ προσπαθεί να προσλάβει τον Β. Ζήση μήπως και ορθοποδήσει.

Ο Πρινς και η Μαντόνα διεκδικούν ο καθένας για λογαριασμό του την πλειοψηφία και στα 15μελή συμβούλια των Γυμνασίων και Λυκείων.

Σε ηλικία 87 ετών πέθανε ο Αγίος Στίνας.

Μια στο καρφί και μια στο πέταλο: 150ήμερη παύση στην κ. Γιαταγάνα, απαλλαγή του κ. Λογοθέτη για μια από τις πολλές διώξεις που εκκρεμούν εναντίον του. Ου παντός πλεινεις Γεντι-Κουλέ.

Τον επίκουρο καθηγητή Αν. Κατέχη πυροβόλησαν και δολοφόνησαν άγνωστοι στο Παλαιό Ψυχικό, κατηγορώντας τον ως μεγαλογιατρό. Αν ήταν τακτικός καθηγητής, προφανώς θα τον είχαν σουβλίσει ζωντανό ως σουπεργιγαμεγαλογιατρό.

Ο νομάρχης απέρριψε απόφαση του Δήμου Αθηναίων να ξαναγίνει η Πανεπιστημίου Ελ. Βενιζέλου και η Ελ. Βενιζέλου Βασιλίσσης

Ο αρχηγός του κράτους του Αθώνας μεταξύ τσολιάδων και ρασοφόρων

Σοφίας και αποφάσισε να μείνει η Βασ. Σοφίας Ελ. Βενιζέλου και η Ελ. Βενιζέλου Βασ. Σοφίας. Σοφόν το σαφές.

Προς τιμήν της «Αξιον Εστί» στη Μητρόπολη τελούνται καθημερινώς αγρυπνία, όρθρος, θεία λειτουργία, εσπερινός, απόδειπνο και χαιρετισμοί. Μην πάτε, οι ενδιαφερόμενοι είναι χιλιάδες και θα σας τσαλαπατήσουν.

ΣΑΒΒΑΤΟ, 7.11.87

Μετά τρεις ή τέσσερις αναβολές, άρχισε η 24η Σύνοδος της Κ.Ε. του ΠΑΣΟΚ. Ο κ. Παπανδρέου ανακοίνωσε ότι άμεσος στόχος είναι η «κοινωνικοποίηση της πολιτικής εξουσίας». Το άρθρο 4 του σχετικού νόμου απαγορεύει τις εκλογές.

«Εμείς είμαστε η Αριστερά», δήλωσε ο κ. Παπανδρέου, επικαλούμενος τον κ. Γκορμπατόφ. Ο κ. Ανδρουλάκης δήλωσε ότι, ως επίσημος εκπρόσωπος του Γκορμπατόφ εν Ελλάδι, είναι υποχρεωμένος να διαψεύσει.

ΚΥΡΙΑΚΗ, 8.11.87

Τα μέλη της Κ.Ε. του ΠΑΣΟΚ την κοπάνησαν ήρεμα και αθόρυβα από τη συνεδρίαση, επιβεβαιώνοντας τη γνωστή προφητεία: Το τέλος του κόσμου δεν θα έρθει με ένα δυνατό μπαμ αλλά με ένα απαλό φρςς...

Ο κ. Γεννηματάς δυσκολεύεται να ακολουθήσει τον αρχηγό του: Προσπαθώ να γίνω αριστερός, γράφει μετριοφρόνως στο «Βήμα».

Μετά από αναβολές περισσότερες κι από αυτές της Συνόδου της Κ.Ε. του ΠΑΣΟΚ έγινε το «μνημόσυνο» του Γεωργίου

Παπανδρέου του Α' παρουσία ξυμπόσης της οικογενείας Ανδρέου Παπανδρέου του μοναδικού.

Παντως ο Ημεροδότης θυμάται, από τη Λειτουργική και Κατήχηση του Γυμνασίου, πως μόνο για τα 3 πρώτα χρόνια μετά το θάνατο γίνονται μνημόσυνα.

Η τηλεόραση δεν προβάλλει το κυβερνητικό έργο, δήλωσε στην Κ.Ε. ο κ. Κωστόπουλος —κι ακόμα δεν ανέλαβε καλά— ο κ. Χριστοδουλίδης...

Ένας υπέροχος Ολυμπιακός ηττήθηκε 4-1 από το διαιτητή, δήλωσε ο κ. Παναγιούλιας και παραιτήθηκε.

Για το παχύ τους έντερο διαδελώνουν οι φοιτητές, δήλωσε ο κ. Τρίτσης, και έστριψε περήφανος το μουστάκι του.

ΔΕΥΤΕΡΑ, 9.11.87

Άρχισαν οι διαπραγματεύσεις για τις βάσεις. Θα κουβεντιάσουν τέσσερις ημέρες και μετά τον Ιανουάριο πάλι. Από υπερκόπωση δεν κινδυνεύουν οι αντιπροσωπείες.

Σε 11 χρόνια φυλακή καταδικάστηκε ο Σ. Δεληγιάννης γιατί έκλεψε περίστροφο αστυνομικού κατά την περυσινή πορεία του Πολυτεχνείου. Ηθικό δίδαγμα: στη φετινή να πάρετε το δικό σας μαζί.

Κατέφθαρε ο άγνωστος πρωθυπουργός της Ιταλίας κ. Γκορία συνοδευόμενος από τον γνωστότατο υπουργό Εξωτερικών κ. Αντρεότι.

Αφαίρεσε και τους ορούς ο Μαουρίτσιο Φολίνι που πραγματοποιεί τρεις μήνες τώρα απεργία πείνας με αίτημα να

Ντυμένοι στα χρώματα του πένθους και με τα πρόσωπα σκαμμένα από οδύνη συμμετείχαν οι συγγενείς στο 9ο ετήσιο μνημόσυνο του Γεωργίου Παπανδρέου του Α

μην εκδοθεί στην Ιταλία. Ο κ. Κουτσόγιωργας αδιαφορεί.

Ο κ. Ελύτης η Παπουτσάνης δήλωσε πως το δικό του **Άξιον Εστί** είναι αζιότατο.

Ματαιώθηκε το **ράλλυ** στην Καλογριά λόγω αντίδρασης αγροτών και οικολόγων. Νέοι καιροί, νέες συμμαχίες - κι οι εργάτες αισθάνονται παραγκωνισμένοι.

Εσπευσμένα μεταφέρεται στην Αθήνα ο **Αγιορείτης** δόκιμος μοναχός, υπήκοος της **Άξιον Εστί**, να προσκυνήσει την αρχηγό του, μήπως και γλιτώσει από το **Έιτζ** που άρπαξε.

ΤΡΙΤΗ, 10.11.87

Λόγω **νέφους** μεγάλος δακτύλιος. Λόγω **Τρίτη** μεγάλη διαδήλωση. Τόσο το νέφος όσο και ο Τρίτης παρακολουθούν ατάραχοι. Δεν πειράζει, αρκεί να μην τριτώσει το κακό.

Φωνάζει η δημοτική αντιπολίτευση για τα **5 δις** που θα δανειστεί ο κ. Έβερτ από το **έξωτερικό**.

Πάλι **χαμένοι** είμαστε: το **δολάριο** πέφτει, αλλά εμείς φροντίσαμε τα τελευταία χρόνια να παίρνουμε δάνεια σε γιεν και **μάρκα**, που ανεβαίνουν. Οι **μετοχές** πάντως πέφτουν σταθερά: αγοράζετε **λαχεία**.

Κατήγγειλε την αμερικανοϊσπανική συμφωνία για τις εκεί **βάσεις** ο κ. Γκονζάλες, επιδιώχετε την **περιορισμό** τους.

Τέλειωσαν οι **απεργίες** Εθνικής και Εμπορικής Τράπεζας. Συνεχίζονται όμως σε πέντε άλλες.

60.000 Σοβιετικοί υπάλληλοι θα **περεστρόικωθούν** απολυόμενοι ή μετατιθεμένοι στη **Μόσχα**, 15.000 Έλληνες θα **πασσοκοποποιηθούν** προσλαμβανόμενοι στους επόμενους μήνες.

Ψεύτης, **παλιάνθρωπος**, **τρελός**, **συκοφάντης**, **μηδέν**, **λοβιτούρας**, **υπότροπος**, **αδιόρθωτος**, και άλλα πολλά ακούγονται στην ενδιαφέρουσα δίκη **Τόμπρα - Βουδούρη**.

ΤΕΤΑΡΤΗ, 11.11.87

Η **βροχή** μας σώζει και αirono-
ται τα μέτρα για το νέφος. Αφ-
τον κ. **Τρίτη** ποιος θα μας σώ-
σει;

Για **λόγους υγείας** θα απο-
φυλακιστεί ο αποτυχών **πασο-
κικός μεγαλοεκδότης Αθ. Πό-
πωτας**, καταδικασμένος σε
πενταετή φυλάκιση για κατά-
χρηση σε βάρος της **Εθνικής**.
Ήταν η **έβδομη** και **τυχερή**
σχετική αίτηση, ενώ είχαν
προηγηθεί **προ μηνός** απειλές
του **περί αποκαλύψεων**.

Κοινός εορτασμός της **Εθνι-
κής Αντίστασης**, στον **Γοργο-
πόταμο** με κεντρικό ομιλητή
τον πασίγνωστο αντιστασιακό
Α. Παπανδρέου.

Οι ουρές διαλύθηκαν εξω α-
πό τα **πολεοδομικά** γιατί τελι-
κά ο **ΦΠΑ** στα ακίνητα θα εφαρ-
μοσθεί το 1989. Οι ουρές μπρο-
στά στην **Άξιον Εστί** μεγαλώ-
νουν γιατί έγινε πλέον μόδα.

Κατάληψη του πορνο-σινεμά
ΡΙΒΟΛΙ κάνουν οι φοιτητές και
αδιαφορούν για το **Χρηματι-
στήριο** που βρίσκεται απέναν-
τι. Πριν 20 χρόνια, οι **Γάλλοι**,
συνάδελφοί τους είχαν το **χρη-**

ματιστήριο για στόχο. Ίσως
φταίει το **Έιτζ**.

Πολλές διαδόσεις **περί φό-
ρων** κυκλοφορούν, αλλά μην
τις εμπιστεύεστε.

Ήθελε περισσότερη **περε-
στρόικα** και εξεδίωχθη ο γραμ-
ματέας της Κ.Ο. Μόσχας κ.
Γιελτσίν.

ΠΕΜΠΤΗ, 12.11.87

Το εγκώμιο των **Ωνάση** και
Χανδρή έπλεξε ο κ. Παπανδρέ-
ου, μιλώντας προς **εφοπλιστές**.
Ο κομμουνιστής υπουργός **Εμ-
πορικής Ναυτιλίας** κ. Γιαννό-
πουλος που μίλησε αμέσως με-
τά έπλεξε το εγκώμιο του συν-
τρόφου **Αμπατιέλου**.

Το μαγείρεμα της **φορολογι-
κής πολιτικής** ακόμη να τελειώ-
σει στο **ΚΥΣΥΜ**. Δύσκολο να
βρεις τρόπο να **παίρνεις περισ-
σότερα** χωρίς να σε **παίρνουν**
είδηση.

Το **υπουργείο Γεωργίας κλέβει**
και όχι εμείς, απαντούν οι
συνεταιριστές της ΠΑΣΕΓΕΣ στις
κατηγορίες του κ. **Ποττάκη**.
Ενδοπασοκικές αντιθέσεις υψηλής
στάθμης.

Άχρηστα βγαίνουν στα ΚΤΕΟ
Θεσσαλονίκης το 60% των
αυτοκινήτων. Υπενθυμίζουμε ότι
από τα υπόλοιπα 20% είναι καλά
και 20% ανήκουν σε **πασοκτζήδες**.

Έστω και για το 1989,
αποδέχεται την **απλή αναλογική** ο
κ. **Μητσotάκης**. Η μοναξιά του
ΠΑΣΟΚ γίνεται όλο και εντονότερη.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 13.11.87

ΜΑΤ, **Άξιον Εστί**, **ΜΕΑ**, Πα-
τριάρχης, φοιτητές τα έκαναν
μπάχαλα στην Αθήνα. Σώσαν
Κύριε τον Λαόν Σου.

Άρχισε στο Εφετείο η δίκη
του Αθ. **Νάσιουτζικ** που καταδι-
κάστηκε πρωτοδικώς σε **ισό-
βια** για τη δολοφονία του Αθ.
Διαμαντόπουλου.

3,1% **πληθωρισμό** είχαμε
τον Οκτώβριο, παρά την άφιξη
της **Άξιον Εστί**.

Οι **παλιές καλές συνήθειες** δεν
εξχνιούνται: με σφραγίζει το
γνώρισμα της **φιλοδοξίας**, είμαι
ένοχος, έχασα το κύρος του
κομμουνιστή, του πολιτικού
στελέχους. Αυτοκριτική του
Γιελτσίν που αποπέμφθηκε από
την Κ.Ο. Μόσχας. Τι διαφέρει η
περεστρόικωμένη αυτομαστίγωση
από τη **σταλινική**;

Έφθασε και ο κ. **Γούκος** εξ
Ελβετίας να προσκυνήσει την
Άξιον Εστί.

Δύο διακεκριμένοι δημόσιοι άνδρες, οι κ.κ. Βουδούρης (αριστερά) και Τόμπρας (δεξιά),
αντί να συμμαχούν, αλληλοκατηγορούνται

Αν αυτά είναι οδοφράγματα, τότε ο Ημεροδότης είναι το Κομμουνιστικό Μανιφέστο

ΣΑΒΒΑΤΟ, 14.11.87

Ο Πατριάρχης **Δημήτριος**
προηδρεύσε σε συνεδρίαση
της Ιεράς Συνόδου, ο κ. **Έβερτ**
του επέδωσε το χρυσό μετάλλιο
των Αθηνών, η **Άξιον Εστί**
διαμαρτύρεται ότι της έκλεψαν
την παράσταση — αδικώς διότι
οι προσκυνητές **συρρέουν** κα-
τά **χιλιάδες**.

**Διαμάχη κυβέρνησης - ΠΑ-
ΣΟΚ - ΚΚΕ** για το ποιος φταίει
για τον χθεσινό **ξυλοδαρμό**
των φοιτητών. Θα το μάθουμε ί-
σως στη νέα **συγκέντρωση -
διαδήλωση** που ανακοίνωσαν
ΕΦΕΕ - ΕΣΕΕ για την ερχόμενη
Πέμπτη.

Απόλυτη πλειοψηφία στο
Δ.Σ. του **Πανελληνίου Ιατρικού**
Συλλόγου κέρδισε η Δεξιά.

Παραείναι **ευαίσθητοι** οι Ιτα-
λοι: Να παραιτηθεί ο κ. **Γκορία**
απλώς και μόνο επειδή συναν-
τήθηκε με τον Α. Παπανδρέου,
παραπάει...

ΚΥΡΙΑΚΗ, 15.11.87

Στο κατειλημμένο **Πολυτε-
χνείο** αρχίζουν οι **επίσημοι ε-
ορτασμοί** για την κατάληψη
του 1973. **Τρίτης - Δροσογιάν-
νης** δεν γίνονται δεκτοί, δηλώ-
νουν οι φοιτητές. Μόνο η **Ιερά**
Συνόδος θα **αφορίζει**;

Επείσοδια και στη Θεσσαλο-
νίκη — αλλά χάριν της **Τοιτισιο-
λίνας** που βρίσκεται εκεί.

Με 96% οι **Νεοφληριώτες**
είπαν όχι στα **εννιάοροφα** κτί-
ρια. Το 4% είναι οικοπεδούχοι.

Τέταρτη επέτειος από την α-

νακήρυξη του ψευδοκράτους
του **Ντενκτάς**.

ΔΕΥΤΕΡΑ, 16.11.87

Ο κ. **Μητσotάκης** δεν είχε κη-
ρυχθεί persona non grata στο
Πολυτεχνείο, αλλά έγινε δε-
κτός με **νεράντζια**.

Συνελήφθησαν στην **Άγκυ-
ρα** αμέσως μόλις έφτασαν οι
κομμουνιστές ηγέτες **Κουτλού**
και **Σαργκίν**. Πάντως εκφρά-
ζονται **ανησυχίες** και για την υ-
γεία του **Γιελτσίν** στη Μόσχα,
παρά την αυτοκριτική του.

Ο λαός **εκμεταλλεύεται** τις
θεσμικές **ελευθερίες** καταγ-
γέλλει σε αντιπερεστρόϊκό άρ-
θρο της η **Πράβδα**. Κάτω οι ε-
κμεταλλευτές.

Τις προτάσεις της **ΕΑΡ** για
την Παιδεία παρουσίασε ο κ.
Κύρκος. Παραδόξως, τα **ΜΑΤ**
δεν επενέβησαν.

Ονομαστικές θα είναι πλέον
οι **μετοχές** των εφημερίδων.
Ευτυχώς που ο **Ημεροδότης**
είναι περιοδικό.

Το **Εφετείο** αντέρεψε την α-
πόφαση του **Πρωτοδικείου** και
πρέπει το **Αντί** να καταβάλει
6.000.000 στον Θ. **Λιακουνάκο**
της ΑΕΟΝ. Ο τελευταίος όμως,
μιμούμενος τον **Γ. Λούβαρη**,
δήλωσε ότι **παραίτηται** από
την αποζημίωση για να μην εκ-
θέσει τον **πρωθυπουργό**!

ΤΡΙΤΗ, 17.11.87

Επέτειος του **Πολυτεχνείου**,
πορεία στη γνωστή **πρεσβεία**,
σύγκρουση της ουράς με τα
ΜΑΤ, δακρυγόνα, μολότωφ, Ε-
ξάρχεια, αγανακτισμένοι **πασο-
κτζήδες**, τραυματισμοί **δημο-
σιογράφων**. Αυτή η **μονότονη**
επανάληψη των ιδίων και των
ιδίων **κάθε χρόνο** έχει αρχίσει
να με **κουράζει**.

Οπωσδήποτε όμως η βολή
μελανοδοχείου κατά του κ.
Σαρτζετάκη, η εισβολή διαδη-
λωτών και **ΜΑΤ** στο **μαιευτήριο**
«Αλεξάνδρα», η έφοδος **μπρα-
τσωμένων δυνάμεων** της ΠΑ-
ΣΚΕ στη **Σχολή Καλών Τεχνών**
αποτελούν νέα **ενδιαφέροντα**
στοιχεία που αν γενικευθούν ί-
σως δώσουν νέα **πνοή** στον ε-
ορτασμό.

ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ

6.000.000 ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΧΧΟΝ ΤΟΥ Θ. ΛΙΑΚΟΥΝΑΚΟΥ Η ΚΑΤΑΔΙΚΗ ΤΟΥ «ΑΝΤΙ»

Ο καθείς και τα όπλα του

Όσα χρόνια κυκλοφορεί το ΑΝΤΙ υπερασπίστηκε με πάθος την ελευθεροτυπία. Φυσικά δεν μπορούμε να κρίνουμε την απόφαση του Εφετείου σύμφωνα με την οποία το ΑΝΤΙ θα πρέπει να καταβάλει στην ΑΧΧΟΝ του κ. Θ. Λιακουνάκου το ποσό των 6.000.000 δραχμών, για τη γνωστή υπόθεση των «Λέοπαρντ». Η αγορά των οποίων απασχόλησε όλες τις ελληνικές εφημερίδες, τον διεθνή τύπο, τη Βουλή και τη Στρατιωτική Δικαιοσύνη.

Όμως υπάρχουν και ορισμένες αρχές —και δημοσιογραφικές και πολιτικές— τις οποίες το περιοδικό υπηρετεί από την έκδοσή του και θα συνεχίζει να τις υπηρετεί.

Αυτές τις αρχές θα τις υπερασπιστούμε και τώρα, ανεξάρτητα από τη βαριά ποινή του Εφετείου. Και θα συνεχίσουμε στον ίδιο δρόμο. Ο καθείς και τα όπλα του λοιπόν. Και ένα από τα όπλα μας είναι οι αναγνώστες μας τους οποίους ευχαριστούμε για τη συμπαράστασή τους.

ΔΗΛΩΣΗ ΤΟΥ «ΑΝΤΙ»

Μήπως κάποιοι ενδιαφέρονται να κλείσει το «ΑΝΤΙ»; Θεωρούμε ότι είναι ένα εύλογο ερώτημα που έρχεται στα χείλη πολλών μετά την επιβολή στο «ΑΝΤΙ» της βαρύτατης χρηματικής ποινής των έξι εκατομμυρίων δραχμών για δημοσίευμα που αφορούσε την αγορά των αρμάτων μάχης «Λέοπαρντ».

Η απόφαση αυτή του Εφετείου, δημοσιευμένη στις 6.11.87, ανατρέπει προηγούμενη πρωτόδικη ετυμηγορία, που ελήφθη πριν από λίγους μόνο μήνες, με την οποία απορρίφθηκε αγωγή που κατέθεσε σε βάρος του περιοδικού ο κ. Θ. Λιακουνάκος και η εταιρεία του ΑΧΧΟΝ. Το δικαστήριο έκρινε ότι το δημοσίευμα ασκούσε κριτική και έλεγχο, στα πλαίσια της αποστολής του Τύπου, για την προστασία του δημόσιου συμφέροντος.

Δεν μπορούμε παρά να επισημάνουμε τη συγκυρία: Η απόφαση με τις ασυνήθιστες στα δικαστικά χρονικά διατάξεις σε βάρος του «ΑΝΤΙ» έρχεται μετά τις πρόσφατες αποκαλύψεις του για τα κυκλώματα που επηρεάζουν τις προμήθειες των Ενόπλων Δυνάμεων. Αποκαλύψεις που οδήγησαν στην παραίτηση του Γ. Λούβαρη. Η ποινή, που επιβάλλεται (καταβολή 6.000.000 δρχ.) είναι πράγματι εξοντωτική για τις οικονομικές δυνατότητες του περιοδικού, έτσι ώστε το αρχικό ερώτημα «μήπως θέλουν να κλείσουν το περιοδικό»;, να αιωρείται δικαιολογημένα.

Αλλά δεν πρόκειται για μια καταδίκη που αφορά μόνο το «ΑΝΤΙ». Παρόμοιες αυστηρές διαδικασίες με δυσβάσταχτες οικονομικές κυρώσεις υπέρ ιδιωτικών συμφερόντων, που δικαιολογημένα ελέγχονται, δεν ευνοούν φυσικά την ελευθεροτυπία. Και προεινίζονται το είδος των νομοθετικών ρυθμίσεων που ετοιμάζει η κυβέρνηση. Γιατί βέβαια οι αόριστες και γενικές διακηρύξεις δεν μπορούν να διασκέδασουν τις εντυπώσεις από όσα πράττονται.

Ο κ. Λιακουνάκος —που σημειωτέον είναι εκδότης του «Κέρδους» και θα έπρεπε να ενδιαφέρεται κι αυτός για την ελευθεροτυπία— κατέθεσε την αγωγή σε βάρος μας επειδή, στις 9.5.86, το «ΑΝΤΙ» δημοσίευσε μια έκθεση ορκωτών λογιστών της Τράπεζας της Ελλάδος οι οποίοι διαπίστωσαν σειρά παραβιάσεων και λαθραία εξαγωγή συναλλάγματος από την ΑΧΧΟΝ του κ. Λιακουνάκου. Οι παραβιάσεις αφορούσαν την προμήθεια που εισέπραξε ως μεσάζων στην αγορά των «Λέοπαρντ».

Στις 20.5.86 το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών Αθηνών εξέδωσε απαλλακτικό βούλευμα για την υπόθεση αυτή της ΑΧΧΟΝ. Στη συνέχεια η ΑΧΧΟΝ και ο κ. Λιακουνάκος κατέθεσαν αγωγή εναντίον του «ΑΝΤΙ» για αποζημίωση λόγω ηθικής βλάβης, που δήθεν υποστήκαμε με τα δημοσιεύματά μας. Στο Πρωτοδικείο, όμως, με άρτιο σκε-

πτικό, έγινε δεκτό ότι ο Τύπος οφείλει να δίνει στη δημοσιότητα σημαντικές πληροφορίες για κρίσιμα θέματα όπως είναι η προμήθεια υλικού για την άμυνα της χώρας μας, να ελέγχει και να κρίνει, στα πλαίσια της κοινωνικής αποστολής του, όπως έγινε με το δημοσίευσμά μας. Η υπόθεση, μετά την απόρριψη της αγωγής οδηγήθηκε από τον κ. Λιακουνάκο στο Εφετείο που έκρινε τα αντίθετα, επιβάλλοντας την καταβολή 6.000.000 δρχ. από τον εκδότη μας για ηθική βλάβη του κ. Λιακουνάκου — με απειλή, μάλιστα, και προσωπικής κράτησης.

Υπενθυμίζουμε ακόμα ότι οι αποκαλύψεις που έκανε το «ΑΝΤΙ» για την υπόθεση των «Λέοπαρντ» στηρίζονται σε νομικά έγγραφα ανάλογων δικών που είχαν γίνει στη Γερμανία. Βάσει των αποκαλύψεων αυτών το υπουργείο Εθνικής Άμυνας είχε διατάξει να γίνει Ένορκη Διοικητική Εξέταση από τον αρχηγό της στρατιωτικής δικαιοσύνης αντιστράτηγο Κ. Φωτάκη. Στο πόρισμά του ο κ. Φωτάκης επεσήμανε σοβαρές παραλείψεις και ευθύνες από την τότε στρατιωτική και πολιτική ηγεσία του υπουργείου Άμυνας, με αποτέλεσμα ο αντιπρόεδρος της κυβέρνησης και υπουργός Άμυνας κ. Χαράλαμποπούλος να παραπέμψει την υπόθεση στην πολιτική Δικαιοσύνη, που τελικά αποφάσισε την άσκηση δίωξης για υπεξαγωγή εγγράφων.

Ο προβληματισμός, λοιπόν, είναι σαφής και δικαιολογημένος οι απορίες. Για μια υπόθεση διαβλητή και έκθετη, για την οποία η πολιτική ηγεσία και η Δικαιοσύνη, έχουν πολλά να πουν, καλείται το «ΑΝΤΙ» να καταβάλει χρηματική ικανοποίηση, επειδή δήθεν εθίγησαν, εκείνοι που αναμείχθηκαν στην εξέλιξή της. Ο καθένας πλέον μπορεί να κρίνει τι συμβαίνει. Σημασία δεν έχουν τα μεγάλα λόγια, αλλά τα πρακτικά μέτρα, που υιοθετούνται.

Όσο για μας η συζήτηση, η έρευνα και αποκάλυψη της αλήθειας είναι ένας μονόδρομος που τον διαλέξαμε και πιστεύουμε ότι έχει εκτιμηθεί από την κοινή γνώμη. Δεν εκτιμήθηκε φυσικά από αυτούς που έχουν εμπλακεί στα όσα αποκαλύπτουμε.

Η Συντακτική Επιτροπή

Ο στρατηγός Γιαρουζέλσκι είναι ανεπιθύμητος

Αν δεν είχε προηγηθεί η Πολωνική 'Ανοιξη, ο στρατηγός Γιαρουζέλσκι δεν θα διέφερε πολύ από τους όμοιους του κομματικούς γραφειοκράτες που ασκούν την εξουσία στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης. Η διαφορετική ποιότητα της περίπτωσης του δεν βρίσκεται στις επωμίδες, που αποφεύγουν οι ομόλογοί του να φορούν, αλλά στο ότι κατέλαβε την εξουσία καταπνίγοντας ένα ανεπανάληπτο λαϊκό και εργατικό κίνημα που διεκδικούσε ελευθερία και δημοκρατία και θα μπορούσε να οδηγήσει την Πολωνία σε νέους δρόμους.

Ο στρατηγός Γιαρουζέλσκι, λοιπόν, δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι εκπροσωπεί τον πολωνικό λαό. Κατέλαβε την εξουσία στρέφοντας τα όπλα εναντίον των Πολωνών. Αποτελεί πρόκληση να έρχεται στη χώρα μας δύο μέρες μετά την επέτειο που μας θυμίζει μαύρες εποχές και δύσκολους αγώνες. Όπως πρόκληση αποτελεί και η πρόσκλησή του από την ελληνική κυβέρνηση, που φαίνεται πως ξέχασε οριστικά πια τα αισθήματα που τρέφει ο ελληνικός λαός για τους στρατοκράτες.

Ο στρατηγός Γιαρουζέλσκι είναι λοιπόν ανεπιθύμητος. Ας μην αρκεσθούμε όμως στις δηλώσεις. Σημασία έχει να ενισχύσουμε με όποιον τρόπο μπορούμε τον αγώνα του πολωνικού λαού ενάντια στους σημερινούς του αυθέντες.

Η Κύπρος είναι κοντά

Δε γνωρίζουμε αν ο Παναγιώτατος Δημήτριος, ως άνθρωπος καλής θελήσεως που λέγαμε κάποτε, ψιθύρισε ολίγα ανθρωπιστικά για τους «Κυπρίους αδελφούς» στον κ. Ακιμάν. Δεν ξέρουμε επίσης αν στην κατάσταση «σούπας» που έχει περιπέσει το Κυπριακό, υπάρχει κάποιο περιθώριο να λέμε ακόμα «Κύπρος ου μ' εθέσπισες». Τέλος, δεν θέλουμε να ξέρουμε αν οι πάσης φύσεως δοσολογίες που κυριαρχούν πλέον στους «ρεαλιστές» της Αθήνας και της Λευκωσίας, αν δηλαδή, το δώσε - και - πάρε στα ελληνοτουρκικά και τα ελληνοαμερικανικά, θα δώσουν κάποια λύση στο Κυπριακό. Και δεν θέλουμε να το ξέρουμε γιατί τα δίκαια του κυπριακού ελληνισμού, τα ανθρώπινα δικαιώματα και οι διεθνείς εγγυήσεις της αξιοπρέπειας και ανεξαρτησίας των λαών, όταν μπουν στη ζυγαριά των κρατικού λόγου γίνονται αθύρματα, εφιαλτήρια και προσχήματα αλλοτρίων επιδιώξεων.

Ένα μόνο ξέρουμε: Τέσσερα χρόνια μετά την ανακήρυξη του «τουρκοκυπριακού» κράτους, όλα όσα συμβαίνουν δεν αποτελούν παρά μια θλιβερή — αλλά και πολύ πιο κρίσιμη — επανάληψη των «τετελεσμένων» του «Αττίλα» Ι και ΙΙ.

Γι' αυτά και γι' άλλα της Κύπρου το «ΑΝΤΙ» θα επανέλθει στο επόμενο τεύχος του με κάτι που συνηθίσαμε να λέμε «αφιέρωμα».

Ίσα - ίσα για να λέμε ότι το Κυπριακό είναι υπόθεση - ιερή.

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΑΝΗΚΕΙ ΣΤΗΝ ΑΥΤΟΛΟΓΟΚΡΙΣΙΑ

Εδώ θα υπήρχε ένα ρεπορτάζ για την ΑΧΧΟΝ και τον κ. Θ. Λιακουνάκο, αλλά το ξανασκεφθήκαμε...

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΔΗΛΩΣΗ:

Η τύχη της «Αθηναϊκής»

● Στο τέλος, ο άνθρωπος είδε και αποείδε και τα παράτησε. Εννοούμε τον κάτοχο του τίτλου της εφημερίδας «ΑΘΗΝΑΪΚΗ» κ. Γ. Αποστολόπουλο, ιδιοκτήτη του «Ιατρικού Κέντρου», που μετά από όσα γράφτηκαν αυτόν τον καιρό, με την αποκλειστική δήλωση που έκαμε προς το ΑΝΤΙ, αποκρυσταλλώνει τις αποφάσεις του για την τύχη της εφημερίδας:

«Είναι αλήθεια ότι ο τίτλος και το αρχείο της εφημερίδας «Αθηναϊκή», μου ανήκουν κατ' αποκλειστικότητα. Όπως είναι αλήθεια ότι έχω πάντα ένα θαυμασμό για τον τύπο. Όσα όμως διαπιστώνω και αντιμετωπίζω καθημερινώς στον τομέα της κύριας απασχόλησής μου, που είναι η υγεία, με έχουν φανατίσει τόσο, ώστε απορροφούν όλη την ικμάδα, τη σκέψη και τη δραστηριότητά μου.

Κρατώ λοιπόν τον ιστορικό αυτό τίτλο και το αρχείο που πράγματι με θέλγει η μελέτη του, αλλά δεν προτίθεται να κλέψω ούτε ένα λεπτό από την κύρια απασχόλησή μου για να το διαθέσω οπουδήποτε αλλού. Μου άρεσε πράγματι κάποτε η ιδέα να εκδώσω αυτή την εφημερίδα, διότι αντιμετωπίζω τον τύπο σαν λειτουργήμα. Διαπίστωσα όμως ότι χρειάζεται ολοκληρωτική αφοσίωση, αν θέλει να κάνει κανείς σωστά τη δουλειά του. Κι εγώ είμαι ήδη δοσμένος με ψυχή και σώμα σ' αυτό που κάνω. Δεν μου αρέσει να κάνω μισές δουλειές και δεν μπορώ να δω τη δημοσιογραφία ως πάρεργο. Τη σέβομαι πολύ για να «ενασχοληθώ» μαζί της ως «χόμπυ».

● Το κείμενο αυτό θα έπρεπε να κάμει πολλούς να σκεφτούν. Και κυρίως εκείνους που διακηρύσσουν ότι διακονούν ένα λειτουργήμα όπως αυτό του τύπου...

● Η αγορά της «ΠΑΕ Ολυμπιακός», όμως, από τον «δρα» Γ. Κοσκωτά ή, αν προτιμάτε, το πούλημα του Ολυμπιακού από τον εφοπλιστή Νταϊφά στο νεαρό τραπεζίτη και εκδότη, είναι αναμφισβήτητη η είδηση του δεκαπενθήμερου.

Τη «μισή Ελλάδα», λένε, «θα έχει μαζί του τώρα ο Γ. Κοσκωτάς —μην ξεχνάτε ότι η άλλη μισή, η «ΠΑΕ Παναθηναϊκός», ανήκει στον Γ. Βαρδινογιάννη— «που τα βρήκε τα λεφτά» ρωτάνε οι περισσότεροι. Πράγμα που σημαίνει ότι, μετά τα όσα έγιναν στην Αμερική με τη σύλληψη του Γ. Κοσκωτά, θα έχουμε και συνέχεια. Πρώτη αναμένεται να είναι η δίκη «Εθνους» - Γ. Κοσκωτά την επόμενη βδομάδα. Εκεί ο νεαρός επιχειρηματίας θα πρέπει να δικαιολογήσει και το «ρευστόν».

Λέτε όμως η αγορά του Ολυμπιακού α-

πό τον Γ. Κοσκωτά να έχει και άλλες επιπτώσεις στον τύπο, στυλ π.χ. «Παναθηναϊκός - Ολυμπιακός»;

● Ετοιμάζεται να εκδοθεί το πρώινο φύλλο της «Απογευματινής» και ήδη έχουν αρχίσει οι προσλήψεις. «Θύμα» μάλλον ο «Ελεύθερος Τύπος». Όπως λένε θα αποκτήσει τελικά και «πρωινό καφέ» ο κ. Μητσotάκης.

● Πολύ σωστά έπραξε ο διευθυντής του σταθμού του Δήμου της Αθήνας Γ. Τζαννετάκης και συγκάλεσε την επιτροπή δεοντολογίας του σταθμού αναφορικά με το επίμαχο ρεπορτάζ για τα επεισόδια που έγιναν στο Πολυτεχνείο, σε βάρος του κ. Μητσotάκη. Η Ν.Δ. ζήτησε εξηγήσεις για το ρεπορτάζ. Η επιτροπή επιμένει ότι το ρεπορτάζ αποδίδει την πραγματικότητα. Η Ν.Δ. βέβαια εξακολουθεί να διαφωνεί. Φαίνεται, θα ήθελε ο ρεπόρτερ να έλεγε ότι συμφέρει το κόμμα.

● Παραιτήθηκε όμως ο διευθυντής του ραδιοσταθμού του δήμου Πειραιά Αλ. Βέλιος κατηγορώντας ανθρώπους του δημάρχου Α. Ανδριανόπουλου ότι παρεμβαίνουν στη δημοσιογραφική δουλειά. Δεν γνωρίζουμε αν συνήλθε επιτροπή δεοντολογίας. Αυτό που φαίνεται στον ορίζοντα είναι οι συγκρούσεις που επέρχονται. Στον ένα σταθμό δεν λέγεται ότι συμφέρει το κόμμα, ενώ στον άλλο παρεμβαίνει το κόμμα; Ίδωμεν...

Ο αγώνας δικαιώνεται... «αυριανά»;

Ένας συνδυασμός των νόμων 1591/1986 και 1731/1987 — που έγινε τον Απρίλιο του 1987 — απήλλαξε τους **Κουρήδες** από το **σκάνδαλο των κουπονιών** που είχε αποκαλύψει το **ΑΝΤΙ** στις 25-5-1984 (τχ. 261).

Ο εισαγγελέας Εφετών Αθηνών όμως άσκησε έφεση στις 2 Νοεμβρίου κατά του βουλευματος του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών, σύμφωνα με το οποίο έπαυε οριστικά η δίωξη των υπευθύνων της εφημερίδας «Αυριανή». Αναμένοντας την εξέλιξη της υπόθεσης θα θυμίσουμε την υπόθεση περιμένοντας την τελική απόφαση της Δικαιοσύνης.

Πρόκειται για την περίφημη εξαγγελία της «Αυριανής» το 1980 και 1981, σύμφωνα με την οποία θα επέστρεφε στους αναγνώστες της με κουπόνια ένα τάληρο από την υποχρεωτική τότε αύξηση της τιμής των εφημερίδων από 10 σε 15 δραχμές.

Με το σλόγκαν της «φτηνής εφημερίδας» η «Αυριανή» είχε υποσχεθεί τότε ότι θα επέστρεφε τις παραπάνω 5 δραχμές στο αναγνώστη της κοινό με την εμφάνιση των κουπονιών.

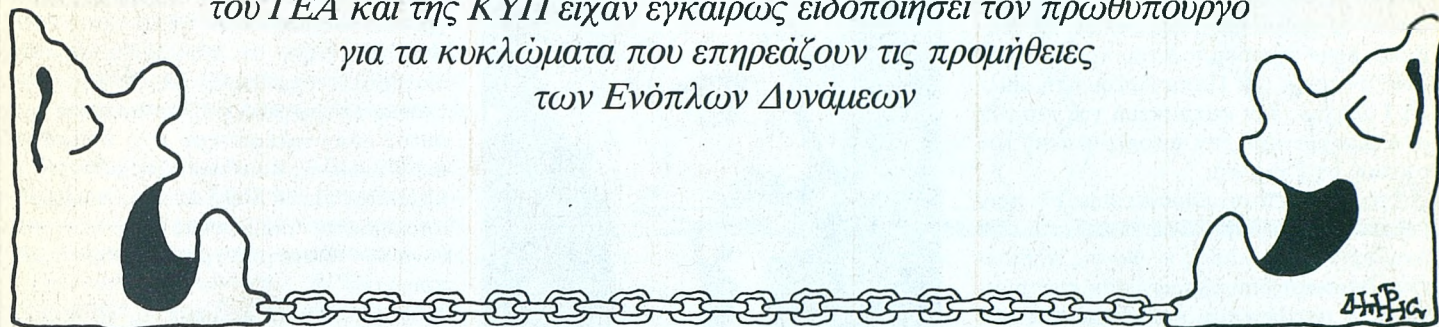
Οι υπεύθυνοι όμως της «Αυριανής» όχι μόνο δεν επέστρεψαν «τα τάληρα» αλλά, όπως προκύπτει από ένα πόρισμα της 15Τ' Οικονομικής Εφορίας αριθμ. πρωτ. 382/18.183 (ΑΝΤΙ τχ. 261), έκοψαν πλασματικές αποδείξεις στο όνομα ανυπαρκτων ή ανίδεων πολιτών ότι είχαν εισπράξει — με τα κουπόνια του τάληρου — από 200.000 δρχ. και πλέον ο καθένας, χωρίς βέβαια να εισπράξουν δραχμή, και έτσι απέφυγαν την καταβολή φόρου εισοδήματος εκατομμυρίων που αναλογούσε στα έσοδά τους, αντίστοιχο με το συνολικό ποσό των πλαστών αποδείξεων που παρουσίασαν.

Φέρεται να είχαν καταβάλει με αυτό τον τρόπο σε πολίτες, που τους βρήκαν μάλλον από τηλεφωνικό κατάλογο, 24.326.369 δραχμές για το 1980 και 18.253.733 για το 1981. Με αυτή την πλασματική «δαπάνη εξαργύρωσης κουπονιών» το Δημόσιο είχε ζημία ύψους εκατομμυρίων. Οι υπεύθυνοι της εφημερίδας δικάζοντο για πλαστογραφία κατ' εξακολούθηση.

Μετά το βούλευμα του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών η δίωξη έπαυσε οριστικά. Τώρα η έφεση του εισαγγελέα Εφετών Αθηνών κατά του βουλευματος θα φέρει και πάλι την υπόθεση στη Δικαιοσύνη. Δεν έχουμε παρά να περιμένουμε. Ως γνωστόν δεν έχουμε το δικαίωμα να κρίνουμε τις αποφάσεις της Δικαιοσύνης. Ο κοινός νους ωστόσο ελπίζουμε να διατηρεί το δικαίωμα να αναρωτιέται: Γιατί μια τέτοια υπόθεση καθυστέρησε σχεδόν πέντε χρόνια, ενώ άλλες εκδικάζονται σε χρόνους - ρεκόρ και για αυτές ακόμα τις χρονοβόρες δικονομικές διαδικασίες; Και γιατί ψηφίσθηκε σε μια συγκεκριμένη συγκυρία ο νόμος 1731/83; Μήπως για να μετατραπεί το κακούργημα σε πλημμέλημα και να συμπληρωθεί ο χρόνος παραγραφής; Μέχρι την τελική απόφαση της Δικαιοσύνης ας ελπίσουμε ότι κάποιοι πολιτικά υπεύθυνοι θα θελήσει να απαντήσει.

Μια παραίτηση δεν σώζει τα προσχήματα

Το «ΑΝΤΙ» αποκαλύπτει ότι οι υπεύθυνοι του Α2 του ΓΕΑ και της ΚΥΠ είχαν εγκαίρως ειδοποιήσει τον πρωθυπουργό για τα κυκλώματα που επηρεάζουν τις προμήθειες των Ενόπλων Δυνάμεων

του Βασίλη Ζήση

Το μεγαλύτερο μέχρι τώρα σκάνδαλο στις προμήθειες των Ενόπλων Δυνάμεων δεν σταματά με τον εξαναγκασμό σε παραίτηση του προέδρου της ΙΤΣΟ κ. Γ. Λούβαρη. Δυστυχώς για την κυβέρνηση το «θρίλερ Λούβαρη» δεν μπορεί να σταματήσει σε μια παραίτηση, η οποία αφήνει άθικτα τα κυκλώματα που δρουν σε βάρος των Ενόπλων Δυνάμεων και του αζιόμαχου της χώρας.

Κύριο στοιχείο του θρίλερ είναι, φυσικά, η ανάμιξη του πρωθυπουργικού περιβάλλοντος σε μια σειρά από ύποπτες προμήθειες που στοιχίσαν δισεκατομμύρια στον ελληνικό λαό. Ο ίδιος ο κ. Παπανδρέου είχε πληροφορηθεί από πολύ καιρό αυτές τις δραστηριότητες του περιβάλλοντός του, αλλά, από ό,τι έχει αποδειχθεί μέχρι τώρα, δεν έκανε τίποτα για να τις σταματήσει. Θεώρησε άραγε ότι αυτοί που έγκαιρα τον πληροφορήσαν «υπονόμευαν τον κ. Λούβαρη» —οπότε διαψεύδεται από τις εξελίξεις— ή συμβαίνει κάτι άλλο;

Στο προηγούμενο τεύχος γράφαμε: «Υπηρεσίες ερευνήσαν τις καταγγελίες για τον κ. Λούβαρη και το κύκλωμα που είχαν στήσει οι Τσάτσοι για να λυμαινούνται τις προμήθειες και συνέταξαν έκθεση η οποία απεστάλη προσωπικά στον πρωθυπουργό (το «Αντί» γνωρίζει τον κομιστή), με την υπόδειξη να δοθεί και στον κ. Γ. Α. Αρσένη, επειδή τον αφορούσε προσωπικά (το κύκλωμα συνωμοτούσε εναντίον του με αφορμή την υπόθεση της ΑΓΕΤ)».

Η αποκάλυψη αυτή προκάλεσε, όπως ήταν φυσικό, θυελλα δημοσιευμάτων και ο κυβερνητικός εκπρόσωπος κ. Γιάννης Ρουμπάτης, κάτω από την επιμονή των δημοσιογράφων, αναγκάστηκε να δηλώσει ότι «δεν υπεβλήθη στον πρωθυπουργό παράμοια έκθεση».

Δηλαδή, ο κ. Ρουμπάτης παραδέχθηκε εμμέσως ότι υπάρχει η έκθεση αλλά δεν έφτασε ποτέ στον πρωθυπουργό. Τι έγινε, όμως, η έκθεση; Υπάρχει ή δεν υπάρχει;

ΤΑ ΝΕΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Για να φρεσκάρουμε τη μνήμη όλων όσων έχουν ξεχάσει και να θυμηθούν, έτσι την ύπαρξη της έκθεσης, αποκαλύπτουμε σήμερα ότι:

- Η πρώτη έκθεση για τις δραστηριότητες του κ. Γ. Λούβαρη στις προμήθειες των Ενόπλων Δυνάμεων συντάχθηκε —ύστερα από έρευνες που ξεκίνησαν στα τέλη του 1983 και τελείωσαν το 1984— από το Τμήμα Ασφαλείας του Γενικού Επιτελείου Αεροπορίας (ΓΕΑ). Η έκθεση αυτή υπεβλήθη προσωπικά στον πρωθυπουργό. Το περιεχόμενό της το γνωρίζει επίσης η τότε ηγεσία του ΓΕΑ., όπως και τον κομιστή της.

- Πέρασαν αρκετοί μήνες και όταν κάποιος από τους αξιωματικούς που συμμετείχαν στις έρευνες διαπίστωσαν ότι «δεν έγινε τίποτα» εναντίον του κ. Γ. Λούβαρη, ενημέρωσαν προσωπικά τον κ. Γεράσιμο Αρσένη. Ο ίδιος ο κ. Αρσένης επιβεβαίωσε δημοσίως την πληροφορία αυτή, και πρόσθεσε ότι ζήτησε από τον κ. Α. Παπανδρέου να του δώσει την έκθεση «επειδή τον αφορούσε». Ο κ. Παπανδρέου δεν απάντησε στο αίτημα του κ. Αρσένη. Αλλά ακόμα και αν δεν τον είχαν παραδώσει, μέχρι εκείνη τη στιγμή, την έκθεση, μετά τη συνομιλία του με τον κ. Αρσένη ο πρωθυπουργός, γνώριζε την ύπαρξή της και όφειλε να την αναζητήσει.

- Πάλι δεν έγινε τίποτα και στις αρχές του 1987 υπεβλήθη στον κ. Παπανδρέου και δεύτερη έκθεση, από την ΚΥΠ αυτή τη φορά. Και πάλι δεν ελήφθη κανένα μέτρο παρ' ότι επισιμάνθηκε ο ρόλος του κ. Λούβαρη.

Υπάρχουν, συνεπώς, τουλάχιστον δυο εκθέσεις, και θεωρούμε ότι η κοινή γνώμη πρέπει να πληροφορηθεί τους λόγους που αδρανοποίησαν τις έρευνες και γιατί δεν ελήφθησαν τα μέτρα που έπρεπε ώστε να υπάρξει αδιαμφισβήτητη νομιμότητα στις προμήθειες των Ενόπλων Δυνάμεων.

ΑΝΑΠΑΝΤΗΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Αλλά υπάρχουν και άλλα ερωτήματα στα οποία δεν απάντησε μέχρι τώρα η κυβέρνηση.

- Ποιος είναι τελοσπάντων ο «αδελφός» κυβερνητικού στελέχους και επανελθών ταγματάρχης που υπηρετούσε στην ΚΥΠ και συναλλασσόταν —με πληροφορίες— με το κύκλωμα των Τσάτσων και τους χουντικούς που το στελεχώνουν; Ερευνήσε η κυβέρνηση το θέμα; Εμείς, πάντως, οφείλουμε να σημειώσουμε ότι γίναμε αποδέκτες στο σημείο αυτό κάποιων αντιδράσεων, όταν ένας «αδελφός» τουλάχιστον μας τηλεφώνησε δύο φορές, διευκρινίζοντας ότι «δεν έχει σχέση με τις ιστορίες αυτές» και παρακάλεσε να δημοσιεύσουμε επιστολή που μας στέλνει. Τέτοια επιστολή δεν έφτασε ποτέ στο περιοδικό. Τα έγγραφα, ως γνωστόν, διαψεύδονται εύκολα, σε αντίθεση με τα τηλεφωνήματα.

Τελοσπάντων, με εικασιολογίες και ψιθύρους δεν προωθούνται οι έρευνες και, πιστεύουμε, ότι έστω και σήμερα, πρέπει να εξετασθούν τα καταγγελλθέντα περί «αδελφού» και να διευκρινιστούν όσα αναφέρονται στις εκθέσεις που διαβίβαστηκαν στον πρωθυπουργό.

- Ποιος είναι ο πραγματικός ιδιοκτήτης του γιωτ «Αριάδνη» με το οποίο ο κ. Α. Παπανδρέου έκανε μέρος των φετινών καλοκαιρινών διακοπών του; Γιατί δεν εζηγούν —ή δεν ερευνούν— για ποιό λόγο η «Αριάδνη» δεν έχει αριθμό νηολογίου;

Είναι νόμιμο να ταξιδεύει πλεούμενο άνευ νηολογίου; Μήπως γνωρίζει κάτι επ' αυτού επίλεκτο μέλος του πρωθυπουργικού περιβάλλοντος, που, όταν έμαθε για την ύπαρξη της «Αριάδνης», αναφώνησε: «Πω, πω, τι θα γίνει αν το μάθουν;». Και εννοούσε βέβαια τον Τύπο.

- Πώς μπορεί ο κ. Λούβαρης, ένας μεσάζων σε αγοραπωλησίες όπλων, να συμβάλει στην οικοδόμηση του προσωπικού «σαλέ» του κ. Α. Παπανδρέου στη «βίλλα Γαλήνη», την κατασκευή της πισίνας στο Καστρί και την αποπεράτωση του σπιτιού στο Ψυχικό;

Στο σημείο αυτό προσθέτουμε ότι πριν από τον κ. Λούβαρη τα έργα αυτά τα είχε αναλάβει ο εργολάβος κ. Φώτης Αρβανίτης, ο οποίος δεν πληρωνόταν συστηματικά, με αποτέλεσμα καθυστερήσεις που έκαναν τον κ. Παπανδρέου να αδημονεί και να πει μια μέρα στον κ. Λούβαρη: «Ανάλαβέ τα εσύ Γιώργο και τελειώσέ τα».

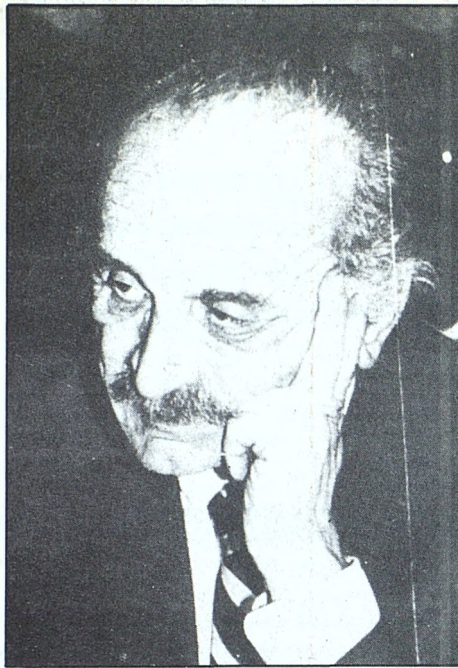
- Για ποιο λόγο απομακρύνθηκαν από το πρωθυπουργικό περιβάλλον οι αστυνομικοί κ.κ. Κεραμάς και Φραγκούλης; Μήπως επειδή γνώριζαν για τον κ. Λούβαρη;

- Γιατί μπήκε το όνομα του κ. Λούβαρη στο περίφημο «τέλεξ», βάσει του οποίου δικαιούται να εισπράξει —αν δεν την εισέπραξε ακόμα— προμήθεια από την πώληση των πυραύλων «Μάτζικ»; Κάτι θα ξέρουν να μας πουν γι' αυτό τέσσερις άνθρωποι —οι μόνοι που γνώριζαν για την αναγραφή του ονόματος του κ. Λούβαρη στο «τέλεξ»: οι κ.κ. **Σεχιώτης, Μαρινάκης, Αποστολάκης και Φράγκος**. Ο πρώτος ήταν τότε υφυπουργός Άμυνας, αρμόδιος για τις προμήθειες, ο δεύτερος επικεφαλής της επιτροπής που αξιολόγησε και επέλεξε τους «Μάτζικ», ο τρίτος αρχηγός του ΓΕΑ και ο κ. Φράγκος υπασπιστής του κ. Σεχιώτη. Ο κ. Αποστολάκης ήταν επίσης ο μόνος από τους τέσσερις που διαφώνησε με την αναγραφή του ονόματος «Λούβαρης». Μήπως ήταν αυτός και ο λόγος για τον οποία αποστρατεύθηκε; Ο τέταρτος, ο κ. Φράγκος, απλώς υπάκουσε σε «άνωθεν αντολές».

Σημειώνουμε ακόμα ότι: Πρώτον, τα υπόλοιπα, πλην του κ. Μαρινάκη, μέλη της επιτροπής που αξιολόγησε τους «Μάτζικ» δεν γνώριζαν τίποτα για το «τέλεξ». Δεύτερον, το όνομα του κ. Λούβαρη μπήκε με προσθήκη στο «τέλεξ», αφού δηλαδή είχαν γραφεί οι πρώτες δύο παράγραφοι του (βλ. ΑΝΤΙ, τχ. 358).

- Ποιος ήταν ο λόγος που ο κ. Σεχιώτης υποχρέωσε τον κ. Φράγκο να προσθέσει το όνομα «Λούβαρης»; Διοικητική η ευθύνη για τον κ. Φράγκο, πολιτική για τον κ. Σεχιώτη.

- Γιατί ο κ. Στάθης απομακρύνθηκε από τη θέση του υφυπουργού Άμυνας, αρμόδιου για τις προμήθειες; Στο τχ. 358

Τι να σκέφτεται άραγε ο κ. Σεχιώτης;

γράψαμε ότι πριν τον τελευταίο ανασχηματισμό ο πρωθυπουργός κάλεσε τον κ. Στάθη στο Καστρί και τον επέκρινε για τον τρόπο με τον οποίο το γραφείο του χειριζόταν τις προμήθειες. Ούτε και στο σημείο αυτό είπε τίποτα ο κυβερνητικός εκπρόσωπος. Αληθεύει η πληροφορία ότι ο κ. Παπανδρέου ζήτησε από τον κ. Στάθη να απομακρύνει έναν σύμβουλό του (το όνομά του είναι στη διάθεση του περιοδικού) επειδή «*χρηματιζόταν και παρενοχλούσε το έργο των επιτελείων*»; Ο κ. Στάθης 'αρνήθηκε να απομακρύνει τον σύμβουλό του, αντίθετα τον κάλυψε και μάλιστα ανακοίνωσε και σε άλλους τη συνομιλία που είχε με τον πρωθυπουργό.

Υπενθυμίζουμε ότι μετά την αποκάλυψη του «ΑΝΤΙ» για το ρόλο του κ. Γ. Λούβαρη και τη στιγμή που η κυβέρνηση ισχυριζόταν εν σώματι ότι ο προσωπικός φίλος του πρωθυπουργού δεν ήταν παρά μόνο ένας διερμηνέας, ο κ. Στάθης παρένβη και με δήλωσή του στο «Έθνος» αποκάλυψε ότι ο κ. Λούβαρης τον είχε επισκεφθεί ως μεσάζων.

- Ποιες είναι οι σχέσεις του κ. Πέτσου με την ΑΓΕΤ και τους Τσάτσους; Γιατί ο κ. Πέτσος έσπευσε να διαψεύσει ότι δεν είχε καμιά σχέση με τους Τσάτσους, αλλά δεν απάντησε στα ερωτήματα που θέσαμε στο προηγούμενο τεύχος για την αλλαγή του διοικητικού συμβουλίου της ΑΓΕΤ και άλλες ενέργειες που ωφελούν αντικειμενικά τη γνωστή οικογένεια; Αντί να ειρωνεύεται ο αδόκιμος ποιητής κ. Γ. Πέτσος τα «προοδευτικά έντυπα» ας δώσει μια εξήγηση για τους λόγους που τον έκαναν να επιμένει στην επαναπρόσληψη του κ. Γιώργου Καλούδη —νυν υπευθύνου δημοσίων σχέσεων του Κοσκωτά— στην ΑΓΕΤ. Του θυμίζουμε ότι η ι-

διαίτερα του τηλεφώνησε στο νέο διοικητικό συμβούλιο της ΑΓΕΤ και ζήτησε —στο όνομα του κ. υπουργού— την επαναπρόσληψη του κ. Γιώργου Καλούδη, που, όπως αναφέραμε, ήταν ένας από τους στενούς ανθρώπους των Τσάτσων. Όμως, για τις ιστορίες αυτές θα επανέλθουμε εν εκτάσει, όταν ο χώρος και ο χρόνος το επιτρέψουν.

- Αλλά, αφού αναφερόμαστε σε τηλεφωνήματα, υπενθυμίζουμε ότι δεν απαντήθηκε το ερώτημά μας για το ποιος ήταν αυτός που τηλεφώνησε στο διοικητικό συμβούλιο της κοινωνικοποιημένης ΑΓΕΤ και απαίτησε να δοθεί στον κ. Λούβαρη η αποζημίωσή του. Μήπως θυμάται η υπεύθυνη του ιδιαίτερου γραφείου του πρωθυπουργού;

- Τι γίνεται με τις ύποπτες προμήθειες στις οποίες είχαν αναμιχθεί ο κ. Λούβαρης και ο όμιλος Αλ. Τσάτσου;

- Στον κ. Γιώτα έχουν καταγγελθεί και άλλες ύποπτες προμήθειες των Τσάτσων: Τους υπενθυμίζουμε μερικές, επειδή το θέμα δεν είναι να «παγώσουν» οι προμήθειες, αλλά να κινηθούν οι διαδικασίες για την εκκαθάριση των κυκλωμάτων.

Στα 304 Εργοστάσιο Βάσης του Βελεστίνου η MISTRAL παρέδωσε, πριν από τέσσερις μήνες, παλιά υλικά αρμάτων για καινούργια, ισχυριζόμενη ότι ήταν ελληνικά, ενώ τα έφερε από την Ιταλία.

Άλλη μεγάλη δουλειά της MISTRAL είναι η εκτέλεση μιας παραγγελίας για ταχυστήρες (είναι τα εξαρτήματα με τα οποία τα άρματα δένονται στα τραίνα). Η εταιρεία των Τσάτσων δήλωσε ότι οι ταχυστήρες κατασκευάστηκαν εδώ, ενώ τους έφεραν από την Ιταλία.

- Αλλά ο όμιλος του Αλ. Τσάτσου δεν ασχολείται μόνο με το εγχώριο εμπόριο όπλων, όπως φαίνεται. Ρωτούμε αν αληθεύει η πληροφορία, ότι, πρόσφατα, μια από τις εταιρείες του ομίλου ανέλαβε να εκτελέσει για **λογαριασμό του Ιράν** μια προμήθεια πυροκροτητών; Τα υλικά αυτά (Fuses) βρέθηκαν στην Αμερική, αλλά η εταιρεία που τα κατασκευάζει αρνήθηκε να εκτελέσει την παραγγελία, χωρίς το «πιστοποιητικό τελικού χρήστη» (End Users Certificate).

Αν η πληροφορία αληθεύει, ποιος είναι ο αρμόδιος που έβαλε την υπογραφή του στο πιστοποιητικό;

- Για ποιά «διαφάνεια» στην εκτέλεση των καθηκόντων του προέδρου της ITCO από τον κ. Λούβαρη μίλησε ο υπουργός Εμπορίου κ. Ρουμελιώτης, όταν (την Παρασκευή 6.11) κάλυπτε —παρά τα όσα συνέβησαν— τον στενό φίλο του πρωθυπουργού; Ο κ. Ρουμελιώτης δεν λείει δυστυχώς την αλήθεια, αφού επιβεβαιώθηκαν πλήρως τα δημοσιεύματα του «Αντί», του «Ποντικιού» και της «Πρώτης» για την ανάμιξη της ITCO και του κ. Λούβαρη στις αγορές κάρβουνου της Α-

ΓΕΤ, προς όφελος των πρώην αφεντικών της, των Τσάτσων και κάποιων άλλων.

● Στο σημείο αυτό γιατί η κυβέρνηση τηρεί «σιγήν ιχθύος» για τις αναφορές στη σχέση του κ. Α. Παπανδρέου με το «δίδυμο» Λούβαρη - Αζάμ; Συναντήθηκε ή όχι ο κ. Αζάμ με τον πρωθυπουργό στη Ρώμη το 1985; Τηλεφώνησε ή όχι ο κ. Λούβαρης σε μέλος του ΔΣ της νέας ΑΓΕΤ για να ζητήσει συνάντηση εκπροσώπου της εταιρείας με τον ίδιο και τον κ. Αζάμ; Με ποιες συνθήκες έγινε η συνάντηση στο Λονδίνο και ποιο ήταν το περιεχόμενό της;

Υπενθυμίζουμε ότι ο κ. Αζάμ ήταν μέλος του Δ.Σ. της ΑΓΕΤ επί Τσάτσων και, σύμφωνα με έγκυρες πληροφορίες, είναι μεσολαβητής για την «εκτόνωση» της σύγκρουσης κυβέρνησης - ΑΓΕΤ.

● Διέταξε ο κ. Χαραλαμπίδης να διεξαχθούν έρευνες για την ανάμιξη από στρατών σήμερα αξιωματικών στις εταιρείες του ομίλου του Αλ. Τσάτσου; Ποιά μέτρα πήρε για να ελέγξει την ανάμιξη των αξιωματικών κ.κ. Βολικά, Καλιακμάνη, Ροσολή, Σταύρου, Παπασπύρου, Φωκά, Τομαδάκη, Κονδύλη, Κουγιτάκη και άλλων στις προμήθειες του Στρατού;

● Ερευνήσε ο κ. Χαραλαμπίδης τις καταγγελίες του «ΑΝΤΙ» για το κύκλωμα των χουντικών που δρα μέσα από τις εταιρείες Τσάτσων, όπως οι Κορνόπουλος και Σταύρου; Στην περίπτωση που προτίθεται να προχωρήσει του προτείνουμε να ψάξει και στη γαλλική ΜΑΤΡΑ, όπου ίσως βρει τον εξίσου γνωστό χουντικό απότακτο Χ. Παλαίνη.

● Ποια είναι τα στελέχη του ΠΑΣΟΚ που συνεργάστηκαν και συνεργάζονται με τους Τσάτσους; Λέει τίποτα στο Εκτελεστικό Γραφείο του ΠΑΣΟΚ το όνομα Κ. Χρόνης, που είναι μέτοχος της MISTRAL;

Τα ερωτήματα που προκύπτουν από τις δραστηριότητες του κ. Λούβαρη και του ομίλου του Αλ. Τσάτσου είναι πολλά και όσα θέτουμε εδώ είναι μόνο τα πιο σημαντικά. Έπειτα φυσικά η συνέχεια αυτού του συναρπαστικού —απ' όλες τις απόψεις— θρίλερ, στο οποίο θα ταίριαζε ο τίτλος «η πραγματική ιστορία της Αλλαγής».

Η κυβέρνηση θα προσπαθήσει, βέβαια, να διαψεύδει μέχρι τέλους τις αποκαλύψεις για την «αγορά του αιώνα». Δεν μπορεί, άλλωστε, να κάνει και τίποτε άλλο. Αλλά τα αμειλίκτα ερωτηματικά έχουν πλέον τεθεί και η μη διευκρίνιση της «υπόθεσης Λούβαρη» δημιουργεί ένα πολύ κακό προηγούμενο για την αξιοπιστία της κυβέρνησης. Ας σταματήσουν λοιπόν να πετούν «λάσπη» περί «υποπτών κυκλωμάτων», πίσω από τις αποκαλύψεις για τον «Λούβαρη». Τα ύποπτα κυκλώματα βρίσκονται στην αυλή του πρωθυπουργού κι αυτός πρέπει πλέον να δώσει τις κατάλληλες απαντήσεις.

ΟΦΕΙΛΟΜΕΝΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Οι αποκαλύψεις του «ΑΝΤΙ» για την «υπόθεση Λούβαρη» προκάλεσαν, όπως είναι γνωστό, πληθώρα δημοσιευμάτων και άλλες αποκαλύψεις για το σκοτεινό ρόλο του φίλου του πρωθυπουργού στις προμήθειες των Ενόπλων Δυνάμεων. Το σύνολο σχεδόν του πολιτικού κόσμου και του τύπου επέκρινε δριμύτητα το σκάνδαλο και ζήτησε διαφάνεια στις διογκωμένες, ούτως ή άλλως, δαπάνες του υπουργείου Άμυνας.

Δυστυχώς, μοναδική εξαίρεση στον κανόνα αυτό αποτέλεσαν αντιπρόεδρος της κυβέρνησης και υπουργός Εθνικής Άμυνας κ. Γιάννης Χαραλαμπίδης και μια πολύ μικρή μερίδα του Τύπου, η πλέον προσκείμενη στο κυβερνητικό κόμμα. Μιλάμε για τα έντυπα των Κουρήδων, την «Αυριανή» και το «Δημοκρατικό Λόγο» και ένα από τα έντυπα του «συγκροτήματος Λαμπράκη», το «Βήμα».

Με μια ανακοίνωση που δεν απαντά τίποτα επί της ουσίας του ρεπορτάζ του «ΑΝΤΙ» ο κ. Χαραλαμπίδης επιχείρησε την Παρασκευή 6.11, να ανασκευάσει το δημοσίευμα της ίδιας ημέρας στο «ΑΝΤΙ» (που αποκάλυπτε ότι ο πρωθυπουργός γνώριζε τις δραστηριότητες του κ. Λούβαρη) με φράσεις όπως αυτές:

«Επανερχονται σήμερα 15νθήμερο περιοδικό και μερίδα του τύπου στο θέμα της αγοράς πολεμικού υλικού για τις Ένοπλες Δυνάμεις. Ένα θέμα που από τη φύση του επιβάλλει και περισσότερο και μεγαλύτερη υπευθυνότητα».

Είναι προφανές ότι με τα δημοσιεύματα αυτά γίνεται απόπειρα παραπληροφόρησης και καταδημαγωγίας της κοινής γνώμης και αντίστοιχα φθοράς της κυβέρνησης και των θεσμών.

Αυτό το κατασκευασμένο σκηνικό στα πλαίσια του αδυσώπητου συναγωνισμού των εταιρειών που ασχολούνται με πωλήσεις και διαμεσολαβήσεις αγοράς πολεμικού υλικού και άλλου υλικού που χρησιμοποιείται από το Δημόσιο και τους Οργανισμούς, δεν είναι δυνατό να πρ απλανήσει τον ελληνικό λαό σχετικά με την υπευθυνότητα και τις διαφανείς διαδικασίες που ακολουθεί —σε αντίθεση με ό,τι συνέβαινε στο παρελθόν— αυτή η κυβέρνηση».

Δεν προκάλεσε μόνον σε μας λύπη και κατάπληξη η τοποθέτηση του κ. Χαραλαμπίδου απέναντι στο σοβαρότερο σκάνδαλο που αποκαλύπτεται μέχρι τώρα στο υπουργείο του. Το σύνολο σχεδόν του τύπου επισήμανε το γεγονός ότι ο κ. Χαραλαμπίδης αποφεύγει να απαντήσει στα συγκεκριμένα στοιχεία και καταφεύγει σε αναζήτηση «ενόχων» και «υπόπτων» πίσω από το δημοσίευμα.

Είναι αλήθεια ότι περιμέναμε πολύ πιο διαφορετική τοποθέτηση από τον κ. Χαραλαμπίδου. Πολύ περισσότερο, όταν πριν από δυο μήνες μας κάλεσε στο γραφείο του και ζήτησε «να τον βοηθήσουμε» να εκκαθαρίσει τα κυκλώματα που νέμονται τις προμήθειες του υπουργείου του. «Τα ξέρω όλα —μας είπε τότε— αλλά θέλω να με βοηθήσετε να βρω τις αποδείξεις».

Δεν είναι δουλειά του «ΑΝΤΙ» να βοηθά το υπουργείο ή τις αρχές στη συγκομιδή των στοιχείων που πρέπει να βρίσκουν μόνες τους. Παρ' όλα αυτά, και εκτιμώντας ότι ο κ. Χαραλαμπίδης ήταν ειλικρινής στις προθέσεις τους, τόσο ο συντάκτης Βασίλης Ζήσης όσο και ο εκδότης Χρήστος Παπουτσάκης δέχτηκαν να καταθέσουν στον ταξιάρχο κ. Παπαναγιώτου, που είχε αναλάβει τις Ένορκες Διοικητικές Εξετάσεις για τα καταγγελλθέντα σκάνδαλα, με την προϋπόθεση ότι δεν θα αποκάλυπταν τις πηγές τους.

Δεν μπορούμε επίσης, παρά να επισημάνουμε ότι ο κ. Χαραλαμπίδης, δυστυχώς, συμπίπτει στις εκτιμήσεις του με τα δημοσιεύματα που είδαν το φως από το «ΒΗΜΑ» και τα έντυπα των Κουρήδων. Λέει στην ανακοίνωσή του: «...αυτό το κατασκευασμένο σκηνικό στα πλαίσια του αδυσώπητου συναγωνισμού των εταιρειών που ασχολούνται με πωλήσεις και διαμεσολαβήσεις αγοράς πολεμικού υλικού...». Και γράφουν τα έντυπα αυτά σε πρωτοσέλιδους τίτλους τους: «Πόλεμος Μεσαζόντων Πολεμικού Υλικού» («Βήμα» 8.11), «Άγριος Πόλεμος για τις μίζες» («Αυριανή», 7.11).

Γράφει ο κ. Ν. Χασαπόπουλος στο εν λόγω δημοσίευμα του «Βήματος»:

ΣΤΟΝ ΑΔΥΣΩΠΗΤΟ πόλεμο μεσαζόντων και προμηθευτών πολεμικού υλικού εντάσσεται το ζήτημα που προέκυψε από την αγορά γαλλικών πυραύλων «Μάτζικ», γνωστότερο ως «υπόθεση Λούβαρη», που έλαβε διαστάσεις σκανδάλου με την «παρέμβαση» ορισμένων κύκλων, προφανώς επειδή ο κ. Λούβαρης είναι προσωπικός φίλος του πρωθυπουργού κ. Ανδρέα Παπανδρέου. Για πρώτη φορά δίδεται τόσο μεγάλη δημοσιότητα σε ένα θέμα προμηθειών που αφορά τις Ένοπλες Δυνάμεις. Σπάει έτσι ο ...«κώδικας τιμής» που ετήρησαν ευλαβικά ως σήμερα οι μεσαζόντες και οι προμηθευτές «να μη βγάσουν ποτέ στη φόρα τα άπλυτα ο ένας του άλλου». Ένας κώδικας τιμής που δεν έσπασε ούτε με την περίπτωση της «Λόκχηντ» που συνετάραξε πριν από μερικά χρόνια τις ευρωπαϊκές και ασιατικές κυβερνήσεις.

Δεύτερο παράδειγμα αυτού του είδους της δημοσιογραφίας είναι, όπως γράψαμε, η «Αυριανή» και ο «Δημοκρατικός Λόγος». Έγραφε η πρώτη στις 7.11:

«Αμερικανικές εταιρείες πίσω από τον θόρυβο για τα «σκάνδαλα» χάσανε το μονοπώλιο που είχαν τόσα χρόνια στην αγορά των όπλων και βάλανε τους εδώ ...ρουφιάνους τους να φωνάζουν.

ΧΩΡΙΣ να προσφέρει κανένα συγκεκριμένο στοιχείο που να οδηγεί σε ενδείξεις —ή έστω σε υποψίες— για σκάνδαλα και ατασθαλίες στις προμήθειες των Ένοπλων Δυνάμεων, επιχείρησε και χθες το «αριστερό» περιοδικό «Αντί» να συνηρήσει το θόρυβο κατά της κυβέρνησης, φθάνοντας μάλιστα μέχρι του σημείου να μπλέξει φημολογίες για «μίζες» με την προσωπική ζωή του πρωθυπουργού και μια... πισίνα που έφτιαξε στο Καστρί (!), προδίδοντας έτσι, τους πραγματικούς σκοπούς που κρύβονται πίσω από όλες αυτές τις «αποκαλύψεις».

σας από όλες αυτές τις «αποκαλύψεις».

Θα υπενθυμίσουμε στην «Αυριανή» τι γράψαμε στο προηγούμενο τεύχος.

Πριν από ενάμιση χρόνο, περίπου, ο «Φίλαθλος» των Κουρήδων αναδημοσίευσε ρεπορτάζ του «Ρίζου της Δευτέρας» για τους Τσάτσους, τον κ. Λούβαρη, και τον κουμπάρο του, τον κ. Σιδέρη. Επειδή, λοιπόν, η «Αυριανή» θεώρησε «ύποπτο» το προηγούμενο δημοσίευσμά μας για τον κ. Λούβαρη της υπενθυμίζουμε τι δημοσίευσε τον αδελφό της φύλλο:

● «Ποιός εξασφαλίζει τους οικονομικούς όρους παραμονής του Νταϊφά στην προεδρία του Ολυμπιακού; Από όλες τις μεριές ένα είναι το όνομα που ακούγεται. Γιώργος Λούβαρης, κουμπάρος του Σιδέρη και δεξί χέρι των Τσάτσων από την εποχή ακόμα που λήστευαν το ελληνικό δημόσιο μέσω της ΑΓΕΤ και των θυγατρικών εταιρειών που είχαν στήσει... Ο Γ.

Λούβαρης πιθανότατα παίζει το ρόλο που έπαιζε πάντα. Το ρόλο του μεσαζόντα...».

● «Τα χρήματα που έχουν προταθεί για στήριξη του Νταϊφά προέρχονται σύμφωνα με έγγραφες πληροφορίες από την Αίγυπτο με τη μεσολάβηση του κυκλώματος Γ. Τσάτσου, Λούβαρη, Σιδέρη, Νταϊφά».

● Το ίδιο δημοσίευμα αναφέρει ότι ο κ. Λούβαρης ήταν: «Διαπραγματευτής για λογαριασμό των Τσάτσων με την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ πριν ακόμα ξεσπάσει το σκάνδαλο ΑΓΕΤ-Ηρακλής. Συντονιστής της προεκλογικής εκστρατείας του βουλευτή της Δεξιάς Σ. Μάνου στις εκλογές του '77 και ακραιφνής οπαδός του ΠΑΣΟΚ μετά το '81».

● Γιατί οι Κουρήδες σταμάτησαν τα ρεπορτάζ;»

Μήπως λοιπόν έπαιξε και η απογευματινή Κουριάς το παιχνίδι των Αμερικάνων...

ΟΤΑΝ Ο Γ. ΑΛΦΑΝΤΑΚΗΣ ΕΠΙΒΕΒΑΙΩΝΕΙ ΔΙΑΨΕΥΔΟΝΤΑΣ

ΕΞΩΔΙΚΟΣ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΚΛΗΣΙΣ

Γεωργίου Αλφαντάκη Δικηγόρου, κατοίκου Αθηνών οδός Σκουφά 52

ΚΑΤΑ

Χρήστου Παπουτσάκη εκδότη του Περιοδικού «ΑΝΤΙ» κατοίκου Αθηνών οδός Δεινοκράτου 131.

Παρακολουθώ την πορεία του ιδιαίτερα αξιολόγου Περιοδικού σας, σχεδόν από την αρχή της εκδόσεώς του και υπήρξαν πολλές φορές που το θαύμασα για την πρωτοποριακή του κατεύθυνση και τις μεγάλες του επιτυχίες.

Έτσι στις 6-1-1987 και στο υπ' αρ. 359 φύλλο του, με πολλή λύπη και πολλή έκπληξη, ανέγνωσα το Δημοσίευσμά του με τον τίτλο «ΤΟ ΣΚΑΝΔΑΛΟ ΤΟΥ ΑΙΩΝΑ», που ανενδημοσίευσθη και στις ΑΘΗΝΑΪΚΕΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ και που περιλαμβάνει και το όνομά μου μάλιστα με τρόπο ιδιαίτερα υβριστικό και συκοφαντικό και σχετίζεται με το θέμα των κ.κ. Γ. Λούβαρη και Εταιρειών του κ. Α. Τσάτσου. Παρακαλώ θερμά να γίνην επανόρθωσις και να γνωρίσουν οι αναγνώστες σας την αλήθεια η οποία είναι ότι: Ουδέποτε

εγνώρισα έστω και φυσιογνωμικώς τον κ. Λούβαρη και ουδέποτε έστω και επ' ελάχιστον και εξ' οιασδήποτε αιτίας είχα ή έχω τόνον ο ίδιος όσο και οι πελάται μου κ.κ. Δ. Ιωαννίδης και Ι. Αλζαράκης την παραμικράν επαφήν ή σχέσιν και πολλώ μάλλον συνεργασίαν με τις εταιρείες του κ. Τσάτσου και τις δραστηριότητές τους.

Δεν υπήρξα δε ποτέ ούτε είμαι δικηγόρος αυτών, οι οποίες και έχουν άλλους δικηγόρους: Οιαδήποτε δε προσπάθεια και οθενδήποτε προερχομένη δια την φθοράν και βλάβην του Πρωθυπουργού της χώρας κ. Α. Παπανδρέου ή του δευτέρου Αντιπροέδρου της Κυβερνήσεως κ. Α. Κουτσόγιωργα —τον οποίον καίτοι πολιτικά αντιθετόν μου τιμούσα ανέκαθεν ως συνάδελφο και επιστήμονα— είναι ανεπίτρεπτον να συνδέεται με ανυπόπτους ανθρώπους και μάλιστα αδιστακτα δια να αυξηθή η επιδιωκουμένη βλάβη, με το κακοήθες ψεύδος, ότι οι ανώτατοι αυτοί Κυβερνητικοί παράγοντες έχουν, μέσω φίλων ή συνεργατών τους, αμαρτωλὴν σχέσιν με πρωταγωνιστάς της επταετίας ή άτομα του περιβάλλοντός τους, που ούτε συμβαίνει και ούτε α-

σφαλώς μπορούσε να συμβή. Αρκετὰ έχουμε υποφέρει μέχρι σήμερα από πολλαπλές και γνωστές κακοήθειες. Αρκούν αυτές.

Έτσι διαμαρτυρόμενος δια την ανευθυνότητα του συντάκτου σας ο οποίος χωρίς κανένα στοιχείο ή έρευνα αναμινγνύει όλους εμάς σε αυτό το σκάνδαλο:

ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΘΕΡΜΩΣ να δημοσιευθῇ το πιο πάνω κείμενο στην ίδια θέση και με τα ίδια στοιχεία.

Γεώργιος Αλφαντάκης

Η απάντηση του «Αντί»

● Πριν απαντήσουμε στον κ. Αλφαντάκη δεν μπορούμε παρά να επισημάνουμε ότι αυτά που λέει για «φθορά και βλάβη του πρωθυπουργού της χώρας κ. Α. Παπανδρέου» ταυτίζονται και συμπλέουν με όσα έχει δηλώσει ο κ. Χαραλαμπίδης και έχουν γράψει το «Βήμα», η «Αυριανή» και ο «Δημοκρατικός Λόγος» (βλ. άλλες σελίδες του «Αντί»). Δεν είναι πολύ περίεργη αυτή η «δεξιόθεν» υποστήριξη της κυβέρνησης στο σοβαρό «θέμα Λούβαρη»;

● Μας προκαλεί επίσης, κατάπληξη η αναφορά του ονόματος του κ. Α. Κουτσόγιωργα από τον

κ. Αλφαντάκη. Εμείς δεν γράψαμε πουθενά για τον υπουργό Δικαιοσύνης, όταν αποκαλύπταμε το «σκάνδαλο Λούβαρη». Γιατί, λοιπόν, το αναμινγνύει ο συνήγορός του Ιωαννίδη; Δεν μπορούμε παρά να συνδυάσουμε αυτή την αντίδραση του κ. Αλφαντάκη με τα τηλεφωνήματα που λάβαμε από κάποιον «αδελφό» και «επανελθόντα», που δήλωσε ότι δεν είναι αυτός εκείνος που... εννοούμε στο προηγούμενο τεύχος.

● Όσον αφορά τον ισχυρισμό του κ. Αλφαντάκη ότι, τόνον ο ίδιος, όσο και οι πελάτες του, δεν είχαν την παραμικρή σχέση με τις εταιρείες του κ. Τσάτσου και τις δραστηριότητές τους, ρωτάμε: Ο κ. Κομνόπουλος της ΚΕ-ΣΤΡΕΛ ήταν ή όχι, μέτοχος με το 10% στην κλινική «ΚΥΑΝΟΥΣ ΣΤΑΥΡΟΣ» του πελάτη του κ. Αλφαντάκη, Αλζαράκη; Γιατί αν δεν είναι, τότε οι εφημερίδες που το αποκάλυψαν παλαιότερα δεν λένε την αλήθεια, οπότε πρέπει να στείλει και σε αυτές εξώδικο ο κ. συνήγορος. (Και με την ευκαιρία, ποια σύζυγος κυβερνητικού παράγοντα έκανε πρόσφατα λιφτινγκ; στην κλινική του κ. Αλζαράκη;). Αυτά επί του παρόντος.

νων πριν από λίγο καιρό, γράφοντας για τον κ. Λούβαρη;

Όσον αφορά το «Δημοκρατικό Λόγο», σε ένα κουτοπόνηρο δημοσίευμα της 7.11, έγραφε και τα εξής:

«Επιχείρηση: "Λάσπη"»

Είχαμε επισημάνει έγκαιρα το άσχημο παιχνίδι που παίζει συνειδητά πλέον, το περιοδικό των αριστερών εξάρσεων, σε βάρος του ιδίου του πολιτεύματος, primoδοτώντας εκ νέου ένα κύμα σκανδαλογίας σε μια πρωτοφανή προσπάθεια να κατορθώσει αυτό που δεν κατόρθωσε η Δεξιά. Να αναμίξει το όνομα του πρωθυπουργού Ανδρέα Παπανδρέου στους ανεργμιστούς υπαινιμούς του και να δημιουργήσει ανάλογες εντυπώσεις».

Φυσικά πουθενά κουβέντα, για την παραιτήση του κ. Λούβαρη —είχε γίνει την προηγούμενη ημέρα— και όλα όσα έχουν αποδειχθεί για τις σχέσεις του.

Στον ίδιο μικρό χορό συμμετείχε και το «Καλάμι» με τον τρόπο του: Έγραφε στις 12.11:

«Η ΥΠΟΘΕΣΗ Λούβαρη μύριζε από μακριά και μάλιστα πολύ άσχημα. Γι' αυτό το «Κ», που είχε (και έχει) στοιχεία δεν τα δημοσίευσε... Άλλωστε είναι τόσο εξοντωτικός ο πόλεμος του παρασκηνίου ανάμεσα στους εκπροσώπους των μεν και των δε, που δύσκολα θα μπορούσε να μπει κανείς και να εξετάσει αντικειμενικά μια υπόθεση φοβερά μπλεγμένη και ύποπτη.

Πολύ πριν σκάσει πάντως η ιστορία στα δημοσιογραφικά γραφεία κυκλοφορούσε η φήμη ότι θα αποκαλυφθεί σύντομα μεγάλο σκάνδαλο σε βάρος —προσέξτε...— του Παπανδρέου και μάλιστα χαρακτηριζόταν... «από τα μεγαλύτερα».

Και ...«έσκασε», για να αποκαλυφθεί στην ουσία ότι όλη η ιστορία είχε δύο συγκεκριμένους στόχους:

— Τον ίδιο τον Παπανδρέου.

— Την προώθηση από τους μεσάζοντες της μιας πλευράς των δικών του υλικών».

Δεν θα απαντήσουμε εκτενώς.

Θα μπορούσαμε να γράψουμε πολλά για τους συκοφαντικούς υπαινιμούς κατά του «ΑΝΤΙ» που εξαπέλυσε αυτή η μερίδα του τύπου. Δεν το κάνουμε, όμως, γιατί σε τελευταία ανάλυση αυτοί οι υπαινιμοί ούτε μας αγγίζουν, ούτε μας αφορούν. Αν γράψαμε αυτό το μικρό σημείωμα το κάναμε, γιατί τα εν λόγω δημοσιεύματα αποτελούν «είδηση» για την γραμμή που αποφάσισε να υιοθετήσει η κυβέρνηση στο θέμα Λούβαρη.

Εμείς από τη μεριά μας θα συνεχίσουμε και σε καμιά περίπτωση δεν θα στρέψουμε και την άλλη παρειά. Και, όσον αφορά την προέλευση των στοιχείων μας, τους δηλώνουμε για μια ακόμα φορά ότι δεν προέρχονται ούτε από τους Αμερικανούς ούτε από κάποιες άλλες ξένες δυνάμεις. Είμαστε ανά πάσα στιγμή έτοιμοι να αποδείξουμε την αυθεντικότητα των ρεπορτάζ, που είναι το αποτέλεσμα επώδυνης και πολύχρονης δημοσιογραφικής έρευνας.

B.Z.

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΑΠΟΚΑΛΥΨΗΣ ΕΝΟΣ ΣΚΑΝΔΑΛΟΥ

Παρασκευή 23.10:

Το «ΑΝΤΙ» αποκαλύπτει ότι ο προσωπικός φίλος του πρωθυπουργού και πρόεδρος της κρατικής ΙΤΣΟ κ. Γ. Λούβαρης μεσολάβησε υπέρ της αγοράς των πυραύλων «Μάτζικ» και δημοσιεύει ένα «τέλεξ» βάσει του οποίου ο ίδιος θα εδικαιούτο να πάρει προμήθεια, ως μεσάζων.

Στο ίδιο τεύχος δημοσιεύεται επιστολή - απάντηση του κ. Λούβαρη, στην οποία ισχυρίζεται ψευδώς ότι «τίποτα παράνομο, ή ύποπτο ή διαβλητό δεν με συνέχει με την αγορά των πυραύλων».

● Το δημοσίευμα και οι αντιδράσεις του τύπου προκαλούν σύγχυση και πανικό στην κυβέρνηση. Ο κυβερνητικός εκπρόσωπος υποστηρίζει ότι η αγορά των «Μάτζικ» είναι «καθαρή», αλλά το υπουργείο Άμυνας τον διαψεύδει επιβεβαιώνοντας την αυθεντικότητα του «τέλεξ». Η κυβέρνηση ισχυρίζεται, επίσης, ότι ο κ. Λούβαρης παρενέβη ως «μεταφραστής γαλλικών» για να συλληφθεί ύστερα από λίγο ψευδόμενη, επειδή αποδείχθηκε ότι ο κ. Λούβαρης δεν γνωρίζει γαλλικά, τα οποία, όμως, γνώριζε πολύ καλά ο τότε υφυπουργός Άμυνας κ. Σεχιώτης. Ο κ. Γ. Λούβαρης γνωρίζει «μετρίως γερμανικά». Ο κ. Δροσογιάννης επιβεβαιώνει το δημοσίευμα του «ΑΝΤΙ»... διαψεύδοντας το, αφού δήλωσε ότι όντως διαφώνουσε με την αγορά των «Μάτζικ», που είχε σαν αποτέλεσμα να προκληθεί η παρέμβαση και διαμεσολάβηση του κ. Λούβαρη.

Σάββατο 24.10:

Το υπουργείο Άμυνας οργανώνει έκτακτη συνέντευξη τύπου στην οποία, όμως, δεν καλεί το «ΑΝΤΙ». Στους δημοσιογράφους μίλησαν εκ μέρους του ΓΕΑ οι αξιωματικοί κ.κ. Σταφυλίδης και Σταυρακάκης, οι οποίοι προσπάθησαν να αποδείξουν ότι οι «Μάτζικ» ήταν λίγο καλύτεροι από τους «αντιπάλους» τους «σαϊντεγούντερ» που κόστιζαν, όμως, τρεις φορές λιγότερο. Παρ' όλα αυτά, αναγκάστηκαν να παραδεχθούν ότι οι αμερικανικοί πυράυλοι ήταν «εφάμιλλοι». Δεν είπαν όμως λέξη για τη σύμβαση αγοράς των «Μάτζικ», που χαρακτηρίζεται «αποικιακού τύπου».

● Η κυβέρνηση δίνει στη δημοσιότητα επιστολή του κ. Σεχιώτη με την οποία εισηγείται στον πρωθυπουργό να αγοράσουν οι «Μάτζικ». Η επιστολή συντάχθηκε από τους κ.κ. Μαρινάκη και Κοντοδιό και ο κ. Σεχιώτης είναι αυτός που έδωσε την εντολή να φύγει το «τέλεξ» με το όνομα του κ. Λούβαρη.

Κυριακή 25.10:

Ο πρώην υφυπουργός Άμυνας κ. Θ. Στάθης δηλώνει στο «Έθνος» ότι ο κ. Λούβαρης είχε επισκεφθεί και τον ίδιο πιέζοντάς τον για την επέκταση της αγοράς των «Μάτζικ» από 300 σε 500. Ο πρώην υφυπουργός διαψεύδει επίσης την κυβέρνηση που ισχυριζόταν μέχρι τότε ότι ο κ. Λούβαρης ήταν ένας απλός «μεταφραστής» λέγοντας ότι ήταν «επαίων», γνώριζε δηλαδή πολύ καλά το θέμα της προμήθειας. Το θέμα αναζωπυρώνεται και η κυβέρνηση καταλαμβάνεται από νέο πανικό. Έτσι την επομένη...

Δευτέρα, 26.10:

...Ο κ. Στάθης αναγκάζεται να ανασκευάσει την προηγούμενη δήλωσή του και να πει ότι «ποτέ δεν δήλωσα ότι ο κ. Λούβαρης ήταν αντιπρόσωπος της ΜΑΤΡΑ».

Τρίτη 27.10 - Πέμπτη 5.11.

Οι εφημερίδες συνεχίζουν να ασχολούνται με το θέμα Λούβαρη και δημοσιεύουν νέες αποκάλυψεις για τις δραστηριότητές του, η σημαντικότερη από τις οποίες ήταν αυτή για τη συμμετοχή του στη ΜΑΣΚΟ, μια άλλη εταιρεία του Αλ. Τσάτσου που ασχολείται με το εμπόριο όπλων (Σπ. Καρατσαφέρης στην «Ελευθεροτυπία»).

Παρασκευή 6.11:

Το «ΑΝΤΙ» κάνει νέες αποκάλυψεις για το σκάνδαλο Λούβαρη, σύμφωνα με τις οποίες: Ο προσωπικός φίλος του πρωθυπουργού ήταν η «αίχμη του δόρατος» ενός κυκλώματος που είχε στηθεί ο Τσάτσος με τη βοήθεια χουντικών για να λυμαινόνται τις προμήθειες των Ενόπλων Δυνάμεων.

● Ο κ. Ρουμπάτης αναγκάζεται να δηλώσει ότι η έκθεση για τις πραγματικές δραστηριότητες του κ. Λούβαρη «δεν υπεβλήθη στον πρωθυπουργό». Δεν διέψευσε, δηλαδή, την ύπαρξή της, αφήνοντας τα ερωτήματα για τις σχέσεις Παπανδρέου - Λούβαρη να αιωρούνται.

● Ο κ. Παπανδρέου που είχε ενημερωθεί από την προηγούμενη για το δημοσίευμα του «ΑΝΤΙ» επιμένει να μην παραιτηθεί ο κ. Λούβαρης από την ΙΤΣΟ. Παρεμβαίνει όμως ο κ. Κουτσόγιωργας, ο οποίος, αφού πήρε και τη σύμφωνη γνώμη των κ.κ. Χαραλαμπίδου, Λιβάνη και Αλευρά, έπεισε τον κ. Παπανδρέου να παραιτηθεί τον κ. Λούβαρη. Έτσι, κάτω από τη θύελλα των αντιδράσεων, ο κ. Λούβαρης έπαψε να είναι πρόεδρος της ΙΤΣΟ και δήλωσε: «Παραίτηθηκα κατόπιν άνωθεν εντολής» (Ελευθεροτυπία 7.11).

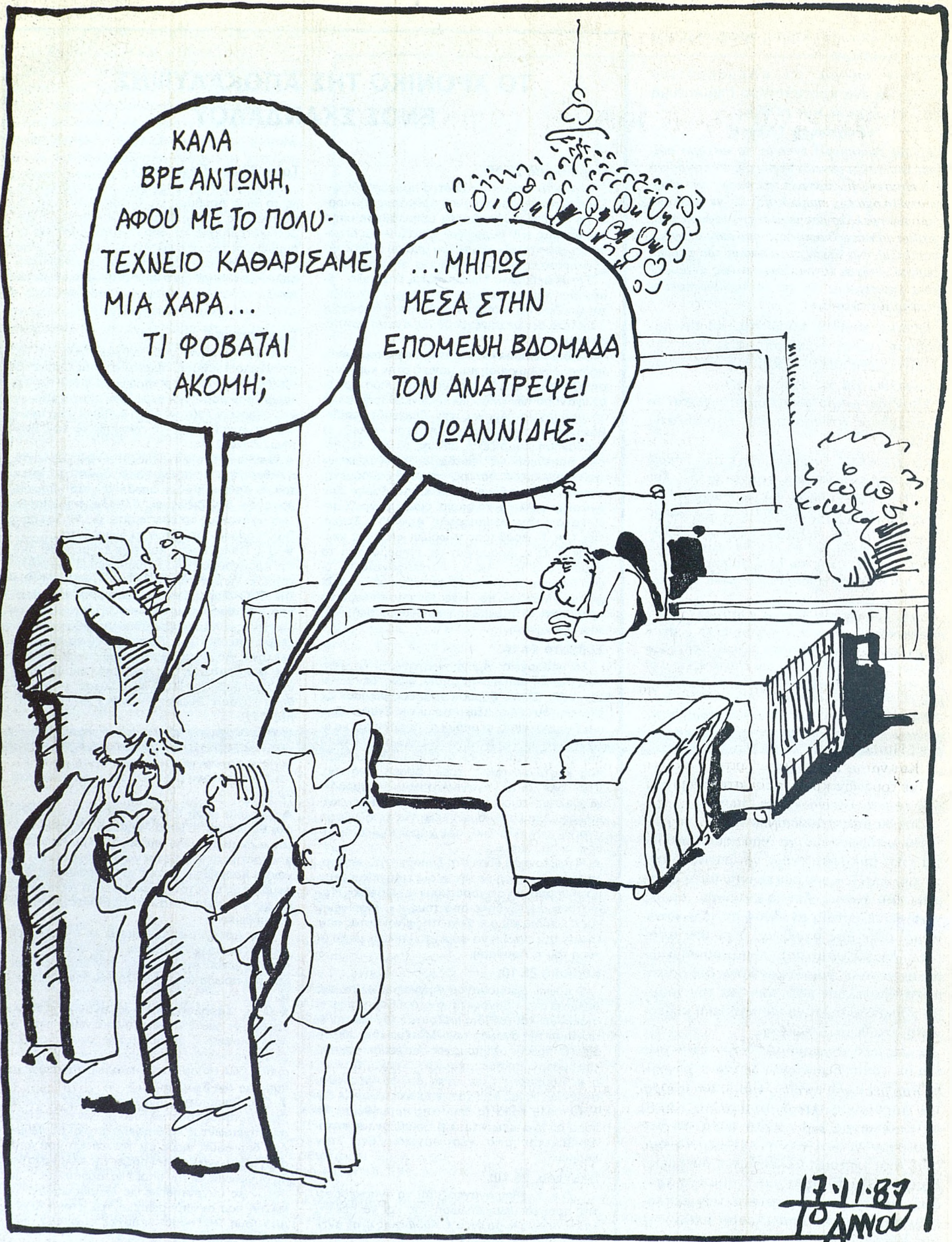
● Η κυβέρνηση επιβεβαιώνει δημοσίευμα του «ΑΝΤΙ» και δηλώνει ότι ο κ. Κοντοδιός αποστρατεύθηκε και έφυγε από την επιτροπή για τις βάσεις, δύο ημέρες μετά τον διορισμό του. Γιατί άραγε;

● Την ίδια μέρα η ΝΔ καταθέτει επερώτηση στη Βουλή για το θέμα Λούβαρη και, απαντώντας ο αναπληρωτής υπουργός Άμυνας κ. Παπασταράτης αναγκάζεται να ομολογήσει ότι δίνονται προμήθειες στους αντιπροσώπους, διαψεύδοντας έτσι τον πρωθυπουργό του που επί έξι χρόνια ισχυριζόταν ότι είχαν καταργηθεί οι προμήθειες.

● Ο κ. Αρσένης επιβεβαιώνει το δημοσίευμα του «ΑΝΤΙ» δηλώνοντας ότι ήταν γνώστης του περιεχομένου της έκθεσης, την οποία ζήτησε από τον πρωθυπουργό, αλλά δεν την έλαβε ποτέ.

● Ο κ. Χαραλαμπίδου αναγκάζεται να προβεί σε μια διάτρητη ανακοίνωση στην οποία αποφεύγει να απαντήσει στις αποκάλυψεις του «ΑΝΤΙ». Προχωρεί όμως σε αφορισμούς του τύπου «προσπάθειες αποσταθεροποίησης της δημοκρατίας».

● Ο κ. Ρουμπάτης δηλώνει ότι «δεν υπάρχει θέμα Πέτσου» και ο τελευταίος κάνει μια δήλωση επιχειρώντας να διαψεύσει το δημοσίευμα. Δεν διαψεύδει όμως ότι την εποχή που πήγε στο Παρίσι για να υπογράψει την ελληνογαλλική συμφωνία με την οποία καταργούνται οι μεσάζοντες συναντήθηκε με εκπροσώπους της ΜΑΤΡΑ που αντιπροσωπεύονταν στην Ελλάδα από τους Τσάτσους. Υπάρχει, συνεπώς, θέμα Πέτσου και μάλιστα μεγάλο.

17.11.87
ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ

του Γιάννη Ιωάννου

ΦΟΙΤΗΤΙΚΕΣ ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΣΟΚ

Κι όμως «έχει ο καιρός γυρίσματα»

Η αστυνομική βία και η δράση των κατασταλτικών μηχανισμών με επικεφαλής τα ΜΑΤ και τα ΜΕΑ στη 14η επέτειο της εξέγερσης του Πολυτεχνείου, έκλεισαν τον πρώτο κύκλο της «φθινοπωρινής φοιτητικής έκρηξης» του 1987. Ο δεύτερος άνοιξε την Τετάρτη 18 Νοεμβρίου με τη συζήτηση στη Βουλή για την Παιδεία, στην οποία πήρε μέρος και ο πρωθυπουργός και με τη χθεσινή διαδήλωση εναντίον της καταστολής που είχαν προγραμματίσει οι φοιτητές. Τα χρονικά όρια του τυπογραφείου δεν μας επέτρεψαν να παρακολουθήσουμε τα γεγονότα μετά τις 17 Νοεμβρίου.

Στο μικρό αφιέρωμα που ακολουθεί για τη «φοιτητική έκρηξη» του φθινοπώρου και την κατάσταση στην Παιδεία ο αναγνώστης μπορεί να δει στοιχεία που συνθέτουν το πρόβλημα της εκπαίδευσης σήμερα και τα πολιτικά «παιχνίδια» για ένα «ακανθώδες» πλέον ζήτημα. Η αναγόμευσή του σε «εθνικό» από το ΠΑΣΟΚ μάλλον απομακρύνει λύσεις για το μακρινό μέλλον. Από αυτή την άποψη δικαιολογημένα απαιτείται το «εδώ και τώρα» με συγκεκριμένα μέτρα και, κυρίως, πολιτική για την Παιδεία.

του Γιάννη Φλώρου

Ο συντάκτης της ανακοίνωσης του Ε.Ι. του ΠΑΣΟΚ του περασμένου Σαββάτου 14 Νοεμβρίου για τα γεγονότα της προηγούμενης ημέρας μάλλον έχει να πατήσει το πόδι του σε κάποια Ανώτατη ή Ανώτερη Σχολή από τα φοιτητικά του χρόνια ή ποτέ του. Αλλιώς δεν εξηγείται η χρήση ενός τέτοιου «λόγου» —αν μπορεί να θεωρηθεί «λόγος» η ταύτιση με τα δακρυγόνα των ΜΑΤ— για να καλυφθεί και να δικαιολογηθεί η «δρoσογιάννιος ρομφαία» με την οποία καθάρισε ο στρατηγός για όλα τα «εθνικά θέματα» του επερχόμενου 2001, συμπεριλαμβανομένης τώρα και της Παιδείας.

Και ναι μεν ο κ. Αντ. Τρίτσης εκδικήθηκε τους «επικριτές» του στο Κίνημα λέγοντας ότι είναι υπέρ των φοιτητών —ήταν όμως στο γραφείο του και όχι επικεφαλής της πορείας όπως είχε δηλώσει μια βδομάδα πριν τα γεγονότα— αλλά η κυβέρνηση που «εθνικοποιώντας» και την Παιδεία —όπως και τις «κοινωνικοποιημένες» προβληματικές επιχειρήσεις— καταφεύγοντας στη Βουλή για να κάνει έναν ακόμη εθνικό διάλογο, ποιον εκδικείται επιρρίπτοντας ευθύνες στο ΚΚΕ;

Βέβαια τα αιτήματα των φοιτητών έχουν μια τέτοια πανσπερμία διεκδικήσεων και διαμαρτυριών που επιτρέπουν στον αρμόδιο υπουργό «να κάνει συνδικαλισμό μέσα στην κυβέρνηση», όπως έλεγε παλιός συνδικαλιστής και μέλος του ΕΓ του ΠΑΣΟΚ σήμερα, αλλά δεν είναι αυτοί που δημιουργούν τη σημερινή κατάσταση στα ΑΕΙ, ΤΕΙ, Ανώτερες Σχολές, Γυμνάσια, Λύκεια και Δημοτικά, που αδυνατούν να έχουν μια στοιχειώδη λειτουργία εκπαιδευτικής διαδικασίας. Πιθανόν αν η εκπαιδευτική διαδικασία ήταν διαφορετική, να ήταν άλλος και ο χαρακτήρας του φοιτητικο-σπουδαστικού κινήματος,

να μην είχε τη σημερινή αντιφατικότητα αιτημάτων και στόχων, ούτε την «αποπολιτικοποίηση» η οποία επισημαίνεται από πολλούς και να εθετο, ως στόχο π.χ. την ανάγκη εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης ή το «Κάτω η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ».

Τα «εάν» ωστόσο δεν σημαίνουν ότι το Πανεπιστήμιο, αλλά και όλος ο εκπαιδευτικός μηχανισμός σήμερα, λειτουργούν με στόχους και κάποιο πρόγραμμα. Η κατάσταση είναι —και αυτό φαίνεται σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες— κοινώς «μπάχαλα». Τι σημαίνει αυτό;

Το λιγότερο αδυναμία χάραξης μιας πολιτικής η οποία να μπορεί να διαχειριστεί τις αντιφάσεις, να δώσει προτεραιότητες και να ανοίξει κάποιο δρόμο διεξόδου. Ίσως τότε οι φοιτητές να μην απαιτούσαν «εδώ και τώρα» ξενοδοχεία —για υπαρκτές όμως στεγαστικές ανάγκες και ο οποίος προϊστάμενος στο υπουργείο Παιδείας να μη βρισκόταν στα συνειδησιακά «αδιέξοδα» τύπου Τρίτση, που θέλει να γίνει από υπουργός συνδικαλιστής και διαδηλωτής!

Η κυβέρνηση όμως —ανεξάρτητα από το πώς χειρίστηκε το θέμα στη Βουλή— δεν έχει διαμορφώσει τέτοια πολιτική που να επιτρέπει διάλογο για την εκπαίδευση. Γιατί όταν προτείνεις διάλογο, προτείνεις και πολιτική. Διαφορετικά είναι αδύνατον όχι μόνο να συζητήσεις με τους εκπαιδευτικούς φορείς, αλλά και να διαχειρισθείς τα προβλήματά τους. Έστω τα οικονομικά. Τα οποία βεβαίως και έχουν κόστος. Αλλά, πριν απ' όλα, έχει κόστος η Παιδεία. Όπως και η πολιτική που ακολουθείται.

Αφού λοιπόν η τωρινή πολιτική οδηγεί σε ισοπέδωση προς τα κάτω, γιατί να γίνει αποδεκτή από τους ενδιαφερόμενους;

Είναι φυσικό λοιπόν η κυβέρνηση, ο κ. Τρίτσης, αλλά και το ίδιο το ΠΑΣΟΚ να

οδηγούνται ακόμη περισσότερο σε πολιτική συνδικαλισμού και να εξαντλούν την όποια πολιτική έχουν σε επίπεδο διαμόρφωσης συσχετισμών είτε στην κυβέρνηση, είτε στο Κίνημα. Αυτό όμως, εκτός του ότι αποτελεί και δείγμα του χαρακτήρα της κυβερνητικής πολιτικής, αλλά και του ΠΑΣΟΚ, είναι μια εύκολη διέξοδος που καταλήγει συνήθως ή στην παρελθοντολογία ή στην επιρρίψη ευθυνών στην Αριστερά. Το αποτέλεσμα φυσικά θα είναι ο πολλαπλασιασμός των αντιφάσεων και η άνοδος του αυταρχισμού. Σε αυτό το «τρίτοδρομικό» μονοπάτι οδηγείται τώρα το ΠΑΣΟΚ.

Βέβαια η επιδιωκόμενη εκτόνωση με τη συζήτηση στη Βουλή, που μπορεί να «παρασύρει» και τις σπουδαστικές αντιδράσεις στην ίδια κατεύθυνση ή σε κάποιας μορφής συμβιβασμό ΠΑΣΟΚ-ΚΚΕ, έδωσε επιπλέον τη δυνατότητα στην κυβέρνηση να «μετριάσει» την εικόνα του τελευταίου δεκαήμερου. Αυτή η κίνηση όμως δεν αλλάζει την κατάσταση στην Παιδεία. Ούτε μπορεί η κυβέρνηση να προβάλει ως δικαιολογία το γεγονός ότι οι φοιτητές φαίνονται σαν να ζητάνε τον «ουρανό με τ' αστρα». Κάποιοι άλλοι, καθόλου ανυπόμονοι αυτοί, ζητούσαν κάποτε «σοσιαλισμό στις 18». Και τον κάνουν σήμερα, όπως λένε. Δεν φταίει το ότι οι φοιτητές δεν είναι «ρεαλιστές». Μάλλον είναι περισσότερο από ό,τι χρειάζεται όσο ζητούν μόνο φαγητό και στέγη.

Και πράγματι η μορφή και ο χαρακτήρας του φοιτητικού και σπουδαστικού κινήματος μπορεί να μην είχε μέχρι τώρα χαρακτηριστικά αντίστοιχων κινητοποιήσεων με αυτές των προηγούμενων (καταλήψεις '79 π.χ. ή κινητοποιήσεις στη Γαλλία ή την Ισπανία), αυτό όμως δεν σημαίνει ότι αποκλείονται διαφορετικές εξελίξεις. Οι σημερινές αντιθέσεις στη νεολαία, οι κοινωνικές και πολιτικές αντιθέσεις, η κατάσταση στους εκπαιδευτικούς μηχανισμούς καθόλου δεν σημαίνει ότι το κίνημα στο χώρο της νεολαίας δεν θα πολιτικοποιηθεί με βάση την υπάρχουσα κοινωνική πραγματικότητα και τα σημερινά χαρακτηριστικά της νεολαίας. Όσοι πιστεύουν ότι ο σημερινός νέος είναι εν γένει «απολιτικοποιητός» επειδή δεν του αρέσει να φωνάζει «έξω τώρα οι Αμερικάνοι» ή επειδή δεν ασπάζεται ακριβώς τα συνθήματα των κομμάτων, μπορεί να αναγκασθούν να αναθεωρήσουν γρήγορα τις απόψεις τους. Και τότε, η «προσγείωση» θα είναι αρκετά ανώμαλη για το ΠΑΣΟΚ αλλά και για τα κόμματα της Αριστεράς στο βαθμό που «σνομπάρουν», στο όνομα άλλων αγώνων, πρακτικών και μοντέλων, τις σημερινές εκφράσεις πολιτικοποίησης των νέων.

«Έχει ο καιρός γυρίσματα» λέγανε κάποτε και μπορεί να αποδειχθεί ότι όσοι το πιστεύουν δεν έχουν και τόσο αδικο.

«Μορφωση, δουλειά, ανεξαρτησία.

της Λίλιαν Αργυράκη

Δευτέρα 14 Σεπτεμβρίου. Μαζί με τις καταλήψεις και τις αποχές των μαθητών της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για τη λύση κτιριακών προβλημάτων, ξεκινούν και οι πρώτες φοιτητικές κινητοποιήσεις: 700 περίπου φοιτητές της Νομικής συγκεντρώνονται έξω από τη σχολή τους ζητώντας να λυθεί το στεγαστικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν. Συνεχίζουν τη διαμαρτυρία τους με πορεία προς την Φοιτητική Εστία Ιλίου. Εκεί εγκαθίστανται και αρχίζουν να δίνουν δωμάτια σε επαρχιώτες άστεγους φοιτητές.

Τρίτη 15.9. Ο υπουργός Παιδείας αναγγέλλει τη λειτουργία του πενταετούς προγράμματος (1987-92) στέγασης των φοιτητών και σπουδαστών των ΑΕΙ και ΤΕΙ, συνολικής δαπάνης 16 δισ. 602 εκ. δρχ. Με βάση το πρόγραμμα, το 1992 ο αριθμός των κλινών θα φθάσει τις 27.712 επί συνόλου 194.300 φοιτητών και σπουδαστών (κάλυψη 14% του φοιτητικού και σπουδαστικού πληθυσμού). Ειδικότερα για τη φετινή χρονιά ο αριθμός των παρεχόμενων κλινών στις εστίες είναι 10.529 επί συνόλου 186.100 φοιτητών και σπουδαστών (κάλυψη του 5,6% του πληθυσμού τους).

Την ώρα των εξαγγελιών φοιτητές από 15 συλλόγους βρίσκονται έξω από το υπουργείο ζητώντας λύση του στεγαστικού προβλήματος, υποστηρίζοντας ότι υπάρχουν 30.000 άστεγοι επαρχιώτες φοιτητές μόνο στην Αθήνα. Δεύτερο αίτημά τους, η αύξηση του κουπονιού σίτισης, που σήμερα τιμάται 225 δρχ. Πρώτες συμπλοκές των φοιτητών με τους αστυνομικούς: «Οι καταστάσεις αυτές προσβάλλουν την ακαδημαϊκή κοινότητα και τη δημοκρατία. Δεν μπορούμε να γνωρίζουμε αν οι διαδηλωτές είναι φοιτητές. Πιστεύουμε ότι οι καταστάσεις αυτές δεν εκπροσωπούν τον φοιτητικό κόσμο και τα παιδιά των λαϊκών τάξεων» δηλώνει ο κ. Αν. Τρίτσης. Οι φοιτητικοί σύλλογοι με ανακοινώσεις τους καταγγέλλουν «τη βίαιη επίθεση των αστυνομικών», αλλά και «την αυταρχική επίθεση του υπουργείου Παιδείας».

Πέμπτη 17.9: Το ΚΣ της ΕΦΕΕ, σε ανακοίνωσή του, απορρίπτει το πενταετές στεγαστικό πρόγραμμα του υπουργείου Παιδείας, αναφέροντας ότι δεν επιλύει ουσιαστικά το πρόβλημα των φοιτητών και ότι αποτελεί παραδοχή της αποτυχίας των προηγούμενων χρόνων.

Πέμπτη 8 Οκτωβρίου: Το υπουργείο Παιδείας δίνει στη δημοσιότητα υπουργική απόφαση για το καθεστώς που θα ισχύσει φέτος για τα πανεπιστημιακά διδακτικά βιβλία. Η δαπάνη '87-'88 φτάνει στο 1 δισ. δρχ.

Οι φοιτητές διοργανώνουν με πρωτοβουλία της ΕΦΕΕ πορεία προς το υπουργείο Παιδείας με αιτήματα που αφορούν τη σίτιση και στέγαση των φοιτητών καθώς και τη διανομή των πανεπιστημιακών συγγραμμάτων. Οι εκπρόσωποι των 25 συλλόγων μετά από επιμονή τους συναντήθηκαν με εκπρόσωπο του υπουργείου Παιδείας, με τον οποίο συζητήσαν μόνο το θέμα των συγγραμμάτων. Ο εκπρόσωπος του υπουργείου δεσμεύεται να διανεμηθούν όλα τα βιβλία.

Δευτέρα 12.10: Καταλήψεις ξενοδοχείων και στη νομαρχία Αχαΐας από φοιτητές και σπουδαστές της Πάτρας, με αίτημα, να λυθεί «εδώ και τώρα» το στεγαστικό πρόβλημα. Ο ιδιοκτήτης ενός ξενοδοχείου δηλώνει ότι είναι διατεθειμένος να παραχωρήσει 80 κρεβάτια, εφ' όσον υπάρξει οικονομική ρύθμιση. Το υπουργείο Παιδείας εκφράζει «τη θλίψη του για τις ενέργειες αυτές».

Τρίτη 13.10: Στις 6 η ώρα το απόγευμα οι φοιτητές αποχωρούν ειρηνικά από τους χώρους των καταλήψεων, υπό τα βλέμματα τριών αστυνομικών διμοιριών που βρίσκονται σε ετοιμότητα. Το υπουργείο Παιδείας με τέλεξ ενημερώνει τη διοίκηση ΤΕΙ Πάτρας πως διαθέτει 40 εκατομμύρια δραχμές για τις δαπάνες στέγασης των σπουδαστών.

των. Η ρύθμιση γίνεται αποδεκτή από τους σπουδαστές.

Δευτέρα 19.10: Σε απόφαση του ΚΣ της ΕΣΕΕ επισημαίνεται ότι δεν υπάρχει ούτε ένα δωμάτιο στην Αθήνα για τους 17.000 επαρχιώτες σπουδαστές. Η ίδια κατάσταση επικρατεί και στις άλλες πόλεις της χώρας. Την οξύτητα και τις διαστάσεις του προβλήματος της στέγασης αποδεικνύουν τα ίδια τα στοιχεία του υπουργείου, που δόθηκαν στην δημοσιότητα στο πλαίσιο των εξαγγελιών για το 5ετές πρόγραμμα στέγασης.

Πέμπτη 22.10. Στην Αθήνα: Πορεία φοιτητών Ιατρικής και Οδοντιατρικής, με αίτημα την έκτακτη επιχορήγηση της σχολής τους. Κατάληψη της οδού Σόλωνος από τους φοιτητές του Χημικού.

Πορεία άστεγων φοιτητών σχολών της Αθήνας.

Κατάληψη για τρίτη μέρα της Γεωπονικής.

Συνέντευξη Τύπου της ΕΣΕΕ για το στεγαστικό. Η ΟΛΜΕ καλεί τον κ. Τρίτση να παραιτηθεί αν δεν μπορεί να λύσει τα προβλήματα της εκπαίδευσης. Απόφαση των ΕΛΜΕ Αττικής για παναθηναϊκή κινητοποίηση την Τρίτη 10 Νοεμβρίου.

Πρόσκληση της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας για κοινή σύσκεψη όλων των εκπαιδευτικών.

● **Στη Θεσσαλονίκη:** Πορεία φοιτητών για το στεγαστικό.

● **Στα Γιάννενα:** Καταλήψεις στο Χημικό και την Ιατρική με αιτήματα το στεγαστικό και τη διανομή συγγραμμάτων.

Την ίδια ώρα, ο κ. Τρίτσης, συμμετέχοντας στην γενική διάσκεψη της ΟΥΝΕΣΚΟ, επικεφαλής της ελληνικής αντιπροσωπείας, αναφέρει στο πλαίσιο της ομιλίας του: «Η συμπεριφορά ολόκληρης της εκπαιδευτι-

Από τον Σεπτέμβριο στον Νοέμβριο

Εμπρός για της γενιάς μας τα Πολυτεχνεία»

κής οικογένειας χαρακτηρίζεται από συντηρητικότητα. Αναζητείται νέα ιδεολογική αφύπνιση στο χώρο της εκπαίδευσης. Στην Ελλάδα αγωνιζόμαστε να αναδιοργανώσουμε την εκπαίδευση και σαν μέρος αυτού του βήματος ξαναμετράμε τις τελευταίες πνευματικές υποθήκες του Ελληνισμού, δημιουργώντας κέντρο μελέτης των ιδεών και αξιών του Ελληνισμού».

Παρασκευή 23.10: Οι φοιτητικοί σύλλογοι προχωρούν σε συντονισμό των ενεργειών τους. Τα κυρίαρχα αιτήματα που προβάλλουν: το στεγαστικό, η σίτιση, η διανομή των συγγραμμάτων, η μη ιδιωτικοποίηση της Ανώτατης Παιδείας. Η μορφή των κοινωτικοποιήσεων όμως και τα επιμέρους αιτήματα στην κάθε σχολή έχουν να κάνουν με τους συσχετισμούς των παρατάξεων. Συγχρόνως, οι συγκεντρώσεις των φοιτητών έξω από το υπουργείο Παιδείας έχουν γίνει καθημερινό φαινόμενο. Το ίδιο και η παρουσία μόνιμης αστυνομικής δύναμης.

Δευτέρα 26.10: Δημοσιεύματα φέρουν τον κ. Τρίτη να τελειώνει τη θητεία του στο υπουργείο Παιδείας.

Τρίτη 27.10: Η παραμονή του κ. Τρίτη στο υπουργείο Παιδείας τελικά παρατείνεται. Ο κ. Τρίτης χαρακτηρίζει τα δημοσιεύματα συνηθισμένα πρωτοσέλιδα εφημερίδων κατά του υπουργού Παιδείας και ο κ. Ρουμπάκης διαψεύδει τις φήμες για παραίτηση του κ. Τρίτη.

Κατάληψη στο Χημικό Αθήνας.

Συνεχίζεται για 21η μέρα η κατάληψη του Ιατρικού τμήματος του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, όπως και η κατάληψη στο Φυσικό τμήμα του Πανεπιστημίου Πατρών.

Τετάρτη 28.10: Ο κ. Τρίτης μετά τη μαθητική παρέλαση, η οποία έγινε ενώπιόν του, ικανοποιημένος δηλώνει: «Φέτος πήγαμε πολύ καλύτερα. Πέρυσι είχαμε κάνει την παρατήρηση ότι ο βηματισμός και η αρμονία δεν ήταν όση έπρεπε. Φέτος υπήρχε μια αισθητική πρόοδος και αυτή μας δίνει ένα πρόσθετο αίσθημα αισιοδοξίας».

Έχει προγραμματιστεί, για την επόμενη, σειρά κινητοποιήσεων σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες. «Χαίρομαι που έχουμε μια ζωντανή παιδεία», λέει ο κ. Τρίτης.

Παρασκευή 30.10: Σύσκεψη 5,30 ωρών ΕΦΕΕ-Τρίτη. Το μόνο θετικό σημείο της συνάντησης είναι η εκτόνωση του κλίματος. Το πιο εντυπωσιακό της σημείο η στιγμή που ο κ. Τρίτης δηλώνει: «Θα μπορούσα να τεθώ επικεφαλής πορείας των φοιτητών στη Βουλή για να διεκδικήσουμε μαζί περισσότερα χρήματα για την Παιδεία». Όσο αφορά την ΕΦΕΕ, γίνεται εμφανής η διάσταση απόψεων των παρατάξεων. Η ΕΦΕΕ δεν πέτυχε, παρά τις πολυώρες συνεδριάσεις της, να πάει στη συνάντηση με συγκεκριμένες θέσεις.

Δευτέρα 2 Νοεμβρίου: Οι φοιτητές εξαγγέλλουν σε όλες τις πόλεις κινητοποιήσεις με πορείες και καταλήψεις.

Πρώτη βδομάδα των μαζικών κινητοποιήσεων με αποχές, καταλήψεις, πορείες των φοιτητικών και σπουδαστικών συλλόγων, οι οποίες θα καταλήξουν σε πανεκπαιδευτική συγκέντρωση και πορεία στο υπουργείο

Παιδείας. Το ΚΣ της ΕΦΕΕ για μια ακόμη φορά δεν κατόρθωσε να καταλήξει σε ενιαία θέση γύρω από τα προβλήματα. Το ίδιο και το ΚΣ της ΕΣΕΕ.

Διάλογος στην τηλεόραση μεταξύ του υπουργού Παιδείας και εκπροσώπων των αναγνωρισμένων από τη Βουλή κομμάτων.

Τρίτη 3 Νοεμβρίου: Το ΚΣ της ΕΦΕΕ κατορθώνει να τεθεί επικεφαλής των κινητοποιήσεων που ήδη έχουν αποφασίσει οι φοιτητικοί σύλλογοι μετά από μαραθώνια συνεδρίαση και διαπαραταξιακές διαπραγματεύσεις μεταξύ των ΠΣΚ, ΠΑΣΠ και ΔΑ. Η ΔΑΠ ήταν παρούσα αλλά δεν συμμετείχε στη διαδικασία και οι συσπειρώσεις απείχαν τελείως.

Τετάρτη 4.11: Καταλήψεις στο Ιστορικό, Αρχαιολογικό και Χημικό τμήμα του Πανεπιστημίου της Αθήνας.

Κατάληψη της γέφυρας του Ευρίπου, σύγκρουση με τους αστυνομικούς και κατάληψη της νομαρχίας μέχρι να λυθούν τα προβλήματά τους, από τους σπουδαστές ΤΕΙ Χαλκίδας.

Στην Αθήνα έχει διακοπεί η κυκλοφορία των ηλεκτρικών σιδηροδρόμων από το σταθμό «Ειρήνη» μέχρι την Κηφισιά, από σπουδαστές της ΑΣΕΤΕΜ-ΣΕΛΕΤΕ. Η οδός Πατησίων στο ύψος του Πολυτεχνείου, η οδός Ιπποκράτους στο ύψος της Ακαδημίας και η οδός Σταδίου, η πλατεία Συντάγματος και η οδός Μητροπόλεως είναι κλειστές από τους φοιτητές των καταλήψεων. Κατάληψη και του ξενοδοχείου «Μάρμαρα» από το ΚΣ της ΕΣΕΕ. Ο πρόταγος του Πανεπιστημίου κ. Σταθόπουλος δηλώνει: «Το Πανεπιστήμιο της Αθήνας αντιμετωπίζει τη χειρότερη φάση του μετά τον πόλεμο».

Πέμπτη 5.11: Η Πανεπιστημιακή Λέσχη μετατρέπεται σε αρχηγείο 20 φοιτητικών συλλόγων και των σωματείων εργαζομένων στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας. Στις 12 το μεσημέρι διοργανώνεται συγκέντρωση στα Προπύλαια και πορεία στο υπουργείο Παιδείας. Η μέρα έχει χαρακτηριστεί «μέρα αγώνων» από το ΚΣ της ΕΦΕΕ.

Ακολουθούν συναντήσεις Τρίτη-ΕΦΕΕ και Τρίτη-Συγκλήτου Πανεπιστημίου Αθηνών.

Δευτέρα 9.11: Κατάληψη και στη Νομική από φοιτητές της Φιλοσοφικής Αθηνών.

Τρίτη 10.11: Πανεκπαιδευτική συγκέντρωση στα Προπύλαια και πορεία στο υπουργείο Παιδείας.

Πέμπτη 12.11: Το σκηνικό παραμένει αναλλοίωτο. Καταλήψεις, συμπλοκές φοιτητών με τα ΜΑΤ, διακοπές της κυκλοφορίας σε κεντρικούς δρόμους, λαμπαδηδρομίες και συμπλοκές μεταξύ φοιτητών διαφορετικών παρατάξεων. Και ο κ. Τρίτης δηλώνει: «Εκτιμώ την ηρεμία με την οποία η ευρύτερη εκπαιδευτική οικογένεια αντιμετωπίζει τις πολύμορφες πιέσεις που δέχεται αυτό τον καιρό», ενώ ζητά από τα όργανα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης «να αναλάβουν την ευθύνη του ακαδημαϊκού χώρου».

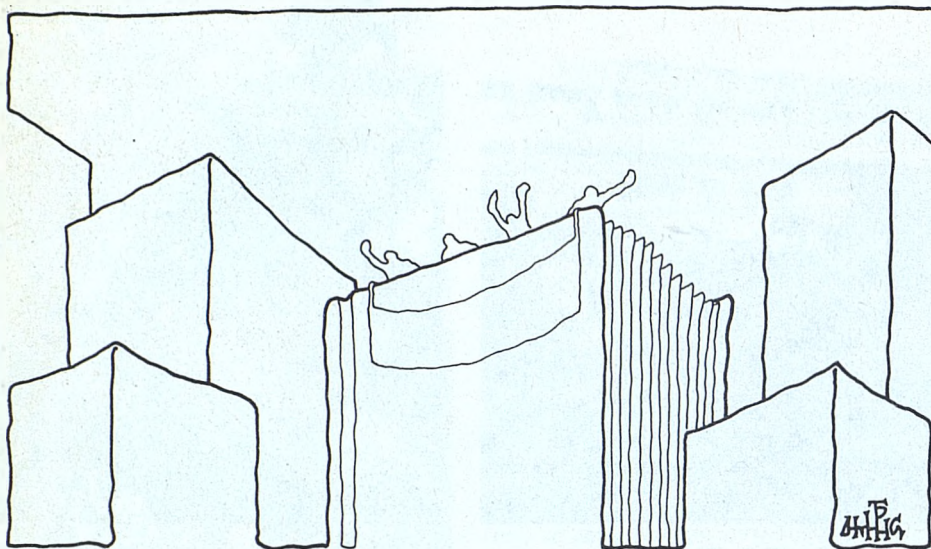
Παρασκευή 13.11: Οι φοιτητικοί σύλλογοι της Αθήνας και των άλλων περιοχών, όπως και η ΕΣΕΕ, πραγματοποιούν την προγραμματισμένη τους συγκέντρωση προς τη Βουλή. Ταυτόχρονα γίνεται η επίσημη υποδοχή του Πατριάρχη. Ζητείται αναβολή της πορείας. Οι οργανωτές αρνούνται. Ένα από τα συνθήματά τους: «Μόρφωση, δουλειά, ανεξαρτησία. Εμπρός για της γενιάς μας τα πολυτεχνεία». Αποτέλεσμα: ΜΑΤ-δακρυγόνα δίπλα στον Πατριάρχη Δημήτριο. Ο κ. Τρίτης εκφράζει «τον αποτροπιασμό του για τα τραγικά επεισόδια», ενώ ο υπουργός Δημόσιας Τάξης μιλάει «για αδιαλλαξία των διοργανωτών της πορείας». Οι φοιτητές καταγγέλλουν τον αυταρχισμό της κυβέρνησης και ανακοινώνουν νέες κινητοποιήσεις.

Σάββατο 14.11: Το Ε.Γ. του ΠΑΣΟΚ επιρρίπτει τις ευθύνες στους οργανωτές της πορείας και το ΚΚΕ, καταγγέλλοντας για «αδιαλλαξία» τους διοργανωτές και καλύπτει τον υπουργό Δημόσιας Τάξης. Ταυτόχρονα η κυβέρνηση αποφασίζει να γενικεύσει τη συζήτηση στη Βουλή την Τετάρτη 18.11 με αφορμή τις επερωτήσεις ΝΔ και ΚΚΕ για τα επεισόδια. ΝΔ, ΚΚΕ, ΕΑΡ, ΕΦΕΕ, ΕΣΕΕ κατηγορούν την κυβέρνηση για αυταρχισμό.

Τρίτη 17.11: Η 14η επέτειος του Πολυτεχνείου. Μεγάλη διαδηλώσεις και πορείες στις άλλες πόλεις.

ΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ 1979-1987.

Συγκλίσεις, εκτιμήσεις και αποκλίσεις

του Δημήτρη Φύσσα

Αποφάσεις δύο συνελεύσεων του Χημικού με διαφορά 8 χρόνια

Ας κάνουμε μια σύγκριση στις αποφάσεις των φοιτητικών συνελεύσεων του Χημικού Τμήματος, οι χώροι του οποίου και τότε και τώρα ήσαν οι πρώτοι που καταλήφθηκαν.

Στις 3-12-1979 κύρια σημεία ήσαν: 1. Κατάργηση του Νόμου 815. 3 περίοδοι, 3 μεταφορές. 2. Απομάκρυνση του καθηγητή Βασιλειάδη¹. 3. Αποχή από μαθήματα και εργαστήρια στο κτίριο του Χημείου. Διακοπή κάθε εκπαιδευτικής και διοικητικής λειτουργίας στο χώρο. 4. Κάθε μέρα οργάνωση εκδηλώσεων σχετικά με το Νόμο 815 και την κυβερνητική εκπαιδευτική πολιτική. 5. Πολιτιστικές εκδηλώσεις τα βράδια. 6. Συνεργασία με το Επιστημονικό Διδακτικό Προσωπικό. 7. Συγκέντρωση όλων των φοιτητών της Φυσικομαθηματικής την επομένη μέρα στο Χημείο². Νέα Γενική Συνέλευση ύστερα από 5 μέρες.

Στις 20-10-1987 και συμπληρωματικά στις 23-10-87 έχουμε: 1. Καταδίκη κυβερνητικής πολιτικής της λιτότητας, και της ανεργίας, της αντινεανικής πολιτικής (στρατολογικό Νομοσχέδιο, περικοπή εισακτέων στα Πανεπιστήμια, περικοπή δαπανών για σίτιση και στέγαση, αναιρέση της δωρεάν παιδείας). 2. Καταδίκη της «ιδιωτικοποίησης της εκπαίδευσης». Όχι παιδεία δύο ταχυτήτων. Όχι στο πρόγραμμα «Κομμέτ»³. 3. Όχι στην απόληξη της «αναβάθμισης των σπουδών». Όχι στην εντατικοποίηση. 4. Αιτήματα:

δωρεάν παιδεία (Συγγράμματα, εργαστήρια) —ελεύθερη σίτιση για όλους τους φοιτητές και στεγαστικό επίδομα— ίσα εργασιακά δικαιώματα για όλους με μόνο κριτήριο την κατοχή του πτυχίου —έκτακτο κονδύλι για το Χημικό— κατάργηση των προαπαιτούμενων, των διδακτικών μονάδων, του $v+3$, παροχή της τέταρτης πτυχιακής, προοπτική κατάργησης των εξαμήνων - αύξηση του προσωπικού των εργαστηρίων διότι τώρα «παρατείνεται το 4ετές του Χημικού σχεδόν σε 5 έτη για πολλούς συναδέλφους». 5. Λειτουργικό κλείσιμο της σχολής - κατάληψη. 6. Εκλογή Συντονιστικής Επιτροπής. Τύπωμα προκήρυξης, προγραμματισμός ενεργειών (παραστάσεις, συνέντευξη Τύπου, πορεία). 7. Πολιτιστικές και πολιτικές εκδηλώσεις. 8. Νέα Γενική Συνέλευση μέσα στην ερχόμενη εβδομάδα⁴.

Μια σύγκριση

Μια σύγκριση αποδίδει τα εξής βασικά κοινά σημεία: 1. Προσπάθεια διευκόλυνσης της εκπαιδευτικής διαδικασίας και της «ομαλής» (δηλαδή γρήγορης) ροής του φοιτητικού δυναμικού προς την έξοδο (πτυχίο). Αυτό είναι το νόημα αιτημάτων όπως 3 περίοδοι - 3 μεταφορές, κατοχύρωση των δωρεάν συγγραμμάτων, κατάργηση προαπαιτούμενων, αύξηση προσωπικού στα εργαστήρια⁵. 2. Υιοθέτηση της κατάληψης ως μορφής πάλης. Καθοδήγησή της από «Συντονιστική Επιτροπή», πράγμα που δείχνει τη δυσπιστία των «καταληψιών» απέναντι στο Διοικητικό Συμβούλιο⁶. Τακτική προσφυγή σε

νέες Γενικές Συνελεύσεις. Οργάνωση εκδηλώσεων. 3. Άλλο κοινό σημείο που βέβαια δεν φαίνεται στις αποφάσεις, αφορά τις πολιτικές δυνάμεις που ψήφισαν τις καταλήψεις. Τότε οι ακροαριστερές οργανώσεις ΠΠΣΠ, ΑΑΣΠΕ, Β' Πανελλαδική, ένα μέρος του Δημοκρατικού Αγώνα και Ανεξάρτητοι. Σήμερα οι Αγωνιστικές Κινήσεις (μερική μετεξέλιξη της ΠΠΣΠ), οι Συσπειρώσεις (μερική μετεξέλιξη της Β' Πανελλαδικής), ο Δημοκρατικός Αγώνας και Ανεξάρτητοι (παρατάξεις ΑΧ, ΦΑΠΑ). Και στις δύο περιπτώσεις δεν ψήφισαν την κατάληψη η Πσκ-ΚΝΕ, η ΠΑΣΠ (του ΠΑΣΟΚ), η ΔΑΠ (της Νέας Δημοκρατίας).

Η θέση της Πσκ-ΚΝΕ, ηγετικής δύναμης στο φοιτητικό κίνημα και πρώτης εκλογικά παράταξης στο διάστημα 1975-1986 χρειάζεται ιδιαίτερη μνεία, καθώς εμφανίζεται παντού και πάντα να στρέφεται α) εναντίον των πιο «ανεξαστημένων» μορφών πάλης, β) εναντίον όποιων αγώνων δεν μπορεί να ελέγξει.

Υπάρχουν όμως και σημαντικές διαφορές: 1. Ο τότε στόχος ήταν μερικός, απολύτως συγκεκριμένος (ο Νόμος 815), ενώ τώρα προστίθενται ένα τσουβάλι αιτήματα και αντιθέσεις (βέβαια πολλά από τα επιπλέον σημερινά σχετίζονται πάλι με την κοινή και στις δύο περιπτώσεις λογική της διευκόλυνσης των σπουδών, όπως η ελεύθερη σίτιση ή το στεγαστικό επίδομα⁷). 2. Αν είναι αλήθεια ότι και φέτος η έκταση του φαινομένου τείνει να θυμίσει την τότε (παντού καταλήψεις, ακόμα και στα ΤΕΙ), ωστόσο η ένταση απέχει πολύ από το πάθος του 1979. 3. Σήμερα δεν ζητείται η συνεργασία μέρους του διδακτικού προσωπικού. Φαίνεται πως οι καταληψίες φοιτητές αντιλαμβάνονται τις όντως υπάρχουσες διαφορές μεταξύ π.χ. τωρινών λεκτόρων - τότε ΕΔΠ και δυσπιστούν. 4. Υπάρχουν μεμονωμένα προβλήματα της στιγμής (θέμα Βασιλειάδη - έκτακτο κονδύλι).

Και στο πολιτικό πλαίσιο

Οι σημαντικές όμως διαφοροποιήσεις παρατηρούνται στο πολιτικό πλαίσιο. Τότε οι καταλήψεις απετέλεσαν την κορύφωση του μεταπολιτευτικού φοιτητικού κινήματος. Ακολουθεί ο «έξυπνος» ελιγμός της ΕΦΕΕ, που τρέχει να περισώσει την επιρροή της στο φοιτητικό κίνημα, καταλαμβάνοντας κατόπιν εορτής όλα τα ΑΕΙ της Ελλάδας —δηλαδή τα υπόλοιπα, ακριβώς όσα είχαν ψηφίσει τη «δική της» πρόταση για άλλες μορφές πάλης (= πρόταση ΠΑΣΠ και ΚΝΕ-Πσκ). Η αναμενόμενη, πλέον υποχώρηση της κυβέρνησης Καραμανλή με αναστολή της ισχύος του Ν. 815 επισφραγίζει ό,τι όλοι έχουν διαισθητικά νιώσει: ότι χωρίς τις καταλήψεις ο Νόμος 815 θα είχε τεθεί τελικά σε ισχύ.

Και μετά, το κίνημα των καταλήψεων, όπως άλλωστε και το «επίσημο» φοιτητικό κίνημα της ΕΦΕΕ (ΠΑΣΟΚ - ΚΝΕ), διαλύεται. Οι οργανώσεις της άκρας Αριστεράς, μεθυσμένες από τη νίκη, μην ξέροντας τι να κάνουν τόσον κόσμο που ψήφιζε τη γραμμή τους, περνούν παρατεταμένη κρίση (τη βοήθεια και των εξελίξεων στην Κίνα). Έτσι, οι καταλήψεις, θρίαμβος της ακροαριστερής πολιτικής, αποτελούν συγχρόνως και κύκνειο άσμα του «κλασικού» μεταπολιτευτικού φοιτητικού αριστερισμού (η Πσκ-ΚΝΕ βγαίνει πάλι πρώτη δύναμη στις επόμενες μετά τις καταλήψεις φοιτητικές εκλογές). Αυτό δεν μπορεί να το αντιληφθεί η οργάνωση που υπήρξε ίσως ο κορμός των καταλήψεων, δηλαδή η Β' Πανελλαδική, θεωρώντας ότι «είμαστε ακόμα στην αρχή»⁸.

Η συμπολίτευση της ΕΦΕΕ «τα φορτώνει όλα στον κόκορα» και προσανατολίζεται προς τις επερχόμενες γενικές εκλογές, προς την περίφημη «Αλλαγή» του ΠΑΣΟΚ, του οποίου όλοι αντιλαμβάνονται τη μελλοντική νίκη (και πρώτος ο Καραμανλής, ο οποίος λίγους μήνες μετά την αναστολή του Ν. 815, μεταπηδά στην Προεδρία). Οι καταλήψεις ξεχνιούνται⁹, κάποιες ανώδυνες συζητήσεις για ένα καινούργιο Νόμο - Πλαίσιο αρχίζουν και ίσως το μόνο που απομένει είναι η ανάμνηση των συγκρούσεων μεταξύ ΚΝΕ - αριστεριστών, ιδίως κατά την περίφημη επίθεση της πρώτης εναντίον των δευτέρων στο Χημείο (17-12-1979), οπότε συμπτωματικά μόνο δεν θρηνήθηκαν νεκροί¹⁰. Είναι η διαβόητη αντίληψη του «εσωτερικού εχθρού»¹¹ στο φοιτητικό κίνημα με την επακόλουθη συνέπεια ότι η ΚΝΕ αποτρέπει την «εσωτερική» του αστυνομία. (Ήταν όμως και μια «ευκαιρία» για τους αριστεριστές να βγάλουν το άχτι τους για τα τόσα χρόνια κυριαρχίας της Πσκ-ΚΝΕ στα Πανεπιστήμια¹²).

Σήμερα όμως είναι φανερό ότι δεν πρόκειται για κορύφωση αλλά μάλλον για ξεκίνημα ενός κινήματος. Φαίνεται πως εμφανίζεται «μια νέα πολιτικοποίηση»¹³ στους φοιτητές, μετά από τη χειμάρια νάρκη που έφερε η άνοδος του ΠΑΣΟΚ στην κυβέρνηση και η ευφορία του Νόμου - Πλαίσιου 1268/82. Επιπλέον σήμερα οι αντιθέσεις μεταξύ «συμπολίτευσης» και αντιπολίτευσης της ΕΦΕΕ δεν έχουν την έντονη μορφή που είχαν τότε.

Αυτό το τελευταίο μπορεί να αιτιολογηθεί ως εξής: α) Η συμμαχία Πσκ-ΚΝΕ και ΠΑΣΠ παρουσιάζει πολύ περισσότερες διακυμάνσεις τώρα, παρά όταν οι αντίστοιχοι πολιτικοί φορείς ήσαν μαζί στην αντιπολίτευση. β) Υπάρχει ισχυρότατη ΔΑΠ, που είναι η πρώτη δύναμη όχι απλώς στις εκλογές, αλλά καμιά φορά ακόμα και στις Συνελεύσεις των καταλήψεων (π.χ. Φυσικό Πάτρας 22 Οκτωβρίου: ΔΑΠ 132 ψήφοι, Αγωνιστικές Κινή-

σεις - λοιποί 111, Πσκ 55, ΠΑΣΠ 10 κλπ. Αν ίσχυε σχετική πλειοψηφία θα ψηφίζονταν η πρότασή της!) και την οποία κανείς δεν θα ήθελε ιδιαίτερα να ενισχύσει άλλο. γ) Έχουν περάσει πολλά χρόνια που δεν εκτοξεύονται αλληλοκατηγορίες είτε προς «χαφιέδες» είτε προς «πράκτορες της Μόσχας». δ) Φαίνεται πως «κύριος εχθρός» θεωρείται η κυβερνητική πολιτική, πράγμα που επιτείνεται από γεγονότα όπως οι συγκρούσεις με τα ΜΑΤ με φόντο πατριαρχικό (13-11-1987). ε) Υπάρχει για όλες τις πλευρές αρκετή πείρα που οδηγεί σε ορισμένες εκτονωτικές - πολιτικάντικες ενέργειες που εκτονώνουν κάπως τα πράγματα (πχ. δηλώσεις του υπουργού Παιδείας ότι θα έκανε κι αυτός πορεία ή ότι νιώθει αποτροπιασμό για την επίθεση των ΜΑΤ. Επίσης πρόταση της Πσκ-ΚΝΕ για διήμερη κατάληψη (!) στην Ιατρική Αθήνας, στη Γεωπονική κλπ).

Τελικές εκτιμήσεις

Για να κινητοποιηθούν οι «πολλοί» φοιτητές και να σχηματιστεί πλειοψηφία υπέρ των καταλήψεων χρειάζεται κάτι που να τους ενοχλεί πάρα πολύ και πολύ άμεσα. Και αυτά δεν είναι βέβαια ούτε η λειτουργία παραρτημάτων ξένων Πανεπιστημίων (γιατί δεν θετούν ζήτημα να μην αναγνωρίζονται τα πτυχία εξωτερικού των ιδίων Πανεπιστημίων;) ούτε το πρόγραμμα «Κομμέτ». Αντιθέτως, κύριο ζήτημα στην προηγούμενη φάση υπήρξε το εξεταστικό, όπως σε αυτή τη φάση το πρόβλημα των συγγραμμάτων. Και στις δύο περιπτώσεις θίγεται, όπως είπαμε, το αίτημα του εύκολου (γρήγορου ή άνετου ή και τα δύο) πτυχίου. Και μετά, σύμφωνα με τη γενικευμένη κρατικιστική δημοσιούπαλληλική ελληνική νοοτροπία, γρήγορος διορισμός στο Δημόσιο με μόνο εφόδιο αυτό το πτυχίο (δες και το σχετικό αίτημα της συνέλευσης του Χημικού). Το ότι το πτυχίο αυτό παίρνεται πολλές φορές με γελοίο τρόπο (αντιγραφές ή πλασματικές εξετάσεις) δεν μετράει.

Το να μιλά λοιπόν κανείς για «εντατικοποίηση και αυταρχισμό» στην ελληνική Ανώτατη Εκπαίδευση είναι αστείο κακής ποιότητας. Απλώς οι φοιτητές στο γενικό «καφενείο», που είναι το Πανεπιστήμιο, προσθέτουν και τα δικά τους «κλαδικά» αιτήματα: στεγαστικό επίδομα και φοιτητικό μισθό!

Από την άλλη μεριά, φαίνεται πως αν αυτοί που ζητούν και τα «παράλογα» δεν κάνουν καταλήψεις, τότε δεν συζητιέται στα σοβαρά κανένα αίτημα. Το άρθρο αυτό και όλα τα άλλα αυτών των ημερών και όλες οι συγκεντρώσεις, οι συγκρούσεις και τα λοιπά δεν θα είχαν γραφτεί και δεν θα είχαν γίνει αν κάποιος δεν είχαν ξεκινήσει τη νέα κατάληψη στο Χημείο.

Το πώς θα καταλήξει η όλη ιστορία δύσκολα μπορεί να προβλεφθεί. Μπορεί να

θυσιαστεί ο κ. Τρίτης. Μπορεί να ικανοποιηθούν ορισμένα αιτήματα των φοιτητών, καθώς μάλιστα η ώρα της, μέσω προϋπολογισμού, κατανομής των κονδυλίων είναι κοντά. Μπορεί επίσης να ξεφουσκώσει η όλη ιστορία, στα πλαίσια κάποιου νέου «μωρατόριουμ» ή και να ξεσπάσει τελικά κάποια εσωτερική σύγκρουση (δες π.χ. συμπεριφορά της ΚΝΕ όταν έχασε τη γενική συνέλευση των Χημικών -Μηχανικών ΕΜΠ).

Μεγάλο ρόλο στην τελική έκβαση θα έχει το πώς θα εξελιχθεί η πορεία του «Πολυτεχνείου» (το κείμενο αυτό παραδόθηκε το πρωί της 16ης Νοεμβρίου), δεδομένου ότι πάντα —καθώς πλησιάζει ο εορτασμός— όλοι (κυβερνήσεις, κόμματα, οργανώσεις, φοιτητικοί σύλλογοι, ΕΦΕΕ κλπ.), αποκτούν μια «ιδιάζουσα» τουλάχιστον, συμπεριφορά. Να σημειωθεί πάντως ότι η πορεία θα γίνει ενώ θα συνεχίζονται οι καταλήψεις και βλέπουμε, εδώ είμαστε πάλι.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Για το πρόβλημα Βασιλειάδη π.χ. «Μεσημβρινή» 26-9-1979.
2. «Ελευθεροτυπία» 4-12-1979
3. Πρόγραμμα της ΕΟΚ για τα Πανεπιστήμια.
4. Προκήρυξη: «Απόφαση Γενικής Συνέλευσης φοιτητών Χημικού Τμήματος» 20-10-1987 και 23-10-1987.
5. Αυτή η τάση φαίνεται ακόμα πιο καθαρά στο ελαφρώς εξωφρενικό αίτημα που προβλήθηκε στην κατάληψη του Φυσικού της Πάτρας «ΝΑ ΠΑΙΡΝΟΥΝ ΟΙ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΟΣΑ ΚΑΙ ΟΠΟΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΘΕΛΟΥΝ ΧΩΡΙΣ ΚΑΝΕΝΑ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟ» (ολόκληρη η απόφαση της γενικής συνέλευσης στην «Προληταρική Σημαία» 7-11-1987).
6. Η γενική συνέλευση των Ηλεκτρολόγων του ΕΜΠ το διατύπωσε και ευθέως: «...Εκλογή Συντονιστικής Επιτροπής με ΑΠΟΛΥΤΗ ΠΛΕΙΟΨΗΦΙΑ των δυνάμεων που υποστηρίζουν την πρόταση της κατάληψης». Προκήρυξη με την απόφαση 9-11-1987.
7. Η παράταξη της ΑΚΕΠ (νεοσταλινικοί προερχόμενοι από το ΚΚΕ), μάλιστα, ζητά καθαρά και ΦΟΙΤΗΤΙΚΟ ΕΠΙΔΟΜΑ: Σχετικές «Εφημερίδες τοίχου» στις σχολές. Για μια κριτική τέτοιων προτάσεων δες Ν. Βαγενά στην «Αυγή» 7-11-1987 και Θ.Π. Τάσιο στο «Βήμα» 15-11-1987.
8. Προκήρυξη με αυτόν ακριβώς τον τίτλο, που μοιράστηκε στις καταλήψεις (χωρίς ακριβή ημερομηνία).
9. Το καλύτερο χρονικό των καταλήψεων στο «Σάλπισμα», όργανο της ΠΠΣΠ, τεύχος 4, Ιανουάριος 1980.
10. Δες σχετικά «Ανακοίνωση των Συντονιστικών Επιτροπών Καταλήψεων» και αντίθετη του Γραφείου Σπουδάζουσας Αθήνας της ΚΝΕ, που κυκλοφόρησαν τότε σε προκηρύξεις.
11. Για περισσότερα επ' αυτού δες Θ. Μαργαρίτη «Αυγή» 7-11-1987.
12. Ο. π. Και για το έντονο αντι-κνίτικο χιούμορ των καταλήψεων: Γ. Δημαράς «Εμπρός στον έτσι που χάραξε ο τέτοιος» (εκδόσεις «Κάκτος» Αθήνα 1981) και Φ. Φιλίππου «Οι Κνίτες» (εκδόσεις «Πυξίδα», Αθήνα 1983).
13. Πρόσφατη εκτίμηση του «Ρήγα Φεραίου». Δες «Αυγή» 9-11-1987.

Ο Δημήτρης Φύσσας γράφει «Ιστορία φοιτητικού κινήματος 1974-1981». Παρακαλείται όποιος διαθέτει υλικό προς φωτοτύπηση ως τηλεφωνήσει στο 2015756. Και αμοibaia.

Ωριμότητα ή εποχιακό ξέσπασμα με στενά κομματικούς στόχους; Αυτό το ερώτημα πλανιέται στον αέρα αυτές τις μέρες με τις κινητοποιήσεις των σπουδαστών. Ξύπνησε το φοιτητικό κίνημα ή οι περιθωριακές οργανώσεις αποφάσισαν να δράσουν πιο συστηματικά;

ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΡΟΟΙΜΙΟ

Σίγουρα όλοι μπορούν να δώσουν κάποια απάντηση σε αυτά τα ερωτήματα. Όμως για να μην κρίνουμε με επιφανειακά επιχειρήματα και χωρίς ουσιαστική πληροφόρηση χρειάζεται να διεισδύσουμε βαθύτερα στην πανεπιστημιακή ζωή των τελευταίων 5 χρόνων. 1982-1987, πέντε χρόνια λειτουργήσαν τα Πανεπιστήμια της χώρας με το *Νόμο Πλαίσιο* τους (Ν. 1268/82).

Το 1982 άρχισε να εφαρμόζεται ο Νόμος που ορίζει πώς να λειτουργούν και πώς να διοικούνται τα Πανεπιστήμια. Οι πρώιμες αντιδράσεις των φοιτητών το 1979 και του κινήματος των νεοτέρων πανεπιστημιακών δασκάλων, του ΕΔΠ, το 1981 σημάδεψαν τη γέννηση του *Νόμου Πλαισίου*.

Το ΠΑΣΟΚ πανηγύριζε για τον δημοκρατικό νόμο που παρέδιδε στα ΑΕΙ, ενώ οι άλλες πολιτικές δυνάμεις αντιδρούσαν ακόμη. Η ΝΔ με τους παλιούς καθηγητές που συσπειρώθηκαν στην Πανελλήνια Ομοσπονδία τους (ΠΟΚΑΕΙ) προσέφυγαν στα δικαστήρια προσβάλλοντας τη μια μετά την άλλη τις εντάξεις των βοηθών κι επιμελητών στις βαθμίδες καθηγητών. Κατηγορούσε η Δεξιά ως «αντισυνταγματικές τις «καθηγητοποιήσεις» του κατωτέρου και βοηθητικού προσωπικού...».

Το ΚΚΕ μειώνει τον τόνο της αντίδρασης και αδράχνει την ευκαιρία της συνδιοίκησης στα Πανεπιστήμια μέσα από τα όργανα διοίκησής τους. Το ΚΚΕ εσ. (τότε) κι οι ανεξάρτητοι της Αριστεράς (συσπειρώσεις) αποενεργοποιούνται και προσπαθούν να επιβιώσουν.

Το ΠΑΣΟΚ χρησιμοποιεί την επίθεση της Δεξιάς και του καθηγητικού κατεστημένου σαν «μπαμπούλα» και το πετυχαίνει. Η χειραγώγηση του φοιτητικού κινήματος και της κίνησης των πανεπιστημιακών ολοκληρώνεται.

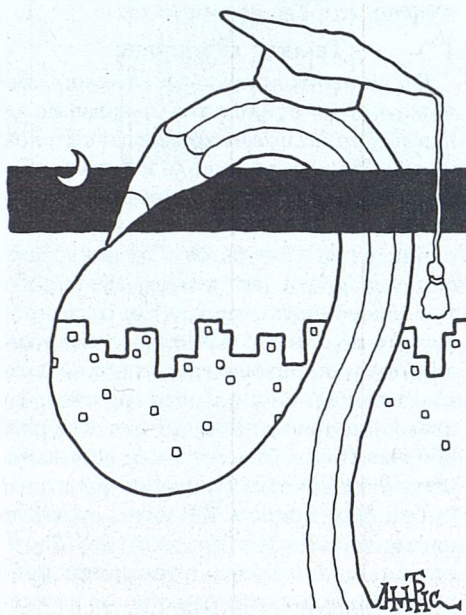
Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΑΕΙ

Η λειτουργία του κάθε Πανεπιστημίου σηματοδοτείται από τις *αμέτρητες ώρες συνεδριάσεων* των οργάνων του: Σύγκλητος, Πρυτανικό Συμβούλιο, Γ.Σ. Τμημάτων και Τομέων καθώς και αλληπάλληλες συνεδριάσεις επιτροπών. Οι πανεπιστημιακοί και οι σπουδαστές μετέχουν στην αρχή μουνδιασμένοι και με κάποια αίσθηση ευθύνης. Ο σεβασμός των δημοκρατικών διαδικασιών δίνει όμως σιγά-σιγά τη θέση του στο μέτρημα... των «κουκιών» και στη στείρα κομματική αντιπαράθεση. Ένα νέο καθηγητικό κατεστημένο διαμορφώνεται χρησιμοποιώντας το Νόμο.

Ποιοι είναι αυτοί που έχουν και νέμονται την εξουσία στα Πανεπιστήμια σήμερα; Εδώ τα πράγματα φαίνονται ολοένα και πιο καθαρά. Πρώτα από όλα η *έδρα καταργήθηκε μόνο στα χαρτιά*. Νέοι παντοδύναμοι αφεντάδες αναδύονται, με το χρίσμα μάλιστα του προοδευτικού και εκλεγμένου πανεπιστημιακού δασκάλου. Οι συνωμοσίες

Αλλαγή ή μεταρρύθμιση στο ελληνικό Πανεπιστήμιο;

του Γιάννη Μαϊστρου

για την εκλογή κάποιου νέου καθηγητή ή την εξέλιξη σε επόμενη βαθμίδα κάποιου άλλου, αποτελούν τα πιο σημαντικά σημεία ελέγχου στις νέες διαδικασίες. Ακολουθεί η *κατανομή των κονδυλίων*, που ολοένα και μειώνονται, στα διάφορα εργαστήρια και ερευνητικά προγράμματα.

Εδώ σημειώνουμε ότι τα εργαστήρια αποτελούν τη «νέα έδρα», ένα χώρο όπου πάλι ένας μονάρχης αποφασίζει και φέρεται σαν να κατέχει... όλη την επιστημονική αλήθεια. Οι παλιές έδρες καταργήθηκαν, αλλά οι καθηγητές, πριν καλά-καλά χάσουν όλη τη δύναμή τους, αποφασίζουν και καταφέρνουν να ενωθούν στους *Τομείς*. Οι Τομείς δεν συγκροτούνται στη βάση κάποιου κοινού *γνωστικού αντικειμένου*· μοιάζουν πιο πολύ με καράβια που σήκωσαν «σημαίες ευκαιρίας». Κάθε νέος διευθυντής Τομέα, εκλεγμένος μάλιστα, παίρνει το χρίσμα να διοικήσει ένα *φέουδο*, ανανεωμένο θεσμικά, όπου επιβιώνουν οι αυθαιρεσίες του παρελθόντος. Νεποτισμός και δολοπρέπεια, συναλλαγή και υποτέλεια επικυρώνονται στις συνελεύσεις των οργάνων διοίκησης. Οι σπουδαστές

δεν συμμετέχουν εκεί ακριβώς όπου υποτίθεται ότι θα συζητούνταν η *επιστημονική δραστηριότητα* κάθε μέλους του Διδακτικού Επιστημονικού Προσωπικού (ΔΕΠ) και η *εκπαιδευτική διαδικασία* στο σύνολό της, προγράμματα σπουδών, διδασκεία ύλη και συγγράμματα, αναθέσεις διδασκαλίας, μεταπτυχιακοί φοιτητές, προμήθεια εξοπλισμού κλπ.

Στις συνελεύσεις των Τομέων, από όπου κρίνονται ουσιαστικά τα πάντα μέσα στο Πανεπιστήμιο *απουσιάζει ο διάλογος* και η αντιπαράθεση. Εδώ, σημειώνουμε ότι το παλιό ΔΕΠ (βοηθοί, επιμελητές), δεν στηρίζεται σχεδόν πουθενά. Οι σύλλογοί τους περνάνε κρίση και εξαντλούνται στη βυζαντινολογία: Θα συμπεριλάβουν ή όχι στις τάξεις τους και τους καθηγητές; Θα ζητάνε ή όχι από αυτούς πίστη και αφοσίωση στις δημοκρατικές αρχές;

Στα Τμήματα, των οποίων οι Γενικές Συνελεύσεις συγκροτούν το χαμηλότερο αποφασιστικό όργανο, κατά το Νόμο Πλαίσιο, οι φοιτητές σιγά-σιγά *εξαφανίζονται* κι αφήνουν 1-2 εκπροσώπους τους να διαχειρίζονται μαζί με το ΔΕΠ τα πανεπιστημιακά πράγματα. Μόνο λίγες είναι οι περιπτώσεις όπου συμμετέχουν με όλη τους την αντιπροσωπεία. Το ΔΕΠ που έχει απομείνει εκπροσωπείται μαζί με τη νέα χαμηλή βαθμίδα, τους *Μεταπτυχιακούς Υποτρόφους*, που ούτε υπότροφοι είναι, ούτε σε «Μεταπτυχιακές Σχολές» εγγράφονται! Κάνουν όλες τις χαμαλοδουλειές του παλιού ΔΕΠ και δεν *κατοχυρώνουν τίποτα!*

Οι καθηγητές της Α' βαθμίδας, παλιό και νέο κατεστημένο διαφεντεύουν τα πράγματα και ορίζουν τις τύχες των υποτελών. Όλοι οι άλλοι *κρίνονται*, σε τελευταία ανάλυση, από αυτούς.

Η Σύγκλητος ασχολείται κυρίως με την πολιτική του ΑΕΙ και λιγότερο με την ουσία που θα ήταν η γενική κατεύθυνση και οι στόχοι της παρεχόμενης εκπαιδευτικής σε επίπεδο πανεπιστημιακού ιδρύματος.

ΕΝΑΣ ΠΡΩΩΡΑ ΓΕΡΑΣΜΕΝΟΣ ΘΕΣΜΟΣ

Έτσι ο Νόμος Πλαίσιο, από μπούσουλας που θεωρήθηκε όταν σχεδιάστηκε, κατάντησε *Ευαγγέλιο* που αλλιώς ερμηνεύεται από τους πιστούς και τους ορθόδοξους (κυβέρνηση, νέο καθηγητικό κατεστημένο) και αλλιώς από τους *αιρετικούς* (φοιτητικούς συλλόγους, αντιπολίτευση).

Ενώ ο Νόμος Πλαίσιο υποσχόταν δημοκρατική λειτουργία στα ΑΕΙ, παρέτεινε την αυθαιρεσία και την ευνοιοκρατία, επισημοποιούσε την *εξάρτηση* των χαμηλόβαθμων πανεπιστημιακών κι έδωχνε τους σπουδαστές από τα όργανα διοίκησης, πριν καλά-καλά τους εγκαταστήσει.

Όριζε ο Νόμος Πλαίσιο ένα θεσμό για να υποβοηθήσει τη λειτουργία της Ανώτατης Εκπαίδευσης με το προσωπικό της, αλλά το μόνο που κατάφερε είναι να τους *ευνουχίσει* ολοσδιόλου και να τους μετατρέψει σε άβουλα όργανα ή, στην καλύτερη περίπτωση, σε *δημόσιους υπαλλήλους*, δίχως αυτόφωτη λειτουργία.

ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΩΝ ΑΕΙ

Πολύς λόγος γίνεται τελευταία και για τα λεφτά που χρειάζονται για να λειτουργή-

γήσει η Ανώτατη Εκπαίδευση. Οι πόροι προέρχονται κυρίως από τους *προϋπολογισμούς τους κράτους*, δηλαδή από όλους τους Έλληνες φορολογούμενους. Η συμμετοχή στα έξοδα των Πανεπιστημίων από τις *περιουσίες τους* είναι μηδαμινή. Φωνάζει ο υπουργός: «Τι κάνετε τα λεφτά των κληροδοτημάτων σας», και τα Πανεπιστήμια αντεπιτίθενται: «Δεν μας φτάνουν τα λεφτά που μας δίνει το κράτος...».

Στη γωνία караδοκει φυσικά και το *ιδιωτικό κεφάλαιο*, που μόνο να κερδίζει ξέρει. Η *έρευνα* που διεξάγεται στα ΑΕΙ είναι *χαμηλής στάθμης*, μια και, αντικειμενικά, δεν περισσεύουν λεφτά από τη μια, ενώ από την άλλη το κυνήγι των «δημοσιεύσεων» είναι πιο ισχυρό κίνητρο από την ανάγκη για πρωτοτυπία και ευγενική άμιλλα ανάμεσα στους πανεπιστημιακούς - ερευνητές.

Η διαπίστωση ότι η *εκπαίδευση είναι δαπανηρή* πρέπει να γίνει όσο είναι καιρός. Από την άλλη, όμως, δεν είναι δυνατόν να μην ιεραρχούνται τα έξοδα μέσα στα Πανεπιστήμια ή να κατανέμονται ανάλογα με το *ποιος* τα ζητάει κι όχι σε σχέση με το *τι θα τα κάνει*. Δεν υπάρχει ουσιαστικός *προϋπολογισμός* στα ΑΕΙ και 5χρονα ή 2χρονα προγράμματα δαπανών. Όποιος έχει «μακρύτερο χέρι»... αρπάζει περισσότερα. Ο *εξοπλισμός* δεν ανανεώνεται με βάση κάποιο σχέδιο, αλλά ακολουθεί τις επιταγές αυτών που νέμονται την εξουσία. Εδώ η παρέμβαση των φοιτητών με τα σημαντικά ποσοστά συμμετοχής θα μπορούσε να παίξει *ελεγκτικό ρόλο*, αλλά δυστυχώς δεν υπάρχει πληροφόρηση ανοιχτή κι έτσι οι σπουδαστές συνήθως σύρονται σε μια ψηφοφορία δίχως επιχειρήματα, εφόσον είναι παρόντες.

Πώς να μην υποβαθμιστεί η παρεχόμενη *σπουδή* των φοιτητών;

ΕΝΤΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ

Έντονα προβάλλεται στις μέρες μας και το φοιτητικό αίτημα «όχι στην εντατικοποίηση». Η πιο παρεξηγημένη και ίσως λαθεμένη επιδίωξη. Μακάρι να ήταν εντατικές οι σπουδές. Αλίμονο, οι σπουδές δεν αποβλέπουν σε *ένταση* και *μάθηση*!

Αν συνέβαινε αυτό θα είχαμε απόφοιτους με *ουσιαστικές γνώσεις*, πολίτες έτοιμους να αντιμετωπίσουν τον *σύγχρονο κόσμο*, μέλη της ελληνικής κοινωνίας που να προσμετράνε στο εθνικό κεφάλαιο.

Το φοιτητικό κίνημα βέβαια σήμερα αρθρώνει μια κραυγή διαμαρτυρίας που θα πρέπει να ερμηνευτεί ως *αντίσταση στη βιομηχανοποίηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας*. Η αντίσταση απέναντι στη χωρίς αντίκρισμα *κονσερβοποιημένη γνώση* είναι τουλάχιστον αυτό που πρέπει να κατανοηθεί από όλους μας. Τέλος, μας μένει λίγος καιρός, μέχρι το 1992, να σχεδιάσουμε *εκπαίδευση ποιότητας* και όχι *ποσότητας*!

Τι να το κάνει το *πτυχίο* ο σημερινός φοιτητής αν έχει πρώτα από όλα σείουρη την *ανεργία* και από την άλλη εξασφαλισμένη την *ελλιπή γνώση* ή την κακή πληροφόρηση; Κι εδώ, τα *ιδιωτικά Πανεπιστήμια* που άρχισαν να ξεπροβάλλουν, απειλούν τα δημόσια! Μόνο που είναι για λιγότερους, είναι για αυτούς που διαθέτουν χρήματα!

Το σκηνικό της φοίτησης συμπληρώνεται με την *αυταρχική δομή* του σημερινού

ελληνικού Πανεπιστημίου. Ο φοιτητής και η φοιτήτρια γεύονται καθημερινά την αποστέωση του σχολείου τους.

Η μετατροπή των ΑΕΙ σε εξεταστικά κέντρα σε συνδυασμό με την απουσία κάθε γονιμου διαλόγου τους οδηγούν σε αδιέξοδα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Με τα παραπάνω προσπαθήσαμε να σκιαγραφήσουμε λίγο τη ζωή στα Πανεπιστήμια και να φωτίσουμε τα στοιχεία που αναδεικνύονται σήμερα μέσα από τα αιτήματα των φοιτητών.

1. Τα *συγγράμματα* ουδέποτε αποτέλεσαν αντικείμενο ουσιαστικής συζήτησης. Κανένα επιστημονικό επιχείρημα δεν ακούγεται στα όργανα που αποφασίζουν το γράψιμο, την έκδοση και τη διάθεσή τους στους σπουδαστές. Καμιά κριτική στην καθηγητική αυθαιρεσία. Καμιά απόπειρα ελέγχου του περιεχομένου των πανεπιστημιακών βιβλίων και σημειώσεων. Ο καθηγητής - αυθεντία γράφει το βιβλίο του ή επανεκδίδει το παλιό. Ελάχιστες εξαιρέσεις υπάρχουν.

2. Η *φοιτητική ζωή* (διαμονή, σίτιση, σπουδές) υποβαθμίζεται συνεχώς. Οι πανεπιστημιακοί δάσκαλοι δεν έχουν λόγο να ασχοληθούν με κανένα από αυτά. Τα φοιτητικά εστιατόρια και οι φοιτητικές εστίες διοικούνται από μικτές επιτροπές ΔΕΠ και φοιτητών. Τα χρήματα, όμως, που διατίθενται για να καλύψουν όλους τους φοιτητές που έχουν ανάγκη, ολόένα λιγοστεύουν. Όσο για την πνευματική τροφή, την *ουσία της εκπαίδευσης*, αυτή είναι η πιο παραμελημένη! Κανείς δεν την φροντίζει. Είναι χαρακτηριστικό ότι στις κρίσεις για εκλογή ή εξέλιξη των πανεπιστημιακών δεν ...μετράει η θητεία μέσα στην τάξη και το εργαστήριο! Γιατί να σκοτώνονται λοιπόν οι πανεπιστημιακοί καθηγητές;

3. Όσο για τη *γνώση* που στις μέρες μας παίζει έναν ιδιαίτερο ρόλο, διαπιστώνει κανείς εύκολα ότι μέσα από τα Πανεπιστήμια δεν *παράγεται*! Οι διαδικασίες εκπαίδευσης και έρευνας στα ΑΕΙ μοιάζουν με *μεταπρατικό εμπόριο*! Η συναλλαγή άλλωστε πολλές φορές φτάνει στα όρια: επικερδής διαχείριση συγγραμμάτων, πώληση θεμάτων εξετάσεων, αντιγραφή στις εξετάσεις.

ΕΠΙΜΥΘΙΟ

Το γερασμένο ελληνικό Πανεπιστήμιο χρειάζεται να *ξαναπροσδιορίσει τους στόχους* του. Μια απλή θεσμική αλλαγή δεν είναι ικανή να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για μια *ουσιαστική μεταρρύθμιση*! Αν δεν αλλάξει η *νοοτροπία* των πανεπιστημιακών δασκάλων, αν η κυβέρνηση σταματήσει να εκβιάζει με το *κόψιμο των χρημάτων* από τα Πανεπιστήμια, αν το κράτος δεν στέλνει τα ΜΑΤ για να *πνίξουν την αντίσταση* των φοιτητών και να διαγνώσουμε όλοι μαζί τη σαπίλα που επικρατεί, ίσως να αποκτήσουμε Ανώτατη Εκπαίδευση!

Ήρθε λοιπόν η κατάλληλη στιγμή να δρέψει η κυβέρνηση τους καρπούς από τους σπόρους που φύτεψε στα Πανεπιστήμια πριν πέντε χρόνια! Για κάθε σκεπτόμενο πολίτη αυτής της χώρας είναι φανερό ότι *κάτι άλλο συμβαίνει*. Δεν είναι ούτε το *τι θα φάνε* τα... παιδιά που σπουδάζουν, ούτε το *πού θα κοιμηθούν* μονάχα!

Γιάννης Π. Ρουμπάτης

ΔΟΥΡΕΙΟΣ ΙΠΠΟΣ

Η αμερικανική διείσδυση στην Ελλάδα 1947-1967

**Αννεμαρί Ζανέτ Νόιμπεκερ
Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ**

*

**Αγγελική Βόρνινγκ
ΜΕ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ**

**Κώστας Αρκουδέας
Η ΠΟΛΗ ΜΕ ΤΑ ΧΙΛΙΑ ΠΡΟΣΩΠΑ**

**Πέτρος Μανταίος
ΠΟΔΗΛΑΤΗΣ ΜΕ ΒΑΤΡΑΧΟΠΕΔΙΛΑ**

**Δώρα Αλμπέρτου
Η ΗΜΕΡΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ**

**Χρήστος Ρούσσος
ΕΓΩ Ο ΑΓΓΕΛΟΣ ΠΟΥ ΣΚΟΤΩΣΑ
ΤΟΝ ΕΡΑΣΤΗ ΜΟΥ**

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

**Κυκλοφορεί
από τις εκδόσεις
«Οδυσσεάς»**

ΔΩΡΑ ΑΛΜΠΕΡΤΟΥ

ΨΥΧΟΣΑΒΒΑΤΟ

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Πριν από 14 περίπου μήνες, προκηρύχθηκε θέση Καθηγητού της Κοινωνιολογίας και Κοινωνιολογίας του Αθλητισμού στο ΤΕΦΑΑ (Τμήμα Επιστημών Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού) του Πανεπιστημίου Αθηνών. Επειδή στο Τμήμα αυτό δεν περιλαμβάνονταν τακτικοί καθηγητές, ορίστηκε, κατά νόμον, πενταμελής εκλεκτορικό σώμα αποτελούμενο από τον καθηγητή μαθηματικών κ. Σ. Νεγρεπόντη, αντιπρύτανη ακαδημαϊκών υποθέσεων του Πανεπιστημίου Αθηνών, τον κ. Γ. Μεταξά, καθηγητή Πολιτικής Επιστήμης, τον κ. Ματσούκα, καθηγητή Θεολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, τον κ. Γ. Μαυριά, καθηγητή Νομικής και πρύτανη του Πανεπιστημίου Θράκης και τον υποφαινόμενο. Η κατά νόμον Τριμελής Εισηγητική Επιτροπή απαρτίστηκε από τον κ. Νεγρεπόντη, τον κ. Μεταξά και εμένα.

Υποψήφιοι για την πλήρωση της θέσης ήταν δύο: ο κ. Γιαννάκης και ο κ. Σταμίρης. Ο πρώτος «ίσως» να υποστηριζόταν από το ΚΚΕ, ενώ ο δεύτερος «δεν αποκλείεται» να υποστηριζόταν από το ΠΑΣΟΚ. Ήδη από την αρχή η κατάσταση που επικρατούσε στο Τμήμα ήταν εξημεμένη. Στην πρώτη κοινή συνεδρίαση του Εκλεκτορικού Σώματος και της Γ.Σ. του Τμήματος, που προεδρεύονταν από τον τότε πρόεδρο κ. Κλεισούρα, αναπληρωτή καθηγητή του ΤΕΦΑΑ, η αντιπαράθεση ανάμεσα στις μερίδες ήταν εντονότατη. Έτσι, δεν δοκίμασα ιδιαίτερη εκπληξη όταν έλαβα ανώνυμη επιστολή που απειλούσε να στείλει στο «Ποντίκι» μαγνητοφωνημένα πρακτικά («κοριοί»), από τα οποία υποτίθεται ότι προέκυπτε συμμετοχή μου σε «παρασαναγωγή» με στόχο τη μεθόδευση της εκλογής του κ. Σταμίρη. Φυσικά η επιστολή κατέληξε στο καλάθι των αχρήστων. Κα μολονότι εκείνη τη στιγμή δεν κατάλαβα γιατί μου την έστειλαν, εκ των υστέρων, σκέπτομαι ότι ίσως να έγινε λάθος στον αποδέκτη.

Η τριμελής εισηγητική επιτροπή κατέθεσε έκθεση που εισηγείται ομόφωνα, για τον κ. Γιαννάκη την απόρριψη της υποψηφιότητάς του, ενώ για τον κ. Σταμίρη, εκφράζονται σαφείς επιφυλάξεις για το κατά πόσον μπορεί να διεκδικήσει θέση πρώτης βαθμίδας, το ζήτημα όμως παραπέμπεται στη συζήτηση. Το αποτέλεσμα δηλαδή της ψηφοφορίας στο πενταμελές εκλεκτορικό σώμα (με 3 στους 5 «μάλλον») απορριπτικούς) προδικάζονται ως πιθανότατα αρνητικό και για τους δύο υποψήφιους.

Μετά την κατάθεση της έκθεσης το Τμήμα απέκτησε δύο νέους καθηγητές: τον κ. Κλεισούρα που προήχθη από αναπληρωτή σε τακτικό καθηγητή, και τον κ. Φαράντο που, στο μεταξύ, εξελέγη σε θέση καθηγητού της Φιλοσοφίας. Στο σημείο ακριβώς αυτό αρχίζει ένα σήριαλ χωρίς προηγούμενο στα ελληνικά ΑΕΙ. Πράγματι, η ύπαρξη δύο καθηγητών α' βαθμίδας στα ΤΕΦΑΑ, έδωσε τη δυνατότητα της εξής πρωτοφανούς και τελικά αποτελεσματικής «μεθόδευσης».

Σύμφωνα με το νόμο, η ύπαρξη δύο «εσωτερικών» καθηγητών στο Τμήμα καθιστά περιττούς 2 από τους 5 αρχικούς κριτές, και δίνει τη δυνατότητα στη Γ.Σ. να αντικαταστήσει 2 από τα 5 μέλη του αρχικού εκλογικού σώματος από τους νεοεκλεγέντες. Το αν η αντικατάσταση αυτή είναι νόμιμη με *ήδη κατατεθειμένη έκθεση* είναι άγνωστο. Άσχετα όμως από το νομικό ζήτημα που τίθεται, η μεθόδευση που ακολουθήθηκε είναι η εξής:

Α) Κινούμενη αστραπιαία, η Γ.Σ. του ΤΕΦΑΑ ψηφίζει απόφαση με την οποία αντικαθίστανται ο κ. Μεταξάς και εγώ. Υπενθυμίζω

Κοινωνιολογία του Αθλητισμού και εκλογές επί κοντώ

του Κωνσταντίνου Τσουκαλά

ότι ο κ. Μεταξάς και εγώ ήμαστε μέλη της εισηγητικής επιτροπής η οποία είχε ήδη καταθέσει την κατ' αρχήν αρνητική έκθεσή.

Η απόφαση αυτή πάσχει τριπλά.

1) Αντικαθιστά τους κατά *αμάχητο τεκμήριο* αρμοδιότερους κριτές, δηλαδή τους ορισθέντες ως εισηγητές, και όχι τους *μη* εισηγητές και, κατά συνέπεια, υποτίθεται λιγότερο αρμόδιους καθηγητές κ.κ. Ματσούκα και Μαυριά.

2) Αντικαθιστά τους κατά *μαχητό αλλά δύσκολα ανατρεπόμενο τεκμήριο κατ' ουσίαν* περισσότερο «αρμόδιους» για θέση Κοινωνιολογίας Καθηγητές της Κοινωνιολογίας και της Πολιτικής Επιστήμης, και όχι τους εντελώς ξένους προς το αντικείμενο Καθηγητές της Μαθηματικής και Θεολογίας.

3) Αντικαθιστά τους ήδη εκφράσαντες γραπτή γνώμη, και όχι εκείνους που ήταν ακόμα αδέσμευτοι και δεν είχαν μετάσχει γραπτά στη διαδικασία.

Β) Η απόφαση αυτή *δεν μου κοινοποιήθηκε ποτέ*. (Υπάρχει όμως φυσικά στα πρακτικά του Τμήματος. Αντ' αυτού, ο νέος πρόεδρος του Τμήματος κ. Φαράντος θεώρησε σκόπιμο να μου τηλεφωνήσει και να με προϊδεάσει για τη «σκέψη» αντικατάστασής μου, ζητώντας μου μάλιστα να παραιτηθώ. Φυσικά, αρνήθηκα και του απάντησα να κάνει ό,τι θέλει, και ειδοποίησα πάραυτα τον πρύτανη του Π.Α. κ. Μιχαήλ Σταθόπουλο.

Γ) Άμεση παρέμβαση του κ. Πρύτανη ως προς το ουσιαστικά και τυπικά αδιανόητο της αντικατάστασης του κυρίου εισηγητή καθηγητή της Κοινωνιολογίας για κρίση σε θέση Κοινωνιολογίας, είχε σαν αποτέλεσμα την πρόκληση νέας απόφασης της Γ.Σ. την 23/10/87 (στην οποία, από παραδρομή άραγε, δεν αναφέρεται η προηγούμενη την οποία τροποποιεί). Αυτή τη φορά, σε εμένα μεν επιτρέπεται να «παρεμείνω», αλλά αντικαθίστανται οι κ.κ. Μεταξάς και Μαυριάς, προφανώς διότι η Πολιτική Επιστήμη και το Δημόσιο Δίκαιο είναι ολιγότερο «συγγενείς» προς την Κοινωνιολογία από ό,τι είναι η Θεολογία και τα Μαθηματικά. Η απόφαση αυτή, αντίθετα με την προηγούμενη, μου κοινοποιήθηκε.

Δ) Η απόφαση όμως αυτή πρωτοτυπεί σαφώς σε σχέση με τις προηγούμενες. Για πρώτη φορά, διορίζει και *αναπληρωματικά μέλη του εκλογικού σώματος*: την καθηγήτρια Κοινωνιολογίας κ. Α. Εμμανουήλ και τον καθηγητή Θεολογίας κ. Κάκκουλο. Θα δούμε παρακάτω γιατί τα αναπληρωματικά

μέλη είναι, αυτή τη φορά, αναγκαία. Ας σημειωθεί απλώς ότι αντί να παραμείνουν ως αναπληρωματικά τα πρώην «τακτικά» μέλη (ο κ. Μαυριάς και ο κ. Μεταξάς) που είχαν μετάσχει στη μακρόχρονη διαδικασία ενός και πλέον έτους (πράγμα που δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί «υποβάθμιση» αφού η αντικατάσταση γίνεται, υποτίθεται, για λόγους *νομικούς*) προτιμήθηκε ο διορισμός νέων. Θα δούμε και πάλι γιατί.

Ε) Στο σημείο αυτό, η κατάσταση για τον κ. Σταμίρη, εμφανίζεται καλύτερη, αλλά όχι ακόμα εντελώς ικανοποιητική. Διότι, ναι μεν έχει «απαλλαγεί» από τον κ. Μεταξά, καθώς και από τον κ. Μαυριά που «εφέρετο» ως προτιθέμενος να ακολουθήσει την έκθεση, αλλά το πενταμελές εκλογικό σώμα περιελάμβανε, ακόμα, εμένα, καθώς και τον κ. Κλεισούρα, ρητά αντιτιθέμενο, άσχετα για ποιους λόγους, στην υποψηφιότητα του κ. Σταμίρη. Στην καλύτερη δηλαδή περίπτωση ο κ. Σταμίρης θα μπορούσε να επιτύχει ότι θα εκλεγεί με ψήφους 3 προς 2, με ανεπαρκή δηλαδή πλειοψηφία, δοθέντος ότι σύμφωνα με το Σ.Τ.Ε. χρειάζεται πλειοψηφία των δύο τρίτων τουλάχιστον του σώματος.

ΣΤ) Έτσι έχουν τα πράγματα όταν φθάνουμε στον τελικό γύρο: στις 2.11.87 συγκαλείται *αιφνιδιαστικά* σε κοινή σύσκεψη το Σώμα των Εκλεκτόρων και η Γ.Σ. για την 6.11.87. Δεδομένου ότι η απόφαση κοινοποιήθηκε μόλις την 4.11.1987, δύο μόλις μέρες πριν από την εκλογή, η διάσυνή είναι τουλάχιστον πονηρή. Πράγματι πάγια δεοντολογία επιβάλλει την προηγούμενη τηλεφωνική συνεννόηση για το κατά πόσον οι εκλέκτορες και μάλιστα οι εισηγητές, είναι «διαθισιμοί», πολύ περισσότερο μάλιστα όταν το σώμα είναι ολιγομελές. Τέτοια όμως προηγούμενη ειδοποίηση, εγώ τουλάχιστον, δεν έλαβα.

Ζ) Πράγματι το Σώμα συνήλθε την 6.11.87 και εδώ ακριβώς, εκρήγνυται η βόμβα:

Προ της διαδικασίας, και χωρίς για το ζήτημα αυτό να έχω ενημερωθεί, υποβάλλεται από τον κ. Σταμίρη *αίτηση εξαιρέσεως* του κ. Κλεισούρα που υποβλήθηκε την *ίδια μέρα*, με βάση το γεγονός ότι εκκρεμεί *εδώ και ένα χρόνο* μήνυτός του εναντίον του κ. Σταμίρη για συκοφαντική δυσφήμιση. Η αίτηση, φυσικά, γίνεται δεκτή, και ο κ. Κλεισούρας εκβάλλεται από το Σώμα.

Η) Ήδη η κατάσταση είναι καλύτερη για τον κ. Σταμίρη. Ως μόνος δυνάμι αρνητικός κριτής παραμένει ο υποφαινόμενος, στους κόλπους ενός σώματος που απαρτίζεται πια από 4 και μόνον εκλέκτορες. Αλλά, ω του θαύματος, οι τέσσερις θα γίνουν πάλι πέντε. Έξω από την πόρτα, περιμένει, κατά σύμπτωση ασφαλώς, η κ. Εμμανουήλ, που μόνο αυτή (!) προφανώς ήξερε ότι θα «χρειασθεί», λόγω της σχεδιαζόμενης εξαιρέσεως του κ. Κλεισούρα, η αίτηση την οποία είχε υποβάλει πριν λίγες ώρες. Αξέπαινη πράγματι η φιλοτιμία της κ. Εμμανουήλ, αν σκεφτούμε ότι τα αναπληρωματικά μέλη ενός οποιοδήποτε σώματος σπάνια «στήνονται» απ' έξω για την περίπτωση όπου κάποιοι θα αρρωστήσουν την τελευταία στιγμή. Αλλά η κυρία Εμμανουήλ δεν ήταν μόνο παρούσα. Είχε επιπρόσθετα ετοιμάσει και *εμπειστατωμένη γραπτή έκθεση* που —τι περιεργο!— εξυμνούσε τον κ. Σταμίρη και εισηγείτο την εκλογή του.

Θ) Η μικρή ιλαροτραγωδία έφθασε σε αίσιο πέρας μετά από 5 λεπτά. Μην κρατάτε την αναπνοή σας. Ο κ. Σταμίρης εξελέγη καθηγητής της Κοινωνιολογίας του Αθλητισμού με ψήφους 4 εναντίον ενός. Τρέμε Μπούμπκα.

Ερώτημα: Πού είναι το κοντάρι;

ΧΟΡΧΕ ΣΕΜΠΡΟΥΝ

Η αυτοβιογραφία του
**ΦΕΔΕΡΙΚΟ
ΣΑΝΤΣΕΘ**

ΕΞΑΝΤΑΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΕΞΑΝΤΑΣ

ΣΑΛΒΑΔΟΡ ΝΤΑΛΙ

κρυμμένα προσωπα

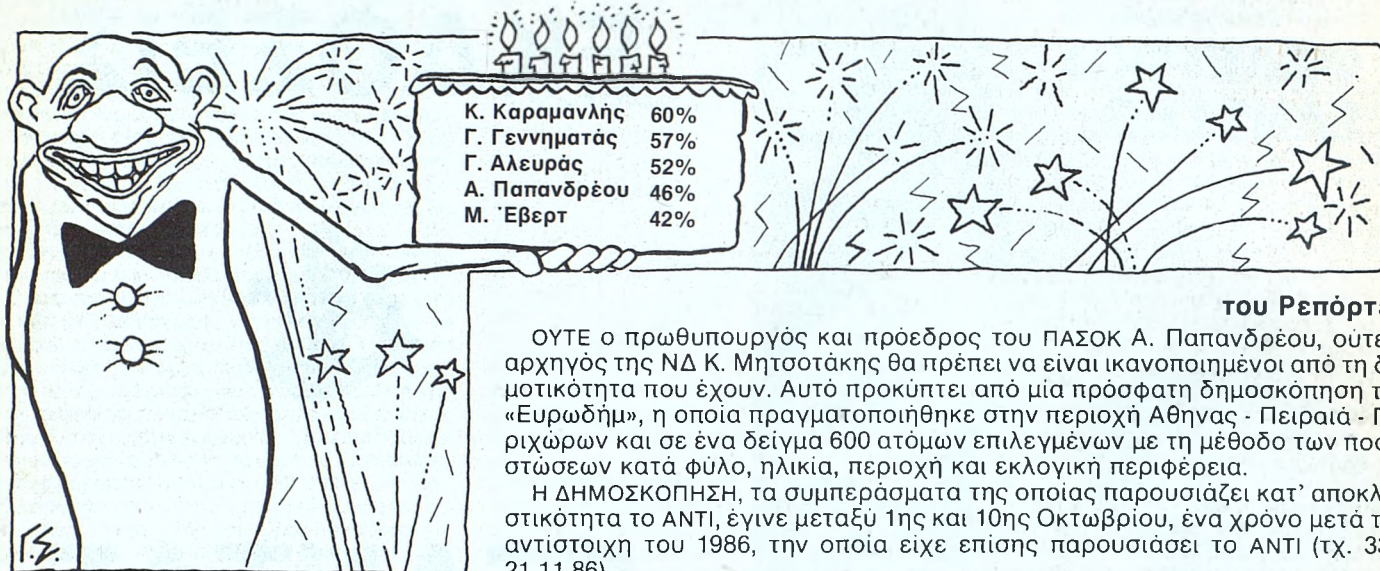
ΕΞΑΝΤΑΣ

ΔΕΚΑΤΡΙΑ ΦΕΓΓΑΡΙΑ ΜΕΤΑ
ΦΡΙΝΤΑ ΜΠΙΟΥΜΠΙ

ΕΞΑΝΤΑΣ

Ο Α. Παπανδρέου ξεπεράστηκε από τους διαδόχους Ο Κ. Μητσοτάκης τελευταίος στη Ν.Δ.

του Ρεπόρτερ

ΟΥΤΕ ο πρωθυπουργός και πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ Α. Παπανδρέου, ούτε ο αρχηγός της ΝΔ Κ. Μητσοτάκης θα πρέπει να είναι ικανοποιημένοι από τη δημοτικότητα που έχουν. Αυτό προκύπτει από μία πρόσφατη δημοσκόπηση της «Ευρωδήμ», η οποία πραγματοποιήθηκε στην περιοχή Αθηνών - Πειραιά - Περιχώρων και σε ένα δείγμα 600 ατόμων επιλεγμένων με τη μέθοδο των ποσοστώσεων κατά φύλο, ηλικία, περιοχή και εκλογική περιφέρεια.

Η ΔΗΜΟΣΚΟΠΗΣΗ, τα συμπεράσματα της οποίας παρουσιάζει κατ' αποκλειστικότητα το ΑΝΤΙ, έγινε μεταξύ 1ης και 10ης Οκτωβρίου, ένα χρόνο μετά την αντιστοίχη του 1986, την οποία είχε επίσης παρουσιάσει το ΑΝΤΙ (τχ. 333, 21.11.86).

Ο Μητσοτάκης πέφτει

-Οι «καραμανλικόι» ανεβαίνουν...

Μπορεί η ΝΔ να ξεπερνάει το ΠΑΣΟΚ και να βρίσκεται στο 35% σύμφωνα με την τελευταία δημοσκόπηση της «Ευρωδήμ», που παρουσιάστηκε στο σταθμό του Δήμου Αθηναίων, αλλά ο αρχηγός της Κ. Μητσοτάκης δεν πρέπει να είναι ιδιαίτερα ευτυχής. Η δημοτικότητα του από 36% που ήταν τον Οκτώβριο του '86, όταν θεωρούσε αναμφισβήτητο ηγέτη της ΝΔ τον εαυτό του μετά τη δημιουργία της ΔΗ.ΑΝΑ, έφθασε τώρα το 28%. Την ίδια στιγμή ο τέως πρόεδρος της Δημοκρατίας Κ. Καραμανλής, που όλοι γνωρίζουν την συμπάθεια που τρέφει στο σημερινό ηγέτη του κόμματος που ίδρυσε, έχει φθάσει στο υψηλότερο επίπεδο δημοτικότητας από το 1980, ακόμα και από αυτό δηλαδή που είχε όταν εθεωρείτο ο μη αμφισβητούμενος Πρόεδρος της Δημοκρατίας. Από 43% το 1986 είναι τώρα στο 60%. Ταυτόχρονα ένας «καραμανλικός» και επίδοξος διάδοχος του Κ. Μητσοτάκη, ο δήμαρχος Μ. Έβερετ, έφθασε από το 40% που είχε ένα χρόνο πριν, όταν ο κ. Μητσοτάκης

πανηγύριζε για την «ηρωική έξοδο» του Κ. Στεφανόπουλου, στο 42% σήμερα, ενώ στους οπαδούς της ΝΔ συγκεντρώνει την προτίμηση του 76% έναντι 62% που «φλέγεται» ακόμη από την επιθυμία να έχει αρχηγό τον «ψηλό», και είναι δεύτερος στη ΝΔ μετά τον Κ. Καραμανλή.

Δύο ακόμη αρνητικά στοιχεία για τον Κ. Μητσοτάκη, που φιλοδοξεί να γίνει πρωθυπουργός, είναι η ελάχιστη προτίμηση που έχουν γι' αυτόν οι οπαδοί των άλλων κομμάτων. Είναι μετά τον κ. Αβέρωφ ο πλέον αντιδημοφιλής πολιτικός στα άλλα κόμματα. Μόλις που συγκεντρώνει την προτίμηση του 8% των οπαδών του ΠΑΣΟΚ —όπως και ο κ. Αβέρωφ— και 2% του ΚΚΕ —εδώ υπερτερεί του Αβέρωφ που συγκεντρώνει μηδέν προτιμήσεις.

Υστερεί όμως αποκλειστικά, έναντι όχι μόνον πολιτικών της συντηρητικής παράταξης, αλλά και επίδοξων διαδόχων του Α. Παπανδρέου στο ΠΑΣΟΚ. Ο Γ. Ράλλης (35%) και ο Κ. Στεφανόπουλος (35%) είναι πιο ψηλά και μόνον ο Ε. Αβέρωφ είναι πίσω του, μόλις όμως κατά μία μονάδα (27%),

στη ΝΔ. Τον ξεπερνούν και ο Γ. Γεννηματάς (57%), και ο Γ. Αλευράς (52%). Ακόμη και ο κ. Κουτσόγιωργας (30%) είναι μόλις δυο μονάδες πίσω από τον Κ. Μητσοτάκη.

Ο Α. Παπανδρέου χάνει Οι «μετριοπαθείς» κερδίζουν»

Η αρνητική εικόνα που έχει ο κ. Μητσοτάκης όμως δεν πρέπει να ικανοποιήσει τον πρωθυπουργό. Ο κ. Α. Παπανδρέου ανέβηκε βέβαια από το 40% στο 46% —στο μεταξύ είχε πάει και στο 48%— αλλά αυτή τη φορά τα πράγματα είναι και γι' αυτόν χειρότερα από τον Οκτώβριο του 1986. Ξεπέρασε μιν τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας Χρ. Σαρτζετάκη (από το 40% που είχαν και οι δύο, πήγε ο Α. Παπανδρέου στο 46% ενώ ο Χρ. Σαρτζετάκης έπεσε στο χαμηλότερο σημείο 39%), αλλά η διαφορά του με τον τέως πρόεδρο της Δημοκρατίας Κ. Καραμανλή είναι τεράστια. Ο Κ. Καραμανλής από 43% πήγε στο 60%.

Η διαφορά των τριών μονάδων (40-43) έγινε σε ένα χρόνο 14. Βέβαια ο Κ. Καραμανλής δεν είναι εν ενεργεία πολιτικός.

Όμως ο Α. Παπανδρέου δεν είναι πλέον ούτε ο δημοφιλέστερος μεταξύ των εν ενεργεία πολιτικών. Και αυτό ίσως έχει το μεγαλύτερο ενδιαφέρον. Ενώ σαφώς υπερέχει των πολιτικών της συντηρητικής παράταξης επίδοξοι «διάδοχοι» του υπερέρχονται έναντι αυτού σε δημοτικότητα. Ο Γ. Γεννηματάς είναι δεύτερος μετά τον Κ. Καραμανλή με 57%, ο Γ. Αλευράς τρίτος με 52%, ακολουθεί ο Α. Παπανδρέου με 46% και έπεται ο Γ. Χαλαμπόπουλος με 42%, όσο ακριβώς και ο Μ. Έβερετ που είναι πρώτος στη συντηρητική παράταξη. Ένα άλλο αρνητικό στοιχείο για τον κ. Παπανδρέου είναι ότι τα ποσοστά καλής γνώμης διακομματικά (ΠΑΣΟΚ-ΝΔ-ΚΚΕ) για τους Γεννηματά, Αλευρά, Χαλαμπόπουλο είναι πολύ καλύτερα για τους τελευταίους, απ' ό,τι τα αντιστοίχη ποσοστά για τον ίδιο. Βέβαια ο κ. Παπανδρέου μεταξύ των πασοκικών είναι πρώτος με 81%, κι ακολουθεί ο Γεννηματάς (76%), ο Αλευράς (70%), ο Χαλαμπόπουλος (65%), ο Κουτσόγιωργας (49%), ο

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

ΔΗΜΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
(έχουν πολύ ή αρκετά καλή γνώμη για τον καθένα)

	Σαρτζετάκης %	Καραμανλής %	Παπανδρέου %	Μητσοτάκης %	Φλωράκης %	Γεννηματάς %	Ράλλης %	Αλευράς %	Κύρκος %	Κουτσόγιωργας %	Αβέρωφ %	Χαλαμπόπουλος %	Στεφανόπουλος %	Αρσένης %	Έβερετ %
ΣΥΝΟΛΟ	39	60	46	28	25	57	35	52	41	30	27	42	35	32	42
Ψήφος 1985															
ΝΔ	14	94	12	62	12	39	50	40	39	10	59	20	40	22	76
ΠΑΣΟΚ	60	44	81	8	19	76	31	70	42	49	8	65	39	34	23
ΚΚΕ	40	24	33	2	82	56	11	40	33	24	0	40	13	47	13

Καραμανλής (44%), ο Κύρκος (42%) κ.ά.

Αυτό θεωρείται θετικό γιατί μεταξύ των Νεοδημοκρατών η σειρά είναι αρνητική για τον Κ. Μητσοτάκη: Καραμανλής (94%), Έμπερτ (76%), Μητσοτάκης (62%), Αβέρωφ (59%), Ράλλης (50%), Στεφανόπουλος (40%) Αλευράς (40%), Γεννηματάς (39%), Κύρκος (39%).

Κ. Καραμανλής: Η σταθερή υπεροχή ενός «τέως»

Αυτό, όμως, δεν πρέπει να ικανοποιεί τον κ. Παπανδρέου, όπως αντίστοιχα δεν πρέπει να ικανοποιεί τον κ. Μητσοτάκη η υπεροχή των «μετριοπαθών» έναντι του κ. Παπανδρέου. Και οι δύο είναι αρκετά πίσω από τον Κ. Καραμανλή —με μεγάλη διαφορά ο Κ. Μητσοτάκης—, και οι δύο θα πρέπει να σκεφθούν τι γίνεται με τους φιλόδοξους διαδόχους τους, οι οποίοι είναι αρκετά ψηλά. Ο Γ. Γεννηματάς π.χ., που αποτελούσε «πρόβλημα» σύμφωνα με ορισμένους είναι σχεδόν στο ύψος του Καραμανλή, ακολουθούμενος από τον κ. Αλευρά και με μια πολύ καλή κατανομή μεταξύ των τριών κομματικών κατηγοριών της δημοσκόπησης. Από την άλλη, ο Μ. Έμπερτ εμφανίζεται αυτή τη στιγμή ως ο πλέον σοβαρός αντίπαλος του κ. Μητσοτάκη και ιδιαίτερα ανεβασμένος στο κόμμα του.

Τα υπέρ και τα κατά των υπολοίπων

Ένα στοιχείο που θα πρέπει να θεωρηθεί ενδεικτικό για τον Α. Παπανδρέου, αλλά προβληματικό για το ΚΚΕ, είναι η δημοτικότητα των Παπανδρέου - Φλωράκη στους οπαδούς του ΚΚΕ και του ΠΑΣΟΚ αντίστοιχα. Ένα 33% των οπαδών του ΚΚΕ έχει καλή γνώμη για τον πρωθυπουργό, ενώ μόνο ένα 19% των οπαδών του ΠΑΣΟΚ έχει

ΠΙΝΑΚΑΣ 2				
ΔΗΜΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ				
μήνας χρόνος	10 '87	5 '87	2 '87	10 '86
Σαρτζετάκης	39	43	43	40
Καραμανλής	60	58	56	43
Παπανδρέου	46	48	48	40
Μητσοτάκης	28	30	30	36
Φλωράκης	25	30	31	24
Ράλλης	35	28	31	32
Κύρκος	41	38	42	25
Αβέρωφ	27	28	22	28
Στεφανόπουλος	35	42	31	16
Έμπερτ	42	40	40	*
Γεννηματάς	57	53	63	43
Χαραλαμπίδης	42	41	48	39
Αλευράς	52	42	*	*
Κουτσόγιωργας	30	*	*	*
Αρσένης	32	25	43	33

* δεν έγινε η ερώτηση

καλή γνώμη για τον Χ. Φλωράκη. Είναι ένα στοιχείο που, κατ' ορισμένους, έχει σημασία για τις σχέσεις των δύο κομμάτων και, κυρίως, για το πώς μπορεί να αξιοποιηθεί από το ΠΑΣΟΚ στις εκλογές.

Σημαντικό όμως είναι, από μια άλλη σκοπιά, π.χ. της «Συμπαράταξης», η συνολική και διακομματική προτίμηση προς τον Γερ. Αρσένη. Με 32% δημοτικότητα ο κ. Αρσένης πιο πάνω από τον Χ. Φλωράκη (25%), συγκεντρώνει 34% των πασοκικών και 47% των οπαδών του ΚΚΕ.

Αυτό δεν είναι αρνητικό όμως για τον γ.γ. του ΚΚΕ, που είναι ο πλέον δημοφιλής εν ενεργεία πολιτικός στο κόμμα του. Ο Χ.

Φλωράκης έχει το 82% των προτιμήσεων του ΚΚΕ, ενώ ο Α. Παπανδρέου το 81% του ΠΑΣΟΚ.

Ο Λ. Κύρκος εξακολουθεί να είναι από τους πλέον δημοφιλείς πολιτικούς με 41% και την πιο ισομερή προτίμηση στους οπαδούς των άλλων κομμάτων. Έχει αναμφισβήτητα μια μεγάλη αντινοβολία στους οπαδούς όλων των κομμάτων, η οποία φθάνει στο ίδιο ποσοστό με του πρωθυπουργού στο ΚΚΕ (33%).

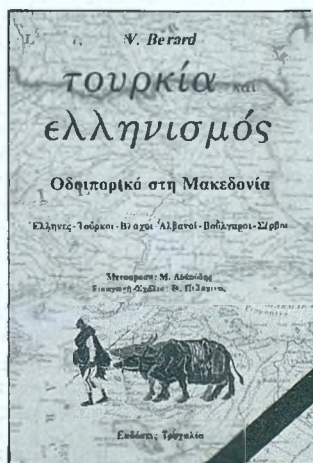
Οι πιο «συναίνετικοί» όμως πολιτικοί —με τη μικρότερη διαφοροποίηση δημοτικότητας στις τρεις κομματικές κατηγορίες της έρευνας σε σχέση με τη συνολική δημοτικότητα τους— είναι κατά σειράν οι:

Γεννηματάς, Αλευράς, Κύρκος, Στεφανόπουλος και Αρσένης.

Αν και το γεγονός αυτό θεωρείται ιδιαίτερα σημαντικό για τους δύο πρώτους —ανήκουν και οι δύο στο ΠΑΣΟΚ— δεν σημαίνει κατ' ορισμένους ότι η «συναίνεση» θα κυριαρχήσει και συνεπώς θα επηρεασθεί απ' αυτό κυρίως, π.χ. η προεκλογική περίοδος ή η άνοδος ή η πτώση τους στη μάχη της μελλοντικής διαδοχής του Α. Παπανδρέου. Είναι όμως ένα στοιχείο για το πώς χειρίζεται ο πρωθυπουργός ορισμένα ζητήματα, τόσο στην κυβέρνηση, όσο και στο κόμμα, αν ληφθεί υπόψη και η «συναίνεση» που έχει στο ΠΑΣΟΚ ο Μ. Κουτσόγιωργας.

Στα προβλήματα λοιπόν που έχει ο κ. Α. Παπανδρέου πιθανόν να προστεθούν και άλλα. Από την άλλη ο κ. Κ. Μητσοτάκης φαίνεται ότι δεν θα μπορεί να αντιμετωπίσει χωρίς άγχος τον δήμαρχο Αθήνας. Και οι δύο από την άλλη αντιμετωπίζουν, για διαφορετικούς λόγους, την «εκδίκαση» του κ. Κ. Καραμανλή.

Β' Έκδοση

- Μια απο τις πιο ενδιαφέρουσες εκδόσεις που είδαν το φως τον τελευταίο καιρό...

Κ.Π. Καλλιγιάς — Καθημερινή, 21/8/1987

- Θέμα συναρπαστικό... βιβλίο των αποκαλύψεων και των θαυμάτων...

Γ. Μαργαρίτης-Πολίτης — Σεπτέμβριος 1987

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΡΟΧΑΛΙΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

Γριβαίων 5 (πάροδος Σκουφά 64) — 10680 Αθήνα Τηλ. 36 46 426

Ελάτε ΣΤΟΥ ΓΚΟΒΟΣΤΗ

«ΤΑ» ΒΙΒΛΙΑ
«ΟΙ» ΤΙΜΕΣ
«ΤΟ» ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ
«ΤΟ» ΣΤΕΚΙ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΕΡΑΣΤΩΝ

«ΣΤΟΥ ΓΚΟΒΟΣΤΗ»

Ζ. ΠΗΓΗΣ 21

ΔΥΟ ΒΗΜΑΤΑ ΑΠ' ΤΗ ΣΟΛΩΝΟΣ

ΤΗΛ.: 36154 36157

ΙΑΝΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ-ΕΚΔΟΣΕΙΣ-ΓΚΑΛΕΡΙ

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΣΑΣ ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

Γ. ΞΑΝΘΟΥΛΗΣ:
Το πεθαμένο λικέρ

Ε. ΦΑΚΙΝΟΥ:
Η μεγάλη πράσινη

Μ. ΠΟΛΕΝΑΚΗ:
Λου

Β. ΡΑΪΧ:
Η ανάλυση του χαρακτήρα

Μ. ΚΟΝΤΟΛΕΩΝ:
Τα φώτα, «είπε»

Π. ΧΑΝΤΚΕ:
**Η ώρα της αληθινής
αίσθησης**

**ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ
ΕΡΩΤΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ**

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 7 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ
Για τον Γκράμσι
Μεταξύ Σαρτρ
και Άλτουσερ
ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ
ΑΘΗΝΑ 1982

ΔΥΣΤΟΚΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟ

Λαϊκιστές εναντίον τεχνοκρατών

του Βαγγέλη Γιαχνή

Σε τρεις πολιτικές, κυρίως, συντεταγμένες «κινείται» ο κρατικός προϋπολογισμός '88. Είναι οι εξής:

1 Καθοριστικό ρόλο στην κατάρτιση του προϋπολογισμού παίζει ο προεκλογικός χαρακτήρας του νέου έτους.

2 Αυτό το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του 1988 φορτίζει τις συζητήσεις μεταξύ των μελών της κυβέρνησης, καθώς υπάρχουν διαφορετικές αντιλήψεις για την αποτελεσματικότητα ή μη της μιας ή της άλλης πολιτικής.

3 Πιο συγκεκριμένα έχουν διαμορφωθεί δύο βασικές τάσεις με συγκρουόμενες απόψεις. Η πρώτη, η λεγόμενη και τεχνοκρατική, υποστηρίζεται από τον κ. Σημίτη και τους επιτελείς του. Η δεύτερη, η επονομαζόμενη και λαϊκιστική, συγκεντρώνει ηχηρά ονόματα του κυβερνητικού χώρου όπως τους κ.κ. Κουτσόγιωργα, Γεννηματά κλπ., ενώ ο κ. Τσοχατζόπουλος φαίνεται να προτίμησε τον ρόλο του «κεντριστή».

Ποια είναι όμως η ουσία αυτής της αντιπαράθεσης; Κατ' αρχήν το ότι προσμετράται και συνυπολογίζεται το γεγονός των εκλογών, δεν είναι ούτε μεμπτό ούτε επιληψίμο. Σαν κυβέρνηση, που θέλει και επιδιώκει να παραμείνει στην εξουσία, είναι φυσικό να ενδιαφέρεται για την εικόνα της λίγο πριν από τις εκλογές. Και εν πάση περιπτώσει, αν μην ξεχνάμε τις γραφικές εξορμήσεις το 1981 του κ. Ράλλη στην επαρχία, που μοίραζε επιταγές.

Το πρόβλημα λοιπόν δεν βρίσκεται στο αν και κατά πόσο είναι προεκλογικός ο προϋπολογισμός, αλλά αν ο συγκεκριμένος προϋπολογισμός και γενικότερα η συγκεκριμένη ασκούμενη οικονομική πολιτική συνάδει ή όχι με τα συμφέροντα της κρινωτικής πλειοψηφίας και συνολικότερα με αυτή της εθνικής οικονομίας.

Η πρώτη πλάνη λοιπόν που καλλιεργείται έντεχνα και είναι ικανή να προκαλέσει παρέλκυση και αποπροσανατολισμό είναι το ψευτοδίλημμα αν θα υπάρξουν ή όχι αυξήσεις. Κι αν υποθέσουμε ότι δίνονται αυξήσεις στα εισοδήματα, αλλά ο πληθωρισμός συνεχίζει ακάθεκτος την ανοδική του πορεία; Ή, αν μειωθούν οι φορολογικοί συντελεστές και γενικότερα ή άμεση φορολογία, αλλά αυξάνονται ή έμμεσοι φόροι; Ή πάλι, αν δοθούν αυξήσεις για το 1988, αλλά και φορολογικές ελαφρύνσεις, ποιο θα είναι το όφελος αν το 1989 διευρυνθούν τα ελλείμματα, αν θα συνεχίσει την πτωτική του πορεία ο παραγωγικός δείκτης και αν θα διογκωθεί το εξωτερικό χρέος;

Ιδού λοιπόν μερικά από τα ερωτήματα που αποκαλύπτουν τον δημαγωγικό λαϊκισμό εκείνων που υποστηρίζουν μέτρα αποσπασμένα από το γενικότερο πρόβλημα, ώστε να προκαλέσουν τον απαραίτητο επι-

φανειακό εντυπωσιασμό εν όψει των εκλογών. Γι' αυτό, ενώ δεν ελέγχεται ως επιληψίμη η γενικότερη προσπάθεια της κυβέρνησης να βελτιώσει την προεκλογική της εικόνα, είναι ωστόσο απαράδεκτη η μέθοδος του εμπαιγμού που προωθείται από τη μια τουλάχιστον τάση, χρησιμοποιώντας μάλιστα και «αριστερή επιχειρηματολογία». Σ' αυτή την χώρα μπορεί να ευδοκίμησαν οι λωτοί, αλλά οι λωτοφάγοι εξέλειψαν μαζί τους.

Η «αριστερή» ευαισθησία των κ.κ. υπουργών θα έπρεπε να είχε εκδηλωθεί επί του συνόλου της οικονομικής πολιτικής που ασκείται τα τελευταία χρόνια, καθώς είναι πλέον γνωστό σε όλους, ότι δεν έχει καμιά απολύτως σχέση με ό,τι χαρακτηρίζει μια πραγματική αριστερή πολιτική.

Από πολλούς είχε επισημανθεί ότι η συγκεκριμένη οικονομική πολιτική που επιλέχθηκε τον Οκτώβρη του '85 δεν είναι απλώς μια μονόπλευρη πολιτική ενίσχυσης της ολιγαρχίας, αλλά και από εθνική άποψη αρκούντως επιζήμια.

Σήμερα που ολοκληρώθηκαν δύο χρόνια, επώδυνα για τον εργαζόμενο λαό, θυσιών, μπορούμε να κρίνουμε πλέον τα αποτελέσματα, που είναι αποθαρρυντικά.

Μέσα σ' αυτό το κλίμα της κακής οικονομικής κατάστασης ηχούν πράγματι παράφωνα οι δηλώσεις κάποιων υπουργών περί «νέας οικονομικής πολιτικής που θα βελτιώσει τη θέση των εργαζομένων...» κ.λπ. Βέβαια, οι εν λόγω υπουργοί δεν κάνουν τίποτα άλλο από το να επαναλαμβάνουν τις υποσχέσεις του ίδιου του πρωθυπουργού, που δόθηκαν αφειδώς στην ομιλία του στη Δ.Ε. Θεσσαλονίκης. Μάλιστα «μέτρησαν» τόσο σοβαρά την πρωθυπουργική ομιλία, ώστε να καταρτίσουν επί μέρους προϋπολογισμούς, που συναθροίζόμενοι, προσεγγίζουν τα 4 τρισεκατομμύρια δραχμές! Είναι περιττό να αναφέρουμε τον τρόπο αντίδρασης του κ. Σημίτη, καθώς είναι ευκολονόητος. Πάντως οι πληροφορίες φέρουν ως όριο συμφωνίας του ΚΥΣΥΜ το ύψος των 2,7 τρισεκατομμυρίων δρχ. του τακτικού προϋπολογισμού, που είναι ήδη αυξημένος κατά 23% έναντι του περυσινού. Μετά από όλα αυτά κάθε σκέψη για πραγματικές αυξήσεις κ.λπ. θα είναι σίγουρα προϊόν ανίατων αιθεροβαμώνων.

Το βάρος της ανακαίνισης της κυβερνητικής εικόνας μεταπίπτει στους ώμους του κ. Τσοβόλα που θα πρέπει να παρουσιάσει τον κύκλο τετραγωνισμένο.

Κι αυτό έκανε. Μείωσε τους συντελεστές κατά 20% και προώθησε κάποιες άλλες μικροβελτιώσεις, ενώ παράλληλα προχώρησε στην αύξηση των έμμεσων φόρων (τσιγάρα, αυτοκίνητα, είδη πολυτελείας κλπ.) διασφαλίζοντας μ' αυτόν τον τρόπο την αύξηση των κρατικών φορολογικών εσόδων.

1987 = 1988 Και η ζωή συνεχίζεται...

του Κώστα Δέδε

Με «ασφαλιστικές δικλίδες», ώστε να αντιμετωπισθεί το ενδεχόμενο πρόωρων εκλογών, θα είναι καθορισμένη η οικονομική πολιτική για το 1988, που θα ανακοινηθεί στις 25 Νοεμβρίου 1985 από τον υπουργό Εθνικής Οικονομίας κ. Κ. Σημίτη. Ήδη, όμως, πυκνώνουν τα σύννεφα στον οικονομικό ορίζοντα και εντείνεται, συγχρόνως, η όλη κυβερνητική προβληματική, τόσο για τις οικονομικές, όσο και για τις πολιτικές, τρέχουσες και μακροπρόθεσμες εξελίξεις. Ο πληθωρισμός ξανακάνει απειλητική εμφάνιση περιπλέκοντας ακόμα περισσότερο το πρόβλημα της οικονομίας, αφού ο υψηλός τιμαριθμικός αποθαρρύνει, αφενός, τις παραγωγικές επενδύσεις, αφετέρου οποιαδήποτε πρόθεση για ανετότερη εισοδηματική πολιτική και ελαφρότερη φορολογία.

Αξιόπιστη τραπεζική πηγή έλεγε, πριν από λίγες μέρες, ότι ο δείκτης τιμών καταναλωτή (τιμαριθμός) προβλέπεται, με βάση τα σημερινά δεδομένα, να ξεπερνά το 17%, έναντι 10% που είχε θέσει ως αρχικό στόχο η κυβέρνηση για το 1987· στόχο, που αναθεώρησε μετατρέποντάς τον σε 14%. Ήδη τον Οκτώβριο ο τιμαριθμός (Ιανουαρίου - Οκτωβρίου) έφτασε το 13,6%.

Εκτιμάται, συνεπώς, ότι η κυβέρνηση θα πρέπει να δώσει στους μισθωτούς διορθωτικό ποσό Αυτόματης Τιμαριθμικής Αναπροσαρμογής (ΑΤΑ) πάνω από 4,5%, σύμφωνα με μετριοπαθείς υπολογισμούς, προκειμένου να καλύψει την απώλεια εισοδήματος για φέτος. Εκτός και αν...

...Εκτός και αν η κυβέρνηση, με διάφορα τεχνάσματα (παγώματα τιμών, συμφωνίες με επιχειρήσεις κλπ.) συγκρατήσει το δείκτη τιμών μέχρι το τέλος του έτους σε επίπεδο κάτω από 16%. Πράγμα, όμως, αρκετά δύσκολο, γιατί οι μήνες Νοέμβριος και Δεκέμβριος είναι πληθωριστικοί...

Την αγωνία τους για τον καλπασμό του τιμαριθμού μετέφεραν στο Κυβερνητικό Συμβούλιο (ΚΥΣΥΜ) αρκετοί υπουργοί, που με επικεφαλής τον προκαθήμενο της κυβέρνησης κ. Ανδρέα Παπανδρέου, ζήτησαν από τον υπουργό Εμπορίου κ. Παναγιώτη Ρουμελιώτη να προβεί σε ενέργειες, προκειμένου να ανακοπεί η ανοδική πορεία του πληθωρισμού.

Ο κ. Ρουμελιώτης ανταποκρίθηκε σε αυτά τα κελύσματα και έστειλε, την περασμένη εβδομάδα, τέλεξ σε επιχειρήσεις που τις προειδοποιούσε να μην ανατιμήσουν τα προϊόντα, τα οποία παράγουν, χωρίς προηγούμενης να συνεννοηθεί μαζί τους.

Ακόμα, όμως, και στην περίπτωση που επιτευχθεί με διάφορους τρόπους και μέσα, συγκράτηση του πληθωρισμού, το διορθωτικό ποσό της ΑΤΑ θα είναι σχετι-

κά μεγάλο και θα δημιουργήσει σοβαρό πρόβλημα στον προϋπολογισμό 1988, από τον οποίο καταβάλλονται οι μισθοί και οι συντάξεις στο δημόσιο Τομέα.

Για τον επόμενο χρόνο, επίσης, οι προοπτικές για την έκβαση της αντιπληθωριστικής μάχης δεν είναι ευοίωνες, δεδομένου ότι, αρμόδιες υπηρεσίες, προβλέπουν πληθωρισμό γύρω στο 18% τουλάχιστον.

Έξαρση της παραοικονομίας...

Η αύξηση των πληθωριστικών πιέσεων, δεν οφείλεται μόνο στα ελλείμματα του Δημόσιου Τομέα, τα οποία για να καλυφθούν απαιτούν πρόσθετο χρήμα (δάνεια κλπ.) και γι' αυτό δημιουργούν πληθωρισμό (μονεταριστική αποψη). Οφείλεται και στην αναδιανομή εισοδήματος —λόγω του σταθεροποιητικού προγράμματος— υπέρ των ελευθέρων επαγγελματιών και επιχειρηματιών που έχουν υψηλή ροπή για κατανάλωση, πολλοί από τους οποίους φοροδιαφεύγουν.

Η αύξηση των προσόδων και κερδών των επαγγελματιών αυτών κατηγοριών και η άνθηση της παραοικονομίας φαίνεται να είναι και ο κύριος λόγος που αυξάνεται η κατανάλωση και αποταμίευση συγχρόνως· σε περίοδο, μάλιστα, που το εισόδημα του μισθωτού έχει υποστεί, από το 1983 και μετά, πτώση πάνω από 12% σε πραγματικούς όρους.

Τα δεδομένα, λοιπόν, στα οποία θα στηριχθεί η κυβέρνηση για τον καθορισμό της οικονομικής της πολιτικής για το 1988, είναι τα εξής:

Πρώτον: Διψήφιος αριθμός πληθωρισμού, αρκετά πάνω από τον κυβερνητικό αναθεωρημένο στόχο 14%. Πληθωρική, που έχει ξεφύγει από τον κυβερνητικό έλεγχο.

Δεύτερον: Μεγάλα ελλείμματα του δημόσιου τομέα, τα οποία, κατά τους κυβερνητικούς παράγοντες βρίσκονται στο 12,5% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ), κατά ανεπίσημες πηγές γύρω στο 14% του ΑΕΠ. Για το 1988 κυβερνητικές πηγές αναμένουν συνολικό έλλειμμα του Δημόσιου Τομέα 11,5% του ΑΕΠ.

Τρίτον: Αναδιανομή εισοδήματος και έκρηξη της παραοικονομίας, που μακρομερεύει και... θριαμβεύει...

Τέταρτον: Αναγκαιότητα για αύξηση των δημοσίων δαπανών, για ανάπτυξη, αλλά και —κυρίως— πολιτικές σκοπιμότητες, ιδιαίτερα στην περίπτωση που η συλλογιστική του κ. Ανδρέα Παπανδρέου καταλήξει στο συμπέρασμα, ότι πρέπει να γίνουν πρόωρες εκλογές, οι οποίες μπορεί και να... δρομολογούνται λόγω των εξελίξεων σε εσωτερικά θέματα (οικονομία, φοιτητικά, σκάνδαλα, κομματικές πιέσεις κ.λ.π.) και σε εξωτερικά

(διαπραγματεύσεις για τις βάσεις, Κυπριακό, ελληνοτουρκικές σχέσεις).

Ακριβώς, εξαιτίας της αρκετά πιθανής περίπτωσης να γίνει προσφυγή στη λαϊκή ετιμηγορία, η κυβέρνηση φαίνεται να επιδιώκει την εξεύρεση «ασφαλιστικών δικλίδων», που θα της επιτρέψουν την ανανέωση της λαϊκής εντολής...

Ουκ αν λάβης παρά του μη έχοντος...

Την αναγκαιότητα για άνοδο των δημοσίων δαπανών εξέφρασαν στον πρωθυπουργό όλοι, σχεδόν, οι υπουργοί (ακόμα και η υπουργός Πολιτισμού...) που τονίζουν ότι αν δεν αυξηθούν οι δαπάνες του υπουργείου τους «δεν πρόκειται να τελειώσουν τα έργα που έχουν αρχίσει...».

Λέγεται, μάλιστα, ότι, υπουργός, επισκέφθηκε πριν μερικές μέρες τον κ. Κ. Σημίτη και του ζήτησε να εγκριθούν λίγες πιστώσεις για κάποιο έργο.

— «Μα τις λες —αναφέρεται ότι του είπε ο κ. υπουργός— ουκ αν λάβης παρά του μη έχοντος...».

Κατά πληροφορίες αναμένεται να αυξηθούν αρκετά για το 1988 οι δημόσιες δαπάνες. Το ερώτημα, όμως, που τίθεται, είναι από πού θα βρεθούν τα χρήματα για να καλυφθούν οι δαπάνες αυτές. Όταν, μάλιστα, ο κ. πρωθυπουργός έχει υποσχεθεί φορολογικές ελαφρύνσεις για όλους.

Το πρόβλημα αυτό —το φορολογικό δηλαδή— φαίνεται να ήταν και η αιτία της δυστοκίας στα διάφορα ΚΥΣΥΜ που έγιναν.

Σύμφωνα με διάφορες εκτιμήσεις, που βασίζονται στα στατιστικά δεδομένα αλλά και στις δυνατότητες της οικονομίας, οι λεγόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις —που στην πράξη θα κριθούν αν πρόκειται, πράγματι, για ελαφρύνσεις— θα αντισταθμιστούν περισσότερο από μια αύξηση της έμμεσης φορολογίας, παρά από τη φορολογία αδιανέμητων επιχειρηματικών κερδών. Αύξηση, όμως, της έμμεσης φορολογίας συνεπάγεται άνοδο τιμών των προϊόντων, ιδιαίτερα αυτών πρώτης ανάγκης και, συνεπώς, πληθωρισμό.

Επειδή, τώρα, οι ελαφρύνσεις στη φορολογία εισοδήματος προσφέρονται για εκλογική εκμετάλλευση και δεδομένου ότι το ποσοστό του πληθωρισμού μπορεί να παραποιηθεί, είναι προφανές ότι η κυβέρνηση «ποντάρει» στο σενάριο των φορολογικών ελαφρύνσεων.

Στα πλαίσια, συνεπώς, των δαπανών και των εσόδων του προϋπολογισμού '85 δεν θεωρείται πιθανή πραγματική αύξηση των εισοδημάτων. Και αυτό, γιατί η έμμεση φορολογία μαζί με την αναπροσαρμογή μισθών πάνω από τον τιμαριθμό, θα δημιουργήσουν εκρηκτικές καταστάσεις στο δείκτη τιμών καταναλωτή του επόμενου χρόνου.

ΟΙ ΕΛΛΗΝΟΑΛΒΑΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ Η ΔΙΥΠΟΥΡΓΙΚΗ ΕΠΙΣΚΕΨΗ

ΔΥΟ μήνες μετά την άρση του εμπόλεμου με την Αλβανία, πραγματοποιήθηκε τετραήμερη επίσκεψη τετραμελούς υπουργικής αντιπροσωπείας στα Τίρανα που τελείωσε σήμερα. Οι κ.κ. Παπούλιας, Κουλουμπής, Ρουμελιώτης και η κ. Μ. Μερκούρη, συνοδευόμενοι από δημοσιογράφους και επιχειρηματίες, επισφράγισαν κατά τις συνομιλίες τους τη νέα εποχή στις σχέσεις των δύο χωρών σε μια στιγμή που η αλβανική κυβέρνηση ανακοινώνει, για πρώτη φορά, ότι αποδέχεται πλέον τη διαβαλκανική διασκεψη και διαλέγεται με τις ΗΠΑ. Το τελευταίο αυτό γεγονός είχε πρακτικό αποτέλεσμα την ανταλλαγή μηνυμάτων μεταξύ ΗΠΑ - Αλβανίας, απ' αφορμή τη διάσωση ενός μικρού σκάφους με Αμερικανούς τουρίστες από Αλβανούς. Έτσι ακριβώς άλλωστε, είχαν αρχίσει και οι διπλωματικές σχέσεις της Αλβανίας με το καθεστώς της ελληνικής στρατιωτικής δικτατορίας.

ΑΣΦΑΛΩΣ, η επίσκεψη της ελληνικής αντιπροσωπείας στα Τίρανα σημαίνει πολλά περισσότερα από μια απλή διεύρυνση των οικονομικών αλλαγών και άπτεται της ίδιας της εξέλιξης των βαλκανικών υποθέσεων για τις τελευταίες, εκδήλωσε έντονο ενδιαφέρον στον κ. Παπούλια η βρετανική κυβέρνηση, γεγονός το οποίο ασφαλώς θα μεταφέρει στους Αλβανούς ο Έλληνας υπουργός, ο οποίος θα φτάσει στα Τίρανα όταν τελειώσει την επίσκεψή του στο Λονδίνο.

ΟΜΩΣ υπάρχουν πολλά σημεία τριβής στις ελληνοαλβανικές σχέσεις, που αφορούν άμεσα την, σύμφωνα με τις αρχές του ΟΗΕ, προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων της ελληνικής μειονότητας που ζει στην Αλβανία. Απ' την άλλη, ένα μικρότερο ζήτημα αφορά τις διεκδικούμενες αλβανικές ιδιοκτησίες στην Ελλάδα, γύρω από τις οποίες αναπτύσσεται ίσως πολιτική και οικονομική σπέκουλα.

ΕΞ' ΑΛΛΟΥ, ο κ. Παπούλιας απαντώντας πρόσφατα σε ερώτηση του βουλευτή Στ. Μάνου, παραδεχθηκε ότι έχουν ήδη γίνει πράξεις αγοραπωλησίας σε 13 περιπτώσεις.

Το ΑΝΤΙ παρακολούθησε από παλιά και θα παρακολουθήσει και στο μέλλον τα όσα συμβαίνουν στη γειτονική χώρα, όσον αφορά τις διμερείς σχέσεις και την τύχη των μειονωτικών. Το κείμενο που δημοσιεύεται στις επόμενες σελίδες είναι ένα μικρό ταξιδιωτικό χρονικό από την επίσκεψη του εκδότη του περιοδικού πριν λίγους μήνες.

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ ΣΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ

Ένας πανάρχαιος λαός με ιστορία μόλις 43 χρόνων

Άποψη της Κρούγιας.

Το τοπίο της ηπειρωτικής Πωγωνιανής, έτσι όπως το αφήνεις οδεύοντας προς τα ελληνοαλβανικά σύνορα δεν διαφέρει σε τίποτε σχεδόν από τη φυσιογνωμία του τοπίου της Δρόπολης που συναντάς μόλις μπεις στη γειτονική χώρα. Περιοχές συνοριακές, με την ίδια λίγο πολύ μοίρα: λίγα έργα, αραιή συγκοινωνία, ελάχιστα οχήματα στις αρτηρίες και κάποιος λησμονημένος βοσκός στις πλαγιές, αφήνουν το τοπίο γυμνό και ανεπηρέαστο και γεωλογικά εννιαίο παρά τα εθνικά σύνορα. Οι μπάρες των συνοριακών φυλακίων σηκώνονται και πέφτουν, και αν τυχόν λοξοδρομήσει το μάτι σου, δεν πολυκαταλαβαίνεις αν βρίσκεσαι στο δικό σου εθνικό χώρο ή στον μέχρι πρότινος «εχθρικό και εμπόλεμο»...

Βέβαια δεν είναι έτσι ακριβώς, όλα, τόσο ποιητικά και τόσο αμόλυντα. Πίσω σου αφήνεις τις άθλιες γιγαντοαφίσες που διαφημίζουν απορρυπαντικά, και σε λίγο συναντάς τα τεράστια συνθήματά στους τοίχους των κοινοτικών καταστημάτων που υμνούν τη σκέψη και το έργο του συντρόφου Ενβέρη.

Μανιτάρια στον κάμπο

Συναντάς όμως και πλήθος περιέργες κατασκευές που ξεφυτρώνουν στον κάμπο σαν μανιτάρια. Είναι μικρά πολυβολεία διαμέτρου περίπου 3 μέτρων, καλυμμένα με ένα σφαιρικό τόξο, και μικρές πολεμίστρες που σκοπεύουν προς το νότο (την Ελλάδα δηλαδή, απ' όπου θα επιτεθεί ο υποτιθέμενος εχθρός), ενώ στο πίσω μέρος ασφαλίζονται με μια βαριά σιδερόπορτα. Έτσι κατ' βρεθείς εκεί μέσα, μπορείς να αισθάνεσαι αρκετά ασφαλής στον αγώνα για την υπεράσπιση του πα-

τρώου εδάφους από τους εισβολείς.

Πολλά - πολλά δεν ρώτησα το συνοδό μου Μενέλαο Νταλιάνη περί της σκοπιμότητας των οχυρωματικών έργων, γιατί και ο λόγος υπαρξής τους ήταν μάλλον προφανής αλλά και γιατί θα ήταν κάπως άκομψο να αρχίσω να ρωτώ «στρατιωτικά και ...κατασκοπικά» από τα πρώτα κιόλας λεπτά της επίσκεψής μου στο αλβανικό έδαφος. Αλλά το κατέγραψα στη μνήμη μου. Ο κάμπος είναι ένα πεδίο ανοιχτό, η επιβουλή «δεδομένη» και είπα μέσα μου: «αυτό είναι, τελείωσε». Απατήθηκα οικτρά.

Σε όλη τη διαδρομή μου τις επτά μέρες που παρέμεινα στην Αλβανία περιηγούμενος διάφορους τόπους, τα «μανιτάρια» ξεφύτρωναν το ένα πίσω από το άλλο. Σε κάθε γωνιά της αλβανικής γης. Έξω από κάθε πολιτεία και χωριό, μέσα στα χωράφια με τα σπαρτά. Στις ακτές της Αδριατικής (με στόχευση προς δυσμάς για την απόκρουση αποβίβασης, από τη θάλασσα) στο Πόγραδετς και στη λίμνη της Οχρίδας (στραμμένα προς ανατολάς για την αντιμετώπιση της γιουγκοσλαβικής επιθετικότητας). Τα ίδια φαντάζομαι θα υπάρχουν και στον αλβικό βορρά —που δεν επισκέφθηκα— με στραμμένες τις πολεμίστρες προς το βορρά. Αλλά και μέσα στα ρουμάνια του Γενούση, σε κάποιες απίθανες και δυσπρόσιτες πλαγιές στα άγρια βουνά της Χειμάρας: έργα που σε έκαναν να σκεφτείς πως και μόνον η απόφαση να στηθούν εκεί πέρα είναι απόδειξη της ισχυρής βούλησης του καθεστώτος και όχι αποτέλεσμα στρατηγικής ευφυΐας. Έργα που, φαίνεται, υπάκουαν σε μίαν αντίληψη μάλλον διακοσμητική,

που ήθελε την παρέμβαση του ανθρώπου συμμετρικά κατανεμημένη στο τοπίο. Σήμα της παρουσίας μάλλον ενός μεγαλομανούς διακοσμητή παρά ενός στρατηγικού νου που οργανώνει με λογική, τάξη και οικονομία τη διάταξη των εφεδρειών του. Κάποια από αυτά ήταν κιόλας ερείπια από την τιμωρό φύση: είτε είχαν ανατραπεί από τα γιγάντια κύματα, στις ακτές της Αδριατικής, θεμελιωμένα πάνω στην αμμουδιά, είτε είχαν γείρει στο πλάι, έτσι όπως είχαν στηθεί στα ολισθηρά εδάφη στις πλαγιές μιας ακροποταμιάς.

Αν η Αλβανία δεν ήταν μια δασωμένη χώρα θα διακινδύνευα να ισχυριστώ ότι διαθέτει τόσα πολεμικά «μανιτάρια» όσα και δέντρα. Μερικοί τα υπολογίζουν ότι είναι τουλάχιστον 600.000 κατεσπαρμένα σε όλη τη χώρα.

Αυτή η ιστορία με τα «μανιτάρια» έχει πολύ κοστίζει στην Αλβανία. Η ιδέα ήταν του σύντροφου Ενβέρη, όπως με πληροφόρησαν. Όταν η ιδέα της περικύκλωσης έγινε δομικό στοιχείο στην ιδεολογία του καθεστώτος, ο Ενβέρ Χότζα υποστήριξε πως «κάθε γωνιά και κάθε λιθάρι θα γίνει μετερίζι για την απόκρουση του εισβολέα». Έγιναν τότε πολλές συζητήσεις στο πολιτικό γραφείο και την κυβέρνηση και ο τότε πανίσχυρος υπουργός Άμυνας στρατηγός Μπαλντούκ υποστήριξε ότι «σε περίπτωση εισβολής δεν έχουμε να φοβηθούμε κανέναν: Τη δουλειά του ανταρτοπολέμου την ξέρουμε καλά. Έχουμε τα φυσικά μας οχυρά, τα βουνά, όπου από τα χρόνια του Σκεντέρμπεη κατέφευγαν οι Αλβανοί, πολεμούσαν, αντιμετώπιζαν και τελικά ανέτρεπαν τους εισβολείς». Η άποψη αυτή του στοίχισε το πόστο του και ίσως όχι μόνον αυτό. Σήμερα αγνοείται η τύχη του. Όπως αγνοείται η τύχη και ενός άλλου υπουργού Άμυνας: του Χασμπίου. Αλλά τα «μανιτάρια» δεν κόστισαν μόνο την τύχη ηγετικών στελεχών. Ένας πρόχειρος υπολογισμός κόστους μόνο υλικών και δαπάνης μεταφοράς επί τόπου για την κατασκευή των έργων αυτών (γιατί υποθέτουμε ότι μεγάλο μέρος της ανθρώπινης εργασίας ήταν εθελοντική ή πολύ μικρού κόστους) θα πρέπει να κόστισε ποσό 1,8 δισεκατομμυρίου δολαρίων με τους πιο μετριούς υπολογισμούς. Το ποσό αυτό είναι μάλλον δυσβάστακτο αν υπολογίσει κανείς το ακαθάριστο προϊόν της χώρας.

Με τα δεδομένα αυτά οι Αλβανοί μπορούν να υπερηφανεύονται αν όχι για τους στρατηγούς τους, τουλάχιστον γιατί έχουν ολοκληρώσει έργα φαραωνικής κλίμακας.

Το όπλο παρά πόδας

«Εργασία και επαγρύπνηση» είναι το σύνθημα που κυριαρχεί ανάμεσα σε όλα τα άλλα που με τόση αφρονία ανακαλύπτει κατεσπαρμένα σε όλη την αλβανική γη. Και στη συνοδευτική εικόνα, ένα ζευγάρι Αλβανών κρατά στιβαρά το ντουφέκι και τον κασμά, σύμβολα της νέας Αλβανίας. Συνθήματα όπως: «Η άμυνα της πατρίδας, καθήκον όλου του λαού» και το άλλο «Η σοσιαλιστική Αλβανία,

βράχος γρανιτένιος» είναι πανταχού παρόντα.

Στις μακριές διαδρομές στην αλβανική ύπαιθρο κάθε τόσο συναντούσαμε ομάδες ενόπλων ανδρών και γυναικών (συνήθως σε ξεχωριστούς σχηματισμούς) σε ασκήσεις διάταξης: αναχώματα, πορείες... Θυμήθηκα τα χρόνια της θητείας, όταν μας σέρνανε στις βουνοπλαγιές και λίγα καταλαβαίναμε και πολύ ταλαιπωρούμαστε. Έξω από το Πόγραδετς, στο γραφικότατο Ντριλόν, μια ομάδα από κοπέλες με τους άνδρες λοχίες επικεφαλής, έπαιζε τον πόλεμο. Πριν λίγο είχαμε αφήσει πίσω μας το τουριστικό συγκρότημα πνιγμένο στις λεύκες και τα κοσμάτια των βατράχων· απομεσήμερο και στο περπτερο είχαν στήσει γλέντι μετά το φαγοπότι οι σπουδαστές της Σχολής Οικοδόμων (πολιτικών μηχανικών) του Πανεπιστημίου των Τιράνων: σεμνά, τρυφερά, διστακτικά. Μελωδίες οικείες από άλλη δεκαετία, έδιναν το ρυθμό στους αργόσυρτους χορούς. Δεν ήταν η δική τους ώρα να παίζονε πόλεμο.

Αλλά η πιο περιεργη εικόνα από τον ακήρυχτο πόλεμο που παίζουν καθημερινά ήταν ένα βροχερό πρωινό έξω από το ελληνικό Φοινίκι. Μια ομάδα κοπέλες ντυμένες στρατιωτίνες με δίκλωνη κόκκινη κορδέλα στο καπέλο, φορούν αντιασφυξιογόνες μάσκες. Άλλες γελαστές και άλλες σκυθρωπές —για λόγους άσχετους από τον πόλεμο και μάλλον σχετικές με τα βάσανα της νεότητας— σχεδόν με χάρη φορώντας τα παράξενα εργαλεία του πολέμου, ανέπνεαν το αμόλυντο αεράκι παραταγμένες δίπλα από κρηπίδωμα του δρόμου.

Είναι άραγε ιστορικός αστήρικτος αυτός ο φόβος των Αλβανών και η υιοθέτηση της ιδέας ότι «υπάρχει μια ιμπεριαλιστική περικύκλωση»; Το θέμα απαιτεί ανάπτυξη και θα γίνει με άλλη ευκαιρία. Πρέπει όμως να σημειώσουμε εδώ ότι η αμφισβήτηση των συνόρων της Αλβανίας έχει γίνει αρκετές φορές από το 1913, όταν συστήθηκε το ανεξάρτητο αλβανικό κράτος. Και η Ελλάδα είχε τότε διεκδικήσει τις περιοχές της Βορείου Ηπείρου —όπου ως γνωστόν είχε πάρει την «εντολή» από τις Μεγάλες Δυνάμεις για τη διοίκησή της. Και η Γιουγκοσλαβία μετά το Δεύτερο Πόλεμο επιχείρησε πολλές επεμβάσεις στη χώρα. Μια τυχοδιωκτική εισβολή επιχειρήθηκε το 1949 με την «υψηλή εποπτεία» της CIA και της Ιντέλιτζενς: Αλβανοί εθνικιστές εκπαιδεύτηκαν στη Μάλτα και έπεσαν με αλεξίπτωτα και με στόχο την οργάνωση αντάρτικου για την ανατροπή του Χότζα. Η συνωμοσία αυτή αποκαλύφθηκε από τον περίφημο Άγγλο πράκτορα Κιμ Φίλμπυ στον Στάλιν, ο οποίος με τη σειρά του ειδοποίησε τους Αλβανούς που περίμεναν σαν ώριμα φρούτα τους αλεξίπτωτιστές και τους εξόντωσαν μέχρις ενός. Στην ιστορία αυτή είχε παίξει τότε ρόλο και η Ελλάδα που παρείχε «διευκολύνσεις» στην επιχείρηση. Αλλά αυτό είναι μια άλλη ιστορία — και όσο κι αν έχουν γίνει αναφορές σποραδικά, η υπόθεση αυτή είναι περίπου άγνωστη στην Ελλάδα. Η

μνήμη της εισβολής είναι ζώσα στην Αλβανία και είναι ένα από τα πιο ισχυρά επιχειρήματα όσων υποστηρίζουν ότι ο κίνδυνος είναι πάντοτε παρών.

Βέβαια πρέπει να παρατηρήσει κανείς ότι η Αλβανία είναι ίσως η μόνη χώρα που από τη σύστασή της ως ανεξάρτητο κράτος τα σύνορά της δεν έχουν διαταραχθεί. Η διατήρηση της Αλβανίας ως έχει από το 1913, αποτελεί στρατηγική επιλογή των μεγάλων δυνάμεων και μάλιστα των δυτικών. Ούτε η Αγγλία, ούτε η Αμερική, ούτε η Ιταλία θα ήθελαν να δουν διαμελισμένη την Αλβανία ή, έστω, με μεταβολή των ορίων της. Το αντίθετο θα σήμαινε ότι θα είχαν να ασχολούνται στα Βαλκάνια με μια ισχυρότερη Γιουγκοσλαβία και με μια ισχυρότερη Ελλάδα — κάτι το οποίο δεν επιθυμούν.

Στο πνεύμα αυτό είχε ενεργήσει άλλωστε και ο «μεγάλος πατριώτης» κ. Ευάγγελος Αβέρωφ - Τοσίτσας, όταν σαν πράκτορας της Ιντέλιτζενς διατύπωνε την άποψη ότι «και αν ακόμα οι Μεγάλοι μάς έδιναν τη Βόρειο Ήπειρο εμείς δεν θα έπρεπε να τη δεχθούμε» (για πιο πολλά μπορεί ο φιλομαθής αναγνώστης να πληροφορηθεί στο τεύχος 268 του «ΑΝΤΙ»).

Έτσι λοιπόν όπως έχουν σήμερα τα πράγματα, μετά την αναγνώριση του απαράβατου των συνόρων της Αλβανίας από μέρους της Ελλάδας — που είναι και η σχεδόν ομόθυμη επιθυμία του ελληνικού λαού — «κίνδυνος από νότο» δεν υπάρχει για τους Αλβανούς. Αλλά είναι εξίσου απίθανο να μιλήσουμε και για κίνδυνο από την πλευρά της Γιουγκοσλαβίας: το οξύτατο πρόβλημα του Κοσσυφοπεδίου θα πρέπει να προβληματίσει τους αρμόδιους στο Βελιγράδι από την άποψη του πώς θα αποτρέψουν μάλλον την προσάρτησή του από τους Αλβανούς και όχι για το πώς θα μεγαλώσουν την επιφάνεια της Γιουγκοσλαβίας και τα προβλήματά της.

Αλβανία: Περιβόλι και μουσείο

Έτσι όπως ξεχνιόμουν να παρατηρώ τους ανθρώπους που δούλευαν ολημερίς στα χωράφια ή ασκούσαν στον πόλεμο και προσπαθούσα να καταγράψω στη μνήμη μου εικόνες και περιστατικά, κόντευε να μου ξεφύγει ό,τι πιο πολύτιμο ανακάλυψα στη γειτονική μας χώρα: Η Αλβανία είναι ένα περιβόλι. Η φύση της είναι η πιο αδιατάρακτη, η πιο παρθένα φύση στη Βαλκανική ηερσόννησο. Και συγχρόνως, η χώρα αυτή αποτελεί το μουσείο της βαλκανικής μεσαιωνικής —και όχι μόνο— τέχνης. Οι παραδοσιακοί οικισμοί της, τα τζαμιά και οι εκκλησίες της —τουλάχιστον έτσι όπως στέκονται στην εξωτερική θεά στο κέντρο των οικισμών— διατηρούνται όπως και πριν από μια εκατονταετία. Το Αργυρόκαστρο, το Μπεράτι, η Κορυτσά και πολυάριθμα χωριά αποτελούν οικιστικά σύνολα που προσφέρουν μια ολοκληρωμένη αισθητική απόλαυση για όποιον θα ήθελε να μείνει μέρες μελετώντας, φωτογραφίζοντας και σχεδιάζοντας. Εμείς οι υπόλοιποι βαλκάνιοι —και περισσότερο στη χώρα μας, με την άναρχη ανάπτυξη— τις χάσαμε οριστικά πια αυτές τις εικόνες.

● Από τον Ηπειρώτη συγγραφέα και φιλόλογο πήραμε το γράμμα που ακολουθεί και δημοσιεύουμε στις σελίδες αυτές:

Αγαπητέ μου κ. Παπουτσάκη,

Διάβασα με πολύ ενδιαφέρον τις εντυπώσεις σου από την Αλβανία (ΑΝΤΙ, τχ. 236/25-9-1987). Έχω βέβαια έναν ιδιαίτερο λόγο: ότι ο υποφαινόμενος θα μπορούσε να σε είχε καλοδεχτεί στο πατρικό του σπίτι, κοντά στα σύνορα της Αλβανίας, να σε φιλέψει τηγανίτες ή σταφίδες του φούρνου με ρακί (ακριβώς όπως στο Δερβιτσάνι) κι ύστερα, για ευχαριστώ, να λουστεί την απορία σου:

«Μα θα μου πεις τελοσπάντων, τι είσαι εσύ; Έλληνας ή Ιλλυριός;»

Και να είσαι σίγουρος πως μονάχα η ιδέα της φιλοξενίας θα με συγκρατούσε ώστε να μην αντιδράσω με τον τρόπο που θ' αντιδρούσε κι ένας Κρητικός σε ανάλογη ερώτηση.

Θα μπορούσε λοιπόν μια χαρά (!) να είχαν γίνει έτσι τα πράγματα, αν εκείνος ο σκατόψυχος ο Ιταλός, που ήταν στην επιτροπή για τη ρύθμιση των συνόρων, το 1923, κι επέμενε να τα φέρει στον Καλαμά, δεν είχε αφήσει τα κόκαλά του μαζί με τ' όνομά του στη γέφυρα, κοντά στην Κακαβιά, που ακόμα τη λένε στα χωριά μας «Γέφυρα του Τελλίνι». Τον πληρώσαμε βέβαια μάλαμα, αλλά, τελοσπάντων, βγήκε κάτι καλό και για μένα: να με κερνάς εσύ τότε-πότε καφέ στη Δημοχάρους —χωρίς απορίες.

Όμως αυτά είναι πράγματα συναισθηματικά και αναχρονιστικά, μια και τα «αν», όπως ξέρεις, δεν έχουν θέση στην ιστορία, τα δε αισθήματα είναι φρονιμότερο να τα θάβει κανείς. Ούτε κι απ' αυτά καταλαβαίνει η ιστορία: είναι κάτι που και ο τόπος, όπου μεγάλωσα, και τα χρόνια μου το μάθανε ωρίς.

Κι αυτός ήταν επίσης ο λόγος που είχα πάρει στα χέρια μου μ' ευχάριστη έκπληξη το πρώτο βιβλίο του Ισμαήλ Κανταρέ που κυκλοφόρησε μεταφρασμένο στα ελληνικά, το διάβασα με χαρά κι εκτίμησα την αγάπη του για την πατρίδα του (κάνοντας πως δεν καταλαβαίνω πως εκείνος ο *Στρατηγός της Στρατιάς των Νεκρών*, που είχε έρθει και στα μέρη μας με την ίδια αποστολή, μαζεύει όλο νεκρούς από την αντίσταση του αλβανικού λαού και κανέναν από τις φοβερές μάχες του Τεπελενιού, της Τρεμπεσίνας κτλ.). Βρήκα όμως τόσα άλλα πράγματα δικά μου εκεί μέσα, που το παρουςίασα πρώτος μ' ένα άρθρο μου κι ονόμασα το συγγραφέα του «παιδικό μου φίλο». Από τότε πέρασαν κάπου δέκα χρόνια και σ' αυτό το διάστημα μεταφράστηκαν στα ελληνικά σχεδόν όλα τα έργα του Κανταρέ. Με την ίδια χαρά πληροφορούμε τώρα από τις σε-

Αργυρόκαστρο

λίδες σου πως ο ίδιος ο Κανταρέ επιμελήθηκε την έκδοση μιας ελληνικής ποιητικής ανθολογίας στα αλβανικά. Καιρός ήταν. Δεν ξέρω ποια μεγέθη, ποιους ποιητές και ποια κείμενα περιέχει, αλλά, τελοσπάντων, τα νερά αρχίζουν να κινούνται αμφίδρομα, κι αυτό είναι μια καλή αρχή γιατί μόνον έτσι μπορεί κάποτε να ισορροπήσουν τα πράγματα, που η ιστορία τα έχει κάνει άνω κάτω. Με μια προϋπόθεση όμως: πως σε όλους τους τομείς (είτε πρόκειται για τη λογοτεχνία, είτε για την ιστορία και την αρχαιολογία, είτε για τις επισκέψεις και τον τουρισμό) δεν θα γίνονται «λαθροχειρίες». Γιατί αν το «εμπόλεμο» τις επέτρεπε ή τις ευνοούσε ή τις υπαγόρευε, η άρση του πρέπει να τις αποκλείει εκ προοιμίου. Αλλιώς ξαναγυρίζουμε σε θολές καταστάσεις, εξίσου επικίνδυνες (με ή χωρίς «εμπόλεμο»).

Πολλά βέβαια θα είχε να πει κανείς για την ελληνική μειονότητα. Σε όσα ακροθιγώς αναφέρεις, θα ήθελα να προσθέσω κάποιες διευκρινίσεις, πάλι ακροθιγώς, ξεκινώντας από την παρατήρησή σου για το επίπεδο των σπουδών —θέμα που το παραπέμπεις στους έλληνες εκπαιδευτικούς που διδάξαν πέρυσι στην Ακαδημία Αργυροκάστρου*.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι χάρη στην «πολιτική διορατικότητα» και τη μισαλλοδοξία των μεταπολεμικών μας κυβερνήσεων (που ξόφλησαν το χρέος τους στήνοντας μια ταμπέλα-ταφόπετρα στο Καλπάκι με την επιγραφή «Εδώ η Ελευθερία, εκεί η Τυραννία») ο ελληνισμός της Αλβανίας έμεινε για σαράντα χρόνια αποκομμένος από τον πολιτιστικό του κορμό με συνέπειες πολύ θλιβερές. Οι εκπαιδευτικές αποστολές λειτουργώντας στα πλαίσια των καλών σχέσεων που πάνε να δημιουργηθούν, μπορούν να βοηθήσουν ώστε να καλυφθεί ενμέρει αυτό το κενό (και με ορισμένες προϋποθέ-

σεις που έχουν σχέση με τον εδώ ωχαδερφισμό). Ωστόσο, ένα από τα δυσκολότερα προβλήματα βρίσκεται στη *διακίνηση* των ελληνικών βιβλίων και ειδικότερα των σχολικών. Το πρόβλημα (που στο μέρος που σχετίζεται με τις αποστολές τους είναι ευρύτερο και αφορά όλον τον εκτός των συνόρων ελληνισμό) γίνεται οξύτερο προκειμένου για χώρες με εντελώς διαφορετικό πολιτικό-ιδεολογικό σύστημα και απόλυτο συγκεντρωτισμό. Έχω υπόψη μου την πρωτεύουσα μιας άλλης σοσιαλιστικής χώρας, όπου χτυπούν περισσότερες καμπάνες παρά στην Αθήνα και όπου τα βιβλία που προορίζονταν για χρήση των παιδιών της εκεί ελληνικής παροικίας παραμένουν, όπως πληροφορήθηκα πρόσφατα, κλειδωμένα στα ντουλάπια του εκεί πολιτιστικού συλλόγου. Καλή και άγια βέβαια η παρακαταθήκη του Εμβέρ Χότζα, «η ελληνική μειονότητα έχει χρέος να διατηρήσει τη μητρική της γλώσσα», αλλά θα αντιληφθεί η φίλη πια Αλβανία ότι αυτή η μητρική γλώσσα δεν είναι ένα άθροισμα λέξεων χωρίς σημασίες και ότι αντίθετα είναι φορέας κάποιων παλαιωτάτων αξιών που συνέχουν τον ελληνισμό, είτε βρίσκεται εντός είτε εκτός των συνόρων: και ότι χωρίς το σεβασμό σ' αυτές τις αξίες που εκφράζονται μές' από τα κείμενα μιας μακρότατης φιλολογικής παράδοσης, ο σεβασμός της μητρικής γλώσσας παραμένει απλώς στην επιφάνεια των πραγμάτων; Αν δεν το κατανοήσει αυτό, τότε η φιλότιμη μεταφραστική εργασία του Ισμαήλ Κανταρέ κινδυνεύει να μείνει ένα κενό σχήμα —για να μην πούμε ένα πρόσχημα. Η συνέχεια θα το δείξει.

Με φιλικούς χαιρετισμούς

Χριστόφορος Μηλιώνης

*Δε νομίζω ότι θα είχε κανείς περισσότερα να προσθέσει στις πολύ εύλογες πληροφορίες σου.

Βέβαια οι Αλβανοί κάνουν ό,τι μπορούν για να φτάσουν τα «επιτεύγματα μας» αυτά, αλλά ίσως να κατανοήσουν σχετικά εγκαίρως τη σημασία των μνημείων και του παρελθόντος για το μέλλον της χώρας τους.

Στην περιπλάνησή μου στη γειτονική χώρα, μεγάλο μέρος του χρόνου και των συζητήσεών μου είναι αλήθεια ότι στράφηκε γύρω από καθετί σχετικό με τις παραδόσεις και τις ιστορικές μνήμες, ό,τι τέλος πάντων θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε πολύ συνοπτικά πολιτισμό. Όσο για τα αποτελέσματα των υλικών κατακτήσεων, δεν χρειάστηκε να ασχοληθώ και πολύ. Οι ίδιοι οι Αλβανοί φρόντιζαν κάθε τόσο να μου τα υπενθυμίζουν ενεργώντας με ένα παράξενο σύνδρομο, κοινό σε όλους τους κυβερνητικούς εκπροσώπους των σοσιαλιστικών χωρών —στο βαθμό που ο όρος έχει αντιστοιχία με το περιεχόμενό του— όπου είναι έτοιμοι κάθε λεπτό να σου αραδιάσουν μια σειρά από πίνακες στατιστικών, νούμερα, ποσοστά και άλλα παρόμοια, που δεν μπορείς να τα ελέγξεις, πολύ περισσότερο αν τα ενδιαφέροντα και η ειδικότητά σου δεν ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις του θέματος. Είχα μονίμως το αίσθημα πως ξανάκουγα κάποια εκπομπή που με πληροφορούσε για τους εκατοντάδες χιλιάδες τόνους παραγωγής χάλυβα, για το ξεπέρασμα της νόρμας σε κάποιο κομπινάτ και άλλα παρόμοια και τόσο γνωστά για όσους έχουμε στηθεί στο ραδιόφωνο να ακούσουμε τους απόηχους του μεγάλου σοσιαλιστικού οράματος.

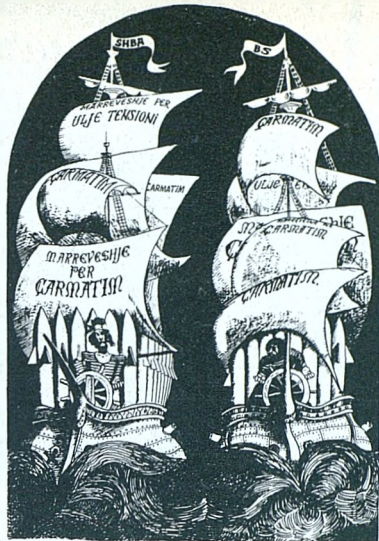
Πώς δεν δούλευε ο τόννος

— Πρέπει να βιαστούμε. Μας περιμένουν στο εργοστάσιο, μου είπε ο συνοδός μου. Πήραμε το αυτοκίνητο, και σε λίγο βγήκαμε έξω από την πόλη των Τιράνων. Σε μια περιοχή γεμάτη αμπελώνες, πιο πολύ αγροτική παρά βιομηχανική, «βρίσκεται το Κομπινάτι Ιαουτοτρακτόροβε Ενβέρ Χότζα». Μας περίμενε ο Ισμαήλ Σάρα, αρχιμηχανικός του εργοστασίου. Γύρω στα 45, σοβαρός όπως κάθε υπεύθυνος παραγωγής αλλά και φιλόξενος, μας άρχισε τους προλόγους της φιλοξενίας με ρακίε και σοκολατάκια. Ο ίδιος είναι αρχιμηχανικός τώρα και δύο χρόνια.

— Πώς διοριστήκατε αρχιμηχανικός;

— Η άνοδος κάθε εργαζόμενου εξαρτάται από τις ικανότητες και την απόδοση στα καθήκοντά του. Κατ' αρχήν γίνεται η πρόταση από τους εργάτες, από το κόμμα και τη διεύθυνση του εργοστασίου. Υποβάλλεται στο υπουργείο, που αποφασίζει τελικά και υπογράφει το διορισμό. Στη δική μου περίπτωση συνέβαλε το γεγονός ότι οι διευθύνοντες του εργοστασίου ανήκουν στη νομενκλατούρα του υπουργείου, και έτσι ήξεραν από πρώτο χέρι τις επιδόσεις και τις ικανότητές μου.

Το συγκρότημα αποτελείται από τρία εργοστάσια και παράγει ανταλλακτικά για αυτοκίνητα και τρακτέρ. Το 1948 ιδρύθηκε το πρώτο εργοστάσιο και απασχολούσε 40 εργάτες. Το 1966 ιδρύθηκε το δεύτερο εργοστάσιο και παρήγαγε αγροτικά εργαλεία και ανταλλακτικά. Το 1978 ιδρύθηκε το εργοστάσιο που βρι-

Αλβανικές γελοιογραφίες. Αριστερά, οι δύο υπερδυνάμεις συναγωνίζονται στους εξοπλισμούς. Δεξιά, τα ρούβλια χρηματοδοτούν ναρκωτικά και διαφθορά.

σκόμασταν ήδη, που προοριζόταν κυρίως για ανταλλακτικά αυτοκινήτων. Τη χρονιά εκείνη εκπονήθηκαν και οι μελέτες για πιο ορθολογική αναδιόργανωση και τότε όλα μαζί τα εργοστάσια αποτέλεσαν το «κομπινάτ Ενβέρ Χότζα». Η παραγωγή έχει οργανωθεί σε 14 τμήματα που απασχολούν 4.000 εργάτες, από τους οποίους το 40% είναι γυναίκες. Η μέση ηλικία των εργαζομένων είναι 35-36 χρόνια και συνταξιοδοτούνται στα 60 τους. Το συγκρότημα διαθέτει ιατρείο με παθολόγο, χειρουργό και οδοντίατρο. Παρόλο που οι εργάτες δεν δείχνουν και πολλή προσοχή, όμως κανείς δεν πέθανε από ατύχημα ούτε και τραυματίστηκε τόσο σοβαρά, ώστε να τεθεί εκτός εργασίας...

Το συγκρότημα δουλεύει σε εικοσιτετράωρη βάση: Δύο 8ωρες βάρδιες και μια 7ωρη —η νυκτερινή— που όμως πληρώνεται σαν 8ωρη. Υπάρχουν επίσης δύο σχολεία μέσης επαγγελματικής εκπαίδευσης για τους εργαζόμενους στα οποία φοιτούν 1.000 εργάτες. Οι σπουδές τους εξασφαλίζουν διώρη πληρωμένη άδεια. Πολλοί επίσης από τους εργάτες φοιτούν στο Πανεπιστήμιο των Τιράνων. Στο εργοστάσιο απασχολούνται 250 ειδικευμένοι μηχανικοί (μεταλλουργοί, μηχανολόγοι, ηλεκτρολόγοι κτλ.) και κάπου 50 οικονομολόγοι.

Ο μέσος μισθός είναι 650 λεκ. Ο χαμηλότερος 460 και ο υψηλότερος 860 λεκ. Ο ίδιος ο Ισμαήλ παίρνει μισθό 1.050 λεκ, που είναι πολύ καλός για τα αλβανικά στάνταρ.

Αφού είχαμε κατεβάσει κάμποσα ρακιά στη διάρκεια αυτής της ενημέρωσης με οδήγησαν στο μικρό εκθετήριο όπου εκτός από τις αναμνηστικές φωτογραφίες για τις επισκέψεις του σύντροφου Ενβέρ, υπήρχαν δείγματα της παραγωγής που έδειχναν διαχρονικά την εξέλιξη των τεχνολογικών βελτιώσεων στο κομπινάτ...

Ζήτησα και πήγαμε σε ένα τμήμα του εργοστασίου. Μια τεράστια σάλα, πανύψηλη, διαστάσεων περίπου 70 x 70 μέτρα, στέγαζε ένα μεγάλο αριθμό τόννων διαφορετικής κλίμακας και τεχνολογίας. Οι πιο πολλοί είχαν ενδείξεις κινεζικής κατασκευής. Από όλους αυτούς τους τόννους μόνο το 50% εργάζονταν. Άνδρες ή

γυναίκες που απασχολούνταν, γύρισαν με περιέργεια προς το μέρος μας. Ο Ισμαήλ φώναζε κάποιον:

— Να, ο σύντροφος! Είναι μειονοτικός και είναι καλός εργατής.

Μας χαιρέτησε φιλικά. Διασχίσαμε τον τεράστιο θάλαμο και μόλις βγήκαμε έξω διατυπώσα τις απορίες μου:

— Γιατί δεν απασχολούνται όλοι οι τόννοι; ρώτησα. Τα μηχανήματα αυτά είναι πανάκριβα, συγκεντρώθηκαν με στερήσεις του αλβανικού λαού και δεν καταλαβαίνω γιατί τα μισά μηχανήματα αργούν. Στην Ελλάδα, από όσο ξέρω, ένα τέτοιο μηχανήμα αποτελεί τον εξοπλισμό μιας βιοτεχνίας και παράγει τόσα ώστε να τρέφει μερικές οικογένειες...

— Μερικοί από τους εργάτες βρίσκονται αυτή τη στιγμή στις στρατιωτικές ασκήσεις, άλλοι στο μάθημα...

— Σωστά, αλλά γιατί δεν προβλέπετε ώστε να είναι πλήρως απασχολημένα όλα τα μηχανήματα; Ξαναρώτησα.

— Μα, με τα μηχανήματα αυτά θα δουλέψει η άλλη βάρδια...

Το δικό μου ξερό —και μη αρβανίτικο— κεφάλι επέμενε:

— Σύμφωνοι! Αλλά πού είναι ο κεντρικός σχεδιασμός σας; Ξαναρωτώ.

Και τότε μου ήρθε η απάντηση-κεραμίδα που παίρνεις πάντα σε ανάλογες περιστάσεις:

— Στο τελευταίο συνέδριο του κόμματος έγινε πολλή συζήτηση για το ζήτημα αυτό, βαριά κριτική και αυτοκριτική και αποφασίστηκε να γίνει πιο ορθολογική οργάνωση της παραγωγής...

Φεύγοντας, εγώ ο καχύποπτος και λίγο πληροφορημένος, είπα την εξήγησή μου:

— Κοίταξε, Μενέλαε. Πιστεύω ότι ένα από όλα αυτά συμβαίνουν: ή δεν υπάρχουν πρώτες ύλες για να δουλετούν από τους τόννους, ή οι μισοί τόννοι έχουν βλάβες ή οι τεχνίτες έχουν επιλέξει να εργάζεται ο καθένας στο δικό του τόννο ώστε μια πιθανή βλάβη να μη χρεώνεται σαν σαμποτάζ. Ή, τέλος, ίσως να μη σκέφτηκε ποτέ

Αργυρόκαστρο. Δεξιά το μουσείο Σκεντέρμπεη στην Κρούγια.

κανείς τι σημαίνει κόστος επενδύσεων...
— Μα είναι και η άλλη βάρδια...

«Η άλλη βάρδια...»

Πολύ συχνά και τις πιο απίθανες ώρες —πρωινά και μεσημέρια και απομεσήμερα— συναντάς στους δρόμους των Τιράνων ομάδες περιφερόμενων ανδρών που κανονικά έπρεπε εκείνη την ώρα να εργάζονται. Κάθε που ρωτούσα το συνοδό μου, η απάντηση επέστρεφε μονότονα: — *Είναι εργάτες που θα δουλέψουν στην άλλη βάρδια...*

Όμως μια εκτίμηση που κυκλοφορεί είναι ότι παρά τις νέες θέσεις εργασίας έχει αρχίσει να δημιουργείται στην Αλβανία πρόβλημα απασχόλησης και πολλοί νέοι βρίσκονται χωρίς δουλειά. Είναι αυτοί, της «άλλης βάρδιας»...

Όπως και να 'χουν τα πράγματα όλοι με διαβεβαίωσαν ότι η χώρα έχει προχωρήσει πολύ αυτά τα χρόνια. Η Αλβανία προπολεμικά παρήγαγε μόνο σκόρδα... Δεν είχε δημόσια κτίρια και όσα υπήρχαν ήταν κληρονομιά της ιταλικής κατοχής. Ιταλικό το Πανεπιστήμιο —ένα φασιστικό μουσολινικό κτίριο— ιταλικά και τα κτίρια των υπουργείων γύρω από την κεντρική πλατεία όπου και το άγαλμα του Σκεντέρμπεη, ιταλικό και το ξενοδοχείο «Ντάιτι» όπου με φιλοξενούσαν...

Εργοστάσια δεν υπήρχαν αλλά μόνο μερικά βυρσοδεψεία και πεταλάδικα αλόγων... Τώρα έχουν γίνει τεράστια έργα στην περιοχή του Φιέρ για φυσικό αέριο και πετρέλαιο, στο Ελμπασάν δεσπόζει το πιο επιβλητικό εργοστάσιο σιδηρομεταλλεύματος στα Βαλκάνια, και το κόμμα με την ευκαιρία κάθε συνεδρίου του, χαρίζει στην πόλη των Τιράνων και από ένα καινούργιο μεγάλο σύγχρονο κτίριο: πότε ένα κτίριο συνεδρίων, πότε το παλάτι κουλτούρας...

Τα παλάτια του λαού

Το γενικό όμως οικιστικό πρόγραμμα έχει μείνει πίσω. Σε μια χώρα όπου ο πλη-

θυσμός της τριπλασιάστηκε σε διάστημα 40 χρόνων (από 980.000 κατοίκους το 1944 τώρα ο πληθυσμός ανέρχεται σε 3.000.000) ήταν αναμενόμενο. Τα επιτεύγματα του σημερινού οικιστικού προγράμματος τα είδα στα Τιράνα. Πολυκατοικίες τριώροφες ή τετράώροφες, με πολύ κακής ποιότητας μπετόν και κακοχτισμένες τουβλοδομές ετοιμάστηκαν όπως όπως για να ικανοποιήσουν τις πιεστικές ανάγκες. Ο λαός, τις κατασκευές αυτές τις ονομάζει «παλάτια». Ίσως το προσωπίο να αποτελεί και την ειρωνική απάντηση στην «αστική τάξη» της χώρας που δεν είχε κατορθώσει ούτε τα ανάκτορα του Σέχου να χτίσει με υλικό πιο σταθερό από πλίνθους...

Ενώ σε περιοχές όπως η Κορυτσά, το Μπεράτι και το Αργυρόκαστρο έχουν σπαταληθεί μεγάλα ποσά για τη συντήρηση των παραδοσιακών οικιστικών συνόλων, γενικά δεν έχει ληφθεί καμιά πρόνοια για να ανεγερθούν λειτουργικά και ευπρεπή οικοδομήματα για τις ανάγκες των νέων νοικοκυριών. Σε μερικές περιπτώσεις —όπως στην Αυλώνα ή στο Δυρράχιο— έχουν χτισθεί κτίρια φορτωμένα με μη λειτουργικά και άσχετα «διακοσμητικά» στοιχεία, που είναι προφανές από την πρώτη ματιά ότι δεν αντιστοιχούν σε καμιά ανάγκη — ούτε και θα μπορούσαν άλλωστε να την υπηρετήσουν. Και όμως προβάλλουν εκεί, προπετή και αμήχανα κτίρια που μοιάζουν στο εσωτερικό τους να καταπιέζουν τους ανύποπτους ενοίκους. Οι σχεδιαστές και οι αρχιτέκτονες έχουν ικανοποιηθεί με χρωματιστά προοπτικά, ο προϋπολογισμός έχει δαπανήσει μεγάλα ποσά, η αισθητική έχει βιαστεί και οι πολίτες δυσανασχετούν.

Και όμως, νοιάζονται για τον χαρακτήρα των πολιτειών τους στην Αλβανία. Αλλά, μερικές φορές, πάλι η ένδοξη ιστορία του κόμματος θα έρθει να υποτάξει κάθε άλλη προτεραιότητα. Στα Τιράνα, σε αυτήν την από πολλές απόψεις ά-

ναρχη, πληκτική και άσχημη πόλη, υπάρχει μια όαση από το παρελθόν. Η γειτονιά «8 Νοέμβρη». Με οδήγησαν. Θυμίζει λίγο τα σοκάκια της Κομοτηνής — με τους υψηλούς μαντρότοιχους που περικλείουν την αυλή, και στο βάθος το σπίτι με την εσωτερική και αθέατη από το δρόμο ζωή του. Ένα σύνολο σπιτιών ασπρισμένων, με συντηρημένες ξύλινες εξώθυρες και τα υπό ανακατασκευήν καλντερίμια.

— *Πολύ ωραίο αυτό το σύνολο, παρατήρησα. Και την ίδια στιγμή το μάτι μου έπεφτε στις πενιχρές και άθλιες κατασκευές στα γύρω οικοδομικά τετράγωνα.*
— *Ναι, πράγματι, είναι ωραία. Τα αφήσαμε έτσι, όπως ήταν παλιά. Να στο σπίτι αυτό, στις 8 Νοέμβρη του 1941 ο σύντροφος Ενβέρης μαζί με μερικούς άλλους συντρόφους ίδρυσαν το Κομμουνιστικό Κόμμα Αλβανίας...*

— *Καλή σου ώρα σύντροφε Ενβέρη, είπα μέσα μου. Ευλογημένη η ώρα που αποφάσισες να επισκεφτείς αυτό το ταπεινό σπιτάκι ώστε να γίνουμε και μεις σήμερα μάρτυρες της παλιάς πόλης των Τιράνων. Νοσταλγοί του παρελθόντος σε κτίσματα και κομματικά μεγαλεία...*

Είχα ζητήσει να συναντήσω αρχιτέκτονες και πολεοδόμους. Ένα απόγευμα κατέφθασαν στο ξενοδοχείο δύο ευγενικοί φίλοι, ο Ιλίρ Φίτσο και ο Φρέντι Λουαράσι. Ο ένας τους είχε ήδη επισκεφθεί την Ελλάδα και μου εξέφρασε τον θαυμασμό του και την αγάπη του για τη χώρα μας. Η επιθυμία και των δυο ήταν να έρθουν εδώ, στο πλαίσιο των πολιτιστικών ανταλλαγών. Η αλήθεια είναι ότι δεν τους πήρα εγώ συνέντευξη εκείνοι ρωτούσαν εμένα και ήθελαν να πληροφορηθούν το καθετί σχετικά με τη δραστηριότητα του κλάδου τους στη χώρα μας. Αλλά η ώρα περνούσε και το πιεστικό πρόγραμμα με καλούσε για αλλού. Η μόνη πληροφορία που κατάφερα να συλλέξω και εγώ ήταν για τις σπουδές. Η Αρχιτεκτονική Σχολή ιδρύθηκε μόλις το 1970. Κάθε χρόνο εισάγονται γύρω στους 22-30 σπουδαστές και φοιτούν για πέντε χρόνια. Αυτή τη στιγμή εργάζονται περίπου 20 πολυεσθόμοι, που απέκτησαν την ειδικότητά τους μετά από 2-3 χρόνια συμπληρωματικές σπουδές.

Το πιο πρωτότυπο κατάστημα

Άκουσα κάποτε ότι όταν ο Καζαντζίδης επισκέφθηκε τη Βουδαπέστη, ζήτησε να τον οδηγήσουν στην Κεντρική Αγορά. Γνήσια λαϊκός, ο μεγάλος βάρδος μας καταλάβαινε ότι η λυδία λίθος κάθε συστήματος και επομένως και των σοσιαλιστικών επιτευγμάτων στην Ουγγαρία θα ήταν η κεντρική λαχαναγορά. Επί τα ίχνη του και γω, ζήτησα το ίδιο, και ο υπομονετικός Μενέλαος με οδήγησε στην αγορά των Τιράνων.

Χαμηλά κτίρια που άλλα άνοιγαν και άλλα έκλειναν. Φαίνεται ότι ένα ιδιόρρυθμο σύστημα συνεχώς ωραρίου όριζε πότε θα ανοίξει το μακάλικο και πότε το μανάβικο. Στις προθήκες αλλά και στο εσωτερικό των καταστημάτων αυτό που κυριαρχούσε ήταν το πράσο. Πράσα, πράσα, πράσα. Και επίσης φρέσκα κρεμμυδάκια. Δεν είδα κρέας, δεν είδα αυγά πουθενά. Αυγά είδα δύο μέρες αργότερα στην αγορά της Κορυτσάς. Κάπου υπήρχε μια ουρά. Πλησίασα: Σε δύο σειρές, άλλη για άντρες και άλλη για γυναίκες, περίμεναν τη σειρά τους για να αγοράσουν ποταμίσινα ψάρια. Την ίδια μέρα στην «Ζερί υ Πόπουλιτ», το κύριο άρθρο είχε τίτλο: «Μεγαλύτερες προσπάθειες για την τροφοδοσία του λαού με ψάρι». Το θέμα απασχόλησε και το τελευταίο συνέδριο και, όπως μου είπαν, ο σύντροφος Ραμίζ Αλία αναφέρθηκε επικριτικά στους ψαράδες του Δυρραχίου και της Αυλώνας που δεν ξεπορτίζουν από το λιμάνι έτσι και πιάσει το πιο ελαφρύ μελτεμάκι.

Την εποχή εκείνη πάντως σε όλες τις αγορές της Αλβανίας μπορούσες να βρεις όσα πράσα ήθελες. Και έξω από τα μαγαζιά, συναντούσες γριούλες που πουλούσαν, προφανώς ιδιωτικά, επίσης πράσα, κρεμμυδάκια και κάποια καχεκτικά καρότα. Προχωρήσαμε και άρχισα να περιεργάζομαι τα λογής - λογής μαγαζιά. Παπουτσιδικά, χαλκωματάδικα, καταστήματα ρούχων και γυαλικών. Γυαλικά λογίων - λογιών. Στα μακάλικα είχαν ζάχαρη και ζυμαρικά. Κάπου ξετρύπωσα ένα ανθοπωλείο. Η ανθοπώλις ήταν τριγυρισμένη από τις γλαστρούλες της και, καθισμένη, είχε ένα βιβλίο και διάβαζε, ανενόχλητη από περιεργούς και πελάτες. Παντού, όπου γης, οι ανθοπώλιδες με συγκινούν.

Κάπου έμεινα αποσβολωμένος. Είχα ανακαλύψει το πιο πρωτότυπο κατάστημα που έχω ποτέ συναντήσει. Η ταμπέλα έγραφε: RIPARIM ARTIKUJ PLASTIK. Το περιεργάστηκα. Ρώτησα κιόλας. Ναι, ήταν ένα μαγαζί επισκευής πλαστικών ειδών. Πλαστικά σανδάλια σχισμένα και πλαστικές λεκάνες λίγο σκασμένες, τα κουβαλάς εδώ, και με μια τέχνη που φαντάζομαι ότι είναι συγκόλληση με θερμάνση, τα επισκευάζουν και τα ξαναπαίρνεις για χρήση. Δεν ήξερα τι να σκεφτώ. Από τη μια μεριά η οικολογική μου συνείδηση είχε πλήρως ικανοποιηθεί, αφού εδώ δεν γί-

ΑΛΒΑΝΙΑ:

Χώρος Ιστορίας και χώρος Πολιτισμού

Κρούγια· μουσείο Σκεντέρμπεη.

Είναι οι σημερινοί Αλβανοί, απόγονοι των αρχαίων Ιλλυριών;

Είναι η αλβανική γλώσσα συνέχεια της ιλλυρικής;

Είναι αυτόχθονες οι Ιλλυριοί;

Οι σημερινοί Αλβανοί είναι λαός με ιδιαίτεροτητα ή αποτελεί σύμμειξη φυλών και πολιτισμών;

Τα ερωτήματα αυτά είναι μερικά απο όσα έχει θέσει η ιστορική, γλωσσολογική, αρχαιολογική και εθνολογική έρευνα. Σε σχέση με αυτά είναι χρήσιμη μια συνοπτική επισημάνση μερικών ιστορικών γεγονότων και μορφών που έδρασαν στον γεωγραφικό χώρο της Αλβανίας.

- Πρώτη παρουσία του ανθρώπου στην αλβανική γη εντοπίζεται ακόμα από την πρώτη Νεολιθική εποχή και την εποχή του Χαλκού (περιοχές Κορυτσάς, Μάλι κ.α.). Σημειώνεται πολιτιστική συνέχεια μέχρι την εποχή του Σιδήρου και παρουσία πολιτισμικών ομάδων στις παραλιακές ζώνες.

- Ανεπτυγμένοι αστικοί οικισμοί με σαφή τον ελληνικό χαρακτήρα και σύμμεικτα ιλλυρικά στοιχεία μαρτυρούνται από την αρχαιολογική έρευνα σε πολλές περιοχές (Δυρράχιο, Βουθρωτός, Απολλωνία, κ.ά.).

- Η ανάπτυξη της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας επεκτείνει την κυριαρχία της στην περιοχή της Ιλλυρίας που κατακτάται από την Ρώμη το 167 π.Χ. Η περιοχή εσωματώνει πολλά στοιχεία του ρωμαϊκού πολιτισμού και της λατινικής γλώσσας και δίνει ακόμα και στρατηγούς - αυτοκράτορες στη Ρώμη.

- Με τον χωρισμό του ρωμαϊκού κράτους, η Ιλλυρική γίνεται θέμα του Βυζαντινού κράτους και εκχριστιανίζεται. Στην περιοχή εισβάλλουν σλαβικά φύλα, Βησιγότθοι, Νορμανδοί και άλλοι επιδρομείς.

- Τα χρόνια της παρακμής του βυζαντινού κράτους η περιοχή αποκτά σχετική αυτονομία με ανεξάρτητα πριγκιπάτα. Ένα από αυτά, έμελε να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην ιστορία. Άντεξε στις επιδρομές του Μωάμεθ του Πορθητή, που δεν μπόρεσε ποτέ να νικήσει τον θρυλικό ηγεμόνα της Κρούγιας, Γεώργιο Καστριώτη ή Σκεντέρμπεη που συσπείρωσε τους συμπατριώτες του στους εθνικούς αγώνες 25 χρόνια (από το 1444 μέχρι το θάνατό του το 1468).

- Δέκα χρόνια μετά το θάνατό του κατάφεραν οι Τούρκοι να καταλάβουν τα κά-

στρα της Κρούγιας και της Σκόδρας. Εδήσαν τη χώρα και εξανάγκασαν το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού να προσχωρήσει στην μουσουλμανική θρησκεία. Τότε σημειώθηκαν μεγάλες μεταναστεύσεις Αλβανών σε ελληνικές περιοχές και την Ιταλία.

- Με την εξασθένηση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, δημιουργήθηκαν δύο μεγάλα αλβανικά πασαλίκια στο τέλος του 18ου και στις αρχές του 19ου αιώνα: εκείνο της Σκόδρας με τους Μπουσατλήδες και των Ιωαννίνων με τον Αλή Πασά του Τεπελενιού.

- Από τα μέσα του 19ου αιώνα αρχίζει η εθνική αφύπνιση των Αλβανών με κορυφαίο γεγονός τη σύσταση του Αλβανικού Συνδέσμου της Πρισρέν. Η προσπάθεια ολοκληρώνεται με το κίνημα που είναι γνωστό σαν «Εθνική Αλβανική Αναγέννηση» και την ανακήρυξη της Ανεξαρτησίας το 1912. Τότε επινοείται και το εν χρήσει αλφάβητο.

- Τα ταραγμένα χρόνια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου μια σειρά από διπλωματικές ρυθμίσεις και διαβουλεύσεις ορίζουν τα όρια της αλβανικής επικράτειας, όπως είναι και σήμερα.

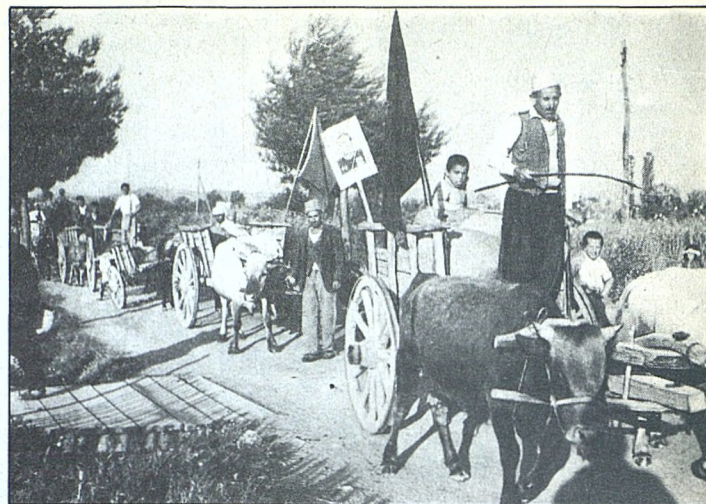
- Η αστική επανάσταση του 1924 φέρνει επικεφαλής τον επίσκοπο Φαν Νόλι που όμως ανατρέπεται σε λίγους μήνες από τον ευνοούμενο των Γιουγκοσλάβων Αχμέτ Ζώγου, ο οποίος ανακηρύχθηκε αργότερα σε βασιλιά.

- Στις 7 Απριλίου 1939 η φασιστική Ιταλία καταλαμβάνει και ενσωματώνει στο «μπέριουμ» την Αλβανία. Η ανάπτυξη του αντάρτικου στα χρόνια της Κατοχής, με την καθοδήγηση του Ενβέρ Χότζα, έχει σαν αποτέλεσμα την ελευθέρωση της χώρας, που ολοκληρώνεται με την πτώση και του τελευταίου οχυρού των Γερμανών (Σκόδρα) στις 29 Νοεμβρίου 1944.

Όλα τα γεγονότα που διαδραματίστηκαν στον γεωγραφικό χώρο της σημερινής Αλβανίας είναι δεμένα με την ιστορία και τις τύχες του λαού μας και θα χρειαζόταν να επιμείνει κανείς για πολύ.

Ένα κεφάλαιο ιδιαίτερα ενδιαφέρον είναι η εξέταση των εθνολογικών ιδιομορφιών του πληθυσμού της σημερινής Αλβανίας. Εκτός από μια μικρή σλαβική και την ελληνική μειονότητα που —εκτός από τη Δρόπολη και του Αγίου Σαράντα— είναι διάσπαρτη και σε άλλες περιοχές της χώρας, το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού αποτελούν οι Αλβανοί διακρίνονται σε δυο μεγάλες ομάδες: τους Γκέγκηδες, που είναι εγκατεστημένοι κυρίως στα βόρεια και τις ορεινές περιοχές και τους Τόσκηδες στα νότια. Τα έθιμα και οι συνήθειες είναι ιδιαίτερα χαρακτηριστικά μιας κλειστής ορεισμίας κοινωνίας. Η βεντέτα, η αδελφοποίηση και η «μπέσα» είναι χαρακτηριστικά στοιχεία του εθμικού δικαίου, που σιγά - σιγά, αρχίζουν να υποκαθίστανται από τους όρους και τους νόμους της σύγχρονης ζωής.

Αριστερά, τα γραφεία της Κ.Ε. του κόμματος στα Τίρανα. Δεξιά, αγρότες σε εορταστική πορεία.

νεται καμιά σπατάλη πρωτής ύλης και η ανακύκλωση συνεχίζεται, και από την άλλη η λογική έλεγε ότι μόνο η τεχνολογική και γενική ένδεια υπαγόρευε αυτού του είδους την «οικολογική συνείδηση». Λίγο πιο πέρα, στο γυαλάδικο, ένα απλό ποτήρι κόστιζε 1,6 λεκ και ένα ζωγραφιστό με λουλούδια, σε μια γνήσια εκδοχή του κιτς, κόστιζε 7 λεκ. Η καταναλωτική συνείδηση παραμονεύει και όπου μπορεί σκάει μυτή. Τα οικολογικά μου οράματα, προφανώς, ήταν ψευδή.

Μήπως εισέβαλε η διαφήμιση και άλλαξε τα ήθη; Όχι. Οι διαφημίσεις υποκαθίστανται εδώ από τα πολιτικά συνθήματα. Τη μόνη διαφήμιση την είδα στην Αυλώνα, στην κεντρική πλατεία. Σε συνδυασμό με ένα εξωτικό τοπίο, μια διαφήμιση της «Ντεράρια» (επιχείριση κοινωνικών υπηρεσιών για τον επισιτισμό) διαλάουσε:

«Πελάτες:

Επισκεφθείτε τα θερινά μας κέντρα, γιατί σ' αυτά θα βρείτε μεγάλη ποικιλία από νόστιμα και πλούσια φαγητά και εξυπηρέτηση υψηλού επιπέδου».

Ιστορικές μνήμες

Στην κεντρική πλατεία των Τιράνων δεσπόζει ένα επιβλητικό κτίριο: το μουσείο, που είναι ιστορικό, εθνολογικό και μουσείο πολιτικής ιστορίας ταυτοχρόνως. Στον προθάλαμο —όπως άλλωστε και σε κάθε άλλο μουσείο της Αλβανίας, είτε για το προϊστορικό των Τιράνων πρόκειται, είτε για εκείνο της μεσαιωνικής τέχνης στην Κορυτσά, είτε για την εκκλησία-μουσείο του ζωγράφου Ονούφρη στο Μπεράτι— υπάρχει μια προτομή του Χότζα με κάποιο από τα ρητά του.

Η διάταξη έχει γίνει με χρονολογική τάξη. Αρχή της προϊστορίας με τις γραπτές παραστάσεις στο Τρένι και εργαλεία από τη νεολιθική εποχή και την εποχή του χαλκού. Ιλλυριοί, ευρήματα από τις ελληνικές οικήσεις, ρωμαϊκή κατάκτηση, Βυζάντιο, πριγκιπάτο του Σκεν-

τέρμπεη, Τουρκοκρατία, πασαλίκι των Ιωαννίνων και του Τεπελενιού, αγώνες εναντίον των Τούρκων, αλβανική αναγέννηση, προσπάθειες για τη σύσταση ανεξάρτητου κράτους, επίθεση στην Αυλώνα και κατάκτηση από τους Ιταλούς στον τελευταίο πόλεμο. 2.000 χρόνια λοιπόν «πριν από την ημερομηνία μας» έως το 1941. Όλη αυτή η «τρισεπίαιτος» και βάλε ιστορία, πλούσια σε αγώνες και προσπάθεια αυτογνωσίας ενός πανάρχαιου λαού, καλύπτει το μισό χώρο του μουσείου. Φωτογραφικά ντοκουμέντα από το 1941 ως το '44 και κυρίως από το 1944 ως σήμερα καλύπτουν όλο τον υπόλοιπο χώρο.

— Μα καλά, γιατί αυτό; ρώτησα.

— Η πραγματική ιστορία της Αλβανίας αρχίζει με την εγκαθίδρυση του σοσιαλιστικού καθεστώτος.

Όπως προχωρούσαμε, περιεργαζόμενοι το φωτογραφικό πανόραμα, μου εντυπώθηκε μια μικρή λεπτομέρεια: Το πηλίκιο του Χότζα στην πρώτη φάση στόλιζε ένα σιρίτι δάφνης πανομοιότυπο με του στρατάρχη Τίτο. Μετά τη ρήξη με τους Γιουγκοσλάβους το κασκέτο αλλάζει: όπως το πηλίκιο του στρατάρχη Στάλιν.

Ο Στάλιν είναι η μόνη θετική αναφορά στους Σοβιετικούς. Γιατί, γενικά, στην Αλβανία, οι Σλάβοι θεωρούνται βάρβαροι. Τη φράση «όταν οι Σλάβοι και οι λοιποί βάρβαροι κατέβηκαν προς νότο...» την άκουσα επανειλημμένα. Μνήμες από Βυζάντιο, Στέφανο Ντουςάν και Χρυστόσφ, όλα ανάκατα.

Κάποια στιγμή κοντοστάθηκα. Φωτογραφία από ομιλία του Χότζα σε συνέδριο. Φυσιολογικά, έπρεπε να κάθεται δίπλα του ο Μεχμέτ Σέχου.

— Δεν είδα πουθενά μια φωτογραφία του Σέχου, παρατηρώ.

— Δεν έχει θέση στο μουσείο μας ο Σέχου. Ήταν προδότης του αλβανικού λαού. Πράκτορας των Αμερικανών, των Σοβιε-

τικών και των Γιουγκοσλάβων.

Πήγα να πω ότι και οι κατάπτυστοι Εφιάλτες έχουν θέση στην Ιστορία, αφού τελospάντων είναι πρόσωπα του ιστορικού δράματος κι αυτοί.

Θα ήταν μάταιο. Σχολίασα μόνο:

— Καλά, πώς αντέξατε σαν κράτος, όταν ο πρωθυπουργός της χώρας σας ήταν πράκτορας των Αμερικανών, των Σοβιετικών και των Γιουγκοσλάβων συγχρόνως;

— Αυτό είναι το πρόβλημα της περικύκλωσης...

Όπως είναι γνωστό ο Σέχου «αυτοκτόνησε» μέσα στο γραφείο του Χότζα παρουσία του ηγέτη της χώρας. Μετά από λίγο, αυτοκτόνησε και ο γιός του, ενώ η χήρα του Σέχου βρίσκεται σήμερα ακόμα στη φυλακή. Στην Αλβανία δεν μπορείς να πληροφορηθείς για τα συμβαίνοντα στο εσωτερικό του κόμματος και της κυβέρνησης και οι διάφοροι δυτικοί αναλυτές επινοούν συνήθως κατασκευές που βασίζονται σε παρατηρήσεις σημειολογικής μάλλον παρά πολιτικής φύσης.

Το βέβαιο είναι ότι οι «μεγάλοι δεκατρείς» του Π.Γ. και της κυβέρνησης διαμένουν σε μια ορισμένη περιοχή-άλσος, με απαγορευμένη την είσοδο σε οποιονδήποτε. Ο έλεγχος της εξουσίας είναι στα χέρια των «δεκατριών» και η ιεραρχία καθορισμένη. Ανάμεσά τους, εκείνοι που έχουν την ισχυρότερη επιρροή είναι, με τη σειρά: Ραμίζ Αλία, Αχτίλ Τσαρτσάνι (πρωθυπουργός), ο υπεύθυνος για τα ιδεολογικά Φώτο Τσάμι, ο Σιμόν Στεφάνι και ο Μπέσνικ Μπεκτέσι. Ένας από τους ισχυρούς είναι και ο «σιδηρούς ανήρ» Χεκουράν Ισάι, υπουργός των Εσωτερικών.

Η χήρα του Χότζα, η Νετζμιγιέ Χότζα, είναι σήμερα πρόεδρος του «Πατριωτικού Μετώπου», ενός πανεθνικού πολιτικού μηχανισμού. Η επιρροή και η ισχύς της είναι μάλλον συμβολική και συνεχώς μειούμενη.

Πληροφορίες για τη «17 Νοέμβρη»

Οι ώρες της διαδρομής ως την Κορυτσά ήταν πολλές. Οι διαπληκτισμοί με τον συνοδό μου, τον Μενέλαο Νταλιάνη, ήταν ατελείωτοι. Ατελείωτα και τα ερωτή-

ματά μου και οι δικές του διευκρινίσεις. Ο οδηγός μας ο Αγκούμης είχε βάλει το ραδιόφωνο και άκουγε με προσοχή.

— Τι ακούει ο Αγκούμης; ρωτώ.

— Αθλητικές ειδήσεις, μου απαντά ο Μενέλαος.

— Και τίνος είναι οπαδός;

Έγινε ένας μικρός διάλογος ανάμεσά τους και η απάντηση γύρισε αναπάντεχη:

— Φανατικός οπαδός της «17 Νοέμβρη»...

Με πήραν τα γέλια και τους γύρισα το λόγο:

— Πρόσεξε Αγκούμη, μην το πεις ποτέ αυτό στην Ελλάδα, αν βρεθείς ποτέ εκεί. Θα σε συλλάβουν αμέσως. Θα σου εξηγήσω αργότερα (Όπως και το έκανα). Αλλά πες μου τώρα εσύ μερικά στοιχεία για τη «17 Νοέμβρη». Θα τα δημοσιεύσω και ίσως φανούν χρήσιμα στους Έλληνες αρμόδιους...

— Η «Στατμδιέτ Νεντόρ» —έτσι λέγεται η «17 Νοέμβρη» στη χώρα του σύντροφου Ενβέρη— είναι η πιο παλιά ομάδα και προπολεμικά την έλεγαν «Ομάδα των Τιράνων». Με την απελευθέρωση άλλαξε όνομα για να τιμήσει την ημέρα απελευθέρωσης των Τιράνων από τους Γερμανούς το 1944. Άλλες ομάδες είναι η «Ντυναμό», η «Παρτιζάν» και η «Ντάιτι». Και ο

Αγκούμης συνέχιζε να μου δίνει πληροφορίες για την ομάδα που έχει τρομοκρατήσει όλες τις άλλες ποδοσφαιρικές της Αλβανίας:

— Έχει 22 παίκτες, όλοι ερασιτέχνες. Εργάτες, φοιτητές, δάσκαλοι, μηχανικοί. Ο καλύτερος είναι ο Μούτσα. Είναι επιθετικός αλλά παίζει και στο κέντρο. Ο σοβαρότερος αντίπαλός μας είναι η «Παρτιζάν» και προχτές ήρθαμε ισόπαλοι. Έτσι χάσαμε για φέτος το πρωτάθλημα. Όμως ο Μούτσα πέτυχε ένα θεαματικό γκολ. Σβούριξε μια βολίδα από 35 μέτρα, ενώ πριν είχε χτυπήσει δοκάρι που το καταλόγισαν οφσάιντ...

Άλλη μια λεπτομέρεια για την ομάδα:

— Τα ρούχα τους έχουν γαλάζιες και άσπρες ρίγες. Ίδια είναι και η σημαία τους...

— Καλά, καλά Αγκούμη, ευχαριστώ. Νομίζω πως είπες πολλά για τη «17 Νοέμβρη»...

— Καλύτερα να μιλήσουμε πολιτικά, επενέβη ο Μενέλαος. Μετάφραζε:

«Ο σ. Ενβέρ είναι ο αρχιτέκτονας της σοσιαλιστικής Αλβανίας». «Εφαρμόζουμε τις ιστορικές αποφάσεις του 9ου συνεδρίου του ΚΕΑ». «Χωρίς εξαγωγές δεν μπορούμε να έχουμε εισαγωγές». «Ζήτω ο σ. Ραμίζ Αλία». Το τελευταίο από τα πολλά συνθήματα που συναντήσαμε έχει αρ-

χίσει σιγά σιγά να ισοφαρίζει τα συνθήματα για τον Ενβέρ Χότζα.

Προσπερνούσαμε τα περίεργα οχήματα που αποτελούν και το κύριο μεταφορικό μέσο στην Αλβανία. Είναι καρότσες αυτοκινήτων που τις σέρνουν άλογα ή βόδια. Έχουν 4 λάστιχα αυτοκινήτου, και αφού είναι τετράχροχα, είναι κρατικά ή συνεταιριστικά. Μεταφέρουν δεμάτια από χόρτο ή άχυρο, σιτηρά για τις συνεταιριστικές αποθήκες και, κάποτε, τους εργαζόμενους μετά το σχόλασμα απ' τη δουλειά.

Τα λίγα μηχανάκια ή τα ποδήλατα είναι ιδιωτικά και συνήθως δώρα συγγενών από το εξωτερικό ή αγορασμένα με οικονομίες —κάτι που πάντως είναι πολύ δύσκολο στην Αλβανία.

Σε λίγο φτάναμε στο Πόγραδετς, στις όχθες της Οχρίδας. Κολατσίσαμε και με τον καφέ δοκίμασα «σεκέρ-πάρε», έναν κουραμπιέ ποτισμένο με σιρόπι, γνήσιο προϊόν της Ανατολής. Η Οχρίδα αρυτίδωτη και νωχελική απλωνόταν μπροστά μας.

— Την άλλη φορά που θα έρθεις, μου λέει ο Μενέλαος, θα δοκιμάσουμε «κοράν», ένα είδος μικρής πέστροφας που ψαρεύουν στη λίμνη...

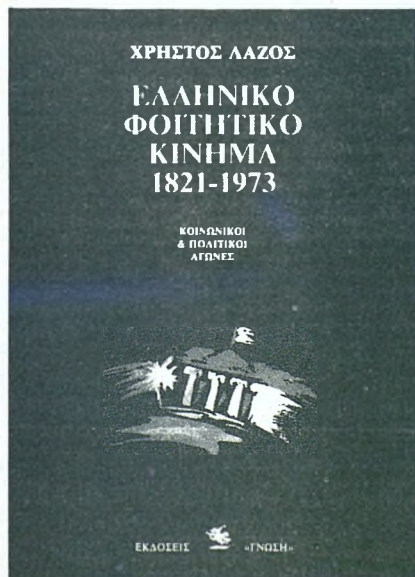
Ελπίζω να κρατήσει την υπόσχεσή του.

Χ.Γ.Π.

Τα βιβλία της «γνώσης»

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΝΩΣΗ»
βιβλία που ξεχωρίζουν

ΧΡΗΣΤΟΣ ΛΑΖΟΣ

Ελληνικό φοιτητικό κίνημα 1821 - 1973

κοινωνικοί & πολιτικοί αγώνες

Για πρώτη φορά παρουσιάζεται συγκροτημένη σε ενιαίο σώμα, η φοιτητική δράση, από τη γέννηση του νεώτερου ελληνικού κράτους έως το «Πολυτεχνείο» του 1973.

Ο συγγραφέας μέσα από μια εξονυχιστική έρευνα ανέκδοτων και μη πηγών δίνει ανάγλυφη τη συμμετοχή του φοιτητικού σώματος, τόσο στους κοινωνικούς όσο και στους πολιτικούς αγώνες που σημάδεψαν τη σταθερή, ανοδική πορεία του φοιτητικού κινήματος.

Μόλις
Κυκλοφόρησε.

εκδόσεις «γνώση»

Κεντρική Διάθεση: Ζωοδόχου Πηγής 29, 106 81 Αθήνα, τηλ. 362.0941 - 362.1194 - 778.6441

Τρεις «δυναμικές προκλήσεις» για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα

του Π.Κ. Ιωακειμίδη

Στις 4 και 5 Δεκεμβρίου (την μεταπροσεχή εβδομάδα δηλ.) θα συναντηθούν στην Κοπεγχάγη στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων των χωρών - μελών της Κοινότητας σε μια προσπάθεια να βρουν λύση στο χρόνιο πρόβλημα της χρηματοδότησης της Κοινότητας (πακέτο Delors). Η συνάντηση αυτή θα πραγματοποιηθεί την στιγμή που η Ευρώπη και ειδικότερα η Ευρωπαϊκή Κοινότητα (Ε.Κ.) βρίσκεται αντιμέτωπη με τη δυνητικά χειρότερη κρίση των τελευταίων τριών δεκαετιών. Βέβαια οι διάφορες «κρίσεις» υπήρξαν, τουλάχιστον στην ιστορία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, «παράγοντες» που συνέβαλαν ευεργετικά στην προώθηση της ενοποίησης σε περισσότερα σύνθετα πρότυπα. Ωστόσο, όπως ορθά παρατήρησε πρόσφατα ο Ε. Noel (ο για 30 χρόνια Γενικός Γραμματέας της Επιτροπής που μόλις αποχώρησε από τη θέση του), οι σημερινές «κρίσεις» δεν λειτουργούν πλέον δημιουργικά στη διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Αντίθετα οδηγούν σε οπισθοδρόμηση και βαθμιαία «αποολοκλήρωση» (Disintegration).

Η τρέχουσα ευρωπαϊκή κρίση θα μπορούσε να αναλυθεί σε τρεις θεμελιακές και αλληλένδετες «προκλήσεις» και ειδικότερα:

- (α) η πρόκληση της μελλοντικής ανάπτυξης της Κοινότητας (πρότυπο ενοποίησης),
- (β) η πρόκληση της μελλοντικής αμυντικής φασισιολογίας της Ευρώπης,
- (γ) οι σχέσεις της Δυτικής Ευρώπης (Ε.Κ.) με την Ανατολική Ευρώπη.

Η διαδικασία ξεπεράσματος της «κρίσης» προϋποθέτει την «απάντηση» στις παραπάνω «προκλήσεις» με την επεξεργασία μιας δημιουργικής και συνεκτικής στρατηγικής από τις πολιτικές δυνάμεις και ιδιαίτερα τις δυνάμεις της ευρωπαϊκής δημοκρατικής αριστεράς. Γιατί είναι κυρίως η Αριστερά που εμφανίζεται αυτή τη στιγμή στον ευρωπαϊκό χώρο χωρίς κανένα όραμα, στρατηγική ή ολοκληρωμένη πρόταση τόσο για το επιθυμητό πρότυπο ανάπτυξης της Κοινότητας όσο και για τη θέση και ρόλο της τελευταίας στο ευρύτερο διεθνές σύστημα.

Πρότυπο ανάπτυξης της Κοινότητας

Η θέση σε ισχύ της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης (ΕΕΠ) τον περασμένο Ιούλιο συνοδεύεται από τις προτάσεις της Επιτροπής για την υλοποίηση της πράξης αυτής (πακέτο Delors) που συνιστάται: (i) στην αύξηση των πόρων του Κοινοτικού προϋπολογισμού στο 1,4% του ΑΕΠ μέχρι το 1992 (συνολικό ύψος πόρων 58 δις ECU έναντι 35 δις που είναι σήμερα) και την καθιέρωση νέων πηγών εσόδων (συμπληρωματική βάση), (ii) στην αναμόρφωση και διπλασιασμό των πόρων των Διαρθρωτικών Ταμείων, (iii) στην υιοθέτηση νέου καθεστώτος δημοσιονομικής πειθαρχίας, (iv) στην αναμόρ-

φωση της ΚΑΠ με στόχο τον περιορισμό του δημοσιονομικού της κόστους και πλεονασμάτων. Αυτά όμως δεν θα πρέπει σε καμιά περίπτωση να θεωρηθούν ως ριζοσπαστική πρωτοβουλία για την ανάπτυξη της Κοινότητας. Αντίθετα, και παρά τα ορισμένα περιορισμένης έκτασης θετικά στοιχεία, η Ενιαία Πράξη διαγράφει μια εξαιρετικά συντηρητική και περιορισμένης εμβέλειας στρατηγική για την ανάπτυξη της Κοινότητας με αξονικό στοιχείο την εγκαθίδρυση της ενιαίας εσωτερικής αγοράς μέχρι το 1992.

Η έννοια της εσωτερικής αγοράς συνεπάγεται «τη δημιουργία ενός χώρου χωρίς εσωτερικά σύνορα μέσα στον οποίο εξασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, των προσώπων, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων». Χωρίς να αμφισβητείται η αναγκαιότητα εγκαθίδρυσης της εσωτερικής αγοράς για την ανάκαμψη της ευρωπαϊκής οικονομίας, ωστόσο η στρατηγική αυτή δεν μπορεί να θεωρηθεί ως η πλέον κατάλληλη για την προώθηση της ενοποίησης στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα των δώδεκα χωρών - μελών ανίστου βαθμού οικονομικο-κοινωνικής ανάπτυξης. Αντίθετα, όπως έχει υποστηριχθεί σε σειρά επιστημονικών εκθέσεων (έκθεση Padua - Schioppa μεταξύ άλλων) η εγκαθίδρυση της εσωτερικής αγοράς είναι πιθανότατο ότι θα οξύνει τις διαπεριφερειακές ανισότητες (απο-ολοκλήρωση), εάν δεν συνοδεύεται με παράλληλες διαρθρωτικές πολιτικές και μεταφορά πόρων προς τις λιγότερο εύπορες περιοχές και χώρες.

Οι «πολιτικές αυτές» έχουν κωδικοποιηθεί στην Ενιαία Πράξη με τις ρυθμίσεις για την «ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής» (ρυθμίσεις που, ως σημειωθεί, περιλήφθηκαν στην Πράξη μετά από σημαντική διαπραγματευτική προσπάθεια της Ελλάδας, της Ιρλανδίας και της Ιταλίας). Η μεταγλυτώπιση ωστόσο των «νομικών ρυθμίσεων» σε πραγματικές κοινοτικές πολιτικές και δράσεις δείχνει ακριβώς τους «περιορισμούς» που περικλείει η στρατηγική της Ενιαίας Πράξης για την ανάπτυξη της Κοινότητας. Με άλλα λόγια, γίνεται προσπάθεια τόσο από την Επιτροπή όσο και κυρίως από τις ισχυρές χώρες-μέλη της Κοινότητας (Γερμανία, Βρετανία, Γαλλία, Benelux) ώστε η «ενίσχυση της συνοχής» να περιορισθεί απλά σε «τεχνική αναμόρφωση και προσαρμογή» των Διαρθρωτικών Ταμείων. Ακόμη και ο διπλασιασμός των πόρων (που είχε το πολιτικό θάρρος να προτείνει η Επιτροπή) απορρίπτεται από τις ισχυρές χώρες-μέλη ως εξαιρετικά γενναιόδωρος. Ας σημειωθεί ότι κι αν ακόμη διπλασιασθούν οι πόροι των Ταμείων η συνολική μεταφορά πόρων προς τις λιγότερο εύπορες χώρες δεν θα ξεπερνά το 0,3% του συνολικού κοινοτικού ΑΕΠ!

Είναι προφανές ότι για τις ισχυρές χώρες-μέλη της Κοινότητας η προώθηση

της ενοποίησης ταυτίζεται με τη «διαδικασία της απελευθέρωσης» (ενιαίας αγοράς) ή της αρνητικής ολοκλήρωσης, διαδικασία που έχει δείξει τους «περιορισμούς» που περικλείει. Μια εναλλακτική στρατηγική (πρότυπο) για την προώθηση της ενοποίησης θα μπορούσε να οικοδομηθεί πάνω στην αναγνώριση της αναγκαιότητας για το ουσιαστικό βάθεμα της ενοποίησης τόσο στον πολιτικό όσο και οικονομικό τομέα.

Μετά τις εντυπωσιακές εξελίξεις που σημειώνονται στις σχέσεις των υπερδυνάμεων, η πολιτικο-θεσμική ανάπτυξη της Κοινότητας (πέρα από τα πλαίσια που διαγράφει η Ενιαία Πράξη) με τη μετατροπή της σε πραγματική «πολιτική ένωση» εμφανίζεται ως η «αναγκαία συνθήκη» για την αποτροπή ανακατατάξεων που θα υπονόμειαν την ίδια την επιβίωσή της. Μια σοβαρή προσπάθεια για «πολιτική ενοποίηση» δεν μπορεί παρά να στηριχθεί σε ουσιαστική οικονομική ενοποίηση με την ανάπτυξη ενός πραγματικού δημοσιονομικού συστήματος για την άσκηση οικονομικής πολιτικής, την προώθηση της νομισματικής ενοποίησης, τη διαμόρφωση πολιτικής για την ουσιαστική παρέμβαση της Κοινότητας τόσο στη διαδικασία σύγκλισης των οικονομιών όσο και στην επίτευξη κοινωνικής ισορροπίας. Για όλα αυτά όμως απαιτείται η επεξεργασία συγκεκριμένων προτάσεων από τις Ευρωπαϊκές πολιτικές δυνάμεις.

Η ευρωπαϊκή άμυνα

Αναμφίβολα πρόκειται αυτή τη στιγμή για το «μείζον συστατικό» της κρίσης, τη σημαντικότερη πρόκληση για το μέλλον της Ευρώπης. Παρά το ότι η Ευρώπη είχε αρχικά προτείνει τη διπλή μηδενική επιλογή και παρά τη «φραστική θετική υποδοχή» που είχε η «κατ' αρχήν συμφωνία» των υπερδυνάμεων για τους πυραύλους μέσου βεληνεκούς (INF), είναι γεγονός ότι οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες (με ελαχιστότατες εξαιρέσεις) δεν επιθυμούσαν την εξαφάνιση των πυραύλων αυτών από την Ευρώπη.

Η συμφωνία ερμηνεύεται ως το πρώτο βήμα για την πλήρη αποχώρηση των ΗΠΑ από την Ευρώπη (Decoupling) με την απόσυρση ή δραστητική μείωση στο σχετικό σύνομο μέλλον και των συμβατικών αμερικανικών δυνάμεων (326.000) που σταθμεύουν σε ευρωπαϊκό έδαφος. Το επίμονο υψηλό δημοσιονομικό έλλειμμα των ΗΠΑ πιστεύεται ότι θα αναγκάσει το Κογκρέσο να υιοθετήσει μέτρα για τη μείωση των στρατιωτικών δυνάμεων στην Ευρώπη, προκειμένου να εξοικονομηθούν πόροι (το κόστος της συντήρησης των δυνάμεων αυτών φθάσει στα 100 δις δολάρια και το έλλειμμα στα 160 δις δολάρια). Από την άλλη μεριά, πιστεύεται ότι η κατάργηση των πυραύλων εκθέτει την Ευρώπη στην υπεροχή των συμβατικών δυνάμεων του Συμφώνου της Βαρσοβίας. Η Ευρώπη είναι συνεπώς έντο-

να δυσχερατισμένη με την Ουάσιγκτον, δυσχερέσει που οξύνεται από την έντονα προστατευτική πολιτική που υιοθετούν οι ΗΠΑ σε θέματα διεθνούς εμπορίου (το Κογκρέσο πρόκειται σύντομα να ψηφίσει το περισσότερο προστατευτικό νομοσχέδιο στην ιστορία του — Omnibus Trade Bill — που μπορεί να οδηγήσει σε ανοιχτό εμπορικό πόλεμο).

Η Ευρώπη συνεπώς θα πρέπει να επεξεργασθεί μια στρατηγική για την ανάπτυξη της άμυνάς της (για τον «εξευρωπαϊσμό» της άμυνάς της). Και όχι μόνο κάτω από την ανησυχία αποχώρησης των ΗΠΑ αλλά για την αποκατάσταση της αυτονομίας και ανεξαρτησίας της στο διεθνές σύστημα. Οι προοπτικές όμως για κάτι τέτοιο φαίνονται να είναι αρκετά περίπλοκες.

Οι σημαντικότερες ευρωπαϊκές δυνάμεις (Γαλλία, Βρετανία, Δ. Γερμανία) θεωρούν απαραίτητη την ύπαρξη πυρηνικών όπλων στο ευρωπαϊκό έδαφος για τη διασφάλιση της ευρωπαϊκής άμυνας. Έτσι η Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση (ΔΕΕ) στην οποία συμμετέχουν οι επτά χώρες - μέλη της Κοινότητας και η οποία επαναδραστηριοποιήθηκε ως πλαίσιο της ανάπτυξης αμυντικών πρωτοβουλιών στον Ευρωπαϊκό χώρο, υιοθέτησε πρόσφατα μια πλατφόρμα για τα Ευρωπαϊκά αμυντικά συμφέροντα η οποία προβλέπει ως απαραίτητο στοιχείο για την Ευρωπαϊκή άμυνα τα πυρηνικά όπλα. Εξ άλλου Γαλλία και Γερμανία όχι μόνο διατηρούν αλλά και εκσυγχρονίζουν τις αυτόνομες πυρηνικές αποτρεπτικές τους δυνάμεις (Nuclear Deterrent), ενώ και το ΝΑΤΟ προβλέπει στη στρατηγική του (Flexible Response) τη χρησιμοποίηση «τακτικών» πυρηνικών όπλων. Είναι ενδιαφέρον ότι στην Ευρώπη αναπτύσσεται αυτή την περίοδο μια σχιζοφρενική «Love - Affair» με την (πυρηνική) βόμβα. Η μόνη λογική ερμηνεία για το «ειδύλλιο» βρίσκεται στο γεγονός ότι η ενίσχυση των συμβατικών δυνάμεων για την αποκατάσταση της ισορροπίας με την Ανατολική Ευρώπη συνεπάγεται υψηλό οικονομικό κόστος που δεν είναι πρόθυμο να

αποδεχθεί το εκλογικό σώμα της Ευρώπης.

Ωστόσο, η σημαντικότερη και δυνητικά περισσότερο επικίνδυνη αντίδραση στην πρόσφατη συμφωνία των υπερδυνάμεων προήλθε από τη Γαλλία. Η τελευταία, αντιστρέφοντας τη μέχρι τώρα παραδοσιακή πολιτική της, «επεξέτεινε» τη στρατιωτική προστασία της και στη Γερμανία. Ήδη αποφασίστηκε η δημιουργία μιας κοινής Γερμανο-Γαλλικής ταξιαρχίας και η σύσταση ενός Κοινού Αμυντικού Συμβουλίου (στο οποίο στο μέλλον θα μπορούσαν ενδεχόμενα να συμμετάσχουν και η Ιταλία, η Ισπανία και οι χώρες Μπενελούξ). Η γαλλική πρωτοβουλία φαίνεται να υπαγορεύεται από τον πάγιο στόχο για ηγεμόνευση στην Ευρώπη, αλλά και από την προσπάθεια να συγκρατηθεί η Βόννη από το να επιχειρήσει κάποιο ουσιαστικό επαναπροσανατολισμό στις διεθνείς και ευρωπαϊκές της σχέσεις (προσέγγιση με Ανατολική Γερμανία, ενδεχόμενη ουδετεροποίηση κτλ.).

Αλλά εκτός από το γεγονός ότι η πρωτοβουλία αυτή αντανάκλα κάποια κατάλοιπα ψυχροπολεμικών ψυχώσεων, μπορεί να υπονομεύσει καιρία την ισορροπία της Κοινότητας και ιδιαίτερα της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας (ΕΠΣ). Με άλλα λόγια, μια στρατηγική για την ανάπτυξη της αυτόνομης αμυντικής διάστασης της Ευρώπης, για να έχει τελικά την αξιοπιστία και αποτελεσματικότητα και να καλύπτει πραγματικά την Ευρώπη, θα πρέπει να είναι ενσωματωμένη στην ΕΠΣ (όσο δύσκολο κι αν φαίνεται επί του παρόντος αυτό). Διαφορετικά υπάρχει ο ορατός κίνδυνος οι διάφορες πρωτοβουλίες να υπονομεύσουν τόσο τη συνοχή της Ευρώπης αλλά και να αποτελέσουν εμπόδια στη διαδικασία της ύφεσης και προσέγγισης Ανατολής - Δύσης.

Σχέσεις με την Ανατολική Ευρώπη

Άμεσα συνδεόμενη με την «πρόκληση της άμυνας» είναι αυτή της ανάπτυξης συννεκτικής και συνολικής ευρωπαϊκής Οστροπλιτικής σε μια δημιουργική προσπάθεια απάν-

τησης στο φαινόμενο Γκορμπατσόφ και στις νέες συνθήκες που δημιουργούνται στην Ανατολική Ευρώπη. (Την ανάπτυξη μιας τέτοιας πολιτικής πρότεινε πρόσφατα και ο Πρόεδρος της Επιτροπής Ζακ Ντελόρ). Είναι αξιοσημείωτο ότι, παρά τις ρητορικές τοποθετήσεις, οι ευρωπαίοι εμφανίζονται γενικά να μην μπορούν να εκτιμήσουν και «απαντήσουν» πρωτοβουλιακά στην πολιτική Γκορμπατσόφ και στις νέες συνθήκες που δημιουργούνται στην Ανατολική Ευρώπη.

Η ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Οστροπλιτικής θα μπορούσε να συμβάλει στην επίλυση του περίπλοκου γερμανικού προβλήματος (συνένωση / ουδετεροποίηση), το οποίο επανήλθε στην επικαιρότητα μετά την επίσκεψη Χόνκερ κατά τρόπο που να υπηρετεί το απώτερο ξεπέρασμα της μεταπολεμικής διαιρέσης της Ευρώπης, αλλά και να στηρίζει τη συνοχή και ανάπτυξη της Κοινότητας. Επίσης, στα πλαίσια μιας γνήσιας ευρωπαϊκής Οστροπλιτικής, θα μπορούσε να επιλυθεί το πρόβλημα της ισορροπίας των συμβατικών όπλων (οι συνομιλίες για τα οποία — MBFR — δεν έχουν σημειώσει πρόοδο εδώ και 14 χρόνια). Και βέβαια η πολιτική αυτή θα συνέβαλε στην επανεξέταση της αντίληψης περί απειλής που βρίσκεται στη ρίζα του όλου αμυντικού προβλήματος.

Συνοπτικά, οι τρεις παραπάνω προκλήσεις συνθέτουν την ευρωπαϊκή κρίση και οι απαντήσεις σ' αυτές θα έχουν καθοριστική σημασία στη μελλοντική ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και βέβαια στο ρόλο και θέση της Ελλάδας σ' αυτή. Για την Ελλάδα δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το επιθυμητό πλαίσιο για την ανάπτυξη της αμυντικής ταυτότητας της Ευρώπης είναι η Κοινότητα και ειδικότερα η ΕΣΠ. Οποιαδήποτε πρωτοβουλία (όπως ενδυνάμωση ΔΕΕ, κλπ.) οδηγεί σε συρρίκνωση του ρόλου της ΕΠΣ δεν μπορεί να θεωρηθεί θετική εξέλιξη. Συρρίκνωση της ΕΠΣ σημαίνει εξασθένιση του ρόλου της Ελλάδας στην Κοινότητα. □

28
ΧΡΟΝΙΑ ΚΟΝΤΑ ΣΑΣ

Ο Μανώλης
Μπαρμπούννης
και οι συνεργάτες του
σας περιμένουν στα 4 μεγάλα βιβλιοπωλεία

- 1 ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 4, ΤΗΛ. 228 682
- 2 ΕΓΝΑΤΙΑ 150, ΤΗΛ. 235 916
- 3 ΤΟ ΚΑΤΩ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 6, ΤΗΛ. 271 853
- 4 ΤΟ ΣΠΙΤΑΚΙ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ
ΚΑΡΟΛΟΥ ΝΤΗΛ 3, ΤΗΛ. 239 746
το μοναδικό παιδικό βιβλιοπωλείο

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΓΙΑ
COMPUTERS

ΤΩΡΑ

ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ
ΒΟΗΘΗΤΙΚΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ
(Αγγλικά - Γερμανικά - Ιταλικά - Γαλλικά)

Βιβλία, χιλιάδες βιβλία για σας και
τα παιδιά σας από 30 δρχ.
Εγκυκλοπαίδειες, παιδικές και μεγάλες
με τις καλύτερες τιμές.

ΜΑΝΩΛΗΣ ΜΠΑΡΜΠΟΥΝΑΚΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Εκδόσεις ΚΑΛΕΝΤΗΣ

Γραφεία: Κολοκοτρώνη 15, Τηλ.: 32.34.270
Εκθεση: Μαυρομιχάλη 5 (1^η όροφος), Τηλ.: 36.23.553.
Βιβλιοπωλείο: ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΣ.
Μέτωνος 62, Χολαργός,
Τηλ.: 65.23.145.

Σας ενημερώνουμε ότι από
την 1η Νοέμβρη 1987 θα λει-
τουργήσει η Έκθεση Παιδι-
κού και Λογοτεχνικού Βι-
βλίου στην οδό Μαυρομιχά-
λη 5 (Α' όροφος). Τηλ.:
36.23.553.

Σας περιμένουμε.
Εκδόσεις Καλέντης

ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΑΝΤΙ:

Τη ...βασανιστική δόξα των άλλων «δαιμόνων» εξήλωσε ο δαίμων του μοντάζ και μπέρδεψε, βασανιστικά τω τρόπω, το κείμενο — απάντηση στην επιστολή του υπουργού Δημόσιας Τάξης κ. Αντ. Δροσογιάννη. Μόνο το «γράμμα του στρατηγού» άφησε ανέπαφο, πράγμα που τον καθιστά —τον δαίμονα— «υπόπτο» και γι' αυτό, ως φυσικό συνεπακόλουθο επιβάλλεται η ...βασανιστική κύρωση της δημοσίευσής εκ νέου και, πρωτίστως, σωστά του κειμένου - απάντησης... Έτσι δεν θα υπάρχουν και άλλοι λόγοι «δυσνοήτου» διατύπωσης των ...ευνοήτων, για σιωπές και απραξία εκ μέρους του στρατηγού!

Το να «ευχαριστήσει» κανείς τον υπουργό Δημόσιας Τάξης στρατηγό **Αντώνη Δροσογιάννη** για την απαντητική επιστολή του στο ΑΝΤΙ ύστερα από τη δημοσίευση στο προηγούμενο τεύχος της υπόθεσης **Σουλιώτη** (τρομοκρατία: ένας βασανιστής «καθαρίζει...») ίσως να είναι επιβεβλημένος κώδικας του "savoir vivre" αλλά γι' αυτόν ακριβώς το λόγο, ως διαδικασία, ούτε αξία επί της ουσίας έχει ούτε μπορεί να γεφυρώσει το χάσμα (και το πρόβλημα) επικοινωνίας που υφίσταται εξ αντικειμένου με τις «αξίες» της εξουσίας...

Λιανά: η απαντητική επιστολή του κ. Δροσογιάννη στο ΑΝΤΙ (30/10) (που δημοσιεύουμε παράπλευρα) καθώς και τα όσα είπε στη συνέντευξη Τύπου που έδωσε την Τρίτη, (3/11), απαντώντας σε ερωτήσεις δημοσιογράφων αξίζουν... ευχαριστηρίων — χωρίς εισαγωγικά γιατί:

— πρώτ' απ' όλα, **επιβεβαιώνουν** τον πυρήνα της καταγγελίας

— δεύτερο, **αποκαλύπτουν** την «υπηρεσιακή λογική» της πολιτικής ηγεσίας του υπουργείου επί των κυβερνήσεων του ΠΑΣΟΚ στο θέμα της στελέχωσης των κρατικών μηχανισμών καταστολής

— τρίτο, **δημιουργούν** και **θέτουν επί τάπητος** λόγω αντιφάσεων και ανακολουθιών μια νέα σειρά «βασανιστικών» ερωτηματικών.

Επιβεβαιωτικές... διαψεύσεις

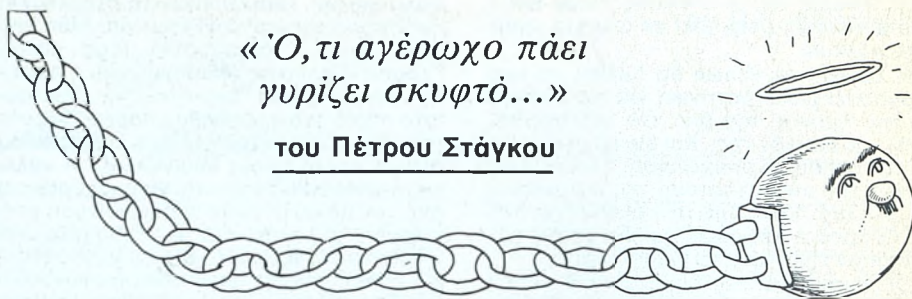
Ο κ. Δροσογιάννης επιβεβαιώνει κατ' αρχήν — αφού δεν το διαψεύδει ούτε στην επιστολή του και πολύ περισσότερο αφού το παραδέχεται ρητά στη συνέντευξη της Τρίτης — ότι ο κατ' εκλογήν κριθείς ως προσκτέος στο βαθμό που υποδιευθυντού Αστυνομίας Α' Ν. Σουλιώτης υπηρετεί στη διεύθυνση κρατικής Ασφάλειας και ειδικότερα στις «αντιτρομοκρατικές ομάδες» (ΕΚΑΜ). Δηλαδή επιβεβαιώνει την αποκάλυψη ότι ο Σουλιώτης «κατοικοεδρεύει στον (φρουρούμενο) 12ο όροφο του καλλιμάρμαρου τερατογυμνασίου της Λεωφόρου Αλεξάνδρας» και ότι «διαχειρίζεται τουλάχιστον δύο φακέλους — αυτόν της «υπόθεσης» (της εκτέλεσης) του Μιχάλη Πρέκα και των προεκτάσεων - κατασκευών που επακολούθησαν και θα επακολουθήσουν αλλά και εκείνον της Ε.Ο. 17 Νοέμβρη».

(Όσο για εκείνο το «ποτέ δεν υπηρέτησε σε υπηρεσία του υπουργείου στην Κατεχάκη» — που αναφέρει στην επιστολή του — τι το ήθελε; Η καταγγελία αναφέρει Λ. Α-

«Βασανιστικά» ερωτήματα για τον στρατηγό Δροσογιάννη

«Ό,τι αγέρωχο πάει
γυρίζει σκυφτό...»

του Πέτρου Στάγκου

ΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ

Προς τον Υπεύθυνο του Περιοδικού
«ΑΝΤΙ» Δημοχάρους 60
Αθήνα

Αθήνα, 30 Οκτώβρη 1987
Αριθ. Πρωτ. Γ.Υ.: 8812

Κύριε Διευθυντή,

Σε απάντηση δημοσιεύματος του περιοδικού σας της 23.10.87, σχετικού με τον Αστυνόμο Α' Σουλιώτη Νικόλαο, σας γνωρίζω τα εξής:

Ο παραπάνω Αστυνόμος υπηρέτησε στην ΥΑΠΠ και από το Γενάρη του '85 στην Υποδ/ση Κρατικής Ασφάλειας, με την οποία συγχωνεύθηκε η ΥΑΠΠ. Ποτέ δεν υπηρέτησε σε υπηρεσία του Υπουργείου στην Κατεχάκη.

Το ότι όμως υπηρετεί εκεί, δεν σημαίνει πως είναι ο εξ απορρήτων σύμβουλος μου, ότι πήγε εκεί μετά από «κυβερνητική επιλογή», ότι έχει «κόκκινη γραμμή» μαζί μου ή ότι «καθοδηγεί στρατηγούς». Τίποτα από όλα αυτά δεν συμβαίνει ώστε το θέμα να παίρνει τις διαστάσεις ιδιαίτερης «κυβερνητικής επιλογής», όπως ισχυρίζεστε.

Από τον υπηρεσιακό του φάκελο προκύπτει πως, μετά την καταγγελία του ΕΚΚΕ ότι κακοποίησε πρόσωπα που έδρασαν εναντίον της δικτατορίας, στη διάρκεια ανακρίσεων, έγινε τακτική ανάκριση, που κατέληξε στην έκδοση απαλλακτικού βουλεύματος (υπ' αριθ. 4347/75) του Δικαστικού Συμβουλίου του Πλημμελειοδικείου Αθηνών, γιατί δεν προέκυψαν ενδείξεις ικανές να στηρίξουν κατηγορία στο ακροατήριο και όχι λόγω εκπρόθεσμης μήνυσης.

Ίσως να γνωρίζετε πως και σε μένα επιφύλαξε η Χούντα «ιδιαίτερη περιποίηση» με αποστρατεία, φυλακίσεις και εξορίες. Δεν έχω επομένως, ούτε προσωπικούς, ούτε πολιτικούς λόγους, να στηρίξω και να προωθώ ανθρώπους που τη στήριξαν.

Φιλικά

Αντώνης Δροσογιάννης

λεξάνδρας, τι δουλειά έχει η Κατεχάκη; Και η διαβεβαίωσή του στη συνέντευξη, όταν του επισημάνθηκε το «μπέρδεμα» ότι «μόνο μια φορά έχει πάει εκεί, εκτός του ότι ελέγχεται — η τελευταία φορά που πήγε στο κτίριο της Λ. Αλεξάνδρας και το ξέρουμε ήταν «μια μέρα» της πρώτης εβδομάδας του Οκτώβρη! — δεν έχει μεγάλη σημασία. Ίσως έχει μεγαλύτερη το να βρει ποιος τον παγίδεψε με το «μπέρδεμα» Κατεχάκη - Λ. Αλεξάνδρας...).

Επίσης ο κ. Δροσογιάννης εκτός του ότι αποκαλύπτει (στην επιστολή του) ότι ο Σουλιώτης υπηρετούσε μέχρι πριν τρία χρόνια στην ΥΑΠΠ (Υπηρεσία Ασφαλείας Πολιτικών Προσώπων) που «συγχωνεύθηκε» με την υποδιεύθυνση ρατικής Ασφαλείας, αποκαλύπτει (και επιβεβαιώνει) επίσης (στη συνέντευξη) ότι ο Σουλιώτης υπηρετεί συνεχώς από τη μεταπολίτευση στην υπηρεσία αυτή...

Αυτό που επιχειρεί να διαψεύσει ο κ. Δροσογιάννης (σε «ήπιο κλίμα» στην επιστολή του και «αβανταδόρικα» στη συνέντευξη) είναι ότι ο Σουλιώτης δεν είναι ο «εξ απορρήτων σύμβουλος» του, ή ότι «καθοδηγεί στρατηγούς»... Τίποτε από όλα αυτά δεν συμβαίνει ώστε το θέμα να παίρνει τις διαστάσεις ιδιαίτερης κυβερνητικής επιλογής, γράφει. Και: «Δεν έχω απολύτως κανένα σύμβουλο», είπε στους δημοσιογράφους.

Αποστάσεις... «ασφαλείας»

Φαίνεται ότι ο στρατηγός τα κάνει όλα μόνος του ή ότι προσπαθεί να τηρήσει για τη δική του πολιτική... ασφάλεια αποστάσεις ασφαλείας από τους... ασφαλίτες.

ΚΑΤ' ΑΡΧΗΝ είπε στους δημοσιογράφους ότι μετά το δημοσίευμα του ΑΝΤΙ ζήτησε τον υπηρεσιακό φάκελο Σουλιώτη για να «ενημερωθεί» για το... βασανιστικό παρελθόν του...

ΔΕΥΤΕΡΟ ένιψε τας χείρας του, και «κάρφωσε» τους προκατόχους του (εν μέρει δικαίως) λέγοντας ότι δεν τον τοποθέτησε αυτός στη θέση αυτή, αλλά εκεί τον βρήκε όταν ανέλαβε υπουργός Δημόσιας Τάξης.

ΤΡΙΤΟ, του «ξέφυγε» (;) ύστερα από πίεση: «Δεν τον επέλεξα εγώ, τα είδα μετά στο φάκελό του. Όποιος έχει κάνει βασανισμούς είναι απαράδεκτος. Δεν το ήξερα αυτό, γι' αυτό δεν τον άλλαξα... Θα τους άλλαξα όλους...».

ΤΕΛΟΣ άφησε και την πόρτα «ανοιχτή» με τη δήλωση: «Τι θα κάνω εγώ τώρα είναι άλ-

λη υπόθεση, είναι δική μου δουλειά...».

Πόσο αξιόπιστο είναι το ότι ο στρατηγός δεν γνώριζε το περιεχόμενο του υπηρεσιακού φακέλου του Σουλιώτη — με τη βαρύτητα του «πόστου» και της «αποστολής» του — μπορεί να κριθεί μόνο με την απάντηση στο ερώτημα για το πόσο επιτρεπτό είναι να μην γνωρίζει η πολιτική ηγεσία του υπουργείου το ποιον των κρατικών επιτελών και των βασικών χειριστών της λεγόμενης αντιτρομοκρατικής πάλης που έχει αναγορεύσει σε μείζονα στόχο, καθήκον και κριτήριο της αποστολής της...

Η «απαλλαγή» της «Αλλαγής»

Το «κλειδί» βέβαια της όλης υπόθεσης είναι η καταγγελία ότι ο Σουλιώτης έδρασε, όπως αναλυτικά αναφέρει το δημοσίευμα στο προηγούμενο τεύχος, ως **βασανιστής** επί χούντας στην Ασφάλεια Προαστίων στον Περισσό κυνηγώντας ως «τρομοκράτες» αντιστασιακούς και ότι, και γι' αυτό το λόγο αποτελεί πρόκληση, ότι συνεχίζει την κρατική «αντιτρομοκρατική» δραστηριότητά του.

Η μήνυση - δημόσια καταγγελία για τη «δραστηριότητα» του Σουλιώτη και των άλλων «περιττωμάτων του Περισσού» υπεβλήθη στις 18/4/75 και κρίθηκε **εκπρόθεσμη** βάσει της... **αβάσιμης** ερμηνείας, όπως υποστήριξε ολόκληρος σχεδόν ο νομικός κόσμος την περίοδο εκείνη (π.χ. και ο νυν υπουργός Ναυτιλίας κ. **Ευ. Γιαννόπουλος**) του Δ' ψηφίσματος. Γιατί ο υπολογισμός του τριμήνου της προθεσμίας που προέβλεπε για την υποβολή μηνύσεων για τους βασανιστές έπρεπε να αρχίζει από την **ημερομηνία της δημοσίευσής του στην «Εφημερίδα της Κυβερνήσεως»** που έγινε στις 20/1/75 και άρα η υποβολή της, στις 18/4/75 ήταν **εμπρόθεσμη!**

Η επίκληση από τον κ. **Δροσογιάννη** του γεγονότος ότι εκδόθηκε απαλλακτικό βούλευμα, για τους βασανιστές του Περισσού (4347/75 του Δικαστικού Συμβουλίου του Πλημμελειοδικείου Αθηνών), «γιατί δεν προέκυψαν ενδείξεις ικανές να στηρίζουν κατηγορία στο ακροατήριο και όχι λόγω εκπρόθεσμης μήνυσης», είναι αν μη τι άλλο **ατυχής**.

ΝΟΜΙΚΑ γιατί ένα χρόνο μετά, το απαλλακτικό βούλευμα 230/76 του Συμβουλίου Ε-

φετών, που επεκτείνει και ολοκληρώνει τις «ευεργετικές» για τους βασανιστές «ρυθμίσεις» του προηγούμενου βουλευματος **αναφέρεται ρητά** στο «εκπρόθεσμο» της υποβολής της μήνυσης. Και κυρίως πολιτικά γιατί τότε εκτός από τις πολιτικές δυνάμεις της Αριστεράς και το ΠΑΣΟΚ είχε χαρακτηρίσει **«σκανδαλώδη»** την απόφαση και ως **μεθόδευση «αφομοίωσης των χουντικών στοιχείων στο καραμανλικό κράτος»**.

Ας ρίξει ο κ. Δροσογιάννης μια ματιά στον τύπο του Απριλίου 1975 και 1976 και κυρίως ας ζητήσει από το γραφείο τύπου του ΠΑΣΟΚ αρωγή για να βρει τι έλεγε το «Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα» και επώνυμα — πολύ επώνυμα — στελέχη του για την απαλλαγή των βασανιστών με το «κόλπο» αυτό...

(Και για το μακάβριον ή και την πλάκα της υπόθεσης — διαλέγετε και παίρνετε — η σύμπτωση: την ίδια εβδομάδα που δημοσιεύτηκε το βούλευμα 230/76, δημοσιεύτηκε και το ανάλογο 358/76 με το οποίο απηλλάγη για άλλη υπόθεση βασανισμού εγκύου ο... «άγγελος» **Μπάμπης**... Αλλά, «τέλος καλό, όλα καλά» που λέει και η παροιμία!).

«Ευαισθησία» και σκοπιμότητα

Ο κ. Δροσογιάννης στο φινάλε της επιστολής του στο ΑΝΤΙ αναφέρει: «Ίσως να γνωρίζετε πως και σε μένα επιφύλαξε η χούντα "ιδιαίτερη περιποίηση" με αποστρατεία, φυλακίσεις και εξορίες. Δεν έχω επομένως ούτε προσωπικούς ούτε πολιτικούς λόγους, να στηρίζω και να προωθώ ανθρώπους που τη στήριξαν», και την «ευαισθησία» του ως προς αυτό την υπογράμμισε και στις δηλώσεις που έκανε στους δημοσιογράφους του ρεπορτάζ.

Αποδεκτά αυτά ως δήλωση και επώνυμη τοποθέτηση. Ας πάρουμε όμως όλα τα δεδομένα: ένας επαγγελματίας βασανιστής της χούντας που απηλλάγη δια βουλευματος σε μια συγκεκριμένη πολιτική συγκυρία υπηρετεί σε ένα πόστο-κλειδί της κρατικής ασφαλείας και δη στα «αντιτρομοκρατικά». Το πορτραίτο του είναι αυτό που σκιαγραφήθηκε με τις αντιφάσεις και τις πτυχές του στο προηγούμενο τεύχος. Τώρα θεωρείται «το καλύτερο παιδί», ίσως γιατί έκανε το κορόιδο, ίσως μας «πρασίνι-

σε», ίσως γιατί η **σκοπιμότητα της αξιοποίησης «στελεχών» στους μηχανισμούς καταστολής** δεν ξεχωρίζει το μεταβλητό των πολιτικών κυβερνήσεων αλλά γνωρίζει μόνο τη σταθερά του κράτους...

Η επίκληση των αντιχουντικών ευαισθησιών του στρατηγού χωρίς να είναι συνώνυμη με άλλες ευαισθησίες έχει τη δυνατότητα να εκφραστεί, πέραν των γραπτών και προφορικών δηλώσεων, **πρακτικά**, αλλιώς η αξία (και η ουσία) τους θα είναι ταυτοσημη με την **απουσία** της. Ας πράξει και ας ψάξει — τα ονόματα αναφέρονται στο προηγούμενο τεύχος και **«τροχιοδεικτικά»**, τώρα: **Ιωάννης Χολέβας, Χρ. Κεραμιδής** — και ας βρει έστω και... «βασανιστικά» τα «δέοντα ο στρατηγός...». Εμείς ξέρουμε και θα (τον) περιμένουμε!

Τέλος — χωρίς να τελειώνουμε — σημειώνουμε ότι τόσο ο κύριος Δροσογιάννης (στη συνέντευξη τύπου) από μόνος του, όσο και ορισμένοι «καλοθελητές» αυτόνομα, **«εντύπως»** και **«α-τύπως»** διερωτήθησαν «**μα γιατί τώρα, ύστερα από τόσα χρόνια, ανακινήθηκε αυτή η ιστορία**...». Η απάντηση δεν είναι μόνο δημοσιογραφική (αν και θα μπορούσε να ήταν!) ότι πράγματι ναι **μεν ξέραμε** ότι ο Σουλιώτης (όπως και όλοι οι άλλοι ομοειδείς του) ζει και βασιλεύει στα Σώματα Ασφαλείας αλλά **τώρα** μάθαμε ότι δρα ως επιτελάρχης στον **«αντιτρομοκρατικό αγώνα!** Και αυτό το γεγονός ως **«λεπτομέρεια»** έστω, από μόνο του δίνει την είδηση, επειδή δίνει μιαν άλλη διάσταση τόσο στο **πώς** και **από ποιους** διεξάγεται αυτός ο «αγώνας», αλλά και στο **δεδομένο της επιβίωσης των βασανιστών της χούντας στην ΕΛΑΣ της 'Αλλαγής!** Όχι, η απάντηση δεν είναι μόνο ούτε κυρίως αυτή για τον κύριο Δροσογιάννη. Ας καλέσει ο στρατηγός τον προϊστάμενό του κι ας τον **ρωτήσει** — πράγμα που θα έπρεπε να έχει ήδη κάνει! — κι ίσως πάρει την **απάντηση** που θα **έπρεπε να ξέρει** ήδη πριν διατυπώσει δημόσια τις «απορίες» του...

ΥΓ. Ο βασανιστής τότε ταγματάρχης της Χωροφυλακής **Κλωνάρης** στον Περισσό είχε ένα αγαπημένο ρητό: «**Όποιος και να έρθει εμείς θα μείνουμε στη θέση μας, γιατί εμείς είμαστε η σπονδυλική στήλη του κράτους...**».

• εκδόσεις • βιβλιοπωλείο η κομμούνα

- βιβλία
- αφίσες
- περιοδικά

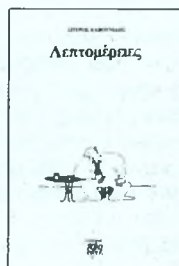
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ: Μεροληπτική κατάθεση

Μία προσωπική κατάθεση, που συγχρόνως είναι και μαρτυρία της γενιάς της δικτατορίας και της μεταπολίτευσης.

ΣΠΥΡΟΣ ΚΑΒΟΥΝΙΔΗΣ: Λεπτομέρειες

Λεπτομέρειες του καθημερινού βίου, που κάνουν όμως τη ζωή μας... δύσκολη πολλές φορές ανυπόφορη.

Μικρά χρονογραφήματα δημοσιευμένα στο περιοδικό ΑΝΤΙ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
**ΠΟΛΥ
ΕΡΩΤΕ**

Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΑΠΟ ΤΟ ΑΓΙΟΝΟΡΟΣ

Είδαμε τις τεράστιες κίτρινες σημαίες με τον δικέφαλο να κυματίζουν στους δρόμους πλάι-πλάι με τη γαλανόλευκο και θεωρήσαμε υπεύθυνους τους οπαδούς της ΑΕΚ· ακούσαμε τα κανόνια του Λυκαβηττού να ηχούν και αναρωτηθήκαμε ποια ήταν η λησμονημένη εθνική επέτειος που γιορταζόταν· αναπνέαμε καυσάερια σε μποτιλιαρισμένους δρόμους και βλαστημούσαμε τον άγνωστο επίσημο που για χατίρι του οι τροχονόμοι μάς είχαν αποκλείσει. Εν τέλει, μάθαμε πως αιτία όλων ήταν χιλιετής βυζαντινή εικόνα που ως τότε αγνοούσαμε την ύπαρξή της, όνομα *Άξιον Εστί*, ήτις αφίχθη από το Αγιονόρος προς σωτηρίαν ημών, των Αθηναίων αμαρτωλών, και προς τέρψιν του αναμενομένου Πατριάρχου.

Έκτοτε εκατοντάδες χιλιάδες αμαρτωλοί προσπάθησαν να εξαγνιστούν προσκυνώντας την, με πρώτους - πρώτους Σαρτζετάκη, Παπανδρέου, Μητσotάκη. Ατέλειωτες ουρές πιστών περιμένουν ώρες ολόκληρες μέχρι να καταφέρουν ν' αποθέσουν τα χείλη τους στο ψυχρό τζάμι. Η ευλογία της μάλιστα μπορεί να φτάσει και στο σπίτι, γράφουν οι εφημερίδες: αρκεί να σκουπιστεί, με βουτηγμένο σε κολώνια ή οινόπνευμα βαμβάκι, το γυαλί που την απομονώνει, και να μεταφερθεί, μετά, το βαμβάκι στον οίκο. Ο φόβος του Έητζ δεν πρέπει να είναι άσχετος προς αυτή την ιεροτελεστία.

Στις ουρές κυριαρχούν γυναίκες ώριμες, ηλικιωμένες, αλλά και νέες. Μετά τόσους αιώνες αποκλειστικά ανδρικής λατρείας στο άβατο του Άθωνα, η *Άξιον Εστί* παραδίδεται και στη γυναίκα. «Μαγάρισμα»; Το αντίθετο ακριβώς: η ξεθωριασμένη από το χρόνο γοητεία της Βρεφοκρατούσας εικόνας θα ανανεωθεί από τη θηλυκότητα που την τριγυρίζει. Το ιερό πάθος των μοναχών για την Παναγιά, την κεχαριτωμένη παρθένο, θα αναζωογονηθεί και η λιβιδινική θρησκευτικότητα τους θα φτάσει σε νέα ύψη.

Αν λοιπόν εδώ έγινε δεκτή σαν αρχηγός κράτους, στο Αγιονόρος θα την υποδεχθούν σαν την αγαπημένη που γυρίζει, ξεκούραστη, μαυρισμένη, ανανεωμένη από χωριστές καλοκαιρινές διακοπές. Λίγο ύποπτη, αλλά γι' αυτό περισσότερο γοητευτική. Θα καούν τόνοι κερών, λαδιού, θυμιάματος προς τιμήν της, γι' αυτήν που μπορεί να έλειψε, αλλά παραμένει πάντα δική τους, πάντα γυναίκα σ' ένα κόσμο που κυριαρχεί η αντρική, καλογεριστική, βαρβατία.

Χαλάλι της λοιπόν οι βυζαντινές μεγαλοπρέπειες, η ταλαίπωρία των απίστων, το παραλήρημα των πιστών, η ειδωλοατρική παρόξυνση, ο μεσαιωνικός ανορθολογισμός. Η γυναίκα από το Αγιονόρος επιστρέφοντας στον οίκο της θα αναπερνώσει το ορθόδοξο και καλογεριστικό πάθος των Αγιορειτών και το Έθνος θα μπορεί να κοιμάται ήσυχο πως οι παραδόσεις κι επομένως το μέλλον του, δεν κινδυνεύουν.

Δ.Κ.Ψ.

«Όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται ελεύθεροι και ίσοι στην αξιοπρέπεια και τα δικαιώματα».

● Τα δικαιώματα, όμως, των ξένων εργατών και μειονοτήτων στη χώρα μας φαίνεται πως δεν είναι τόσο αυτονόητα. Το ενημερωτικό φυλλάδιο που κυκλοφορεί η «Επιτροπή για τα δικαιώματα των ξένων εργατών και των μειονοτήτων» δίνει κατατοπιστικές πληροφορίες για το θέμα: Πακιστανοί, Φιλιπινέζες αλλά και Τούρκοι, Κούρδοι, Ερυθραίοι, Πολωνοί. Τι κάνουμε, όμως, εμείς γι' αυτούς;

«Καθένας έχει το δικαίωμα να εργάζεται και να επιλέγει ελεύθερα το επάγγελμά του».

● Με το ζήτημα της επανένταξης των μεταναστών μας που επιστρέφουν ασχολείται σε άρθρο της η Τ. Μπερτζελέτου στο περιοδικό *Εκπαίδευση και επάγγελμα*.

● Ενώ η *Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς* σε συνεργασία με την *Εταιρεία Οικολογίας και Ανάπτυξης* οργανώνουν πρόγραμμα εκπαίδευσης νέων, υποαπασχολούμενων και απειλούμενων από την ανεργία καθηγητών μέσης εκπαίδευσης με θέμα: «Κατάρτιση ανέργων εκπαιδευτικών σε θέματα προστασίας περιβάλλοντος και περιβαλλοντικής εκπαίδευσης» (για περισσότερες πληροφορίες στο τηλέφωνο 36.19.837).

● Και για όσους δεν το ξέρουν! Φέτος είναι το «Ευρωπαϊκό Έτος Περιβάλλοντος» και το «Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας» ανέλαβε την οργάνωση έκθεσης με θέμα «Τα ελληνικά δάση». Πηγαίνετε όσο είναι καιρός, στο *Ζάπειο Μέγαρο*, γιατί ίσως του χρόνου δε θα αντικρίσετε το ωραίο δέντρο που είναι μπρος στο παραθυρό σας. Οι φωτιές εξαπλώνονται ταχύτατα!

● Αν γράφαμε ο καθένας «Μια μέρα...» της ζωής μας, ειδικά το καλοκαίρι, θα είχαμε να μνημονεύσουμε και κάποια φωτιά. Εδώ που τα λέμε, «Μια μέρα...» της ζωής ενός ανώνυμου νεοέλληνα το 1987 δεν έχει λιγότερα βάσανα από τη ζωή που είχαν στο παρελθόν οι κάτοικοι της ίδιας γης. Διαβάσαμε τα κείμενα των πρώτων δέκα ομιλιών που οργανώθηκαν το 1986 από την «Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας» με γενικό τίτλο «Ιστορία του καθημερινού βίου» που κυκλοφορούν σε αυτοτελείς εκδόσεις με τίτλο «Μια μέρα...» και είναι να απορείς τι σου είναι αυτό το ρωμέικο! Παντού και πάντα, ίδια γεύση...

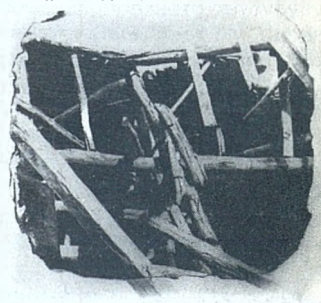
● Με γενικό τίτλο «Διανόηση και Κοινωνία στην Ελλάδα» η

«Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας», κάθε Πέμπτη στις 7μ.μ. άρχισε ήδη σειρά ομιλιών. Μίλησε ο Παν. Μουλλάς και ακολουθούν οι Αλεξ. Κύρσης και Κοσμάς Ψυχopaίδης (19.11), Θανάσης Τζαβάρας (26.11), Βασίλης Καραποστόλης (3.12), Κώστας Κριμπάς (10.12), Δημοσθ. Αγραφιώτης (17.12).

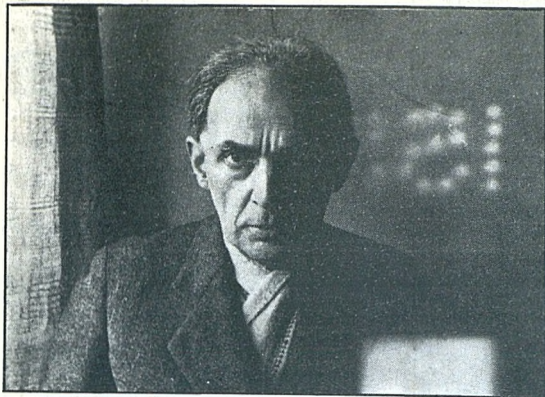
● Σαραντά χρόνια Βρετανικής Γλυπτικής στην *Εθνική Πινακοθήκη* ● Έκθεση γλυπτικής που οργανώνει ο «Σύλλογος Γλυπτών» στο Ωδείο Αθηνών ● έκθεση φωτογραφίας και ζωγραφικής στο χώρο τέχνης «Εύμαρος» (Φωκίδος 26, Αμπελόκηποι, τηλ. 77.76.485. (Αυτή τη φορά, επιτέλους, δίνουμε τη σωστή διεύθυνση!). ● Έκθεση βιβλίου στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων.

● «Πλέον ήμισυ παντός» ο τίτλος της έκθεσης του Lawrence Weiner στη γκαλερί Jean Bernier (Μαρσλή 51). Υπερρεαλιστικός τίτλος και η ιδέα που προτείνει ο L.W. ιδιότυπη. «Η αντικατάσταση του έργου από τη σύλληψη» ή «ένας σωρός πληροφοριών που μεταφέρεται από το ένα σημείο στο άλλο. Για να δούμε!»

● Στη Θεσσαλονίκη, πάντως, κυκλοφορεί το περιοδικό *Θόνη*, το τελευταίο εναπομείναν καλό έντυπο για τον κινηματογράφο. Σ' αυτό το τεύχος αφιέρωμα στον αγγλικό και τον ελληνικό κινηματογράφο.

● Και μια τελευταία ειδηση πάλι απ' τη Θεσσαλονίκη: όσοι σπεύσουν μπορούν να προλάβουν την έκθεση του Σωτήρη Σόρογκα στη γκαλερί «Ειρμός». Από τα ερεθίσματα της πραγματικότητας, ο Σωτήρης Σόρογκας μορφοποιεί τη νέα εικαστική πραγματικότητα κυρίως μέσα από τις αντιθετικές σχέσεις. Άσπρο-μαύρο, κενό-πλήρες. Οι τρύπες, τα πηγάδια, το φιλατρό, αλλά κυρίως οι πέτρες και τα ξύλα δίνουν με υλικό τρόπο τη σχέση του απόλυτου με το σχετικό, του αιώνιου με το φθαρτό, της ζωής με το θάνατο. Μια αναμέτρηση προσωπική που εκπλήσσει με την ευπαθή αλλά πάντως σταθερή ισορροπία της.

Δημήτρης Πικιώνης 1887-1968

Κάποτε η γυναίκα του Πικιώνη του γύρεψε να αγοράσει ψάρια από την αγορά κι αυτός γύρισε το μεσημέρι σπίτι του με μια γυάλα χρυσόψαρα...

—Είχαν τόσο ωραία χρώματα!

Η έκθεση που οργανώνει η *Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας* προσπαθεί να στήσει τη μνήμη του Δημήτρη Πικιώνη όχι τόσο από το έργο του όσο μέσα από τεκμήρια και ποικίλες μαρτυρίες, που αναδεικνύουν περισσότερο τον μαχόμενο διανοούμενο. Σε δύσκολους καιρούς όπου το πλήθος των συναντήσεων του με πρόσωπα και ιδέες συνδιαμορφώνει την πολιτισμική μας ιστορία, ο Δ. Πικιώνης δρα μαζί με τον Σικελιανό, τους Πολίτηδες, τον Γιάννη Αποστολάκη στο *3ο Μάτι*, με τον Βέλμο, τον Δούκα, τον Κόντογλου, τον Παπαλουκά, τον Γκίκα· στην Ελληνική Λαϊκή Τέχνη με την Αγγελική Χατζημιχάλη. Στο μεσοπόλεμο, με τις απόψεις του απ' τη μια αναδεικνύει το «δημώδες» κι από την άλλη το «νεωτερικό».

Μετά τον πόλεμο ο Δ. Πικιώνης λειτουργεί ως διαρκής αναφορά των νεοτέρων. Συνεχίζει να δημιουργεί και να διδάσκει, διαμορφώνοντας έτσι τη νέα γενιά των αρχιτεκτόνων. Ασχολείται και προωθεί το ζήτημα του σεβασμού της παράδοσης και του τόπου.

«Ήθελα να ζωγραφίσω ολομόναχος. Όχι μόνο γιατί ένας δεν είναι πρόθυμος πάντα να δείξει εις τους άλλους τις ενδεχόμενες αδυναμίες του, μα γιατί η τέχνη ήταν για μένα θρησκευτική πράξη ευλάβειας και λατρείας προς τη μητέρα Φύση, και την ιερότητα τούτη κίνδυνος θα 'ταν η αμάθεια των πολλών να προσβάλλει. Μόνος λοιπόν επήγαينا εις το άλσος τούτο που ήταν το άδυτό μου...».

Και ακολουθεί όντως μια μοναχική διαδρομή σε μια εποχή που δεν ευνοεί τις συλλογικότητες· οι γύρω του οικειοποιούνται τα συνθήματα για την «ελληνικότητα» και τη «Νέα Τέχνη», εξουδετερώνουν, όμως, με τις πρακτικές τους την ίδια την πρότασή του.

Η πορεία του Δ. Πικιώνη διαμορφώνεται κυρίως από το αρχειακό του υλικό και έτσι έχουμε μια εξαιρετικά ενδιαφέρουσα έκθεση στηριγμένη στην «προσωπική μαρτυρία», που αποκαθιστά με τον τρόπο της τη χαμένη συλλογικότητα ως ένδειξη έστω του συνεκτικού ιστού που κρατά ενωμένα τα πρόσωπα με το συλλογικό σώμα.

100 χρόνια από τη γέννηση του Δ. Πικιώνη και 19 από το θάνατό του μας χωρίζουν και μας συνδέουν επίσης με αυτό που μπορεί να είναι μια πνευματική συνάντηση μέσα σε τόσες διαδρομές.

Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας (Σχολή Μωραΐτη): Δημήτρης Πικιώνης, 1887-1968. Διαδρομές και συναντήσεις, Σίνα 46, καθημερινά 10-1 και 6-9, εκτός από Σάββατο και Κυριακή.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΠΟΣΠΕΡΙΤΗΣ

Ερεσσού 9 ΑΘΗΝΑ 106 80 Τηλ.: 3604161

ΙΟΥΛΙΟΥ ΒΕΡΝ Για μικρούς και μεγάλους

- Δεκαπεντάχρονος πλοίαρχος
- Μιχαήλ Στρογκώφ
- Ροβήρος ο κατακτητής
- Ο κυρίαρχος του κόσμου
- Ο Φάρος στην άκρη του κόσμου
- 20.000 λεύγες κάτω από τη θάλασσα
- Τα 500 εκατομμύρια της Μπεγκούμ
- Το αστέρι του νότου
- Από τη γη στη σελήνη
- Γύρω από τη σελήνη
- Ο πύργος των Καρπαθίων
- Ταξίδι στο κέντρο της γης
- Πέντε βδομάδες με αερόστατο
- Τα παιδιά του πλοίαρχου Γκραντ
- Το μυστηριώδες νησί
- Ο γύρος του κόσμου σε 80 μέρες
- Σχολή Ροβινσώνων
- Το Αιγαίο στις φλόγες
- Δράμα στη Λιβονία

ΕΠΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ
ΓΙΑ ΤΟΝ ΝΙΚΟ ΚΑΒΒΑΔΙΑ

Άλξανδρος Άργυριος • Γιώργος Ίωάννου
Στρατής Τσίρκας • Ντίνος Χριστιανόπουλος

ΣΕΙΡΑ • ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ • 1
ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ» • ΑΘΗΝΑ 1982

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΣΕΙΡΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ
ΨΗΦΙΔΕΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΑΡΓΥΡΙΟΥ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ
ΣΤΡΑΤΗΣ ΤΣΙΡΚΑΣ
ΝΤΙΝΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΕΠΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΟΝ
ΝΙΚΟ ΚΑΒΒΑΔΙΑ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,
Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Μ. Κοτζιά και Σία»,
Τοιμιοκή 78

Θάνατος στη Βενετία

της Ελένης Καραντζόλα

«Γεγονός εξοργιστικό και όνειδος μέγα» χαρακτηρίζει η Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Κρήτης σε ψήφισμά της τα συμβάντα τον τελευταίο καιρό στο Ελληνικό Ινστιτούτο Βενετίας, και ως τώρα έχουν υψώσει το ίδιο οργισμένη τη φωνή τους όλα τα Πανεπιστήμια της χώρας, επιστημονικά σωματεία και πλήθος επώνυμων Νεοελλήνων. Το θέμα έχει απασχολήσει ήδη τις στήλες όλων των εφημερίδων, θα απασχολήσει σε λίγο τη Βουλή, και θα συνεχίσει να απασχολεί την ελληνική κοινή γνώμη, γιατί, όπως επιγραμματικά ειπώθηκε, στο Ινστιτούτο έχει διαπραχθεί ένα «έγκλημα απιθάνου εκτάσεως».

Η κατακραυγή δεν διασκεδάστηκε ούτε κατασίγασε με τις δυο αμήχανες και καθυστερημένες ανακοινώσεις του υπουργείου Εξωτερικών, ενώ συνέχιζαν να κυκλοφορούν φημολογίες και υπαινιγμοί για ατασθαλίες και «διοικητικές ανωμαλίες». Το «Αντί» πήρε την πρωτοβουλία να με στείλει στη Βενετία, όπου έμεινα τρεις ημέρες συνομιλώντας ασταμάτητα με μερικά από τα πρόσωπα του δράματος, ενώ παράλληλα στην Αθήνα επικοινωνήσα με τα υπόλοιπα, για να μπορέσω να σχηματίσω μια εικόνα του τι πραγματικά συμβαίνει. Μια πρώτη δόση των εντυπώσεών μου δημοσιεύεται σήμερα. Θα ακολουθήσουν και άλλα αν χρειαστεί, προκειμένου να αποκαλυφθεί όλη η αλήθεια και να οδηγηθεί σε αίσιο τέρμα η θλιβερή αυτή υπόθεση, δηλαδή στην επαναφορά της ομαλής λειτουργίας του το Ινστιτούτο, όπως επαγγέλληκε το υπουργείο Εξωτερικών.

«Λειτουργεί, δεν λειτουργεί...»

Το Ινστιτούτο, φυσικά, δεν λειτουργεί. Η Εποπτική Επιτροπή (Ε.Ε.) που σύμφωνα με το νόμο ασκεί τον έλεγχο του Ινστιτούτου, έχει παροπλιστεί τους τελευταίους μήνες. Ενώ η Ακαδημία Αθηνών και το υπουργείο Παιδείας έχουν διορίσει τους εκπροσώπους τους (τους κ.κ. Μανόλη Χατζιδάκη και Γιάννη Γιαννουλόπουλο αντίστοιχα), το υπουργείο Εξωτερικών επιμένει να μη διορίζεται το δικό του. Πολλές εξηγήσεις δίνονται ανεπίσημα από κύκλους του ΥΠΕΞ: «ότι πρέπει πρώτα να ξεκαθαριστεί η υπόθεση των οικονομικών "σκανδάλων"» ή «ότι είναι πραγματικά δύσκολη η επιλογή του προσώπου, γιατί μόνο 2-3 άτομα εμπνέουν εμπιστοσύνη για να αναλάβουν αυτό το πόστο». Το γεγονός όμως είναι ότι η μη λειτουργία της Ε.Ε. παραλύει και τη λειτουργία του Ινστιτούτου.

Δεν υπάρχει διευθυντής: Μετά την αποχώρηση το 1982 του επί 16 χρόνια διευθυντή Μανούσου Μανουσάκα, η θέση έμεινε κενή. Σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου ανέλαβε διευθύνων ο Σπύρος Μεσσήνης, γραμματέας ως τότε του Ινστιτούτου. Η θέση προκηρύχτηκε με καθυστέρηση 5 χρόνων, το Νοέμβριο του '86. Μοναδικός υποψήφιος (μετά την απόσυρση του κ. Μαστροδημήτρη ήταν ο διακεκριμένος μεσαιωνολόγος Νίκος Παναγιωτάκης, καθηγητής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, ο οποίος και εκλέχτηκε ομόφωνα το Μάρτη του '87. Το υπουργείο Παιδείας υπέγραψε αμέσως το διορισμό του, και του έδωσε πεντάχρονη άδεια από το Πανεπιστήμιο προκειμένου να αναλάβει τη νέα του θέση. Το ΥΠΕΞ αντίθετα, μέχρι σήμερα, δεν έχει υπογράψει τον διορισμό, για να προστατεύσει τον κ. Παναγιωτάκη —καθώς λέει— από τα «σκάνδαλα» και να τον διορίσει «άφθαρτο και ασπίλωτο». Ωστόσο η παραπέρα διάλυση του Ινστιτούτου δεν μπορεί να αποτραπεί.

Δεν υπάρχει γραμματέας: Στις 29/10 με βάση το άρθρο 151 του συμπληρωματικού νόμου της 20/8/1976, το ΥΠΕΞ ανακάλεσε στην Αθήνα τον κ. Σωτήρη Μεσσήνη.

Από το περιβάλλον του υπουργού Εξωτερικών ελέγχθη κατ' επανάληψη ότι «η μετάθεση δεν είναι δυσμενής. Πρόκειται για μια φυσιολογική μετακίνηση, ενός προξενικού υπαλλήλου επιβεβλημένη μετά από 17 χρόνια —προνομακικής— παραμονής του κ. Μεσσήνη στη Βενετία». Η ενέργεια αυτή όμως δημιουργεί πολλά ερωτηματικά:

α) Ο κ. Μεσσήνης, τον οποίο κατά κύριο λόγο βαραινουν οι κατηγορίες για την κακή οικονομική διαχείριση του Ινστιτούτου (κυρίως μετά το '82), δεν έχει αυτή τη στιγμή πρόσβαση στα στοιχεία που θα μπορούσε να αντιτάξει για να υπερασπιστεί τον εαυτό του αλλά και τη λειτουργία του Ιδρύματος.

β) Του ζητήθηκε να παρουσιαστεί στην

Αθήνα μέσα σε 20 μέρες (!) μετά από 30 χρόνια ζωής στη Βενετία κι ενώ είναι γνωστό ότι η γυναίκα του είναι βαρύτατα αρρώστη.

Το πιο εξωφρενικό είναι ότι προκειμένου να φανεί ότι η μετάθεση του κ. Μεσσήνη, δεν σταμάτησε τη λειτουργία του Ινστιτούτου, το ΥΠΕΞ ζήτησε από τον κ. Χρήστο Αποστόλου «παράλληλα με τα καθήκοντά του στο Προξενείο, να προσφέρει υπηρεσίες στο Ινστιτούτο». Σύμφωνα όμως με την παράγραφο 2 του άρθρου 5 του Β.Δ. 720/1-9-1966 ο γραμματέας του Ινστιτούτου ή αντικατάστατός του επιλέγεται από την Εποπτική Επιτροπή και όχι από το ΥΠΕΞ. Ο κ. Αποστόλου εν προκειμένω δεν νομιμοποιείται να εκτελεί χρέη γραμματέα ή διευθύνοντα. Ο ίδιος έχει επίγνωση αυτής της πραγματικότητας: Δηλώνει «αναρμόδιος» και παραπέμπει με αγωνία στους «προϊστάμενους του» (τον κ. Βαμβουνάκη), πράγμα που έχει οδηγήσει πολλά μέλη της ελληνικής κοινότητάς να ζητούν την απομάκρυνσή του.

Δεν υπάρχει τελικά κανείς: Μετά την μετάθεση του κ. Μεσσήνη ζητήθηκε από τη διοικητική γραμματεία, *Αντωνία Κουτουρέλου* να αναλάβει τη διαχείριση των οικονομικών του Ινστιτούτου. Υπό το βάρος των καθηκόντων έπαθε νευρική κρίση και υπέβαλε την παραίτησή της, στην οποία —απ' όσο γνωρίζω— εμμένει. Αντικαταστάτης της μπορεί να οριστεί μόνο από την Εποπτική Επιτροπή.

Δεν υπάρχει βιβλιονόμος ούτε διαχειριστής - λογιστής, καθώς οι θέσεις αυτές παραμένουν επί σειρά ετών κενές.

Στο Ινστιτούτο δεν υπάρχουν πια υπότροφοι ούτε φιλοξενούμενοι ερευνητές (εκτός από την κ. Ιωάννα Στεριώτου, η ερευνητική υποτροφία της οποίας ενεκρίθη από την Εποπτική Επιτροπή, πριν η τελευταία αχρηστευθεί). Οι υπότροφοι κ.κ. Κατερίνα Μπαντιά και Μαρία Πατραμάνη επέστρεψαν πριν από λίγες μέρες στην Ελλάδα, γιατί δεν τους καταβάλλονταν η υποτροφία.

Ο κύριος Πρόξενος

Το μόνο που λειτουργεί στο Ινστιτούτο —αλλά κι αυτό παράτυπα— είναι η **Διαχειριστική Επιτροπή**. Ο πρόξενος στη Βενετία κ. **Νίκος Βαμβουνάκης**, πρόεδρος της Επιτροπής από το '83, επιμένει να τη συγκαλεί, εμφανίζοντας ως διευθύνοντα τον κ. Αποστόλου (που δεν έχει δικαίωμα λόγου, απέχει στις ψηφοφορίες, αλλά υπογράφει τα πρακτικά) και παρακάμπτοντας τον πρόεδρο της ελληνικής κοινότητας κ. **Μπαμπανίκα** (στη θέση του καλεί παράτυπα τον αντιπρόεδρο κ. **Σιδέρη**).

● Ο κ. Βαμβουνάκης είναι αναμφισβήτητα ο **πρωταγωνιστής** των τελευταίων εξελίξεων στο Ινστιτούτο της Βενετίας, καθώς αυτός πρωτοέθεσε το θέμα των οικονομικών ατασθαλιών, κι από τα χέρια του περνάνε τα πάντα.

Παρ' όλο που —όπως λέει— «φροντίζει να είναι καλυμμένος από δέκα μεριές», αρκετές ενέργειές του είναι —επεικώς— ακατανοητές.

— Δεν παρεμβαίνει όταν ο κ. Σιδέρης (ο οποίος του έχει απόλυτη εμπιστοσύνη) δηλώνει στον ιταλικό τύπο ότι πρέπει ν'

Το μέγαρο της Ελληνικής Αδελφότητας

αλλάξει ο τρόπος εκλογής του διευθυντή του Ινστιτούτου.

— Μπροστά σε μάρτυρες καλεί την ιταλική αστυνομία στο Ινστιτούτο και πιέζει τους αμύηχανους αστυνομικούς αν το ίδρυμα βγάζει ΦΠΑ στα τιμολόγια που εκδίδει.

— Με τηλεγράφημά του στα υπουργεία,

«ενημερώνει» ότι οι 2 υπότροφοι προέβησαν σε «αντεθνική πράξη» επειδή διακινούσαν κείμενο που ζητούσε την επαναλειτουργία του Ινστιτούτου.

— Κατηγορεί με μεγάλη ευκολία υπουργούς συνεργάτες του πρωθυπουργού και του υπουργού Εξωτερικών, και σχεδόν όλους τους Έλληνες πανεπιστημιακούς.

● Επιπλέον, θέλει να έχει πάντα μάρτυρες (στη Βενετία με υποδέχτηκε μαζί με άλλους 7, που συμπτωματικά συμμερίζονται απόλυτα τις απόψεις του), και έχει στήσει ένα πολύπλοκο δίκτυο τηλεγραφημάτων, τέλεξ, τηλεφωνικών εντολών γραπτών δηλώσεων, μαγνητοφωνημένων συνεδριάσεων κλπ.

Όλα αυτά δεν θα είχαν σημασία αν ο κ. Βαμβουνάκης δεν ήταν ο πρόξενός μας στη Βενετία και αν το υπουργείο Εξωτερικών δεν ενημερωνόταν από αυτόν για τις εξελίξεις.

Τα οικονομικά «σκάνδαλα»

Κύκλοι του ΥΠΕΞ αφήνουν να εννοηθεί ότι η στάση που κράτησε το υπουργείο στο θέμα σχετίζεται με τις καταγγελίες που έγιναν για πλημμελή διαχείριση των οικονομικών του Ινστιτούτου: «Δεν μπο-

Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ

—Ιδρύθηκε το 1951 με μορφωτική συμφωνία Ελλάδας - Ιταλίας, αλλά άρχισε ουσιαστικά να λειτουργεί το 1958 με το διορισμό της πρώτης του διευθύντριας Σοφίας Αντωνιάδη, καθηγήτριας του Πανεπιστημίου του Λέιντεν. Διάδοχός της ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, τώρα ακαδημαϊκός, Μανούσος Μανούσας (1966-1982). Τρίτος διευθυντής εκλέχθηκε φέτος ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων Νίκος Παναγιωτάκης, που δεν έχει ακόμη διοριστεί. Ο διευθυντής διευθύνει επιστημονικά το ίδρυμα υποβοηθούμενος από μια τριμελή διαχειριστική επιτροπή που εδρεύει στη Βενετία (ο διευθυντής, εκπρόσωπος του Έλληνα πρέσβη στη Ρώμη και ο πρόεδρος της ελληνικής κοινότητας Βενετίας). Ανώτατη αρχή που ασκεί τον έλεγχο είναι η Εποπτική Επιτροπή, που εδρεύει στην Αθήνα, αποτελούμενη από εκπροσώπους του υπουργείου Εξωτερικών, του υπουργείου Παιδείας, (ως πριν από δυο χρόνια του υπουργείου Πολιτισμού) και της Ακαδημίας Αθηνών, που εκλέγει τον διευθυντή και προκηρύσσει τις υποτροφίες.

—Εκτός από τον διευθυντή υπάρχουν 4 νομοθετημένες θέσεις διοικητικού προσωπικού, αλλά τα τελευταία 20 χρόνια υπηρετούσαν μόνο δυο (τώρα δεν υπάρχει κανείς). Επίσης δυο κλητήρες - φύλακες και δυο καθαρίστριες.

—Σκοποί του είναι η προαγωγή των βυζαντινών και μεταβυζαντινών σπουδών με την έρευνα και τη μελέτη της μεσαιωνικής και νεότερης ιστορίας του ελληνισμού και των σχέσεων και αμοιβαίων επιδράσεων του ελληνισμού και του δυτικού κόσμου. Επίσης η δημοσίευση κειμένων που προάγουν τους σκοπούς αυτούς.

—Μοναδικό ελληνικό επιστημονικό ίδρυμα στην αλλοδαπή και το μοναδικό κέντρο μεταπτυχιακών σπουδών στο είδος του για τους Έλληνες αποφοίτους ΑΕΙ.

—Δέχεται υποτρόφους ύστερα από διαγωνισμό (2-6 κάθε φορά) για 1-3 χρόνια καθώς και τακτικούς (αμειβόμενους) και έκτακτους (χωρίς αμοιβή) φιλοξενούμενους επιστήμονες, Έλληνες και ξένους. Διαθέτει 10 δωμάτια φιλοξενίας. Συνολικά έχει δεχθεί 42 υποτρόφους, οι μισοί από τους οποίους έχουν εκπονήσει διδακτορική διατριβή και διδάσκουν σε ελληνικά ΑΕΙ (10 είναι υπό εκπόνηση), και πάνω από 200 φιλοξενούμενους, που τύπωσαν εκατοντάδες βιβλίων και μελετημάτων από τις έρευνές τους στη Βενε-

τία. Με την ερευνητική δραστηριότητα στο Ινστιτούτο «πολλαπλασιάστηκαν και διακριβώθηκαν κατά τρόπο ανεκτίμητο οι γνώσεις μας για τις καταβολές και το ιστορικό πρόσωπο του νέου ελληνισμού». Στο Ινστιτούτο έχουν φιλοξενηθεί κατά καιρούς οι περισσότεροι κορυφαίοι βυζαντινολόγοι και νεοελληνιστές όλου του κόσμου, καθώς και άλλοι διακεκριμένοι Έλληνες (με την ευκαιρία κυρίως των Biennali Εικαστικών Τεχνών και Κινηματογράφου).

—Εξέδιδε το περιοδικό «Θησαυρίσματα» (19 τόμοι ως το 1982), το σημαντικότερο ίσως ελληνικό επιστημονικό περιοδικό, που βρίσκεται σε όλες τις μεγάλες βιβλιοθήκες του κόσμου. Έχει επίσης εκδώσει 11 επιβλητικούς τόμους μονογραφιών σε διάφορες γλώσσες. Έχει οργανώσει 18 διαλέξεις και 3 συνέδρια και έχει παράσχει επιστημονικές πληροφορίες για ελληνικά θέματα, σε 1200 περίπου Έλληνες και ξένους ερευνητές.

—Διαθέτει το πλούσιο ιστορικό αρχείο της ελληνικής κοινότητας Βενετίας (από το 1498 ως σήμερα), μικρή συλλογή χειρογράφων και βιβλιοθήκη 12.000 περίπου τόμων (από τους οποίους οι 2.000 είναι παλαιά βιβλία).

—Στεγάζεται στο μέγαρο της Φλαγγίνειας Σχολής. Ιδιόκτητο επίσης είναι το παρακείμενο κτίριο της παλαιάς κοινότητας, όπου στεγάζεται σήμερα το Μουσείο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Εικόνων του Ινστιτούτου, η πολυτιμότερη και πλουσιότερη συλλογή εικόνων στην Ευρώπη, καθώς και ο περίφημος ναός του Αγίου Γεωργίου. Έχει επίσης 55 περίπου ακίνητα στη Βενετία (δωρεά της κοινότητας), 1 στη Ρώμη (που τα εισοδήματά του τα σφετερίστηκε το 1982 η ελληνική πρεσβεία) και ένα μικρό αγρόκτημα στην Πάδοβα.

—Πόροι του είναι τα εισοδήματα των ακινήτων της Βενετίας, ύψους 12 περίπου εκατομμυρίων ετησίως, και ισόποση περίπου χορηγία του ελληνικού κράτους, που τα τρία τελευταία χρόνια έχει περικοπεί ή δεν καταβάλλεται κανονικά. Από τον προϋπολογισμό του Ινστιτούτου χρηματοδοτείται η ελληνική κοινότητα (για τους μισθούς του ιερέα, του νεωκόρου, του γραμματέα της και άλλες δαπάνες). Τα τελευταία χρόνια μέσω του προϋπολογισμού της Κοινότητας πληρώνονται δυο έκτακτοι κλητήρες και μια βιβλιοθηκάριος (με μερική απασχόληση) του Ινστιτούτου.

ρούσαμε να ανεχτούμε να διασπαθίζεται το δημόσιο χρήμα στο όνομα της απρόσκοπτης ερευνητικής λειτουργίας του Ινστιτούτου».

Όλες αυτές οι εκτιμήσεις απορρέουν από την έκθεση του τέως πρέσβη μας στη Ρώμη κ. Στρεμμένου και τις επώνυμες καταγγελίες μελών της ελληνικής κοινότητας που κοινοποιήθηκαν στο υπουργείο από το Σεπτέμβριο του '86 και εξής.

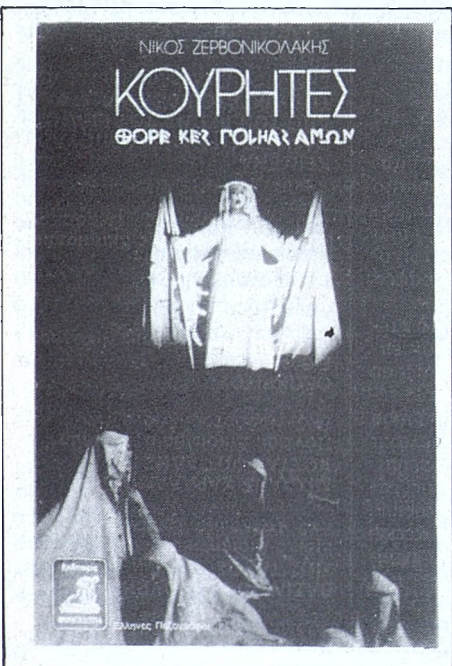
Παρά τις πιέσεις των δημοσιογράφων και τις δεσμεύσεις της κ. Τζένης Κακολύρη, υπαλλήλου του ΥΠΕΞ που χειρίζεται εν λευκώ το θέμα, οι καταγγελίες δεν έχουν δοθεί επίσημα στη δημοσιότητα.

Εντούτοις μέσα από διαρροές στον Τύπο (δημοσιεύματα σε «Καλάμι», «Ποντίκι») αλλά κυρίως από συζητήσεις στα σοκάκια της Βενετίας και στους διαδρόμους του υπουργείου έχουν —έστω και ανορθόδοξα— γίνει γνωστές.

Οι κατηγορίες καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα και θίγουν όχι μόνο το προσωπικό του Ινστιτούτου αλλά και όλους τους επιστήμονες (Αντωνιάδου, Μανούσακα, Χατζιδάκη) που συνδέθηκαν στενά μαζί του στη διάρκεια των 36 χρόνων της λειτουργίας του.

Ακροθιγώς οι καταγγελίες αφορούν: απώλειες πολύτιμων βιβλίων, απώλειες αλλά και ...«υπόπτο» πλεόνασμα εικόνων, «διπλούς» τραπεζικούς λογαριασμούς απόπειρα λαθραίας εξαγωγής εικόνων, «υπόπτη» ανάθεση επί σειρά ετών στην ίδια ιταλική εταιρεία όλων των κατασκευαστικών έργων του Ινστιτούτου, κακή «εκμετάλλευση» της ακίνητης περιουσίας, και ένα πλήθος λογιστικών παρατυπιών και παραλείψεων.

Καθώς οι καταγγελίες δεν διατυπώνονται ανοικτά, δεν μπορεί αυτή τη στιγμή να ελεγχτεί από κανέναν (πλην του ΥΠΕΞ) η ορθότητά τους.

Το θέμα είναι ότι σε καμία περίπτωση —ακόμα και αν οι καταγγελίες αποδειχθούν πέρα ως πέρα αληθινές— δεν επιτρέπεται η διάλυση του Ινστιτούτου. Όταν «πονάει κεφάλι, κόβουμε κεφάλι»; Ασφαλώς οι τράπεζες μας, η ΑΓΡΕΞ και οι κοινωφελείς οργανισμοί θα είχαν να πουν πολλά για την περίπτωση. Για τα «σκάνδαλα» όμως θα επανέλθουμε λεπτομερέστερα στο επόμενο τεύχος.

Τι κρύβεται πίσω από όλα αυτά;

Τα στοιχεία που ως τώρα υπάρχουν δεν επαρκούν για να δομηθεί μια συλλογιστική, ικανή να εξηγήσει κινήτρα και να αποκαλύψει προθέσεις.

Φαίνεται πάντως ότι για πολλούς η λειτουργία του Ινστιτούτου ως ερευνητικού κέντρου είναι «ασύμφορη». Και από μια άποψη έχουν δίκιο. Η έρευνα δεν είναι εμπορεύσιμο είδος. Ούτε, πολύ λιγότερο, προπαγανδιστικό υλικό.

Κατά καιρούς είχαν γίνει διάφορες προτάσεις «αξιοποιήσεως» του Ινστιτούτου. Ξεκινώντας από την πρόταση που έγινε πέρσι στην υπουργό Πολιτισμού κ. Μελίνα Μερκούρη να γίνει το Ινστιτούτο έκθεσιακό κέντρο (που ευτυχώς το απέκλεισε) μέχρι τις πρόσφατες δηλώσεις του κ. Στρεμμένου να λειτουργήσει ως «αναπαιτηγείο βουλευτών».

(Αξίζει να σημειωθεί ότι ανάμεσα στα 1983-1987 φιλοξενήθηκαν στο Ινστιτούτο με υπόδειξη του πρέσβη της Ρώμης ή του προξένου της Βενετίας —χωρίς να συνυπάρχει ερευνητικός σκοπός και χωρίς την έγκριση της Εποπτικής Επιτροπής— 10 υπάλληλοι του υπουργείου Εξωτερικών (πρέσβεις, νυν και τέως, σύμβουλοι), 1 πλοίαρχος, 1 λιμενικός, 1 βουλευτής, συχνά για μεγάλα διαστήματα).

Η λειτουργία του Ινστιτούτου ως ερευνητικού κέντρου όμως δεν συμφέρει και οικονομικά. Αν το Ινστιτούτο διαλυθεί ασφαλώς και θα υπάρξουν κι εδώ καλύτεροι τρόποι «εκμετάλλευσης» των περιουσιακών στοιχείων του.

Το ίδιο καλή άραγε όπως και αυτή των εισοδημάτων από το ακίνητο της Ρώμης που από το 1983 απέσπασε ο κ. Στρεμμένος από το Ινστιτούτο για τη δημιουργία Αρχαιολογικού Ινστιτούτου; (Βέβαια τόσα χρόνια ούτε Ινστιτούτο είδαμε, ούτε τα χρήματα ξέρουμε τι έγιναν).

Μήπως με τις συμβουλές Ελλήνων αρχιτεκτόνων, κατοίκων Βενετίας, Πάντοβας ή περιχώρων όπως π.χ. του κ. Σιδερή για τον οποίο ήδη η Διαχειριστική Επιτροπή έχει εγκρίνει την πληρωμή σε 6 μηνιαίες δόσεις του ποσού των 6.000.000 δρχ., για την —κατά τα άλλα άμισθη— αποτύπωση οικοδομικών παραβιάσεων στα κτίρια του Ινστιτούτου που πρόκειται να πραγματοποιήσει;

Για να γίνουν όμως όλα αυτά χρειάζεται νέος νόμος, ένα ενδεχόμενο που φαίνεται πως έχει αποτραπεί, αφού το ΥΠΕΞ στην ανακοίνωσή του αναφέρει ότι σκοπός του είναι μόνο η ομαλή λειτουργία του Ινστιτούτου.

Μπορεί να ξαναλειτουργήσει το Ινστιτούτο;

Πρέπει ωστόσο να σημειωθεί ότι ούτε ο διορισμός του νέου διευθυντή στο διασπρόμένο και διεθνώς ίδρυμα αυτό θα λύσει τα προβλήματα ή θα ανασχέσει την πορεία προς τη διάλυση. Όχι μόνο γιατί από τον διορισμό του ως την ανάληψη των καθηκόντων του στη Βενετία είναι φυσικό να μεσολαβήσει ένα εύλογο χρονικό διάστημα, κατά το οποίο το Ινστιτούτο, σύμφωνα με όσα γράψαμε παραπάνω, θα έχει κυριολεκτικά πια αποσυντεθεί, αλλά και γιατί, και όταν φθάσει στην Βενετία, θα βρεθεί σε πλήρη αδυναμία να διευθύνει, ή θα έχει απομεινεί, για τους εξής προφανέστατους λόγους:

1. Δεν θα υπάρχει προϋπολογισμός του ιδρύματος για το 1988, γιατί δεν θα έχει κατά νόμον καταρτισθεί από τον ανύπαρκτο διευθυντή ή διευθύνοντα, δεν θα έχει διαμορφωθεί από την ανύπαρκτη Διαχειριστική Επιτροπή και, το κυριότερο δεν θα έχει εγκριθεί από την Εποπτική Επιτροπή επίσης ανύπαρκτη, όπως έχουν σήμερα τα πράγματα. Μπορεί όμως να διοριστεί νέος διευθυντής χωρίς νόμιμα εγκεκριμένο προϋπολογισμό; Ασφαλώς το Γενικό Λογιστήριο δεν θα τον εγκρίνει.

2. Θα είναι αδύνατη η νόμιμη παράδοση και παραλαβή του Ινστιτούτου και των πολύτιμων θησαυρών του, γιατί η άτυπη επιτροπή που τα παρέλαβε (προξενικός υπάλληλος, ιερέας και γραμματέας της Κοινότητας) δεν προβλέπεται από κανένα νόμο. Ο μόνος που νομιμοποιείται να πραγματοποιήσει την παράδοση είναι ο μετατεθείς στην Αθήνα γραμματέας του Ινστιτούτου κ. Σ. Μεσσήνης ή κάποιος διορισμένος αντικαταστάτης του, που όμως, όπως είπαμε, δεν μπορεί τώρα να διοριστεί.

3. Είναι αδύνατη η άσκηση οικονομικής διαχείρισης και η πραγματοποίηση πληρωμών, γιατί, για να κινηθούν οι τραπεζικοί λογαριασμοί του Ινστιτούτου, πρέπει ο παραδίδων και ο παραλαβών να εμφανισθούν μαζί στην τράπεζα με νόμιμα πιστοποιητικά για τη μεταβίβαση του δικαιώματος υπογραφής.

4. Για τους λόγους που αναφέραμε παραπάνω, δεν θα υπάρχει κανείς υπάλληλος για να υποβοηθήσει στο έργο του τον νέο διευθυντή, εκτός από τις καθαρίστριες, αν υποθεθεί ότι θα δεχθούν να παραμείνουν χωρίς να πληρώνονται. Δεν θα υπάρχει επίσης κανείς υπότροφος και κανείς φιλοξενούμενος. Μόνη του συντροφιά θα είναι το φάντασμα του Θωμά Φλαγγίνη, που θρυλείται ότι περιφέρεται τις νύχτες στο Ινστιτούτο.

Άραγε το υπουργείο Εξωτερικών τα αναλογίστηκε όλα αυτά, προτού προχωρήσει στους «αδέξιους χειρισμούς» του;

□

Τραγουδώντας στη βροχή

της Δέσποινας Σαββοπούλου

Ερημωμένο τοπίο, σπιτί αραχνιασμένο ή αρκούδα που έχει πέσει σε χειμερία νάρκη; Θα λέγαμε και τα τρία, μια και οι τρεις παραπάνω εικόνες ταιριάζουν απόλυτα μ' αυτήν που δίνει η χειμωιάτικη μουσική μας ζωή. Πολιτιστική καταχνιά, ηχητικός μαρσμός, βαλτωμένες επιλογές, συνεχή αναμασήματα και έλλειψη πρωτοτυπίας είναι μερικά μόνο από τα χαρακτηριστικά των λιγοστών μουσικών εκδηλώσεων που δεν... γεμίζουν το χειμώνα του '87-88. Η γνωστή απουσία προγραμματισμού και συντονισμού από έναν κεντρικό φορέα (υπουργείο Πολιτισμού) που θα οργανώνει, ελέγχει και κατευθύνει δημιουργικά και βάσει συγκρίσεων με προηγούμενες χρονιές τις κατά τόπους εκδηλώσεις, δεν μπορούσε ούτε για φέτος να μη συνεχίσει.

Ανεμομαζώματα, ανεμοσκορπίσματα και κάποιιοι, λίγοι, που προσπαθούν να βγάλουν το φίδι από την τρύπα, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι το καταφέρνουν. Ανάμεσα σ' αυτούς το Γαλλικό Ινστιτούτο και το Ινστιτούτο Γκαίτε —που καταβάλλουν φιλότιμες προσπάθειες για τη διοργάνωση αξιολογών συναυλιών— μερικές παραστάσεις της Κ.Ο.Α., της Κ.Ο.Θ. ή της Λυρικής Σκηνής όταν δεν υπάρχουν απεργίες ή άλλα προβλήματα, κάποιες εκδηλώσεις στην αιθούσα «Παρνασσός», ή ορισμένες του Ιταλικού Μορφωτικού Ινστιτούτου. Όλα αυτά αφορούν όμως μόνο την κλασική μουσική σκηνή.

Με την ξένη και την ελληνική τι γίνεται; Η πρώτη προς το παρόν μπαίνει στο περιθώριο. Οι φίλοι της πρέπει ως συνήθως να περιμένουν τις επόμενες καλοκαιρινές διοργανώσεις και φεστιβάλ. Η δεύτερη εγκαταλείπει τα στάδια και βρίσκει «καταφύγιο» στα κάθε είδους μαγαζιά, κέντρα, μπαρ, καφωδεία, ταβερνεία, μπουάτ και ξενυχτάδικα που γεμίζουν την περιοχή των Εξαρχείων, του κέντρου, της παραλίας, της Λεωφόρου Συγγρού και της περιφέρειας.

Το ποιον αυτού του «καταφύγιου» είναι λίγο πολύ γνωστό. Στοιχειοθετεί ένα ακόμα σκέλος της βιομηχανίας του τραγουδιού. Μιας βιομηχανίας που διέπεται και αυτή όπως όλες από τους νόμους της προσφοράς και της ζήτησης, ακολουθεί τους κανόνες του μάρκετινγκ, προωθεί κάποια συμφέροντα ενώ υποσκάπτει κάποια άλλα, αποσκοπεί στη μεγαλύτερη και φθηνότερη παραγωγή και σαφώς στη γρηγορότερη κατανάλωση. Λειτουργεί περίπου σαν το χρηματιστήριο. Οι μετοχές εδώ είναι οι τραγουδιστές ή οι τραγουδίστριες. Η τιμή τους διαμορφώνεται από την πέραση που έχουν στο κοινό και είναι κάθε χρόνο διαφορετική. Άλλοι καλλιτέχνες ακολουθούν ανυπόκλητη πορεία ενώ άλλοι παίρνουν τον κατήφορο. Το νυχτοκάματο, μικρό ή μεγάλο, δεν είναι ωστόσο ποτέ ένα ευκαταφρόνητο ποσό.

Η βιομηχανία της νύχτας έχει τελικά καθορίσει ένα status στη χειμερινή βραδινή διασκέδαση, το ύψος του οποίου παραμένει αναλλοίωτο εδώ και χρόνια. Οι όποιες διαφορές είναι μηδαμινές και δεν αφορούν την ουσία της λειτουργίας αυτού του μηχανισμού. Η καλλιτεχνική πληρότητα, η δημιουργική ολοκλήρωση και η υψηλή στάθμη στο επίπεδο του προγράμματος, είναι από τις

ποιο συνηθισμένες υποσχέσεις του κόσμου της νύχτας. Υποσχέσεις που μένουν στα χαρτιά και δεν εκπληρώνονται παρά σε σπάνιες περιπτώσεις: όταν η ευσυνειδησία του καλλιτέχνη και το ήθος του εκάστοτε καταστημάτρχη ξεπερνούν λίγο τα αυστηρά επιχειρηματικά πλαίσια.

* * *

Ας δούμε όμως μερικές από τις επιλογές που προσφέρει η νύχτα και αφορούν όλη τη γκάμα του ελληνικού τραγουδιού: από την ελαφρότερη ροκ μπαλάντα μέχρι το βαρύτερο λαϊκό ή δημοτικό άκουσμα.

Ήδη έχει γεμίσει ο κόσμος αφίσες παντός είδους με τις φιγούρες των τραγουδιστών και το όνομα του μαγαζιού σε πρώτο πλάνο. Πολύ κυκλοφορημένη και γιγαντιαία σε μέγεθος αυτή που αναγγέλλει ότι για φέτος ο Γιώργος Μαρinos θα συνυπάρξει με τον Μανώλη Μητιά και την Πωλίνα, που αλλού βέβαια, στο στέκι του πρώτου, τη «Μέδουσα». Μπορεί βέβαια ο Μαρinos να ταιριάζει με την Πωλίνα. Και ο Μητιάς; Μάλλον το σχήμα προσπαθεί να προσφέρει ποικιλία στους θαμώνες του και να ικανοποιήσει πέραν του ενός γούστα. Η συνύπαρξη είναι καθ' όλα ηρωική... Ας όψεται όμως ο αγώνας για την επιβίωση...

Σε μικρότερη αφίσα, αλλά επίσης «πολυκολλημένο» κυκλοφορεί το ζεύγος της επιτυχίας Νίκος Καρβέλας - Άννα Βίση. Το γνωστό και μη εξαιρετέο δίδυμο θα ακολουθεί στον «Διογένη». Οι λιγότερο ή περισσότερο ακραιφνείς ροκάδες, συνωστιζονται στην περιοχή μεταξύ Εξαρχείων, Πεδίο του Άρεως, Πατισίων και 3ης Σεπτεμβρίου. Τα στέκια τους είναι γνωστά από τα προηγούμενα χρόνια που το είδος βρίσκεται σε άνθηση.

Στο «Αχ...Μαρία» θα συνεχίσουν και φέτος ο Γιάννης Ζουγανέλης με την Ισιδώρα Σιδέρη. Μαζί τους ο Τournάς, ο Γιοκαρίνης, ο Χατζηκουτσέλης κ.ά. Οι Λάκης Παπαδόπουλος ή κατ' άλλους Λάκης με τα ψηλά ρεβέρ και Γιάννης Κούτρας, έφυγαν από το «Αχ...Μαρία» και εμφανίζονται στο «Κύτταρο». Δεν συμφώνησαν φαίνεται με το μαγαζί της οδού Σολωμού, ή θέλησαν να αναθεωρήσουν... περιβαλλοντικά. Μαζί τους στο «Κύτταρο» οι Ανδρέας Μικρούτσικος, Σοφία Βόσσου (ναι, αυτοί οι δύο πάνε πάντα μαζί σαν τους Χιώτες. Ακόμα και στο περιοδικό "Playboy" διαφήμιση πριν μερικούς μήνες, πάλι μαζί, μερικά «αλμυρούτσικα» συνολάκια) και Νίκος Ζιώγαλας που πέρσι τραγουδούσαν στο «Ροντέο». Τιμή ποτού 1300, φοιτητικό 1000. Στο φετινό «Ροντέο» τη σκυτάλη παίρνουν ο Παύλος Σιδηρόπουλος, η Κρίστι Στσίνοπουλου, ο Γιώργος Πιλάλας ή γαλλιστί Ζωρζ Πιλαλί. Το πρόγραμμα λέγεται «Χορός και άνω κάτω» και περιέχει εκτός των άλλων και αφιέρωμα στο ρυθμ εντ μπλουζ και στο ροκ εν ρολ. Τιμή ποτού 1000, φοιτητικό 800. Στο «Μετρό» εξακολουθεί ο Τζιμης Πανούσης με τα «κουραφέζαλα», όπως ονομάζει χαρακτηριστικά το πρόγραμμά του.

Στα μαγαζιά του κέντρου της Αθήνας τώρα: στο υπόγειο της «Αθηναίας», στην οδό Πανεπιστημίου, θα τραγουδήσει για φέτος η «αέρινη» Αλέκα Κανελλίδου. Στην οδό Φιλελλήνων, δίπλα στο Σύνταγμα, ο μέγας βάρδος του λαϊκού τραγουδιού Στράτος Διονυσίου, θα εμφανίζεται στο πρώην «Μισέλ» και νυν «Στράτος». Η Βίκυ Μοσχολιού εγκατέλειψε την παραλία και ανέβηκε στο "Allegro" της οδού Αμερικής. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει τραγούδια από τον καινούργιο της δίσκο «Γυμνό» αλλά, ευτυχώς, όχι μόνον από αυτόν. Η γνωστή ερμηνεύτρια θυμάται και τους παλιούς καλούς καιρούς. Στο "Lido" ο Ηλίας Κλωναρίδης με τον Νίκο Νομικό.

Λίγο πιο έξω από το κέντρο, στους... πρόποδες του «Χίλτον» και του «Κάραβελ», στο περιβάλλον στυλ μιούζικχολ "Taboo" τραγουδάει πάλι η Τάνια Τσανακλίδου, μαζί όμως με τον Γιάννη Σπανό και τον Αντώνη Καλογιάννη αυτή τη φορά. Ο Γιώργος Χατζηνάσιος και η Δήμητρα Γαλάνη απεδίμησαν εις άλλους τόπους.

Στη γειτονία της Πλάκας, το «Ζουμ» υπό τη διεύθυνση του οικοδεσπότη Μάνου Χατζιδάκι και φέτος παρουσιάζει το πρώτο πρόγραμμά του για περιορισμένο αριθμό παραστάσεων (μέχρι τις 15 Νοεμβρίου). Το αποτελούν οι Γιώργος Νταλάρας, ο οποίος εμφανίζεται με ένα ύψος «χατζιδάκι», μαζί με την Αφροδίτη Μάου επίσης σε πλήρη ημερία, τον Λουδοβίκο των Ανωγειών, την Έλλη Πασπαλά, τον Ηλία Λιούγκο, τον Βασίλη Λέκκα και τον Σταύρο Παπασταύρου. Πολύ κον-

τά στο «Ζουμ», στο «Ζυγό», συνυπάρχουν ο Χάρρυ Κλυν με τη Χαρούλα Αλεξίου. Συνδυασμός κι αυτός!

Για να μην παραμελούμε όμως το λαϊκό, το ρεμπέτικο και το δημοτικό ας δούμε τα στέκια του είδους για το '87-88. Στο "Mon Seigneur" έχουμε ένα συνδυασμό από ρεμπέτικο και δημοτικό. Πρωτοστατούντες η «Αθηναϊκή Κομπανία» και οι Γιώργος και Κατερίνα Κόρου. Ο παραγωγικότατος —δεν λείπει να βάλει φρένο στην έκδοση δίσκων— Χρήστος Νικολόπουλος με τον Λεωνίδα Βελέ και την Κωνσταντίνα θα εμφανίζονται στις «Νταλίκες». Η Γλυκερία θα συνεχίσει για πέμπτη χρονιά στην «Όμορφη Νύχτα» μαζί με τον Γιώργο Μητσάκη, τους Ζιγκ-Ζαγκ, τον Δημήτρη Κατοίκο, την Αιμιλία Σαρρή κ.ά.

Κατεβαίνοντας στη λεωφόρο Συγγρού και βαδίζοντας την παραλιακή, τα μαγαζιά είναι πολλά και μεγάλα. Είναι αυτά με τα υψηλά νυχτοκάματα, τους φανταχτερούς τίτλους. Ελπίζοντας ότι δεν συμβαδίζουν με τις προτιμήσεις σας —τουλάχιστον τα περισσότερα από αυτά— τα αναφέρουμε επί τροχάδην.

Στο "Playboy" η Λίτσα Διαμάντη, ο Άγγελος Διονυσίου, ο Δημήτρης Κοντολάζος και ο Θανάσης Κομνηνός. Το σουζέ «Απαγορεύεται να σ' αγαπάω», δηλαδή ο Αντίπας με την Άννα Φωτίου και τον Γ. Σαλαμπάση στο κέντρο «Αθηνά». Στη «Φαντασία» ο Λευτέρης Πανταζής, η Άντζελα Δημητρίου, ο Μιχάλης Μεσιδιάτης και ο Γιώργος Γερολυμάτος. Στα «Δελινά» η μεγάλη κυρία που δεν το βάζει κάτω, Ρίτα Σακελαρίου, καθώς επίσης η Κατερίνα Στανίση, ο Γιώργος Σαρλής και ο Φίλιππος Νικολάου. Αφήσαμε για το τέλος τις καλύτερες επιλογές της περιοχής. Έτσι στη «Νεράιδα» συνεχίζει και φέτος ο ερωτικός Γιάννης Πάριος, με την Άλκηστη Πρωτοψάλτη και την καθαρότατη λαϊκή Πίτσα Παπαδοπούλου, ενώ στη «Λεωφόρο» θα εμφανίζονται οι Χάρης και Πάνος Κατσιμίχας, ο Αντώνης Βαρδής και η Χριστίνα Μαργακόη.

Στο "Vivere" απέναντι από το Ολυμπιακό Στάδιο τα Τζαβαράκια. Στα «Ηλιοβασιλέματα» η Τζένη Βάνου, ο Λευτέρης Μυτιληναίος και ο Κώστας Καραουσάκης, ενώ τέλος στο «Καν-Καν» η Δούκισσα με τον «ελαφρούλη» Θέμη Αδαμαντίδη.

Οι επιλογές που προσφέρει η βιομηχανία της νύχτας είναι και φέτος πολλές. Από και και πέρα η ποιότητα του προγράμματος εξαρτάται από το ήθος του επιχειρηματία σε συνδυασμό με τη βαρύτητα του ονόματος του καλλιτέχνη. Δυστυχώς όμως η «ψυχαγωγία στυλ «σούπερ-μάρκετ» επικρατεί. Όλα τα «καταναλωτικά είδη» διατίθενται στον πάγκο πίστα περιμένοντας την —όχι ανεπηρεάστη από τη διαφημιστική πλήση εγκεφάλου— δική σας αποδοχή ή απόρριψη. □

Το «σύνδρομο Βεργίνας» και άλλα

του Αντώνη Α. Ζώη

Σε άρθρο του στο ΒΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ (8/11/87) ο καθηγητής κ. Μανόλης Ανδρόνικος επιχειρεί έναν ακόμη δοξαστικό —και αυτάρεσκα αυτοδοξαστικό— πανηγυρικό των "ευρημάτων" της ανασκαφής του στη Βεργίνα.

Πιστεύω ότι δεν υπάρχει βία να μιλήσω αυτή τη στιγμή γι' αυτό ή για άλλα παρόμοια κείμενα του ίδιου ή άλλων αρχαιολόγων, νέων ή παλαιών, δηλαδή για τη στάθμη και την πορεία της ελληνικής αρχαιολογίας, γιατί, ελπίζω σύντομα να δημοσιεύσω σε δύο βιβλία, το ένα από τα οποία δίνεται πολύ σύντομα στο τυπογραφείο, τις απόψεις μου γι' αυτό και για αρκετά ακόμη συναφή θέματα. Υπάρχουν όμως στο άρθρο του κ. Ανδρόνικου μερικές γραμμές, που με υποχρεώνουν να πω από τώρα δύο λόγια "επί προσωπικού θέματος", που μπορεί όμως να έχουν και κάποιο γενικότερο ενδιαφέρον.

Γράφει ο κ. Ανδρόνικος:

«Θα προσπεράσω τα λαμπρά και εντυπωσιακά χρυσά και αργυρά αντικείμενα, για να αποφύγω την κατηγορία της "θησαυροθηρίας" και του "σύνδρομου της Βεργίνας", που θέλησε να μου αποδώσει πανεπιστημιακός δάσκαλος στις "διδασκτικές" του σημειώσεις, και δεν θα θυμίσω τον αισώπειο μύθο της αλώπεκος, ούτε την αντίστοιχη νεοελληνική παροιμία».

Και πιο κάτω:

«Έτσι το "σύνδρομο της Βεργίνας" δεν είναι βέβαια η θησαυροθηρία, αλλά η ανεύρεση των αρχαιολογικών στοιχείων που συντελούν στην ιστορική γνώση».

Επειδή τυχαίνει να είμαι ο "υπεύθυνος εισηγητής" του όρου "σύνδρομο Βεργίνας", για τον οποίο πιστεύω ότι μπορεί να είναι χρήσιμος για τη δήλωση ορισμένου είδους παθολογίας στις διαδικασίες παραγωγής αρχαιολογικού έργου, θα κάμω εδώ μερικές παρατηρήσεις.

«Διδασκτικές» σημειώσεις»

Και πρώτα μια διευκρίνιση: ο όρος δεν περιέχεται σε «διδασκτικές» σημειώσεις, όπως γράφει ο κ. Α., αλλά στο πρόγραμμα των μαθημάτων προϊστορικής αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων του πανεπιστημιακού έτους 1982-1983, όπου, εκτός από το αναλυτικό πρόγραμμα των μαθημάτων και φροντιστηρίων, υπάρχουν βιβλιογραφίες, κατά θέματα και μερικές γενικές πληροφορίες και οδηγίες για τους φοιτητές. Πρόκειται

για ένα τεύχος 50 πολυγραφημένων σελίδων, για την έκδοση του οποίου μπορούν να είναι υπερήφανοι οι συντελεστές του, αφού πρόκειται για το πρώτο «πρόγραμμα σπουδών» σε πειραματική - οδηγητική, αλλά και υποδειγματική μορφή, που έγινε σε ελληνικό Πανεπιστήμιο. Το επόμενο έτος το παράδειγμά μας το ακολούθησαν και οι άλλοι συνάδελφοι και έτσι κυκλοφορήσαμε έναν αντίστοιχο "πειραματικό" "οδηγό σπουδών" για το σύνολο των αρχαιολογικών μαθημάτων («Πρόγραμμα» 1983-84). Πολλοί συνάδελφοι άλλων τομέων είχαν πει ότι θα βοηθούσαν να βγει ένας οδηγός σπουδών για όλη τη Σχολή, αλλά το πείραμά μας έμεινε χωρίς συνέχεια, αφού πρώτος εγώ το επόμενο έτος και ύστερα οι συνεργάτες μου πεπεισμένοι για τη ματαιότητα τέτοιων "πειραμάτων" στην πνευματική ζούγκλα

του ελληνικού Πανεπιστημίου.

Όσο για «διδασκτικές» σημειώσεις, ομολογώ ότι έκαμα το λάθος να κυκλοφορήσω ένα τεύχος όταν διδάξα πρώτη φορά στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Αλλά το μάθημα εκείνο ήταν ελεύθερο, δεν εξεταζόταν, και την έκδοση την είχαν ζητήσει και φροντίσει οι φοιτητές. Αργότερα —ύστερα από σκληρή εργασία πολλών ετών— δημοσίευσα δύο κανονικότερα εκδοθέντες τόμους —"βιβλία" και όχι "σημειώσεις"— (1980 και 1982) ενός μέρους των μαθημάτων μου, που ξεπερνούν κατά πολύ το επίπεδο του καλώς εννοούμενου "εγχειριδίου", αφού ορισμένα κεφάλαια (π.χ. τα σχετικά με την παλαιολιθική τέχνη) ανήκουν στην περιοχή της καθαρής έρευνας, ενώ άλλα θέτουν τις πρώτες βάσεις —τουλάχιστο σε ό,τι αφορά τη δημιουργία επιστημονικής ορολογίας— σε επιμέρους κλάδους ουσιαστικά

ανύπαρκτους στην Ελλάδα (π.χ. παλαιολιθική και μεσολιθική τεχνολογία). Και, όσο ξέρω, ανάλογα διδακτικά βιβλία δεν έκαμα τον κόπο ούτε ο κ. Ανδρόνικος ούτε άλλος πανεπιστημιακός δάσκαλος να συντάξει και να δημοσιεύσει από την εποχή της Προϊστορικής αρχαιολογίας του Καββαδία και της Ιστορίας της αρχαίας ελληνικής τέχνης του Τσουντα πριν από πολλές δεκαετίες!

Το κείμενό μου λοιπόν περιέχεται στο τεύχος «Πρόγραμμα και βιβλιογραφία», στο τμήμα όπου δίνονται οδηγίες στους φοιτητές για το σχηματισμό μιας πρώτης ατομικής φοιτητικής βιβλιοθήκης. Εκεί γίνεται μια ειδική αναφορά στον V. Gordon Childe. Παραθέτω το πλήρες κείμενο:

«Ο μεγάλος Αυστραλός προϊστοριολόγος V. Gordon Childe, που έζησε και εργάστηκε στην Αγγλία από το 1922 ως το 1957, έγραψε μια σειρά συνθετικά βιβλία αξιοποιώντας το πλήθος των γνωστών στην εποχή του αρχαιολογικών δεδομένων και εντάσσοντάς τα σε ερμηνευτικά σχήματα με εμφανή την επίδραση των μαρξιστικών ιδεών. Τα βιβλία του Childe είναι ακόμη τα καλύτερα για μια γενική αλλά ουσιαστική κατατόπιση στην ύλη, στα προβλήματα και στις δυνατότητες της προϊστορίας. Ο κάπως "αρχαϊκός μαρξισμός" του Childe μπορεί να ξεπεραστεί μόνο με ζωντανή ανανεωμένη επιστημονική μέθοδο, που συνδυάζει την εξαντλητική τεχνική επεξεργασία-μελέτη των αντικειμενικών δεδομένων με ουσιαστικό θεωρητικό προβληματισμό. Μια τέτοια τάση είναι φανερή στη μετά τον Childe έρευνα και γίνεται συνεχώς εντονότερη. Οφείλεται κυρίως στη σύζευξη των θεωρητικών ανησυχιών και προβληματισμών των ανθρωπολόγων και την επιμονή σε διεξοδικότερη αναλυτική εργασία των προϊστοριολόγων, κυρίως της αμερικανικής σχολής».

Τα ως τώρα αποτελέσματα των νέων τάσεων είναι άνισα, άλλα πολύ θετικά και άλλα οδηγούν σε αδιέξοδο, όπως π.χ. η τάση που θέλει να βάλει αυστηρά λογικά καλούπια στην αρχαιολογική σκέψη και να τη μετατρέψει σε φυσική πειραματική επιστήμη. Μια από τις πιο καρποφόρες τάσεις είναι η λεγόμενη Εθνοαρχαιολογία ή Ζωντανή Αρχαιολογία, που ξεκινά με τη μελέτη του σύγχρονου ανθρώπου για να βρει

κλειδιά ερμηνείας της ζωής του παλαιού.

Η ελληνική αρχαιολογική βιβλιογραφία και η ξένη βιβλιογραφία σε θέματα αρχαιολογίας του ελληνικού χώρου, κινείται ακόμη σε παραδοσιακά, σχεδόν απλοϊκά, πλαίσια και αναλίσκεται είτε σε στενή τυπολογία, είτε σε υποκειμενικό αισθητισμό με ψευδοαντικειμενικά κριτήρια, είτε, το χειρότερο, σε θησαυροθηρικές εξάρσεις ("σύνδρομο Βεργίνας"). Αν πάλι κάποιο παρακλάδι της "Νέας Αρχαιολογίας" φτάνει στην Ελλάδα, εμφανίζεται σαν κακομαγειρεμένη τροφή, αφού οι εισηγητές του είτε διακατέχονται από άσχετες προς την αρχαιολογική δουλειά ιδέες και θολές θεωρητικές προκαταλήψεις είτε αδυνατούν να εντάξουν τη νέα σκέψη στην αυστηρή και καθαρή δομή της ελληνικής γλώσσας ("σύνδρομο Βόλου").

Λυπούμαι γιατί, όταν συνέτασσα τις οδηγίες μου για τους φοιτητές, δεν υπήρχε κανένα ελληνικό βιβλίο που θα μπορούσε να μπει στον κατάλογο των αυστηρά επιλεγμένων για τη φοιτητική βιβλιοθήκη τίτλων και λυπούμαι γιατί τέτοιο βιβλίο δεν υπάρχει ούτε σήμερα.

Το "σύνδρομο Βεργίνας" και το "σύνδρομο λίγκρι-λίγκρι"

Όπως φαίνεται από το κείμενό μου δεν απέδωσα ποτέ «θησαυροθηρία» στον κ. Ανδρόνικο, αλλά, μιλώντας αξιολογικά για την επιστημονική ποιότητα των αρχαιολογικών κειμένων, ήμουν υποχρεωμένος, σαν «πανεπιστημιακός δάσκαλος» που έχει δώσει κάποιον όρκο με κάποιο περιεχόμενο, να επισημάνω στους φοιτητές μου ορισμένα φαινόμενα ή τάσεις και να βρω τους κατάλληλους όρους για τη δήλωσή τους. Και ο όρος «σύνδρομο Βεργίνας» έπεφτε τότε κουτί στο φαι-

νόμενο της εκστατικής εξάρσης του ευρήματος, του οποίου η αρχαιολογική αξία, δηλαδή η ιστορική σημασία ή δηλωτικότητα, επισκιάζονται από την υμνολογία της πολύτιμης ύλης ή της μορφής. Και ακριβώς το ίδιο συμβαίνει και τώρα: το άρθρο του κ. Ανδρόνικου είναι μια πλήρης, *ιδανική εκδήλωση* του "συνδρόμου Βεργίνας" και αρκεί η πιο πρωτογενής σημειωτική - αναλυτική (κατά τον όρο της Kristeva) εξέτασή του για να γίνει όχι απλή επιβεβαίωση της ύπαρξης του συνδρόμου, αλλά πλουτισμός του παραπάνω ορισμού του με νέες ενδιαφέρουσες διαστάσεις.

Αλλά ο κ. Ανδρόνικος εμφανίζει με το πρόσφατο κείμενό του και ένα νέο σύνδρομο με όσα λέει ή υπονοεί για τις αλεπούδες και τα άγουρα σταφύλια του Αισώπου. Είναι το "σύνδρομο λίγκρι-λίγκρι", που τώρα αποδίδει ο ίδιος στον εαυτό του, κατά το παιδικό:

Λίγκρι-λίγκρι! Ζήλεια-ζήλεια!
Εγώ έχω κι εσύ δεν έχεις!
Εγώ έχω κι εσύ δεν έχεις!

Εκείνος δηλαδή έχει καινούργια ποδιά ή καινούργια τσάντα και τα άλλα παιδάκια δεν έχουν. Όμως τι έχει ο καθένας δεν θα φανεί βέβαια στα εξωτερικά «ευρήματα» αλλά στην ίδια τη φύση και το νου του αρχαιολόγου. Και μια ερώτηση: θα μπορούσε, έστω και για μια στιγμή, να πιστέψει ο κ. Ανδρόνικος ότι αρχαιολόγοι όπως ο Bernhard Schweitzer, που σ' όλη τους τη ζωή δεν έτυχε να έχουν από ευρήματα ούτε ένα όστρακο —αφού δεν ενδιαφέρθηκαν ποτέ να κάμουν ανασκαφές— είναι παρακατιανοί σε σχέση με τους αγρότες, τους μηχανικούς εκσκαφείς και τους τυχερούς ανασκαφείς που γεμίζουν με αρχαιολογικούς θησαυρούς τα Μουσεία; Και θα μπορούσε ο κ. Ανδρόνικος να μετρήσει —με οποιοδήποτε

μέτρο— τα κείμενά του με τα κείμενα ενός αρχαιολόγου αυτού του διαμετρήματος; Αλλά και το παράδειγμα του Childe είναι διδακτικό. Γιατί, αν και έκαμε αρκετές ανασκαφές, η μεγαλοσύνη του δεν έγκειται σ' αυτές, αλλά στο τεράστιο έργο σύνθεσης και κριτικής που επετέλεσε.

Ας ελπίσουμε ότι και ο κ. Ανδρόνικος θα μας δώσει ένα σπουδαίο βιβλίο για τη Βεργίνα, κάποτε στο μέλλον —εντάσσοντας την αρχαιολογία και τα ευρήματά της στο σωστό τους ιστορικό πλαίσιο—, αφού, στον τόμο που δημοσίευσε πρόσφατα, αφήνει, όπως μας πληροφορεί, «τις απεικονίσεις των ευρημάτων να μιλούν πιο εύγλωττα από τα κείμενα του συγγραφέα». Τα ευρήματα ασφαλώς μιλούν. Αλλά λίγα από τα πολλά που λένε γίνονται κατανοητά μόνο με το άκουσμα. Θα ήταν σαν να καλούσαν μια σοπράνο στο δικαστήριο ως αυτόπτη μάρτυρα δολοφονίας και εκείνη, αντί για κατάθεση, τραγουδούσε μια άρια από την *Τόσκα*. Και ο δικαστής απαντούσε με μian άλλη άρια από το *Ναμπούκο*. Αλλά με άριες, και μάλιστα σε ξένη γλώσσα, ούτε δίκη γίνεται ούτε επιστήμη. Όταν λοιπόν, με το καλό, γράψει ο κ. Ανδρόνικος αυτό το βιβλίο δεν θα του αρνηθούμε κι εμείς την αναγνώριση και το θαυμασμό μας.

Όσο για τα σταφύλια, του χαρίζω όλα τα σταφύλια της γης —ώριμα και άγουρα— και όλους τους αρχαιολογικούς θησαυρούς της Μακεδονίας— χρυσούς και ασημένιους— χωρίς, ας το πιστέψει, ίχνος ζήλειας. Αλλά τον παρακαλώ να έχει υπόψη του ότι κάθε κείμενο που δημοσιεύεται γίνεται αυτομάτως και αντικείμενο δημόσιας κριτικής. Και, τέλος, ότι οι πανεπιστημιακοί δάσκαλοι είναι υποχρεωμένοι —από το λειτούργημα και τον όρκο τους— και να κρίνουν και να κατευθύνουν.

[1]

ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΜΗΝΑ:
Γαλλική Λογοτεχνία
Αφίσα γαλλική

ΤΟ
ΚΟΥΤΙ
ΤΗΣ
ΠΑΝΔΩΡΑΣ

BIBLIA
ελληνική και
ξένη λογοτεχνία
επιστήμη
φιλοσοφία
πολιτική
ψυχολογία
παιδικά
κινηματογράφος
θεάτρο
ζωγραφία
τεχνές
Υκρογραφίες
μεταφράσεις
αφίσσσες

Πλάκα • Βύρωνος 9 — τηλ. 32.22.394

Τώρα -

ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΑ
φθηνά ΠΟΛΥ φθηνά βιβλία

Εγκυκλοπαίδειες μισοτιμής
Ευκολίες πληρωμής

ΜΠΟΣΤΑΝΟΓΛΟΥ - ΓΙΑ ΤΟ ΦΘΙΝΟ ΒΙΒΛΙΟ
ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ 92. ΠΕΙΡΑΙΑΣ ΤΗΛ. 4112258

ΝΕΟΙ — ΜΕΣΑΙΟΙ — ΑΡΧΑΙΟΙ (II)

του Αλέξανδρου Ξύδη

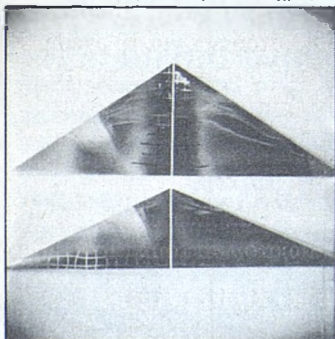
Όταν κολούσα το «πρώτιστα» της τελευταίας προηγούμενης παραγράφου μου¹ στα *επίθετα* (και όχι «επίπεδα» όπως θέλησε ο γνωστός δαίμων) «Νέοι - Μεσαιοί - Αρχαίοι» ήξερα ότι όλες οι κατηγορίες, ιδίως στην τέχνη, ισχύουν και από τις εξαιρέσεις τους. Ότι συνεπώς η ποιότητα του έργου ενός καλλιτέχνη δεν συμβαδίζει απαραίτητα με την ηλικία του. Έτσι στους «Μεσαιούς» (όχι βεβαίως στους μέτριους) περιλαμβάνονται σήμερα δύο ζωγράφοι, ένας 39 και μια 72 χρονών, που το σημερινό τους έργο τους ανεβάζει (ή κατεβάζει) στη στάθμη των καλύτερων σημερινών «μεσαιών» την ηλικία. Αντίθετα περιλαμβάνω στους «Αρχαίους» έναν πενήντάρη του οποίου η δουλειά έχει σταματήσει τεχνολογικά 20 χρόνια πίσω. «Αρχαίοι» δεν είναι μόνο οι νεκροί.

ΜΕΣΑΙΟΙ

Γιάννης ΜΙΧΑΣ (γ. 1938)
«Τρίτο Μάτι» ως 21 ΧΙ

Ο Μίχας παρουσιάζει κόσμο καινούργιο, από πλάκες μεταλλικές, στίλπνες, που σου επιστρέφουν σαν καθρέφτες τη μορφή σου, και τα είδωλα όσων αντικείμενων κινούνται μπροστά τους. Πάνω τους σχεδιασμένα, αποτυπωμένα, μοιάζουν μηχανικά, τόσο η τελειότητα κατασκευής τους, τα λείψανα από το πραγματικό πλέγμα που χρησιμοποίησε σε παλιότερα έργα του. Τώρα έχει εξαφανιστεί η υλική απλότητά του, αφήνοντας στο μέταλλο ανεξίτηλη τη θύμηση του περάσμάτος τους, χνάρια τσαλακωμένα, στραβωμένα, όχι πια τα παλιά κανονικά τετραγωνίδια που κάλυπταν ολόκληρη τη μουντή χρωματικά επιφάνεια. Τα χρώματα, επίσης καινούργια, ζωηρά, κόκινα, μπλε, κίτρινα, απλώνονται πάνω στο στίλβον μέταλλο και ανάβουν από τα χρώματα των μορφών που κινούνται μπρος τους. Όχι πια ο ψυχρός μελετημένος γεωμετρικός κόσμος των ανάγλυφων σε λευκό μάρμαρο ή σε ξύλο βαμμένο πάλλευκο, με μόνο άλλο χρώμα, τις σκιές των επάλληλων επιπέδων. Εδώ το μοναδικό γεωμετρικό στοιχείο είναι τα εξωτερικά περιγράμματα δυσδιάστατα τρίγωνα, κώνοι, τραπέ-

Γ. Μίχας: Χωρίς τίτλο 1986
Ανοξείδωτο μέταλλο, χρώμα.

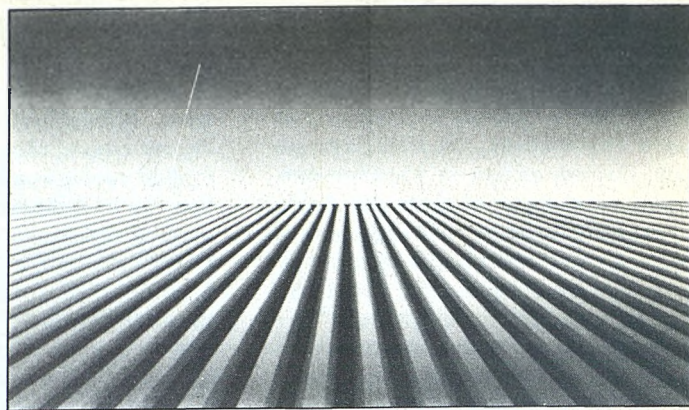
ζια. Υπάρχει κι ένας τρισδιάστατος κύβος σαν χριστουγεννιάτικο πακέτο τυλιγμένο σε ασπμόχαρτο με μια όμορφη κόκκινη ζώνη. Η γεωμετρία πάει — απομένει σε έναν καθρέφτη ή ανάμνησή της τσαλακωμένη και χρωματιστή, στίλβουσα στην ψυχρή, νεκρή μοναξιά της.

Ζωντανεύει όταν δεν στέκει μόνη της, όταν γεμίζει φευγαλέες κινούμενες μορφές σαν έγχρωμες σκιές. Αυτές είναι η ποίηση στα έργα του Μίχα, ο θεατής τα ζωοδοτεί. Η σειρά των ορθογώνιων έργων με υπολείμματα κουρελιασμένου πλέγματος αποτυπωμένα, αντίθετα, περικλείουν ολοδικά τους, θερμή ποίηση, εκείνη που δημιουργεί ο καλλιτέχνης, δίχως να χρειάζεται άλλο θεατή από τον εαυτό του.

Νίκος ΚΕΣΣΑΝΛΗΣ (γ. 1930)
«Πιερίδης, Γλυφάδα» ως 29 ΧΙ

Το 1981 έγραφα ότι ο Κεσσανλής δεν είχε εγκαταλείψει τη ζωγραφική «ούτε στις πιο μακρινές παρεκβάσεις του». Η έκθεση αυτή με επιβεβαιώνει πανηγυρικά. Ύστερα από 20 χρόνια εντατικής ζωής στο Παρίσι, η επανεγκατάστασή του στην Ελλάδα δεν σήμανε μόνο υλικό ξεσπίτωμα, αλλά και πνευματικό και αισθηματικό ξερίζωμα, που του εστοίχισε μερικά χρόνια άγχους και περιπετειώδους αναπροσαρμογής στο νέο τόσο διαφορετικό κλίμα που απαιτούσε εκτός από το σωματικό συνταίριασμα, και τη διαμόρφωση μιας νέας ψυχολογικής ισορροπίας. Δεν ήταν μόνο οι πυρκαγιές της Πεντέλης που έγλειψαν σχεδόν το σπίτι του, που γέννησαν τα έργα εκείνα τα γεμάτα γαιώδη χρώματα, καμένα χαρτιά, πευκοβελόνες, σκουπίδια, παιδεμένα και σκοτεινά έργα του 1980-83.

Τώρα ο Κεσσανλής γιορτάζει τη νέα ισορροπία που έχει βρει το έργο του. Στα 57 του χρόνια έχει αποκτήσει δεύτερη νεότητα. Η χαρά των χρωμάτων, της άνοι-

Γ. Σεμιτέκολο: Χωρίς τίτλο Λάδι σε πανί 1986

ξης, θερμαίνει και φωτίζει τις «Σημιδές». Σημαδεύουν μια προσέγγιση προς τη φύση, το ύπαιθρο, που έλειπε ως τώρα στο έργο του και που του χάρισε το καινούργιο περιβάλλον του. Έχει ξαναβρεί, ανδρωμένη πια, στους «Τοίχους» του την ευαισθησία την πρώτη των αφηρημένων νεανικών έργων, δίχως την ταραγμένη αγωνία τους. Ο «Τοίχος - Καρδιά» είναι καρπός άδολης και έντονης λυρικής έξαρσης. Ο Κεσσανλής επιβεβαιώνει την εξεχουσα θέση του ανάμεσα στους σημερινούς Έλληνες ζωγράφους.

Γρηγόρης ΣΕΜΙΤΕΚΟΛΟ (γ. 1935)
«Νέες Μορφές» ως 21 ΧΙ

Ο Σεμιτέκολο είναι ένας προβληματιστής, όχι ένας προβληματικός. Η εναλλαγή των υπέρ-ζωντανών «χάππενινγκ» με τις κούκλες και τις περιπέτειές τους, και με την τόσο κατασταλαγμένη και στοχαστική ζωγραφική του εξαφανιάζει. Δεν μοιάζει ο ίδιος άνθρωπος να είναι δημιουργός τους.

Πολύτροπος και προικισμένος με φαντασία, καθώς είναι, δεν υπάρχει διχασμός ούτε ερασιτεχνισμός. Συμβιβάζει τις υπερ-ρεαλιστικές βίδες του που μοιάζουν υπερ-σύγχρονες, νεκρές φύσεις με τη ...βίδα του ηθοποιού, με επαγγελματικότητα και μεράκι αληθινού καλλιτέχνη. Κάθε του έκθεση — τρεις μόνο τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια — δίνει το στίγμα της ζωγραφικής του πορείας. Δείχνουν όχι πρόοδο ή κυνήγημα της μόδας, αλλά στοχαστική και πεισματική εμμονή στην ουσία μιας ζωγραφικής αφαίρεσης που μόνο επιπόλαια θα μπορούσε να ονομαστεί γεωμετρική, μιας αφαίρεσης επενδυμένης το μυστήριο που υποβόσκει στις γραμμές που φεύγουν προς (ή από;) το άπειρο, της βίδας που προχωρεί απειλητική, αδυσώπητη μέσα από το κιγκλίδωμα με τις δρεπανηφόρες στροφές της. Η σωπή είναι πειστική, αφόρητη, προκαλεί κραυγή βόωντος... εν τω απείρω. Σώζεται ο βόων, κι εμείς μαζί του, με την τελειότητα της ζωγραφικής πράξης που μας βγάζει από τον εφιάλτη.

Δημήτρης ΞΟΝΟΓΛΟΥ (γ. 1949)
«Άρτιο» ως 21 ΧΙ

Τον παρακολουθώ από την πρώτη ατομική του το 1982. Έχουν προηγηθεί αρκετές συμμετοχές σε ομαδικές στη Ρώμη, όπου σπούδασε, στη Θεσσαλονίκη όπου ζει, και στην Αθήνα, όπου τούτη είναι η δεύτερη ατομική του. Μετέρχεται αβίαστα όλα τα τεχνάσματα του Πικάσο και των σουρεαλιστών για να καταγράψει με πειστική ακρίβεια τα πιο φανταστικά όνειρα ή οράματά του, με τα πιο χτυπητά χρώματα. Στην εξπρεσιονιστική ιδιαιτερότητά του, θυμίζει τον Σαγκάλ, αλλά ενώ τούτου η μυθολογία είναι «στενά» προσωπική και βόρεια — ξεκινάει από το χωριό του και καταλήγει στη Βίβλο — του Ξονόγλου αντλεί από παιδευσιακό παρελθόν πλατύτερο και μεσογειακό, είναι παρακλάδι μυθολογίας, ευρύτερης απήχησης, με την οποία συνεγείρει έντονα ψυχικά βιώματα δικά του. Το σύνολο απαρτίζει πολύχρωμη πομπή ιπτάμενων ανθρώπων και ζωικών μορφών, ισορροπιστών, που σαν νέοι Άτλαντες σηκώνουν την πλάση ολόκληρη στο κεφάλι τους σε ένα παιχνίδι υπερβατικό που αρνείται την έλξη της βαρύτητας και παραδίδεται στη γοητεία της ποίησης.

Δ. Ξονόγλου: «Ισορροπιστής» 1986
Μικτή τεχνική 100 x 70

Ιφιγένεια ΛΑΓΑΝΑ (γ. 1915)
Γκαλερί Φ, ώς 11.ΧΙ

Μας είχε συνηθίσει σε φίνες, ευαίσθητες ακουαρέλες που απέδιδαν το ελληνικό τοπίο μέσα στο πιο διάφανο φως. Τώρα μας καταπλησσει με τις φιγούρες της σε λάδι, σκιτσαρισμένες «αλά πρίμα» μάλλον παρά ζωγραφισμένες με περίσσιαν επιμέλεια στο εργαστήρι. Τις γέννησε ζωγράφος αληθινός με σιγουριά κι ένστικτο πλαστικό πολύ γερό, που στρώνει στο πανί με την ευθυβολία και το μένος ενός Βαν Γκόγκ τις πινελιές που χτίζουν τις φόρμες, δίνοντάς του δίχως υπολογισμό την εξπρεσιονιστική τους δύναμη.

ΑΡΧΑΙΟΙ

Φώτης ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ (1895-1965)
«Γκαλερί 3» ώς 17.ΧΙ

Η περίπτωση Κόντογλου εξακολουθεί να γεννάει ερωτήματα, όχι ακόμα απαντήσεις. Νέο τεκμήριο: η μεγάλη αναδρομική έκθεση που οργάνωσε το Μακεδονικό Κέντρο Σύγχρονης Τέχνης στη Θεσσαλονίκη. Δεν την είδα, αλλά ο πολυτελής κατάλογός της φαίνεται να απεικονίζει όλα τα έργα που εκτέθηκαν. Δίνει καλή ιδέα της άποψης από την οποία προσέγγισαν το θέμα οι οργανωτές της. Είχα εξάλλου υπόψη μου τις μεγάλες εκθέσεις, σχεδόν πλήρεις κι αυτές, με βασικά τα ίδια έργα, του '78 στην Πινακοθήκη, του '83 στο Δήμο Αθηναίων. Ζωγράφος - σχεδιαστής ταλαντούχος; Αγιογράφος μετα-μεταβυζαντινός; Διηγηματογράφος - εικονογράφος φανταστικών ταξιδιών; Τοιχογράφος εκκλησιών και δημόσιων κτιρίων; Φανατικός ιεροκήρυκας της «ελληνικότητας»; Πού ανήκει ο Κόντογλου, στη ζωγραφική, στη λογοτεχνία, στη θεολογία; Ο Τσαρούχης, εκλεκτός μαθητής του, σωστά παρατηρεί: «Ο Κόντογλου αδικείται όταν τον παίρνεις μόνο για ζωγράφο». Εμείς όμως επιμένουμε να τον εκθέτουμε ως ζωγράφο, όχι να εκδίδουμε και να τον διαβάσουμε ως συγγραφέα. Η μικρή έκθεση της «Γκαλερί 3» (50 έργα μικρών διαστάσεων, που καμιά δεκαριά εκτίθενται για πρώτη φορά) οξύνει τα ερωτήματά μας. Μπορέσαμε πάντως να απολαύσουμε 2-3 τοπία με μολύβι ή ακουαρέλα αντάξια των μεγαλύτερων («Φράγκων» ζωγράφων, ενάντια στους οποίους, όσο περνούσαν τα χρόνια, ο πόλεμός του γινόταν φανατικότερος, ξεχνώντας με πόση επιτυχία ασκούσε τη τέχνη τους στη νεότητά του.

Ένα είναι σαφές: ότι όποια και όση επιρροή να ασκούσε ο Κόντογλου πάνω στη σύγχρονη ζωγραφική μας, ήταν μια επιρροή περιορισμένης χρονικής εμβέλειας, που δεν πήγε παραπέρα από τις πρώτες διαμορφωτικές φάσεις του Τσαρούχη και του Εγγονόπουλου. Ανταποκρινόταν όμως πολύ ικανοποιητικά στο θεολό κλίμα της μετα-μικρασιατικής

παιδευσιακής κρίσης και αναζήτησης μιας «εθνικής ταυτότητας», που, ως σήμερα, δεν έχει ξεκαθαρίσει, απόδειξη ότι μέσα σε 9 χρόνια κρίθηκαν απαραίτητες τρεις μεγάλες εκθέσεις Κόντογλου, με το ίδιο βασικό υλικό.

Στέλιος ΜΗΛΙΑΔΗΣ (1881-1965)
«Αίθουσα Τέχνης Αθηνών» ώς 5.ΧΙ

Επανάληψη, σχεδόν πιστή, στα εκθέματα και στα κείμενα του καταλόγου, της έκθεσης στην Πινακοθήκη το 1983; Ο Μηλιάδης είναι χαρακτηριστική περίπτωση του πόσο η προοπτική του χρόνου αλλοιώνει τις αξιολογήσεις συνήθως προς τα κάτω: «Ζωγράφος που δεν θα περάσει η μόδα του ...η μόδα περνάει, τα έργα μένουν» (Π. Νιρβάνας, 1932). «ο πιο σημαντικός αντιπρόσωπος του εκπρεσιονισμού στην Ελλάδα... ένας από τους μεγαλύτερους ζωγράφους που ανέδειξε ο τόπος μας...» (Α. Προκοπίου 1965). «από τους λίγους πρωτοπόρους ζωγράφους της περασμένης γενιάς... άνοιξε καινούργιους δρόμους, και συνέβαλε θετικά στη διαμόρφωση της σύγχρονης εθνικής μας τέχνης» (Γ. Φωκάς, 1965). Ζωγράφος και κριτικοί δεν ζουν σήμερα, και, όπως λένε, «ο αποθανών δεδिकाίεται». Η επιείκεια ίσως μπορεί να ισχύει για τους πεθαμένους. Οι νεότεροι όμως, οι ζωντανοί, τι χρωστούν; -αυτούς σκέφτομαι περισσότερο τώρα που, σε διάστημα 4 ετών, είδαν δύο αναδρομικές Μηλιάδη, τη μια στην Εθνική Πινακοθήκη. Τα ίδια τα έργα του με την προίουςα εξασθένησή τους από τα χρόνια που ζούσε στο Παρίσι (ως το 1932) ως το θάνατό του, παραμερίζουν τον Μηλιάδη στο περιθώριο του κεντρικού νου της σύγχρονης τέχνης μας, στην οποία δεν έπαιξε τον παραμικρό διαμορφωτικό ρόλο.

Γεώργιος ΔΕΡΠΑΠΑΣ (γ. 1937)
«Τιτάνιου» ώς 27.ΧΙ

Περίτεχνα δείγματα ενός «ελληνοσοουρεαλισμού» τον οποίο οριοθέτησα ήδη από το 1976². Τα σημερινά του έργα δεν διαφέρουν καθόλου από τα φτιαγμένα πριν από 20 χρόνια. Δεν έχουν τη διάρκεια σύμφυτη. Τα πιο εντυπωσιακά και άγνωστα στο πλατύ κοινό είναι μια σειρά σχέδια και χαλκογραφίες του 1962 που δείχνουν πλούσια φαντασία και σχεδιαστική ικανότητα. Όλα έχουν καταποντιστεί σε μια φιλόλογη επανάληψη θεμάτων και τεχνισμάτων που, φυσικά, επισύρουν τα εγκώμια των μεγάλων ποιητών.

1. ANTI, τχ. 359/6.ΧΙ. 87, σ. 55
2. Α.Γ. Ξύδης «Ο σοουρεαλισμός στην ελληνική ζωγραφική». Θέματα Χώρου και Τεχνών αρ. 9/1978 σσ. 136-140.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Γ. Γενναδίου 3 - τηλ. 36.02.007

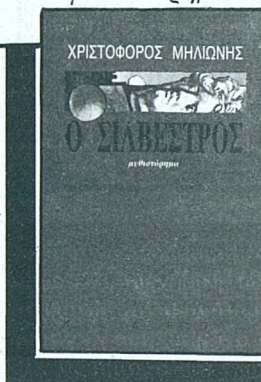
Γιώργος Μανιώτης

ΤΑ ΜΑΥΡΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ

Φορώντας τα μαγικά γυαλιά των παραμυθιών, προσπαθώ να μπω στο ναό του καιρού μας και να διακρίνω ψηλά στους θόλους της οροφής του, τις φοβερές τοιχογραφίες που με χρώματα, ήχους και κινήσεις ορίζουν και κατέχουν τη ζωή μας.

μυθιστόρημα

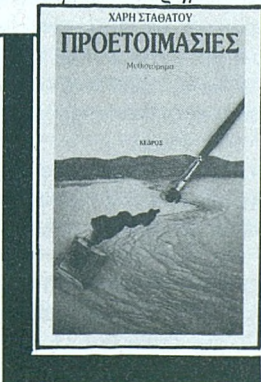

Χριστόφορος Μηλιώνης

Ο ΣΙΛΒΕΣΤΡΟΣ

Ποιος είναι λοιπόν αυτός ο Σιλβέστρος που καταφτάνει στη μικρή πόλη, ξυπνάει παλιές πληγές, και, χωρίς να κουνήσει - φανερά τουλάχιστον - το χέρι του, τους κάνει όλους μαλλιά κουδάρια; Πρόκειται τελικά για ένα μυθιστόρημα, όπου οι ήρωες προσπαθώντας να ανακαλύψουν ποιος είναι ο Σιλβέστρος αποκαλύπτουν τον εαυτό τους - όπως ακριβώς και οι αναγνώστες. Γιατί το βιβλίο μπορεί να διαβαστεί με πολλούς τρόπους.

μυθιστόρημα

Χάρη Σταθάτου

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΕΣ

Περί τέχνης ή περί έρωτος. Ένα μυθιστόρημα για τη σχέση μεταξύ της διαδικασίας της τέχνης και της ερωτικής λογικής. Για τα αντικείμενα τού έρωτα: τα τοπία και τους άντρες.

Η ζωή μιας γυναίκας μέσα στο καλοκαίρι και μες στον χειμώνα, όταν φτιάχνει και δεν φτιάχνει τα έργα της.

«Ποτέ δεν είναι πιο ενεργός απ' όσο όταν δεν κάνει τίποτα...»

του Γιώργου Βέλτσου

«Δεν θέλει να ντυμπλάρει το πραγματικό μ' έναν άλλο κόσμο αλλά να ανακαλύψει μέσα στις αυθόρμητες πτυχώσεις της γλώσσας, έναν ανύποπτο χώρο και να τον επικαλύψει με πράγματα που ποτέ δεν ειπώθηκαν».

M. FOUCAULT

Σχολιάζω εδώ, με τη μη-κοινωνιολογία που υπογράφω, μια κατάσταση του πολιτισμού που προήλθε από τις μεταλλαγές των κανόνων μετασχηματισμού όλων των θεωρητικών «λογοπαιγνίων» που ακούνε στο όνομα *πολιτική επιστήμη* ή *κοινωνιολογία*.

Σχολιάζω την επικοινωνιακή δράση της *πολιτικοποίησης* μέσω της *αισθητικής* και της ιδιώτευσης μέσω της *πολιτικής* στις σημερινές συνθήκες των δυτικών κοινωνιών.

Σχολιάζω τον *μετα-μοντερνισμό* στον οποίο τόσο η επικοινωνιακή όσο και η εργασιακή δραστηριότητα μετατοπίζονται σε νέες διαδικασίες *ομοιώσεων* που δεν εκτυλίσσονται ωστόσο πραγματικά.

Υποστηρίζω μάλιστα, ότι όσα ακολουθούν δεν είναι παρά σχόλια σε μια φράση του Κάτωνα, με την οποία η Hannah Arendt έκλεινε την «*Ανθρώπινη Κατάσταση*». Ποτέ δεν είναι πιο ενεργός απ' όσο όταν δεν κάνει τίποτα, ποτέ δεν είναι λιγότερο μόνος απ' όσο όταν βρίσκεται με τον εαυτό του. Και λέω ακόμη πως τίποτα δεν μπορεί περισσότερο να προσθέσω ως υπόδειξη. Δεν προτείνω καμιά νέα κοινωνιολογική ή κοινωνιοψυχολογική θεωρία, δεν προτείνω λύση, δεν προτείνω απολύτως τίποτα, γιατί τίποτα πλέον δεν μπορεί να προταθεί ως απάντηση σε ένα «*τι να κάνουμε*». Η H. Arendt είχε δίκιο, σήμερα δεν μπορούμε να κάνουμε το παραμικρό εκτός από του να σκεφτούμε τι έχουμε ήδη κάνει. Τι έχουμε κάνει με τις κριτικές θεωρίες της νεωτερικότητας, τον *φιλελευθερισμό* και τον *μαρξισμό*; Τι έχουμε κάνει με τους *νομιμοποιητικούς λόγους*, τις *επιστήμες*, τις *ερμηνείες*, τη *διαλεκτική*, την *κριτική*, τις *πράξεις* και τις *χειραφετικές διαδικασίες* του μοντερνισμού, τόσο ως προς την *επικοινωνία*, όσο και ως προς τον άλλο πόλο της εκκοινωνήσης: την *εργασία*; Πόσο οι συμβατικοί τρόποι των «αντικειμενιστικών» κοινωνιολογικών θεωριών, ακόμη και αυτών που διαυγάζουν την ένταξη και την παρέκκλιση, διέφυγαν από μίαν αντίληψη κανονιστική, μια δεοντολογία ή και μια κριτική θεωρία που δε συνδέονται με την έννοια μιας «αποκατάστασης» του ήδη υφιστάμενου, χωρίς κάτι τέτοιο να σημαίνει λειτουργισμό, αλλά αυτό το ανακόλουθο πρωθυστερο σχήμα ενός *post-modo* που προτείνει η μεταμοντέρνα σκέψη.

Σκεφθήκαμε σοβαρά πόσο οι δημιουργικές ικανότητές μας, έχουν εξαντληθεί επειδή η κανονιστική θεωρία και η εξίσου κανονιστική πράξη στρέφονται προς τον *δημόσιο χώρο*, τον υποτιθέμενο ρυθμιστή και της εργασίας και της επικοινωνίας, αγνοώντας ότι μια άτυπη βιο-εξουσία τόσο στον δημόσιο όσο και στον *ιδιωτικό χώρο*, παράγει σημασίες εντελώς άλλες από αυτές που καθιερώνει η θεσμική συμβατικότητα; Το παράδειγμα; Ποια *κοινωνιολογία της εργασίας* και ποια *θεωρία της επικοινωνίας* αναλύει τις άτυπες προστριβές, εκεί που οι ταξικές συγκρούσεις ατονούν ή εξαφανίζονται; Και ποιες νέες ικανότητες,

ποιες αντιστάσεις προβάλλουν τα υποκείμενα εμπρός στην παλίρροια που παρασύρει το ταξικό συμφέρον αποκαλύπτοντας έναν κινούμενο πυθμένα συμπτώσεων και συγκυριακών συμμαχιών; Στραφήκαμε ποτέ στις «*ρίζες της κοινωνικής εμπειρίας*», σχολιάζοντας όπως ο Β. Καραποστόλης, όχι την «ένταξη» στην κοινωνία αλλά την εύθραυστη συμβίωσή μας;

Αναλογιστήκαμε πόσο η ιδεολογία της «πλήρους απασχόλησης» ή της «αντικειμενικής πληροφόρησης» συνθλίβει τόσο τησχόλη όσο και την επικοινωνία; Ενοήσαμε πόσο μέσα από την εκλογίκευση του ελεύθερου χρόνου απαλλοτριώνεται η ίδια η ελευθερία της ενδόμυχης ιδιωτικής ζωής καθώς αποξενώνεται ο υποτιθέμενος πολίτης από τα γεγονότα που «οφείλει» να γνωρίζει, υπερπληροφορούμενος από τα «μαζικά μέσα»;

Βρισκόμαστε σε αδιέξοδο που *καμιά μεγάλη θεωρία*, κανένας ένδοξος φορέας, κανένα κόμμα ή εμπνευσμένο πρόσωπο δεν θα το υπερβεί. Και το αδιέξοδο είναι η ίδια η νεωτερικότητα και ο ανθρωπολογικός της εφησυχασμός που επιβάλλεται από τους πολιτικούς και τους διανοούμενους της, ως σοσιαλιστική υπόσχεση ή φιλελεύθερη αυταπάτη.

Τόσο στο επίπεδο της *επικοινωνίας* που μαζικοποιείται πληροφορώντας αλλά και αδρανοποιώντας τους κοινωνούς των μηνυμάτων της, όσο και στο επίπεδο της εργασίας που μειώνεται, ενώ αυξάνει την εξωαπασχολησιακή εισοδηματοφόρο της διάσταση, βρισκόμαστε σ' ένα σημείο οριακό μιας κοινωνίας απασχολούμενων χωρίς απασχόληση και πληροφορημένων χωρίς επικοινωνία. Και τις δύο φορές οι δύο θεμελιακές δραστηριότητες του κοινωνικού δεσμού, η *εργασία* και η *επικοινωνία*, υπερτροφούν εις βάρος του. Το δημιουργικό *έργο* πέρα από την κερδοφόρα επένδυση, αποκλείεται και μαζί του αποκλείεται και το πολλαπλό *νόημα* από την εξίσου κερδοφόρα ιδεολογικά μαζική πληροφόρηση.

Σχολιάζω λοιπόν απρόσκλητος σ' έναν κόσμο υπερπληροφορημένων και υπεραπασχολούμενων άπορων επενδυτών, πρώτα τη συρρίκνωση του *δημόσιου χώρου* και ύστερα τη διαφοροποίηση του *ιδιωτικού*. Σχολιάζω τους όρους των ιδιωτικών ανακατατάξεων που δεν ακολουθούν πάντα τη σίγουρη ακολουθία της συνέχειας (καριέρας), αλλά που προκύπτουν από αιφνίδιες αναμορφώσεις, ασυνεχείς παλινδρομήσεις τις οποίες οι κοινωνικοί επιστήμονες τις κατατάσσουν —για να τις εξευμενίσουν— στη νεόκοπη κατηγορία των «άτυπων μορφωμάτων» και οι ψυχιάτροι στην ασφαλή τυπολογία των νευρώσεων.

Λέω ότι ο *δημόσιος χώρος* συρρικνώνεται από την υπερτροφία των ιδίων των δημοσιοποιητικών μηχανισμών του που διογκούνται για να προστατεύσουν παράδοξα το Κράτος από υπερβολικό κρατισμό (παρεμβατικές εταιρείες του Δημοσίου, «απελευθέρωση» των δημοσίων επιχειρήσεων). Η ιδιωτική βιομηχανική πρωτοβουλία, αποσυνδέει σταδιακά την παραγωγή από την εργατική απασχόληση, παραχωρώντας στο Κράτος το «κόστος» της «αποβιομηχάνισης» με τη μορφή επιδομάτων. Η «συμβολική» οικονομία μέσα από τις μετακινήσεις των κεφαλαίων, τις αλλαγές στις ισοτιμίες και τη ροή των δανείων, των

Προδημοσίευση από το βιβλίο του Γ. Βέλτσου «Η μη-κοινωνιολογία. Αναλυτική του μετα-μοντερνισμού» που θα κυκλοφορήσει από τις εκδόσεις «ΝΕΦΕΛΗ».

πιστώσεων ή της ξένης «βοήθειας», αντιστρατεύεται το εμπόριο, δραστηριότητα κατ' εξοχήν ιδιωτική.

Λέω ακόμη ότι ο *ιδιωτικός χώρος* διαφοροποιείται από τα στοιχεία μιας ενδοϋποκειμενικής αντίστασης προς τη μαζική ομοιομορφία του *δημόσιου*. Ο ιδιωτικός χώρος δεν αποτελεί πια την περιοχή όπου το «ιδιον» παραμένει αμετάβλητο και συντηρητικό. Αντίθετα, εμπλουτίζεται συνεχώς με νέα αινιγματικά στοιχεία μιας ατομικότητας που καταπιέστηκε. Και τότε, επεκτεινόμενος, ή εξομοιώνεται προς τον δημόσιο χώρο, ή διαμορφώνει μια εκλεκτική περιοχή *ιδιώτευσης* από την οποία προέρχεται το *έργο* όχι μόνο ως αντικειμενική μνημειωμένη δημιουργία, αλλά και ως σχέση με τον εαυτό, «μέριμνα για τον εαυτό», ανακάλυψη του εαυτού, συνύπαρξη αποκαλυπτική με τον άλλο, ευθυμία και ευθύνη γι' αυτόν.

Γινόμαστε μάρτυρες σήμερα και στην Ελλάδα μιας παράδοξης αντισταθμιστικής υποκατάστασης του *ιδιωτικού* στο *δημόσιο* και αντίστροφα. Περιχέξω όπως η παιδεία που εγγράφονται παραδοσιακά στη δημόσια σφαίρα ιδιωτικοποιούνται. Και, αντίθετα αποκλειστικά συμβάντα του ιδιωτικού χώρου όπως ο έρωτας, ο πόνος ή ο θάνατος, αποκτούν θεαματική και δημόσια διάσταση εμπορευματοποιούμενα και εκτιθέμενα αναφανδόν από τα μαζικά μέσα. Όχι μόνο τον ιδιωτικό χώρο σφετερίζεται ο δημόσιος με μια σκόπιμη απομυθοποίηση του πάλαι ποτέ μεγαλειώδους στοιχείου του, αλλά και τον δημόσιο χώρο τον ιδιοποιείται ο ιδιωτικός, νοθεύοντας εσκεμμένα, τα στοιχεία της μυχιότητάς του και δημοσιοποιώντας τα «εν οίκω» χάριν οικειότητας. Και η αντιμετάθεση συνεχίζεται. Η *παραοικονομία* και η *πολυσημάνση* ως «*εναλλακτική επικοινωνία*», την ίδια στιγμή που διευρύνουν τον ιδιωτικό χώρο, καταστρέφουν συγχρόνως τα αμετάδοτα στοιχεία των δια-προσωπικών σχέσεων. Και αντίστροφα, η ιδιωτικοποίηση του δημόσιου χώρου σημαίνει ταυτόχρονα την επέκτασή του προς ένα *αλλού*, που δεν είναι ούτε δημόσιο, ούτε ιδιωτικό, και ούτε βέβαια κοινωνικό αλλά ένα *τρίτο μόρφωμα κοινωνιακό* που προσφεύγει στην πολιτική για να το εξυπηρετεί, χρησιμοποιώντας συγχρόνως τους τυπικούς πολιτικούς θεσμούς αλλά και τις παρατυπίες της ιδιώτευσης για την επικράτησή του. Το κοινωνιακό αυτό μόρφωμα αδιαφορεί για την εκκοινωνήση και τη μεταλλαγή του ανθρώπου σε «κοινωνικό άνθρωπο» (μαρξισμός) όπως επίσης αδιαφορεί για την εσωτερική περισυλλογή. Στοχεύει περισσότερο στη διαμόρφωση ενός πολυώνυμου *κοινωνιακού* εκτοπλάσματος, ομοιώματος ούτε ιδιώτη ούτε πολίτη, αλλά του πολυαπασχολούμενου και πολυπληροφορούμενου κοσμικού των δεξιώσεων, των αποδυτηρίων και των εβδομαδιαίων περιοδικών. Πρόκειται γι' αυτόν που καταργεί κερδοσκοπώντας, τόσο την έννοια της οικονομίας και του μόχθου όσο και της επικοινωνίας της συμβίωσης. Αυτός ο νεο-προνομιούχος τύπος ανθρώπου βρίσκεται από τη μεριά του κοινωνικού καθρέφτη και της κοινωνικότητας, έτσι ώστε η «αλήθεια» του να συνίσταται στο ότι είναι απατηλός, ότι ληξιαρχικά έχει πεθάνει, ενώ ζει σύννομα ως μέλος εκείνης της πρωτοφανούς εταιρείας θανάτου που είναι η ίδια η νεο-ελληνική κοινωνία. Καταργεί λοιπόν τους παραδεδωγμένους όρους κάθε πολιτικής ή πολιτισμικής επικοινωνίας και επιβάλλει δικούς του, δημιουργώντας εκείνο τον στρόβιλο φαινομενικότητας που αποδίδει ο G. Genet στις «Δούλες» του, όπου ένας ηθοποιός υποδύεται μια υπηρέτρια που υποδύεται μια υπηρέτρια. Μ' αυτή τη νέα μεταμορφωτική δυναμική που διαθέτει *το κοινωνιακό υποκείμενο* ο ζωντανός νεκρός, ο πεθαμένος πολίτης, ο ρεμουλαδόρος, ο δανδής, ο μεσάζων και προαγωγός πλησιάζει την πραγματικότητα του ηθοποιού όσο περισσότερο απομακρύνεται από αυτήν με την ίδια την υπόδυση. Δηλαδή με τους θεατρικούς όρους της «πολυσθένειας» μέσα σ' ένα περιβάλλον παρα-οικονομίας και παρα-επικοινωνίας, όπου καταργείται κάθε διαμάχη αλλά και κάθε σύγκρουση και όπου ακόμη και η «ταξική πάλη» υποκαθίσταται από μια νέου τύπου αναμέτρηση παλαιών και νέων αταξικών προνομιούχων, μιας και της αυτής «μικρομεσαιοκρατίας».

Την *κοινωνιακή* αυτή διπλοπροσωπία οφείλει να καταγγείλει με μια αγωνιστική επιχειρηματολογία και μια λογοπαίγνια πρόθεση η μη-κοινωνιολογία, ως *λίβελος* περισσότερο παρά ως *κριτική*, καταγγέλλοντας συγχρόνως και εκείνες τις «αξίες» της νεωτερικότητας —την *πρόοδο*, την *ισότητα* αλλά και την *ιεράρχηση*— που την ανέδειξαν.

Το *κοινωνιακό στοιχείο* αναδύεται λοιπόν από τη νεωτερικότητα. Και αν η κοινωνία είναι *κοινωνιακή*, όχι διαλυμένη και άνομη, αλλά στημένη και σύννομη, δηλαδή «νομιμοποιημένη» από έναν ορθολογισμό των φαινομενικότητων, είναι γιατί συντηρεί τα νεωτερικά στοιχεία που έχουν πλέον χρεωκοπήσει. Η νεοελληνική κοινωνία σήμερα δεν αντιμετωπίζεται πάνω στη βάση μιας «προκαθορισμένης εξωτερικότητας» όπως έγραφε ο Πουλαντζάς στο τελευταίο του βιβλίο για τις σύγχρονες ταξικές κοινωνίες. Δεν είναι πια ο δημόσιος γιγαντισμός που πιέζει την κοινωνία μας γιατί ο ρόλος του Κράτους ως αυτόνομου παράγοντα κυριαρχίας έχει μεταβληθεί. Στον δημόσιο τομέα δεν πραγματοποιούνται αποκλειστικά οι βλέψεις και τα συμφέροντα. Το ίδιο το Κράτος, ενισχύοντας τον ιδιωτικό τομέα προάγει το *κοινωνιακό* τόσο στην απασχόληση όσο και στην πληροφόρηση. Το Κράτος εύχεται την υποκατάστασή του από αυτή τη νέα μεικτή δημόσια - ιδιωτική σφαίρα που ακριβαίνει το χρήμα και συνδέει με πολυπλοκότερες αλλά συγχρόνως και κινητικότερες ευλύγιστες συνδέσεις *ρόλους* και *θέσεις* όχι πια με τους παραδοσιακούς τους θύλακες αλλά με επιφάσεις και ομοιώσεις δημοσίων οργανισμών που είναι κατ' ουσίαν ιδιωτικοί και αντίστροφα, σε ένα καθεστώς όπου ο Λάτσης και ο Βαρδινογιάννης επικρατούν εμπορευόμενοι «εμπορεύματα» και «μηνύματα» συγχρόνως.

Στη σημερινή *κοινωνιακή* νεοελληνική κοινωνία το «αληθινό» εγχώριο προϊόν είναι 30% μεγαλύτερο από το μετρούμενο επίσημο. Το κατά κεφαλήν ακαθάριστο εισόδημα υπερέβη τα 3.800 δολάρια το 1984 αντί των 2.800 δολαρίων της «επίσημης» εκτίμησης. Η φοροδιαφυγή των επιτήδειων ακμάζει, ενώ οι ειλικρινείς φορολογούμενοι επιβαρύνονται από άμεσους και έμμεσους φόρους πέραν του 40-50% του εισοδήματός τους.

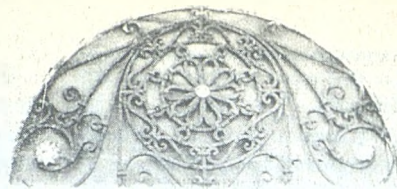
Αν η νεωτερικότητα τελειώνει σχηματικά στην Ελλάδα με την πρώτη τετραετία του ΠΑΣΟΚ στα 1985, όπου ο θεσμικός εξωραϊσμός του Κράτους και ο εκσυγχρονισμός του ίδιου πάντα καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής υπόσχονταν ενίσχυση της ατροφικής «κοινωνίας των πολιτών», η περίοδος παραοικονομίας και ιδεολογικής συγχύσεως που ακολουθεί και που διανύουμε, διαψεύδει και όσους υποστήριξαν την ανάδειξη νέων μορφών κοινωνικής ανανέωσης αλλά και όσους διέκριναν στο πολιτικό «μπλοκ εξουσίας» που «έστησε» το ΠΑΣΟΚ, μια δύναμη με στοιχεία ολοκληρωτικά σε κοινοβουλευτικό καθεστώς. Αυτό που σήμερα συμβαίνει στον ρευστό *κοινωνιακό* χώρο που αναδύεται από τις σποραδικές αλλά ενδεικτικές περιπτώσεις σκανδάλων, εισάγει το εξής παράδοξο στο ενδεικτικό δημοσιονομικό επίπεδο: τα σκάνδαλα να συντελούνται από «δημόσιους άνδρες» που τους ανατίθεται ο έλεγχος των ιδιωτικών συμφερόντων, και να χρησιμοποιείται επί πλέον η κυβερνητική επιταγή της «διαφάνειας» όχι μόνο για να ξεσκεπάσει, αλλά και για να επικαλύπτει μια ιδιόμορφη ενδοκομματική διαμάχη μεταξύ «νυν» και «τέως» προνομιούχων της Εξουσίας.

Σήμερα, ακόμη και η *συναίνεση* μοιάζει —και είναι— περιττή. Η θεματοποίησή της, ύποπτη. Η αναζητήσή της, αδύνατη. Η *διαφωνία* που χαρακτηρίζει, όπως θα δούμε, τη μεταμοντέρνα συνθήκη, αποχωρεί από τον περιορισμένο χώρο των διαπροσωπικών συγκρούσεων και καθιερώνεται ως τεκμαρτό CONSENSUS σε σχεδόν αυτόνομες εστίες εξουσίας όπως το πολιτικό γραφείο του Πρωθυπουργού, το Εκτελεστικό Γραφείο του Κινήματος, η Κοινοβουλευτική Ομάδα ή οι υπουργοί μεταξύ τους.

— Υπάρχει αντιπρόταση; Μα θα ήταν πάλι πολιτική.

— Υπάρχει υπέρβαση; Θα ήταν και αυτή διαλεκτική ή τρομοκρατική.

— Υπάρχει κριτική ή ερμηνευτική; Θα ήταν και πάλι θεωρία. □

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΑΝΟΣ
ΜΑΡΙΑ ΠΑΔΟΥΒΑ
Τα κρητικά αγγεία του 19ου και 20ου αιώνα

ΕΛΕΝΑ ΓΡΑΤΣΙΑ
ΒΑΣΩ ΡΟΥΣΣΗ
Μεταλλικά σφυρήλατα εξαρτήματα στην Αρχιτεκτονική του κρητικού σπιτιού

ΤΑΣΟΣ ΛΕΟΝΤΙΔΗΣ
Τα Κρητικά, καλάθια Μορφολογική, κατασκευαστική μελέτη
Έκδοση Μουσείου Κρητικής Εθνολογίας, Βώροι Μεσαράς, 1986

Η ζώσα παράδοση στην Κρήτη

Με σκοπό τη «μεταφορά μοντέλων και τεχνολογίας από την παραδοσιακή κρητική χειροτεχνία στη σύγχρονη βιομηχανία, βιοτεχνία και οικοτεχνία», μια ομάδα ειδικών επιστημόνων άρχισε να δουλεύει από το τέλος του 1982. Μέρος της δουλειάς τους αποτυπώθηκε σε τρεις —όσο ξέρουμε— τόμους που καλύπτουν τους τομείς της αγγειοπλαστικής, της καλαθοπλεκτικής και της κατασκευής σφυρήλατων εξαρτημάτων. Η σοβαρότητα της δουλειάς και η συστηματικότητα της μελέτης, η αγάπη και το μεράκι που στάθηκαν και οι πιο σίγουροι «πιλότοι» για τη μελετητική ομάδα, αξίζει να επισημανθούν —έστω και αργά, έστω και κατόπιν εορτής— γιατί φαίνεται πως τώρα πια η ομάδα διαλύθηκε ή υπολείπεται.

Οι εθνολογικές και εθνογραφικές μελέτες του είδους έχουν πια εκλείψει στη χώρα μας, παρ' όλο που υπάρχουν ακόμα πολλές νησίδες που διασώζουν κοιτάσματα θησαυρών που δεν τα υποψιαζόμαστε. Οι τέχνες αυτές και άλλες, όπως η υφαντική και η επιπλοτεχνία, που επίσης αποτέλεσαν αντικείμενο μελέτης για την ομάδα, είναι ζώσες, όχι τόσο γιατί μπορούν στο σύνολό τους να αναταραχθούν και να διαιωνιστούν, όσο γιατί μας διδάσκουν μεθόδους και δείχνουν δρόμους ώστε μια σύγχρονη τεχνολογία να εμπνευστεί και να καθοδηγηθεί.

Πολύχρονη και επίμονη δουλειά με επιτόπια παρακολούθηση, με αποτυπώσεις, ιχνογραφήσεις και εργαστηριακές παρατηρήσεις και αναλύσεις, καθώς και επεξεργασία των δεδομένων στον υπολογιστή, έδωσε και κατέγραψε στοιχεία που είναι πολύτιμα και για την αυτογνωσία μας, αλλά και για μια εμπνευσμένη αναδημιουργία.

Στους τόμους που αναφερόμαστε έχουν γίνει οι περιγραφές και η κατάταξη των σκευών και των εργαλείων (π.χ. τι είδους καλάθια υπάρχουν ταξινομημένα σύμφωνα με τη μορφή και τη χρήση τους, η εξέταση της συγκεκριμένης χειροτεχνίας κατά περιοχές και κέντρα ανάπτυξης, η αναφορά στα υλικά και τις μεθόδους προετοιμασίας και επεξεργασίας, η περιγραφή για τις τεχνικές και τις τεχνολογικές επινοήσεις). Συνεντεύξεις και αφηγήσεις με μαστόρους, μετρήσεις, οδηγίες αναπαραγωγής και πλήθος άλλα στοιχεία συνιστούν μελέτες πλήρεις και όχι απλά αποτυπώσεις και εργασίες που διασώζουν το «είδος» με κάποια δόση λυρικών εξάρσεων.

Και όλο αυτό το πλήθος της δουλειάς και ο κάματος και το μεράκι έμελε τελικά άλλη μια φορά να πέσει στο κενό. Τόσο που οι ίδιοι οι μελετητές αναγκάστηκαν μέσα από το επεξηγηματικό κείμενο του προλόγου τους να καταγγείλουν την αδιαφορία των «αρμοδίων» για ένα εθνικό έργο και να σημειώνουν: «Ο ΕΟΜΜΕΧ αποφαινεται αρνητικά (σ.σ. για τη δουλειά τους) γιατί θεωρεί ότι το έργο αυτό δεν ανταποκρίνεται στους σκοπούς του... Φαίνεται πως και οι ελάχιστοι τεχνοκράτες των υπουργείων μας έχουν ελλιπή ενημέρωση στον τομέα ειδικότητάς τους». Η ανακάλυψη δεν είναι βεβαίως πρωτότυπη, αλλά είναι απογοητευτικό να επιβεβαιώνεται.

Η δουλειά της ερευνητικής ομάδας που δούλεψε στο Κέντρο Ερευνών του Μουσείου Κρητικής Εθνολογίας που έχει έδρα της Βώρους, πρόσφερε πραγματικά έργο εθνικό και αξίζει τους επαίνους μας. Δεν είναι μόνον το είδος του υλικού που περιέσωσαν, ούτε το πλήθος των πληροφοριών που μεταδίδουν. Είναι κυρίως η ευσυνειδητή και επιστημονική μέθοδος που εφάρμοσαν και που υποτελεί μια πολύτιμη παρακαταθήκη για όλους εκείνους που μελλοντικά θα ενσυχοληθούν με τον πολιτισμό, τη δημιουργία και τις τεχνικές μιας κοινωνίας οργανωμένης και λειτουργικής.

Χ.Ν.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ Α. ΣΚΑΡΤΣΗΣ
Το δημοτικό τραγούδι
Τόμοι δύο
Εκδ. «Πατάκη», Αθήνα 1987

«Σταχυολογώντας» χαρακτηριστικά δείγματα από όλα τα είδη της δημοτικής ποίησης ο συγγραφέας επιχειρεί την ερμηνεία των δημοτικών εκλογών ανιχνεύοντας τα πρότυπα και τις αφετηρίες τους. Επικαλείται τις θρησκευτικές και εθνολογικές μελέτες και αναζητά τις πηγές του και σε ασιατικά κείμενα. Σε παραρτήματα αναφέρεται στις παραλλαγές των τραγουδιών και συνοδεύει τη μελέτη του με αναλυτική ευρετηρίαση και βιβλιογραφία.

ΜΗΤΣΟΣ ΗΛ. ΚΑΡΑΝΤΖΑΣ
Εμφύλιος
Αθήνα 1985

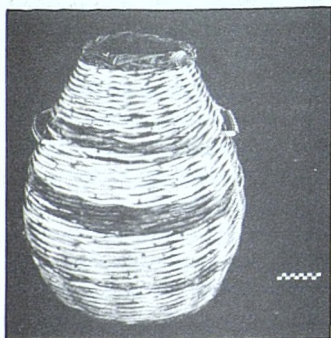
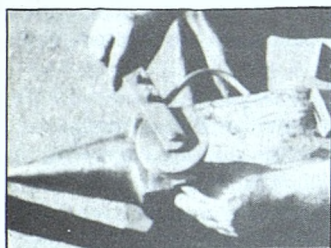
Βιβλίο - ντοκουμέντο από τα πιο συγκλονιστικά της σύγχρονης ιστορίας μας. Σε ένα παλιό τετράδιο, —που τυχαία περισώθηκε— καταγραμμένα ώρα με την ώρα, τα πάθη και οι αγωνίες ενός μαχητή του «Δημοκρατικού Στρατού». Από το ημερολόγιο που κρατούσε στις κρυψώνες των βουνών, μερικά χειρόγραφα που αναφέρονται στη ζωή της ομάδας του από την άνοιξη ως το φθινόπωρο του '48, στην πιο θανάσιμη δίνη του εμφύλιου. Ο ίδιος —όπως και η οικογένειά του— αφάνιστηκε· αλλά μας άφησε αυτές τις καταγραφές που είναι οι πιο άμεσες που μας έχουν σωθεί από τη μικρή καθημερινή ζωή και ιστορία ενός αντάρτη, καταγραφές που με κάποιο τρόπο θέτουν «υπό δοκιμασία» και τη «μεγάλη ιστορία» της ταραγμένης εκείνης εποχής.

ΚΩΣΤΗΣ ΜΟΣΚΩΦ
Ποιήματα
Δεύτερη έκδοση
Εκδόσεις «Καστανιώτη», Αθήνα 1987

Περιλαμβάνει και 24 καινούργια ποιήματα γραμμένα ανάμεσα στα 1981-1987. Ο ίδιος ο ποιητής σημειώνει στον πρόλογο του για τους στίχους του: συμφύρονται θρύμματα του Λόγου του Άλλου... μνήμες ιδίως του Υβ Μπονφουά, του Σαλβατόρε Κουαζιμόντο και του Έζρα Πάουντ, των ποιητών που ιδιαίτερα αγαπάω...

ΟΣΚΑΡ ΟΥΑΤ'ΑΝΤ
Ο εγωιστής γίγαντας
Εικογράφηση:
Σοφία Μενδράκου
Απόδοση: Φώντας Κονδύλης
Εκδόσεις «Καστανιώτη», Αθήνα 1987

Στον πανέμορφο κήπο ενός γιγαντα έπαιζαν τα παιδιά. Εκείνος όμως, τα έδωξε κι έχτισε ολόγυρα έναν ψηλό φράχτη, απαγορεύοντας την είσοδο. Από τότε η άνοιξη και το καλοκαίρι δεν ξανάρθαν ποτέ. Τα πουλιά έφυγαν. Χιόνι και χαλάζι πέφταν αδιάκοπα. Τα λουλούδια δεν φύτρωναν και τα δέντρα δεν άνθιζαν. Όμως, τα παιδιά τρύπωναν στον κήπο κρυφά. Κι άλλαξαν όλα. Ο

γίγαντας κατάλαβε, έγινε απλός κι αγάπησε τα παιδιά. Κι όταν γέ-
ρασε, ένα από αυτά οδήγησε την
ψυχή του στον Παράδεισο.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΙΑΝΝΟΥ

Πολυτεχνείο '73

Εορταστική Ανθολογία
Εκδ. GUTENBERG, Αθήνα 1987

Ανθολογία όπου είναι συγκε-
ντρωμένα λογοτεχνικά υλικά,
χρονικά και ντοκουμέντα, που α-
ναφέρονται στο Πολυτεχνείο. Η
έκδοση έχει «χρηστικό» χα-
κτήρα και απευθύνεται κυρίως σε
καθηγητές, δασκάλους και μαθη-
τές και σε συλλόγους, που θα ήθε-
λαν να ασχοληθούν με την οργά-
νωση μιας σχετικής εκδήλωσης.

ΧΑΡ. ΑΘ. ΜΠΑΛΤΑΣ

Πύλος

Εκδ. Δημ. Ν. Παπαδήμα, Αθήνα
1987

Κατατοπιστικός και χρήσιμος
τουριστικός οδηγός με αναφορά
στην ιστορία του Ναβαρίνου, του
Νιόκαστρου και του ανασκαφι-
κού χώρου στο ανάκτορο του Νέ-
στορος. Ο αναγνώστης παρακι-
νείται να γνωρίσει όλη αυτή την
περιοχή, πλούσια σε μνημεία και
ιστορία.

ΔΑΝΑΗ ΤΣΟΥΚΑΛΑ

Το λαγουδάκι που έτρωγε μόνο
καρότα

Ζωγραφιές: Βάσω Ψαράκη
Αγροτικές Συνεταιριστικές Εκδό-
σεις, Θεσ/νίκη 1987

Για παιδιά προσχολικής —κυ-
ρίως— ηλικίας. Η πολύ καλή ει-
κονογράφηση συγκρατεί το εν-
διαφέρον των μικρών που το φυλ-
λομετρούν. Σε ένα δεύτερο μέρος
του βιβλίου υπάρχουν σελίδες με
ασκήσεις ιχνογραφίας για διάφο-
ρα ζώα.

ΜΙΧΑΗΛ ΜΟΙΡΑΣ

Ο λαθραίος

Εισαγωγή Γ. Γιάνναρης
Εκδ. Σ.Ι. Χαχαρόπουλος, Αθήνα
1987

Η ειδική αυτή κατηγορία λογο-
τεχνών που καταγράφει τη ζωή
των μεταναστών Ελλήνων έχει
κάνει αισθητή την παρουσία της
και στο παρελθόν. Η μελέτη της
έχει αρχίσει, αλλά ακόμη δεν έχει
γίνει δυνατή μια μεγαλύτερη και
συστηματικότερη γνωριμία του
έργου τους στο ελληνικό αναγνω-
στικό κοινό.

Η περίπτωση του Μ.Μ. παρου-
σιάζει ενδιαφέρον γιατί καταφέ-
ρνει να συνδυάζει την αφήγηση πε-
ριστατικών προσωπικών, που α-
ποκτούν όμως μια γενικότερη ση-
μασία ως δείγματα μιας ειδικής
κατηγορίας περιθωριοποιημένων
μεταναστών. Γνωρίζει να αφηγεί-
ται, αλλά δεν αποφεύγει τις αξιο-
λογησικές, μια και ο «κόσμος»
του χωρίζεται σε «καλούς» και
«κακούς». Όταν καταγράφει κα-
ταστάσεις εμφανίζονται δυναμι-
κά τα αφηγηματικά του προσόν-
τα, αλλά συχνά ξεπέφτει σε ηθι-
κές αποτιμήσεις και συμπερά-
σματα, που φτωχαίνουν με την α-
πλοϊκότητά τους το όλο έργο.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ

Οι εκτάσεις της νύχτας αυτής

Ποίηση

Εκδ. «Διάττων», Αθήνα 1987

Δείγμα γραφής:

Βγάξεις φωτογραφίες μου
τις κοιτάς
τις κλείνεις στο ντουλάπι
με τα μάτια σου
με ζεις τόσες ζωές
όσες ποτέ εγώ ο νεκρός
δεν μ' έχω ζήσει.

ΜΙΧΑΗΛ Γ. ΜΕΡΑΚΛΗΣ

Σύγχρονη Ελληνική Λογοτεχνία
(1945-1980)

Μέρος πρώτο: Ποίηση

Εκδ. Πατάκης, Αθήνα 1987

Ο τόμος φιλοδοξεί να δώσει έ-
να πανόραμα της σύγχρονης ελ-
ληνικής ποίησης (1945-1980). Ε-
ξετάζει τους ποιητές του μεσοπο-
λέμου εφόσον επέζησαν και πα-
ρήγαγαν έργο μετά το Β' Παγκό-
σμιο Πόλεμο, τους ποιητές της
λεγόμενης γενιάς του «'30», τους
ποιητές της πρώτης μεταπολεμι-
κής περιόδου (1945-1960) —τις
διάφορες τάσεις τους, με μια
προσπάθεια ομαδοποιήσεως των
τάσεων αυτών σε σχολές—, τους
ποιητές της δεύτερης μεταπολε-
μικής περιόδου (1960-1980), που
την αποτελούν οι ποιητές της δε-
καετίας του «'60» και οι ποιητές
της δεκαετίας του «'70» με μια
προσπάθεια πάλι ομαδοποιήσεως
των ποιητικών αυτών φανερωμά-
των.

Ακόμα συνοπτικότερα το βι-
βλίο αυτό αναφέρεται στην ποιη-
ση, όπως λειτουργεί στην επαρ-
χία σήμερα, στην παραδοσιακή
ποίηση, όπως επιβιώνει και σε
αυτήν ακόμα την Αθήνα, και, τέ-
λος, στην ποίηση της διασποράς.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗ

Το παλιό άδειο βάζο

Εκδ. Τροχαλία, Αθήνα 1987

Η δεύτερη συλλογή διηγημά-
των της πεζογράφου Ευαγγελίας
Κρανιδιώτη που διακρίνεται για
την αφηγηματική της αμεσότητα.
Τα κείμενά της τα διατρέχει μια
διακριτική συγκίνηση, διανθισμέ-
νη με σαρκασμό και χιούμορ.

ΜΕΣΕΒΡΙΝΟΥ

Πνευματικό Ημερολόγιο ή

Το ανατολικό φυλάκιο

Εκδ. «Τα Τετράδια του Ρήγα»,
Θεσ/νίκη 1987

Τα κείμενα του βιβλίου αυτού
αποτελούν μια σειρά από μικρά
άρθρα, σχόλια και σημειώσεις,
που δημοσιεύθηκαν από το 1978
έως το 1980 στην κυπριακή εφη-
μερίδα «Ο Ανεξάρτητος».

Το ημερολόγιο, σύμφωνα με
τον συγγραφέα, αποτελεί αφιέρω-
μα αγάπης και αφοσίωσης στον
κυπριακό άνθρωπο και τον συνε-
χή αγώνα του για επιβίωση.

Ο συγγραφέας ελπίζει, το ημε-
ρολόγιό του να αποτελέσει το
σπόρο για προβληματισμό γύρω
από ζωτικά προβλήματα, όπως
είναι η ανυπαρξία αυτόνομης εκ-
παιδευτικής και πνευματικής ζω-
ής στην Κύπρο, η μικρότητα της

πολιτικής, η εγκατάλειψη των νέ-
ων, η αβυσσαλέα αναλησσία του
πλούτου. Θέματα επίκαιρα, γιατί
όσο ο χρόνος κυλά, το αδιέξοδο
τελικά μεταβάλλεται σε τρόπο
ζωής.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

Μακεδονία και Τουρκία

1830-1878

Μακεδονικός Ελληνισμός. Αλυ-
τρωτική πολιτική. Εθνική διαπά-
λη.

Εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 1987

Με όριο τέλους το συνέδριο του
Βερολίνου (1878) ο Κ.Β. αναπτύ-
σσει τις απόψεις του για τον μακε-
δονικό ελληνισμό, έτσι όπως δια-
μορφώνεται από το πέρασμα πέν-
τε αιώνων οθωμανικού ζυγού.
Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια
ιστορική αναδρομή από το 1430-
1830. Κατόπιν σε πέντε κεφά-
λαια, αναπτύσσεται το κυρίως
θέμα του βιβλίου που σχετίζεται
με τις οθωμανικές μεταρρυθμί-
σεις του Τανζιμάτ, τα δύο μεγάλα
επαναστατικά κινήματα (1854
και 1878) και την περίοδο της γέ-
νεσης της εθνικής διαπάλης σε
διαπλοκή με την οικονομική, εμ-
πορική και εκπαιδευτική ανάπτυ-
ξη της περιοχής.

Οι προθέσεις του συγγραφέα
εμφανίζονται περισσότερο φιλό-
δοξες του τελικού έργου. Γιατί
αυτό που τελικά έχουμε στα χέ-
ρια μας είναι ένα πληροφοριακό
κείμενο, που ακολουθεί τη γραμ-
μή της παραδοσιακής ιστοριο-
γραφίας ως προς τις μεθοδεύσεις
του.

ΠΑΤΡΙΚ ΖΙΣΚΙΝΤ

Το κοντραμπάσο (1984)

Το περιστέρι (1987)

Εκδ. Ψυχολιός, Αθήνα 1987

Ο ηλικίας τριάντα οκτώ ετών
Γερμανός συγγραφέας είναι ήδη
γνωστός στο ελληνικό κοινό με
το μπεστ σέλερ «Το άρωμα»
(1985). Ιστορικός και δημοσιο-
γράφος, στηρίζει τις αφηγήσεις
του κυρίως στο «εύρημα». Ο μο-
νόπρακτος μονόλογος «Το κον-
τραμπάσο» αναπτύσσεται πάνω
στην ιδέα του αιώνιου στοιχείου
που χαρακτηρίζει τη μουσική -
τον ήχο. Και με την έννοια αυτή
παραπέμπει σε μια πριν-γλώσσα,
αλλά και σε μια μετα-γλώσσα.
Κατ' αυτό τον τρόπο δρα συνε-
κτικά και πανανθρώπινα.

«Το περιστέρι», δίνει τις δια-
στάσεις —ψυχολογικές κυρίως—
που μπορεί να αποκτήσει στη ζωή
του ανθρώπου ένα απλό συμβάν.
Πρόκειται, δηλαδή, για ένα εκτε-
νές σχόλιο πάνω στο ζήτημα της
αγωνίας και της προσπάθειας α-
πόταξης της.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗ

Το παλιό άδειο βάζο
Εκδ. Τροχαλία, Αθήνα 1987

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΚΟΥΡΤΗΣ

Το παιχνίδι
Εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1986

ΗΛΕΚΤΡΑ ΑΝΔΡΕΑΔΗ

Το σήμα των ειδήσεων
Αθήνα 1987

ΓΙΑΝΝΗΣ Π. ΓΚΙΚΑΣ

Ρούα Ρούου
Εκδ. Αστήρ, Αθήνα 1987

ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

Φλωρινιώτικης Ποίησης 1937-1987
Βιβλιοθήκη Βασιλικής Πιτόσκα -
Βάρνα, Φλώρινα 1987

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΣΚΟΥΡΤΗΣ, ΑΘΑΝΑ-

ΣΙΟΣ ΤΑΧΟΣ

Ειδικό Διοικητικό Δίκαιο
Εκδ. Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 1985

ΜΙΧΑΗΛ ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ

ΚΩΣΤΑΣ ΦΩΤΙΑΔΗΣ

Πόντιοι. Δικαίωμα στη μνήμη
Εκδ. Ηρόδοτος, Αθήνα 1987

ΘΕΟΚΡΙΤΟΣ

Ειδύλλια

Έμμετρη μετάφραση: Νικόλαος Γ.
Νικολάου
Αθήνα 1987

OLIVE BANKS

Η κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης
Εκδ. Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη
1987

ΚΕΙΜΕΝΑ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ
ΑΠΟ ΤΩΝ ΑΓΩΝΑ ΤΟΥ ΕΝΑΝΤΙΟΝ
ΤΗΣ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑΣ 1967-1974

Εκδ. Διον. Γαλλελής και ΣΙΑ, Αθήνα
1987

Φ.Κ. ΒΩΡΟΣ

Εμείς και οι αρχαίοι
Αθήνα 1985

ΦΩΝΤΑΣ ΛΑΔΗΣ

Οι αλλαγές στην Ε.Σ.Σ.Δ. και η ελλη-
νική αριστερά

Α.Π. ΜΠΟΥΤΙΕΝΚΟ

Αντιθέσεις κατά την ανάπτυξη του
σοσιαλιστικού κοινωνικού σχηματι-
σμού
Εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1987

ΚΩΣΤΗΣ Α. ΒΑΡΦΗΣ

Πόρος 1831

Εκδ. Φιλιππότη, Αθήνα 1986

ΧΡΗΣΤΟΣ ΛΟΗΣ

Από τις σελίδες της μνήμης (Περι-
στατικά πολέμου 1940-1941)
Εκδ. Δημ. Ν. Παπαδήμας, Αθήνα
1987

ΣΑΚΕΛΛΑΡΗΣ Ν. ΤΡΙΚΟΙΛΗΣ

Εκπαίδευση - Κοινωνία και Παρα-
γωγικές Δυνάμεις
Εκδ. Δημ. Ν. Παπαδήμας, Αθήνα
1987

ΣΩΤΗΡΗΣ Δ. ΤΡΥΦΩΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ο άνθρωπος των υπολειμμάτων
Εκδ. Φιλιππότη, Αθήνα 1987

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΝΙΑΤΑΚΟΣ

Κάτω από ξένο ήλιο
Εκδ. Βιβλιοπωλείο της «Εστίας», Α-
θήνα 1987

ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΙΑΝΝΟΥ

Πολυτεχνείο '73. Εορταστική Ανθο-
λογία
Εκδ. Gutenberg, Αθήνα 1984

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Φ Θ Ι Ν Ο Π Ω Ρ Ο — Χ Ε Ι Μ Ω Ν Α Σ 1 9 8 7

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

• ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

Γιώργος Μιχαηλίδης

Η Πύλη *(Νουβέλα)*

Γιώργος Χειμωνάς

Η Φρουρά *(Νουβέλα)*

Ντίνος Σιώτης

Δέκα χρόνια κάπου

(Μυθιστόρημα)

Γιάννης Γαϊτάνος

Με φλος ρουαγιάλ

(Μυθιστόρημα)

• ΠΟΙΗΣΗ

Κωστής Μοσκόφ

Ποιήματα

Σωκράτης Σκαρτσής

Δημοτικά τραγούδια

Αντώνης Φωστιέρης

Το θα και το να του θανάτου

Σπύρος Κατοίμης

Το κίτρινο

ΞΕΝΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Λουί Αραγκόν —

Χαμίντ Φουλαντβίντ —

Αλέκος Φασιανός

Ελεγεία στον Ρομάνο

Τζέιν Όστιν

Έμμα

ΙΣΤΟΡΙΑ

Κώστας Βουγιουκλάκης

Οι πρωτοπόροι του αγώνα

(Η Εθνική Αντίσταση

στη Λακωνία)

ΔΟΚΙΜΙΑ

Γιάννης Τσαρούχης

Ως στρουθίον μονάζον

επί δώματος

Κάρολος Κουν

Κάνουμε θέατρο

για την ψυχή μας

Γιώργος Σεφέρης

Το βυσσινί τετράδιο

Ανεμολόγιο — λέξεις —

βότανα και ορθογραφικά

(Έκδοση κειμένου — σχόλια —
σημειώσεις: Φώτης Δημητρακόπουλος)

Στάθης Μάρας

Νίκος Καζαντζάκης

(Τέχνη και μεταφυσική)

Θανάσης Θ. Νιάρχος

Υποχρέωση στη δυστυχία

ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ — ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ

Γιάννης Τσιάντης —

Σωτήρης Μανωλόπουλος

Σύγχρονα θέματα

Παιδοψυχιατρικής

Τόμος Β': Ψυχοπαθολογία

Τόμος Γ': Θεραπευτικές προσεγγίσεις

Ζακ Λακάν

Η οικογένεια

(Τα οικογενειακά συμπλέγματα
στη διαμόρφωση του ατόμου)

ΛΕΞΙΚΑ

Σωτήρης Δημητρίου

ΛΕΞΙΚΟ ΟΡΩΝ 5

Κυβερνητικής, δομισμού και
της θεωρίας των συστημάτων

ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΙΔΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΣΤΟ Β' ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ

ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ

ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Η παιδική λογοτεχνία

και το μικρό παιδί

Χάρης Σακελλαρίου

Επιθεώρηση παιδικής

λογοτεχνίας 1987

Χάρης Σακελλαρίου —

Θανάσης Καραγιάννης

Οδηγός παιδικού

και νεανικού βιβλίου 1988

ΜΕΛΕΤΕΣ

Μαρί-Ελιζαμπέτ Αντμάν

Βία και πονηριά

(Άντρες και γυναίκες

σ' ένα ελληνικό χωριό)

Κρισναμούρτι

Παράδοση και επανάσταση

Φώντας Λάδης

Οι αλλαγές στην ΕΣΣΔ

και η ελληνική Αριστερά

ΒΙΒΛΙΑ ΤΕΧΝΗΣ

Τζόαν Μπαέζ

Και μια φωνή

για να τραγουδήσω

ΧΙΟΥΜΟΡ

Γιάννης Ιωάννου

Ο Τρίτος Δρόμος

Στάθης

Πολιτικές γελοιογραφίες

ΜΑΚΙΣ

Γελοιογραφίες

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

• Από τον Π. Φάκλαρη, λέκτορα του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, λάβαμε και δημοσιεύουμε την παρακάτω επιστολή:

Κύριε Διευθυντά,
Επειδή η απάντηση του Προϊσταμένου Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων Λακωνίας και Αρκαδίας κ. Θ. Σπυρόπουλου (τχ. 357), σε παλιότερο σχόλιο του περιοδικού σας (τχ. 349), με θίγει άμεσα, αισθάνομαι υποχρεωμένος να δώσω μερικές εξηγήσεις διαφωτιστικές για τους αναγνώστες σας. Σ' εκείνο το σχόλιο σας αναδημοσιεύονταν ένα κείμενο από το αρχαιολογικό περιοδικό HOROS (τ. 4 (1986), σ. 192-195) το οποίο αφορούσε την εγκατάλειψη σημαντικού ανασκαφικού υλικού από τον κ. Σπυρόπουλο στο χώρο της ανασκαφής του στο Σφακοβούνι Γορτυνίας. Ο υπεύθυνος για αυτή την πρωτόκουστη πράξη ανασκαφής, αντί να βρει κάποια δι-
καιολογία ή να σιωπήσει, επιτίθεται εναντίον του συντάκτη του περιοδικού HOROS κ. Γ. Πίκουλα, εναντίον του ερευνητή της Γορτυνίας, γνωστού και στη διεθνή βιβλιογραφία, κ. Γ. Πετρόπουλου - Σαγιά και εναντίον μου. Ούτε λίγο ούτε πολύ μας κατηγορεί ότι «οργάνωμε» την Αρκαδία μαζεύοντας αρχαιοτήτες και ότι σκάβαμε σε αρχαιολογικούς χώρους. Τα παραπάνω «τεκμηριώνω» με παραπομπή στο αρχαιολογικό περιοδικό TYCHE στις βιβλιοκρισίες του οποίου αναφέρεται η μελέτη του κ. Σαγιά για το Σφακοβούνι και η δική μου για την Κυνουρία. Ίσως ο κ. συνάδελφος να θεωρήσει επιλήψιμη την παράγραφο του περιοδικού που αναφέρει ότι συγκεντρώσα για τη μελέτη μου επιφανειακά ευρήματα από την Κυνουρία (βλ.

φωτοαντίγραφο). Όμως για την περιουσία του υλικού εκείνου, που έγινε πριν από το 1984, είχα την απαραίτητη γραπτή άδεια του ΥΠΠΟ (βλ. φωτοαντίγραφο), γεγονός που θέλει να αγνοεί ο κ. Σπυρόπουλος. Ποιό νόημα έχει λοιπόν η παραπομπή στο περιοδικό TYCHE παρά τη σκόπιμη παραβίαση των αν-
γνωστών; Παρακάτω ο κ. συνάδελφος γίνεται πιο συγκεκριμένος και μας κατηγορεί ότι κάναμε στην Αρκαδία, κι ότι κάποια στιγμή τα παραδώσαμε (εδώ δεν είναι σίγουρος αν παραδόθηκε το σύνολο των ευρημάτων) στο σπίτι του φύλακα αρχαιοτήτων Τεγέας κι όχι στο Μουσείο, όπως έπρεπε. Ύστερα από όλο αυτό το σενάριο που επινοή-
σε, έχοντας ως μοναδικό στοιχείο την παράδοση των αρχαιοτήτων στο Μουσείο Τεγέας, έσπευσε να μας καταγγείλει ως υποπτούς στις αστυνομικές αρχές Αρκαδίας και Λακωνίας, στους νομάρχες των αντίστοιχων νομών κ.ά. Όλες οι παραπάνω σπασμωδικές ενέργειες και η επινοήση των απαραίτητων σεναρίων έγιναν μετά τη δημοσίευση των σχετικών με την ανασκαφή του στο περιοδικό HOROS.

Για τις παραπάνω κατηγορίες θα ζητήσω την προστασία της Δικαιοσύνης, όμως αξίζει να δούμε πώς έχει η υπόθεση. Το Σεπτέμβριο του 1985 στο Γ' Διεθνές Συνέδριο Πελοποννησιακών Σπουδών έμαθα για πρώτη φορά ότι ανασκάπτεται ένας σημαντικός προϊστορικός οικισμός στο λόφο Σφακοβούνι της Γορτυνίας. Ήταν επόμενο να ενδιαφερθώ και να επιδιώξω να δω από κοντά τα σημαντικά λείψανα που είχαν έλθει στο φως, αφού μελετώ εδώ και αρκετά χρόνια τις αρχαιότητες της

Αρκαδίας (εργάστηκα για τρία χρόνια στις ανασκαφές του αρκαδικού ιερού του Επικούριου Απόλλωνος με την εποπτεία του τότε γενικού επιθεωρητή Αρχαιοτήτων κ. Ν. Γιαλούρη, συνεργάστηκα στην ανασκαφή της έπαυλης του Ηρώδη του Αττικού στη Λουκού της Κυνουρίας με τον τότε προϊστάμενο Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων Λακωνίας και Αρκαδίας κ. Γ. Σταϊνχάουερ, πραγματοποίησα, με τη συνεργασία και άλλων αρχαιολόγων και φοιτητών, δύο μικρές ανασκαφές στο Παρ. Άστρος και στο Ξεροπήγαδο της Κυνουρίας, το δε θέμα της δικτατορικής μου διατριβής αφορούσε την Κυνουρία της Αρκαδίας). Την ίδια επιθυμία είχε κι ο συνάδελφος κ. Γ. Πίκουλας ο οποίος μελετά από χρόνια την Αρκαδία (εκτός από τις επί μέρους δημοσιεύσεις του, το θέμα της δικτατορικής του διατριβής αφορά την Αρκαδία) και πραγματοποίησα μαζί του μια επίσκεψη στο Σφακοβούνι, τον Αυγούστο του 1986. Η εγκατάλειψη πλήθους ευρημάτων της ανασκαφής, η οποία είχε γίνει ακριβώς ένα χρόνο πριν, σε διάφορα σημεία της ανασκαφής και κυρίως σ' ένα σημείο έξω από αυτήν, μέσα σε μεγάλες νάυλων σακούλες, μου προκάλεσε σοκ. Ήταν η πρώτη φορά που αντίκριζα τέτοιο θέαμα σε ανασκαμμένο χώρο. Κι αυτό γιατί δεν επρόκειτο «για αντικείμενα που συμπληρώνουν την εικόνα της ανασκαφής, κάθε ανασκαφής (δομικό υλικό, μεγάλοι πήθοι, κεραμίδες, δυσμετακινητά εργαλεία, αντικείμενα περι-
συλλογής)», αλλά γι' αυτά τα ίδια τα ευρήματα της ανασκαφής (κεραμική, λίθινα εργαλεία μεταξύ των οποίων και αξίνες, εργαλεία από κέρατα ελαφιών κτλ.) τα οποία είχαν και τις πινακίδες με τις ενδείξεις προέλευσής τους. Η εικόνα για την εγκατάλειψη των ανασκαφικών ευ-

ρημάτων συμπληρώθηκε όταν είδα τα μπάζα της ανασκαφής. Δεκάδες θραύσματα από σφαιρούς και πυριτόλιθους, αρκετά από τα οποία ανήκαν σε εργαλεία, ήταν χυμένα μαζί με τα χώματα και τις πέτρες. Μεταξύ άλλων επισημάνθηκε η ύπαρξη και δύο αιχμών από βέλη σφαινοειδούς. Οι βροχές που είχαν πέσει κατά τη διάρκεια ενός ολόκληρου έτους, διευκόλυναν την αναγνώριση των παραπάνω επιφανειακών ευρημάτων.

Κρίθηκε σκόπιμο τότε να μη γίνει περισυλλογή κανενός δείγματος από τη σωρεία των πεταμένων ευρημάτων παρά μόνο φωτογράφιση. Ταράχνοι από όσα είδαμε φύγαμε και, πρέπει να ομολογήσω εδώ, ότι δεν αισθάνθηκα και πολύ περήφανος για τον κλάδο μου, γι' αυτό και απέφευγα στη συνέχεια να κάνω λόγο για την εμπειρία μου αυτή σε άλλους συναδέλφους.

Τον Ιανουάριο του 1987 κυκλοφόρησε το περιοδικό HOROS με το γνωστό ενυπόγραφο σχόλιο για την ανασκαφή στο Σφακοβούνι. Στις 16 Φεβρουαρίου 1987 πραγματοποίησα με το συνάδελφο κ. Πίκουλα μια δεύτερη επίσκεψη στο Σφακοβούνι. Με έκπληξη διαπίστωσα ότι τα ευρήματα που είχαν εγκαταλειφθεί από τον Αυγούστο του 1985 βρίσκονταν ακόμη εκεί, αλλά μετακινημένα από την αρχική τους θέση γιατί στο αρχικό σημείο εγκατάλειψης επε-
κτάθηκε η ανασκαφή το Σεπτέμβριο του 1986. Η έκπληξή μου όμως μεγάλωσε όταν διαπίστωσα ότι αρκετές μεγάλες νάυλων σακούλες (χωρητικότητας 5-10 κιλών) με ευρήματα της ανασκαφής του 1986 βρίσκονταν παρατημένες είτε στη θέση των ευρημάτων του 1985 είτε μέσα στο χώρο της ανασκαφής. Λυπάμαι που αναγκάστηκα να καταθέσω εδώ για πρώτη φορά αυτή τη μαρτυρία, αλλά είναι εξοργιστικό να δια-

Έκδόσεις Στιγμή

ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ 91-93, ΑΘΗΝΑ 114 73
τηλ. 36.44.064

ΑΣΥΝΗΘΙΣΤΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

Επιλογή - επιμέλεια: Έ. Χ. Γονατάς

1. Δημήτριος Βικέλας
ΤΑ ΔΥΟ ΑΔΕΛΦΙΑ
2. Μιχαήλ Μητσάκης
ΑΥΤΟΧΕΙΡ
3. Αλεξάνδρα Παπαδοπούλου
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ
4. Χρήστος Χρηστοβασίλης
Ο ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ ΣΤΑ ΓΙΑΝΝΙΝΑ
5. Δημήτριος Γρ. Καμπουρογλου
Ο ΤΡΕΛΟΣ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ
και άλλα διηγήματα

Πλάτων Ροδοκανάκης

DE PROFUNDIS

επιλογή - επιμέλεια: Νάσος Βαγενάς

Ανακαλύψτε και σεις την νέα αίσθηση γραφής.

Συμετακινείτε τις απεριόριστες δυνατότητες που σας προσφέρουν οι αξίες γύφτι

ArtPen

Καλλιγραφία, με ωριμή-επαγγελματική πένα, σε πέντε διαφορετικά ηλίκια.

Έξαρτης, με ελαστική πένα που δίνει τη δυνατότητα της συνεχούς ισοπαλίας γραμμής, σε τρία διαφορετικά ηλίκια.

Σχεδιαστική, με ειδική λείανση πέννας που της δίνει τη δυνατότητα γραφής προς όλες τις κατευθύνσεις σε δύο διαφορετικά ηλίκια.

Σήμερα η εντυπωσιακή γραφή

ArtPen

και υπογράφεται από την

rotring

PRO-AD

Pierre Goldman

Σκοτεινές αναμνησεις ενος πολωνοεβραίου γεννημένου στη Γαλλία

FRANIS

Ο Πιερ Γκολντμάν, νόθος γιος Εβραίων προσφύγων στη Γαλλία, αριστερός φοιτητής και στη συνέχεια επαναστάτης γκεριλλέρο, ληστής εντέλει του κοινού ποινικού δικαίου με μαύρους συντρόφους, αφηγείται τη ζωή του μέσα από την απομόνωση του κελιού του προσπαθώντας να ξαναγίνει το υποκείμενο μιας ιστορίας που, υποβιβάζομενη σε δικαστική «υπόθεση», τείνει να τον κάνει, ταυτόχρονα, αντικείμενο «γνώσης» και επίκεντρο άσκησης μιας ελευθερίας για εκτοπισμό ή εξόντωση από την πλευρά του θεσμού. Τα γεγονότα που ακολουθήσαν αυτή τη συγγραφή είναι η αναθεώρηση της δίκης του και η αποφυλάκισή του· λίγο αργότερα η εν ψυχρώ δολοφονία του (1977) από την φασιστική παρακρατική οργάνωση με τ' όνομα «Η τιμή της Αστυνομίας». Παρόλο που προσπάθησε απεγνωσμένα να διαχωρίσει τον εαυτό του, με κάθε ευκαιρία, από την υπόλοιπη γενιά του '60, η ιστορία του παραμένει για μας υποδειγματικά συνδεδεμένη με την εποχή της, καθώς εμφανίζονται μέσα της όλα σχεδόν τα μεγάλα ζητήματα που η εποχή αυτή έθεσε. Το τέλος της, από τη δίκη μέχρι τη δολοφονία του, σφραγίζει επίσης και το τέλος μιας εποχής· το τέλος των φιλελευθέρων ονείρων του '68 και των συλλογικών ουτοπιών, τη στιγμή που μια καινούρια βαρβαρότητα αναδύεται και επικρατεί στη γαλλική κοινωνία και που οι κυριότερες όψεις της έχουν ήδη αναγγελθεί: η αδιαφορία για το συλλογικό, η κτηνωδία του θεσμού και ο εγκληματικός ρατσισμός.

πιστώνει κανείς ότι συμβαίνουν αυτά τα πράγματα στις μέρες μας. Για τα ευρήματα που ήταν πεταμένα μαζί με τα χώματα και τις πέτρες στα μπάζα της ανασκαφής, καλύτερα απ' μην κάνω λόγο. Μαζέψαμε στην επιφάνεια των μπάζων: 1) Επτά αιχμές βελών από οψιανό, διαφόρων τύπων, από τις πολλές που υπήρχαν διάσπαρτες. Προτιμήθηκαν οι αιχμές των βελών γιατί στο Μουσείο της Τρίπολης, όπου είναι εκτεθειμένα τα ευρήματα από το Σφακοβούνι, δεν υπήρχε, τουλάχιστον στις προθήκες, καμιά αιχμή βέλους από οψιανό. 2) Μια χάνδρα περιδεραιού από χαλαζία και 3) Ένα κέρατο ελαφιού επεξεργασμένο που είχε χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο.

Το κέρατο το μαζέψαμε γιατί είχε αρχίσει να διαλύεται και θα καταστρεφόταν αν παρέμενε στο υπαιθρο. Για τον ίδιο λόγο μαζέψαμε κι ένα δεύτερο επεξεργασμένο κέρατο ελαφιού, από το χώρο των παρατημένων ευρημάτων, το οποίο είχε γίνει τέσσερα κομμάτια. Το τελευταίο αντικείμενο προερχόταν από την ανασκαφή του 1985 και το είχε φωτογραφήσει ακέραιο στην πρώτη μας επίσκεψη τον Αύγουστο του 1986. Αυτά ήταν τα αντικείμενα, συνολικά δέκα, τα οποία καταγράφηκαν και φωτογραφήθηκαν λίγο μετά την εύρεσή τους, συντάχθηκε πρωτόκολλο παράδοσης και σε λίγες ώρες παραδόθηκαν στο Μουσείο της Τεγέας. Όταν φθάσαμε στην Τεγέα το Μουσείο ήταν κλειστό αλλά, ύστερα από παράκλησή μας, ο φύλακας Αρχαιοτήτων κ. Ν. Ρέππας δέχθηκε να έρθει από το σπίτι του και να το ανοίξει, ώστε η παράδοση να γίνει μέσα στο Μουσείο για να είναι και τυπικά σωστή. Εκεί το πρωτόκολλο παράδοσης σφραγίστηκε με τη σφραγίδα του Μουσείου (βλ. φωτοαντίγραφο).

Αυτή είναι όλη η ιστορία. Ο κ. συναδέλφος αντί να μας ευχαριστήσει που διασώσαμε αυτά τα δέκα αντικείμενα, έτρεξε έξαλλος στην Αστυνομία να μας καταγγείλει ως υποπτούς! Θα ήταν προτιμότερο γι' αυτόν να σωπήσει και να πάψει να προκαλεί, γιατί ούτε διάθεση ούτε χρόνο έχω να ασχολούμαι μαζί του.

Με τιμή

Παν. Φάκλαρης
Λέκτωρ Πανεπιστημίου
Θεσσαλονίκης

ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ: ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΔΙΑΛΟΓΟΣ

● Ο Θ. Μεγαλοοικονόμου απαντώντας στον Γιάννη Τσέγκο παρατηρεί τα εξής:

Κύριε διευθυντά, στο «ΑΝΤΙ», τεύχος 356, δημοσιεύτηκε ένα άρθρο του κ. Γ. Τσέγκου για τις Θεραπευτικές Κοινότητες, στο οποίο αναφέρεται με ειρωνικό ύφος το όνομά μου από τον συγγραφέα του εν λόγω άρθρου, χωρίς προφανή λόγο (για το ύψος) αν κρίνει κανείς από το θέμα.

Θα ήθελα να επισημάνω τα εξής:

1. Το άρθρο μου για το συνέδριο της Λέρου (3-5 Μάη), στο οποίο αναφέρεται ο κ. Τσέγκος, δημοσιεύτηκε στο τεύχος 348 του «ΑΝΤΙ», στις 5 Ιουνίου. Πού οφείλεται η βραδυφλεγής αντίδραση του κ. Τσέγκου;

2. Ενώ το άρθρο μου (στο οποίο το όνομα του κ. Τσέγκου δεν αναφέρεται καθόλου) ασχολείται με ένα ευρύτερο θέμα, την κατά-

σταση της ψυχιατρικής περιθαλψης στη χώρα μας, ο κ. Τσέγκος φαίνεται να ενοχλείται από μια μόνο φράση (ότι ο απόηχος της Θεραπευτικής Κοινότητας δεν έχει φτάσει στη χώρα μας). Αν πρόκειται για μια απλή διόρθωση - προσθήκη, προς τι «το μίσος και ο αλληλοσπαραγμός»;

3. Μαθαίνουμε τώρα από τον κ. Τσέγκο ότι, όχι μόνο έχει φτάσει ο απόηχος της Θεραπευτικής Κοινότητας στη χώρα μας, αλλά απαριθμούνται μάλιστα έξι περιπτώσεις εφαρμογής της στην Ελλάδα, εκ των οποίων οι πέντε (5) έχουν γίνει από τον ίδιο τον κ. Τσέγκο (ή τους περί αυτόν). Οι τρεις μάλιστα από αυτές στην ιδιωτική του επιχείρηση που επονομάζεται «Ανοικτό Ψυχοθεραπευτικό Κέντρο»!!!

4. Το ερώτημα, όμως, είναι, τι γίνεται με τη δημόσια ψυχιατρική περίθαλψη, που αφορά τις μεγάλες μάζες του πληθυσμού, όλους όσους στοιβάζονται μέσα στα απαραιωμένα και αντιδραστικά ιδρύματα της ντροπής. Και ακόμα, τι γίνεται με την αντίστοιχη αθλιότητα και παραωχμένο χαρακτήρα, περίθαλψη, που χωρίς σχεδόν εξαίρεση παρέχει ο ιδιωτικός τομέας (κλινικές και λοιπά ιδρύματα). Τι απήχηση είχε η Θεραπευτική Κοινότητα στην τύχη των χιλιάδων με ψυχικά προβλήματα; Σε ποιο βαθμό επηρέασε όχι σαν κίνημα ή στάση απέναντι στον ψυχικά πάσχοντα, αλλά έστω αν γόνιμος πειραματισμός, στην κατεύθυνση της αποϊδρυματοποίησης και της ριζικής μεταμόρφωσης της ψυχιατρικής περίθαλψης στη χώρα μας; Μήπως η «Θ.Κ.» του κ. Τσέγκου είναι στα περιθώρια των περιθωρίων, δηλαδή «ούτε καν απόηχος»;

5. Με λύπη μου επισημαίνω ότι, παρά τον βαρύγδουπο τίτλο ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ όχι μόνο δεν έγινε η παραμικρή θεωρητική προσπάθεια για το ζήτημα, από τη σκοπιά μάλιστα ενός διαλόγου για τα ψυχιατρικά πράγματα της χώρας μας (θα ήταν ενδιαφέρον, π.χ. να δούμε πώς η βρετανική εμπειρία της Θεραπευτικής Κοινότητας αποτελεί ένα εκσυγχρονισμό και προσαρμογή της παραδοσιακής ψυχιατρικής στο μεταπολεμικό νεοκαπιταλισμό) αλλά, αντίθετα, επιβεβαιώνεται, για μια ακόμα φορά, ότι στην Ελλάδα οι σύγχρονες τάσεις στην Ψυχιατρική χρησιμοποιούνται από πολλούς σαν διαφημιστικά σλόγκαν.

6. Η κατάσταση της ιδρυματικής - κουστωδιακής ψυχιατρικής μας είναι τόσο σοβαρή, που για να γίνει κάποιος διάλογος (που ζητάει και το «ΑΝΤΙ») απαιτείται σοβαρότητα. Αν ο κ. Τσέγκος θέλει, ας μας πει επιτέλους τις απόψεις του για το πρόβλημα, χωρίς υστεροβουλίες. Αλλά «διάλογος» στο επίπεδο που θέλει δεν είναι δυνατός.

18-10-87

Ευχαριστώ για τη φιλοξενία
Θ. Μεγαλοοικονόμου

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819

● Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα

● Συντακτική επιτροπή:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΖΗΣΗΣ
ΤΑΚΗΣ ΚΑΦΕΤΖΗΣ
ΧΡ. ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΦΛΩΡΟΣ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ

● Γραμματεία-Λογιστήριο:
ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ

● Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ

● Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237

● Αναπαραγωγή φιλμ:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237

● Εκτύπωση:
«ΝΕΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ» Α.Ε.
Μπουμπουλίνας 16
Τηλ. 27.94.550

● Κάθε ευνυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα του.
● Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξομ. 1.100 δρχ. - Ετήσια 2.200
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ.: 7.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: δολ. 14
ετήσια: δολ. 28
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αφ. Ασία -
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: δολ. 17
ετήσια: δολ. 34

● Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

● ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 100
● ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 200

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

● Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Περιοδικό «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 - 72.32.819
● Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας: Βιβλιοπωλείο Μ. Κοτζιά και Σία Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720
546 22 Θεσσαλονίκη

ΜΕΒΓΑΛ ΤΩΡΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΑΤΤΙΚΗ

Η λειτουργία του
υποκαταστήματός μας στην
Αττική, είναι πια γεγονός.
Τώρα και το καταναλωτικό κοινό
της ευρύτερης Αττικής, θα
μπορεί -κάθε μέρα- να γεύεται
την εξαιρετική ποιότητα των
**γαλακτοκομικών και
τυροκομικών «ΜΕΒΓΑΛ».**

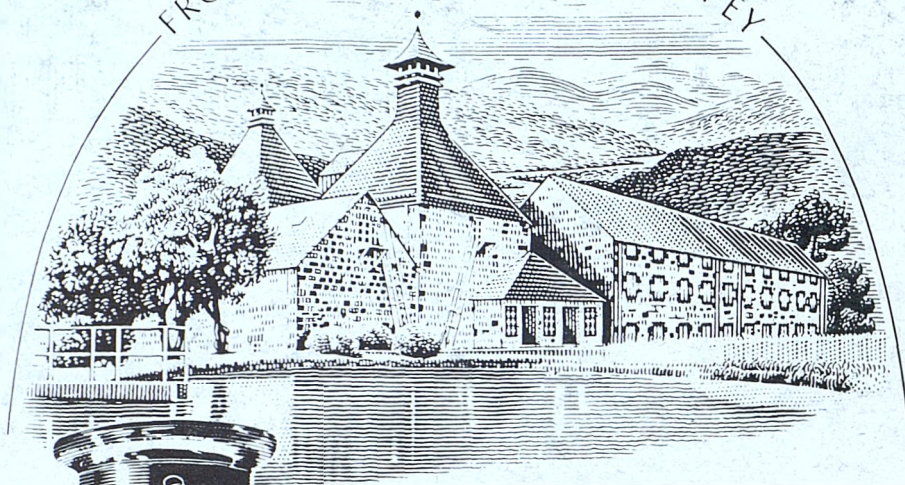
Με βάση το φρέσκο γάλα

ΜΕΒΓΑΛ Α.Ε. - 571 00 Κουφάλια Θεσσαλονίκης

Τηλέφωνο: (0391) 52102 - Τέλεξ: 418517 MEV GR Fax: (0391) 52901

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ «ΜΕΒΓΑΛ»: ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ - (031) 66 16 67 ΑΘΗΝΑ - (01) 66 59 523 ΛΑΡΙΣΑ - (041) 23 49 02 ΜΟΥΔΑΝΙΑ - (0373) 22 619
ΚΑΙ ΜΕ 39 ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΥΣ ΣΕ ΟΛΗ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

FROM THE GLENS OF STRATHSPEY

Ανακαλύψτε τα μυστικά του Cardhu.

Το όνομα Cardhu είναι το κορυφαίο ανάμεσα στα πολλά αποστακτήρια που βρίσκονται στις χαράδρες του Strathspey, εκεί όπου πηγές με κρυστάλλινο παγωμένο νερό αναβλύζουν στις βουνοπλαγιές. Αυτό ακριβώς το νερό είναι που δίνει στο Cardhu την ιδιαίτερη προσωπικότητα και απαλότητά του, περίφημη σε όλη τη Σκωτία.

Το Cardhu που ανήκει στον οίκο JOHNNIE WALKER, για πολλά χρόνια αποτελούσε την «πρώτη ύλη» για τα γνωστότερα στον κόσμο blended σκωτσέζικα ούισκι: τα JOHNNIE

WALKER RED LABEL και BLACK

LABEL. Τώρα όμως αυτό το απόσταγμα της ποιότητας διατίθεται και ατόφιο, σαν ένα μοναδικό malt ούισκι, 100% απόσταγμα βύνης, ωριμασμένο για 12 χρόνια. Κι έτσι, μπορείτε κι εσείς να απολαύσετε το Cardhu ανακαλύπτοντας -όπως και οι άλλοι γνώστες- τα μυστικά της εξάίσιας γεύσης του. Τη γεύση ενός malt ούισκι. Και προσέξτε: Το Cardhu πίνεται

σκέτο ή με νερό. Χωρίς πάγο ή σόδα.

Cardhu 12 Year Old Highland Malt Whisky

Distilled by CARDHU Distillery, Knockando, Morayshire, since 1824.